

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้าน
การทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

The People Participation Promotion Model on Buddhist Way in Anti-
Corruption Work and Building the Sustainable Anti-Corruption Network

โดย

พระครูอาทรวชิรกิจ, ดร.

พระโกศล มณีรัตน, ดร.

พระครูใบฎีกาสุทัศน์ ธมมปาโล

วิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765033

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้าน
การทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

The People Participation Promotion Model on Buddhist Way in Anti-
Corruption Work and Building the Sustainable Anti-Corruption Network

โดย

พระครูอาทรวชิรกิจ, ดร.

พระโกศล มณีรัตน, ดร.

พระครูใบฎีกาสุทัศน์ ธมมปาโล

วิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765033

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The People Participation Promotion Model on Buddhist Way in Anti-Corruption Work and Building the Sustainable Anti-Corruption Network

By

Phrakhru Athornvachirakit, Dr.

PhraKosal Maniratana, Dr.

PhrakhrubaidikaSuthat Thammapalo

Kamphaeng Phet Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2565

Research Project Funded

by Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800765033

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน
ผู้วิจัย:	พระครูอาทรวรชिरกิจ, ดร. พระโกศล มณีนटना, ดร. พระครูใบฎีกาสุทัศน์ ธมมปาโล
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๕
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ๓) เพื่อสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่าง ๒๐๐ คน และการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๓๐ คน และจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๔๐๕ คน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และแบบประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตตามหลักสุจริต ๓ ($\bar{X} = ๔.๓๘๖$) ด้านการเสริมสร้างกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริตตามหลักปธาน ๔ ($\bar{X} = ๔.๓๖๘$) ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต ($\bar{X} = ๔.๓๖๕$) และด้านการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริตตามหลักพละ ๔ ($\bar{X} = ๔.๓๔๔$)

๒. การพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ๑. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน คือ ๑) รูปแบบการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ๒) รูปแบบการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต ๓) รูปแบบการเสริมสร้างกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต และ ๔) รูปแบบการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อต้านการทุจริต ๒. กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน คือ ๑) กิจกรรมการเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ๒) กิจกรรมการเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ๓) กิจกรรมการเสริมสร้างบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต และ ๔) กิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๓. การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยเครือข่ายภาครัฐ สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และภาคประชาสังคม เพื่อการพัฒนาศักยภาพ และกระบวนการเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ได้แก่ ๑) การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับเปิดรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับของการให้คำปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับการวางแผนร่วมกัน การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับให้เข้ามามีบทบาทร่วมปฏิบัติ ๒) กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การส่งเสริมกระบวนการทางความคิดร่วมกัน การส่งเสริมกระบวนการตระหนักร่วมกันสร้าง และ การส่งเสริมกระบวนการร่วมกันพัฒนา

Research Title: The People Participation Promotion Model on Buddhist Way in Anti-Corruption Work and Building the Sustainable Anti-Corruption Network

Researchers: Phrakhru Athornvachirakit, Dr.
Phrakosal Maniratana, Dr.
PhrakhrubaidikaSuthat Thammapalo

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
Kamphaeng Phet Buddhist College

Fiscal Year: 2565/2022

Research Scholarship Sponsorship: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research consists of the following 3 objectives; 1) to study the people participation on Buddhist way in anti-corruption work and building the sustainable anti-corruption network, 2) to model development and activities to the people participation on Buddhist way in anti-corruption work and building the sustainable anti-corruption network, and 3) to build a network of the people participation on Buddhist way in anti-corruption work and building the sustainable anti-corruption network. This research was conducted based on a mixed research method, combining documentary, quantitative, qualitative and action research methods, through the collection of data from questionnaire with 200 sample groups, interview and Focus Group Discussion with 30 Key Informants, and organize training activities with 405 activities participants. data analysis was conducted by the statistical software program for social science research. Statistics used in the analysis consisted of frequency, mean, percentage and standard deviation (S.D.) and analyzing the data by Content Analysis and workshop Project assessment form.

The Results of the study are summarized as follows

1. The overall of the people participation on Buddhist way in anti-corruption work and building the sustainable anti-corruption network is in high level ($\bar{X} = 4.365$). When considering in each aspect, it was found that in high level at all aspects such as the promotion of consciousness to anti-corruption in accordance

with the principles of 3 honesties ($\bar{X} = 4.386$), The promotion of anti-corruption mechanisms and tools in accordance with the principles of Pathan 3 ($\bar{X} = 4.368$), The promotion of lifestyle to sufficiency economy to anti-corruption ($\bar{X} = 4.365$), and The promotion of strength anti-corruption according to 4 power ($\bar{X} = 4.344$).

2. The model development and activities to the people participation on Buddhist way in anti-corruption work and building the sustainable anti-corruption network consisting of: 1. The model development to the people participation on Buddhist way in anti-corruption work and building the sustainable anti-corruption network divided into 4 types: 1) The model of consciousness promotion to anti-corruption, 2) The model of strength power promotion to anti-corruption, 3) The model of mechanism and tools promotion to anti-corruption, 4) The model of lifestyle promotion according to sufficiency economy to anti-corruption. 2. The activities to the people participation on Buddhist way in anti-corruption work and building the sustainable anti-corruption network divided into 4 types: 1) The activities to strengthen the seedlings of morality and ethics and the strengthening of consciousness to anti-corruption, 2) The activities to strengthening the participation of network partners to driving “Boworn” power on Buddhist way to anti-corruption, 3) The activities to strengthen the role of monks in preventing corruption, and 4) The activities to cultural promotion of lifestyle according to the sufficiency economy.

3. The building network of the people participation on Buddhist way in sustainable anti-corruption work consisting of public sector network, religion institutions, educational institutions and civil society to the potential development and the process of people participation network on the Buddhist way of sustainable anti-corruption work are: 1) capacity development of participatory networks consisting of the participation of the network at the information level, the open listen to opinions level, the consultation level, planning level, and come into the role of co-operation level. 2) The process of strengthening a network of the people participation on the Buddhist way in sustainable anti-corruption work consisting of the promotion common thought processes, the promotion of create collaborative awareness process, and the promotion of joint development process.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจาก คณะผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากคณาจารย์บุคลากรหลายฝ่ายดังนี้

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้ให้โอกาสคณะผู้วิจัยได้ทำวิจัยศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาศักยภาพและผลงานทางวิชาการ

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์เจ้าคุณพระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และคณาจารย์เจ้าหน้าที่ทุกกลุ่มทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีเมตตาช่วยตรวจงานวิจัย และช่วยชี้แนะ เสนอแนะแก้ไขเพื่อให้งานวิจัยออกมาถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด ตลอดจนอำนวยความสะดวกทุกอย่างแก่คณะผู้วิจัย คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณอย่างสูง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ และอนุโมทนาขอขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ตรวจงานวิจัยทุกกลุ่มทุกท่านที่เมตตาตรวจเสนอแนะปรับปรุงงานวิจัยให้แก่คณะผู้วิจัย จะทำให้ผลงานวิจัยออกมาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่ บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ญาติสนิทมิตรสหาย ที่เป็นกำลังใจสนับสนุนในทุกๆ เรื่อง รวมทั้งบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ร่วมกันสรรค์สร้างงานวิจัยฉบับนี้ให้แก่คณะผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จลุล่วงด้วยดี

พระครูอาทรวชิรกิจ, ดร. และคณะ

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ และพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับสมาคมศิษย์เก่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นหลักโดยใช้ระบบย่อคำดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	องคตตรนิกาย ติกนิပါတ	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	องคตตรนิกาย จตุกกนิပါတ	(ภาษาไทย)
อง.ฉกก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย ฉกกนิပါတ	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

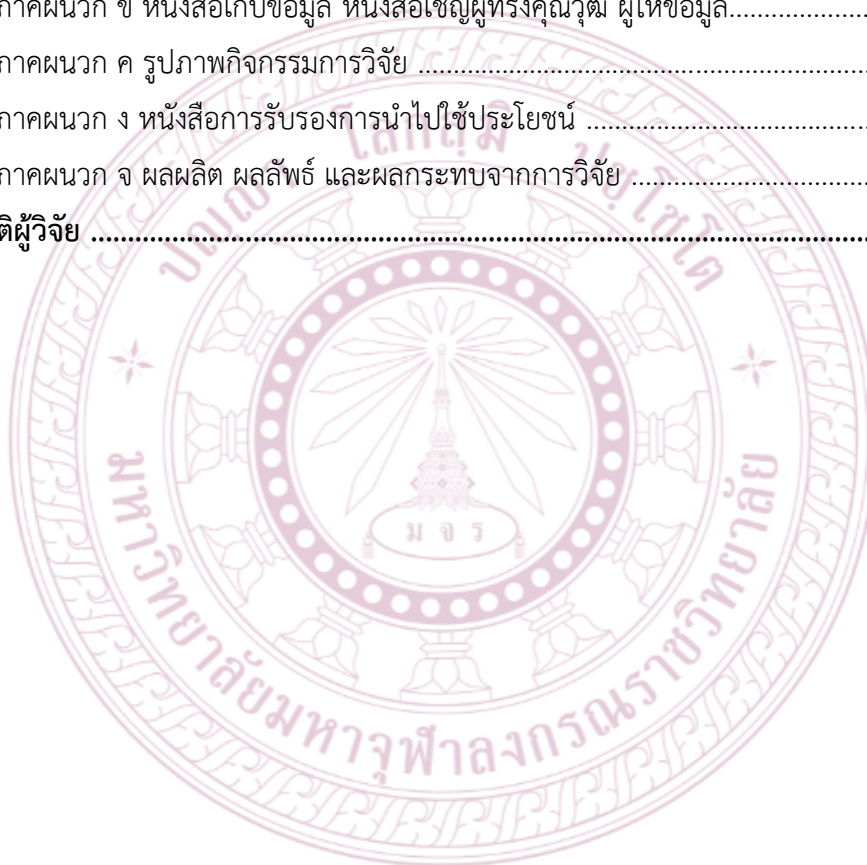
ในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พ.ศ. ๒๕๓๙ และ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับสมาคมศิษย์เก่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นหลักการอ้างอิง พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า/ เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๒๑-๓๒๒/๑๓๓ หมายความว่า ระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๒๑-๓๒๒หน้าที่ ๑๓๓ เป็นต้น

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ญ
สารบัญตาราง	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๗
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๙
๑.๕ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๑
๒.๑ แนวคิด แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ.....	๑๑
๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ.....	๑๑
๒.๑.๒ ประเภทของรูปแบบ.....	๑๖
๒.๑.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ.....	๑๙
๒.๑.๔ ลักษณะรูปแบบที่ดี	๑๙
๒.๑.๕ การพัฒนารูปแบบ	๒๑
๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	๒๓
๒.๒.๑ ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	๒๓
๒.๒.๒ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	๒๙
๒.๒.๓ วิธีการมีส่วนร่วมหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม.....	๓๓
๒.๒.๔ ปัจจัยการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน	๓๗
๒.๒.๕ ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน	๓๘
๒.๒.๖ หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน	๓๙
๒.๓ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชั่น.....	๔๑

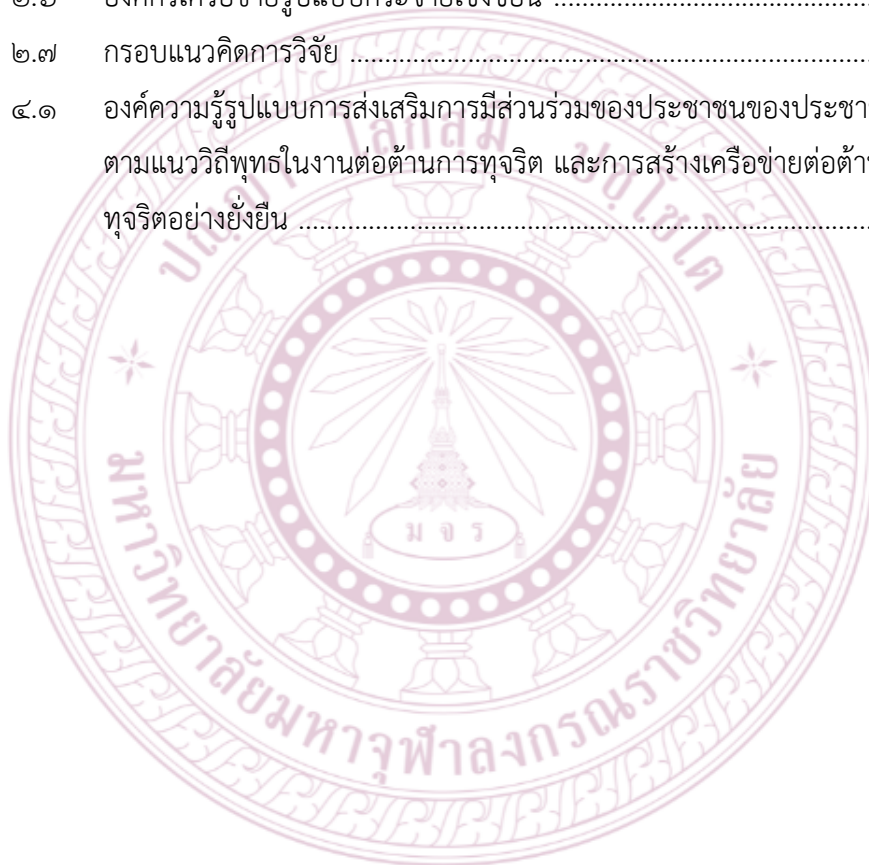
๒.๓.๑ ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน.....	๔๑
๒.๓.๒ ประเภทของทุจริตหรือคอร์รัปชัน	๔๕
๒.๓.๓ รูปแบบการทุจริตหรือคอร์รัปชัน	๔๘
๒.๔ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย	๕๑
๒.๔.๑ ความหมายของเครือข่าย	๕๑
๒.๔.๒ ประเภทของเครือข่าย.....	๕๔
๒.๔.๓ รูปแบบของเครือข่าย	๕๘
๒.๔.๔ องค์ประกอบของเครือข่าย.....	๖๓
๒.๔.๕ ปัญหาของเครือข่าย	๖๕
๒.๕ หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการป้องกันการทุจริต	๖๖
๒.๖ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๘๑
๒.๗ แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๘๕
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙๒
๒.๙ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๐๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐๕
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๐๕
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๑๐๗
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๑๐๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๑๑๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑๕
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๑๑๗
๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	๑๑๘
๔.๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน	๑๒๐
๔.๓ รูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน	๑๒๗
๔.๔ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน.....	๑๔๗
๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๒๑๓

บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๒๑๕
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๒๑๕
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย.....	๒๒๔
๕.๓	ข้อเสนอแนะ.....	๒๒๙
บรรณานุกรม		๒๓๐
ภาคผนวก		๒๔๑
	ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัย	๒๔๒
	ภาคผนวก ข หนังสือเก็บข้อมูล หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูล.....	๒๕๔
	ภาคผนวก ค รูปภาพกิจกรรมการวิจัย	๒๙๐
	ภาคผนวก ง หนังสือการรับรองการนำไปใช้ประโยชน์	๓๐๑
	ภาคผนวก จ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย	๓๐๕
ประวัติผู้วิจัย		๓๐๘

สารบัญภาพ

ภาพที่ ๒.๑	ภาพแสดงระดับการมีส่วนร่วม	๓๐
ภาพที่ ๒.๒	แสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	๓๒
ภาพที่ ๒.๓	เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม	๖๐
ภาพที่ ๒.๔	องค์กรเครือข่ายรูปแบบรวมศูนย์	๖๑
ภาพที่ ๒.๕	องค์กรเครือข่ายรูปแบบกระจาย	๖๒
ภาพที่ ๒.๖	องค์กรเครือข่ายรูปแบบกระจายเชิงซ้อน	๖๒
ภาพที่ ๒.๗	กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๐๔
ภาพที่ ๔.๑	องค์ความรู้รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนของประชาชน ตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการ ทุจริตอย่างยั่งยืน	๒๑๔

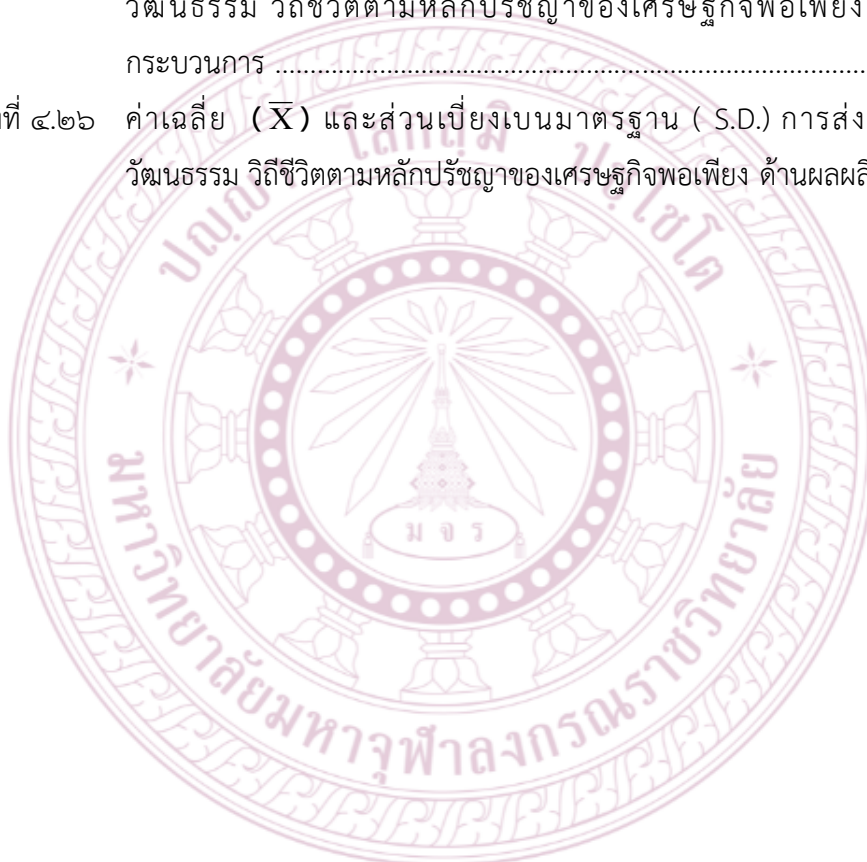

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๔.๑	จำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๒๑
ตารางที่ ๔.๒	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยภาพรวม	๑๒๓
ตารางที่ ๔.๓	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ตามหลักสุจริต ๓	๑๒๔
ตารางที่ ๔.๔	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต ตามหลักพละ ๔	๑๒๕
ตารางที่ ๔.๕	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต ตามหลักประธาน ๔	๑๒๗
ตารางที่ ๔.๖	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริต	๑๒๘
ตารางที่ ๔.๗	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต โดยภาพรวม	๑๗๙
ตารางที่ ๔.๘	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ด้านบริบท	๑๗๙
ตารางที่ ๔.๙	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ด้านปัจจัยนำเข้า	๑๘๐

ตารางที่ ๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างต้นกล้า คุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ด้าน กระบวนการ	๑๘๑
ตารางที่ ๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างต้นกล้า คุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ด้าน ผลผลิต	๑๘๒
ตารางที่ ๔.๑๒	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างพลัง การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการ ทุจริตตามแนววิถีพุทธ โดยภาพรวม	๑๘๔
ตารางที่ ๔.๑๓	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสริมสร้างพลังการมี ส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านทุจริตตามแนว วิถีพุทธ ด้านบริบท	๑๘๕
ตารางที่ ๔.๑๔	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสริมสร้างพลังการมี ส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตาม แนววิถีพุทธ ด้านปัจจัยนำเข้า	๑๘๖
ตารางที่ ๔.๑๕	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสริมสร้างพลังการมี ส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตาม แนววิถีพุทธ ด้านกระบวนการ	๑๘๗
ตารางที่ ๔.๑๖	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสริมสร้างพลังการมี ส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตาม แนววิถีพุทธ ด้านผลผลิต	๑๘๘
ตารางที่ ๔.๑๗	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมบทบาท พระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต โดยภาพรวม	๑๙๐
ตารางที่ ๔.๑๘	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมบทบาท พระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านบริบท	๑๙๑
ตารางที่ ๔.๑๙	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมบทบาท พระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านปัจจัยนำเข้า	๑๙๒
ตารางที่ ๔.๒๐	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมบทบาท พระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านกระบวนการ	๑๙๓
ตารางที่ ๔.๒๑	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมบทบาท พระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านผลผลิต	๑๙๔

ตารางที่ ๔.๒๒	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม	๑๙๖
ตารางที่ ๔.๒๓	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านบริบท	๑๙๗
ตารางที่ ๔.๒๔	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านปัจจัยนำเข้า	๑๙๘
ตารางที่ ๔.๒๕	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริม วัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้าน กระบวนการ	๑๙๙
ตารางที่ ๔.๒๖	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริม วัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านผลผลิต.....	๒๐๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นกรอบคิดตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่กับความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยที่เชื่อเรื่องสิทธิและความเสมอภาคระหว่างประชาชน นอกจากนั้นความเชื่อเรื่อง การมีส่วนร่วม มีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับความเชื่อในเรื่อง ความเป็นปัจเจก (Individualism) ที่มีความสามารถและศักยภาพที่คิดเองเป็นในการแสดงความคิดเห็นของตนในชุมชนที่สังกัด ปัจเจกเหล่านี้มีความตระหนักว่าพวกเขาจำเป็นต้องมารวมกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุกๆ คนภายใต้กติกาที่ร่วมกันกำหนด^๑ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ถือเป็นหลักคิดสำคัญในการพัฒนาสังคมประเทศชาติ พัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งและพัฒนาสังคมในทุกระดับ ก็เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิมีอำนาจในการปกครองดูแลตนเองได้และเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาอนาคตของชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อวิถีชีวิต ความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ได้ สังคมต้องสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นเครื่องมือที่มีพลังสูงสุด เพราะผู้ที่เสียผลประโยชน์ท้ายที่สุดก็คือประชาชน ซึ่งหมายถึงประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกในสังคมต้องตื่นตัวกระตือรือร้นที่จะรับรู้ตรวจสอบกระบวนการตัดสินใจในภาครัฐต้องสร้างประชาชนที่มีความเข้มแข็งมีทัศนคติที่ดีต่อส่วนร่วมที่ถูกต้อง มีคุณธรรมจริยธรรม และสังคมต้องสร้างปัจจัยพื้นฐานสร้างโอกาสทางการศึกษา และการดำรงชีวิตที่ดี การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน มิใช่เป็นวาระของรัฐบาลแต่เพียงผู้เดียว แต่ต้องเป็นวาระของประชาชน^๒

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย^๓ พุทธศักราช ๒๕๕๐ ตามมาตรา ๘๗ จึงได้ให้ความสำคัญกับแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ๑. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ๒. ส่งเสริมและสนับสนุนการมี

^๑ จามะรี เชียงทอง, สังคมวิทยาการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๓.

^๒ สังคีต พิริยะรังสรรค์, คอร์รัปชันแบบเบ็ดเสร็จ, (กรุงเทพมหานคร : รวมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๙)

^๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๐), หน้า ๓๙.

ส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ ๓. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย ทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น ๔. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดง ความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ และ ๕. ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เน้นกระบวนการส่งเสริม สนับสนุน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลายกิจกรรม และต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ เพื่อสร้างจิตสำนึก การสร้างความร่วมมือให้กับประชาชน และสังคมให้มีทัศนคติและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตและป้องกันการทุจริตประพตมิชอบ และการเฝ้าระวังปัญหาการทุจริต เพราะว่าปัญหาการทุจริตส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อความมั่นคงของรัฐ ความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชน ทั้งยังเป็นสาเหตุของปัญหาสังคมต่างๆ ที่ต่อเนื่องตามมาก่อให้เกิดสภาวะการถดถอยของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมที่เพิ่มมากขึ้น การเลือกปฏิบัติและให้สิทธิแก่บุคคลที่เอื้อผลประโยชน์ในภาครัฐ การทุจริตเกิดขึ้นทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน หรือแม้กระทั่งในองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรหรือองค์กรเพื่อการกุศล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย^๔ พุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดในหมวดที่ ๔ หน้าที่ของประชาชนชาวไทยว่า “บุคคลมีหน้าที่ ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริต และประพตมิชอบทุกรูปแบบ” ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทุกคน นอกจากนี้ ยังกำหนดชัดเจนในหมวดที่ ๕ หน้าที่ของรัฐว่า “รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพตมิชอบทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริต และประพตมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ต่อต้านการทุจริต หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

^๔ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๖๐), หน้า ๑๓.

ปัญหาคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่ขัดขวางการพัฒนาประเทศ และเป็นบ่อเกิดของปัญหาอื่นๆ มากมาย และในขณะเดียวกันการคอร์รัปชันก็เป็นภาวะสะท้อนความไร้ประสิทธิภาพของระบบ จึงต้องมองว่า ปัญหาการทุจริต ปัญหาความยากจน ปัญหาการศึกษา ปัญหาการบริหารในภาคราชการ ปัญหาความไม่โปร่งใสในการประกอบธุรกิจ หรือแม้แต่ปัญหาความไม่เข้มแข็งในภาคประชาสังคมเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่แยกออกจากกันไม่ได้ เพราะฉะนั้นการแก้ไขปัญหาทุจริต จะต้องคำนึงถึงบริบทของปัญหาอื่น ประกอบไปด้วย การแก้ปัญหของระบบ ก็ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขอิทธิพล และบทบาทของการทุจริตคอร์รัปชันที่มีต่อสภาพปัญหานั้นๆ จึงจะแก้ไขปัญหได้อย่างครบวงจร^๕ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันนั้น คุณภาพความมั่นคงของประเทศทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและความเจริญของประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญของสังคมไทย นักการเมืองและข้าราชการประจำทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ได้รับการกล่าวหาว่า มีพฤติกรรมในเชิงทุจริตคอร์รัปชันในหลายรูปแบบ ดังเช่นข้อมูลจากสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๕๗) ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้ศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาการคอร์รัปชันในสังคมไทย โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้นำประชาชนทุกจังหวัด จังหวัดละ ๑๐๐ คน รวม ๗,๑๙๑ คน พบว่า รูปแบบ และวิธีการคอร์รัปชัน ที่กระทำกันมากที่สุดได้แก่ การรับสินบน ร้อยละ ๕๓.๙ และการวิ่งเต้นขอตำแหน่งในราชการร้อยละ ๔๒.๗ และอื่นๆ^๖ ตามรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการคอร์รัปชัน	
รูปแบบ	ร้อยละ
๑) รับสินบน	๕๓.๙
๒) วิ่งเต้นขอตำแหน่งในราชการ	๔๒.๗
๓) รับส่วย ไร่ดโปประชาชน	๔๐.๙
๔) คอร์รัปชันเชิงนโยบาย	๔๐.๓
๕) แต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการ	๔๐.๐
๖) ทุจริตเรื่องเวลาของข้าราชการ (เข้าขามเย็นขาม)	๓๖.๑

การทุจริตในสังคมไทยระหว่างช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาส่งผลเสียต่อประเทศอย่างมหาศาลและเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติรูปแบบการทุจริตจากเดิมที่เป็นการทุจริตทางตรงไม่ซับซ้อน อาทิ การรับสินบน การจัดซื้อจัดจ้าง ในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนเป็นการทุจริตที่ซับซ้อนมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การทุจริตโดยการทำลายระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์หรือผลประโยชน์ทับซ้อน และการทุจริตเชิงนโยบาย

^๕ สังคีต พิริยะรังสรรค์, คอร์รัปชันแบบเบ็ดเสร็จ, (กรุงเทพมหานคร: รวมด้วยช่วยกัน, ๒๕๕๙), หน้า ๘.

^๖ โกวิท พวงงาม, ธรรมชาติของอำนาจด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส, (กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อบบี้, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

ประเทศไทยมีความพยายามแก้ไขปัญหาการทุจริตโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันสร้างเครื่องมือกลไก และกำหนดเป้าหมายสำหรับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เริ่มตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๑ จนถึงปัจจุบัน การดำเนินงานได้สร้างความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามบทบาทของแต่ละหน่วยงาน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับฐานความคิดและสร้างความตระหนักรู้ให้ทุกภาคส่วนของสังคม^๗

ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต อันมีกลยุทธ์ว่าด้วยเรื่องของการปรับฐานความคิดทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัยให้สามารถแยกระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคมเพื่อต้านทุจริต ประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือต้านทุจริต และเสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน (community) และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริตที่ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับ และต้องมีการขยายผลไปในทุกภาคส่วน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างโค้ชที่มีความสามารถและทักษะเพื่อเป็นตัวแทนของสำนักงาน ป.ป.ช. ในการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการคิดแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความไม่ทนและความอายต่อการทุจริต และหลักการจิตพอเพียงต้านทุจริต ด้วยเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม จะช่วยให้ทุกภาคส่วนมีความตระหนักรู้ และเห็นความสำคัญของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเกิดค่านิยมต้านทุจริตให้เกิดขึ้นในสังคมไทย^๘

แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้บัญญัติให้ประชาชนมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมในกิจการต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติแล้ว แต่ภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีปัญหาดังเช่น ๑. ประชาชนยังคงถูกกีดกันและไม่ได้รับโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากส่วนหนึ่งรัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติเทคนิคและวิธีการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไว้แต่เป็นหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดขึ้น ๒. ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการกระจายอำนาจ และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ๓. ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะ “รัฐจัดวาง” คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเอกสิทธิของพลเมือง แต่มักจะถูกครอบงำโดยระบบราชการ ดังจะเห็นได้จากการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ในเวทีประชุมในโอกาสต่างๆ และการประชุมสภาท้องถิ่น ในฐานะเป็นผู้ฟังมากกว่าผู้เสนอความคิดเห็น หรือตัดสินใจ หรืออาจกล่าวได้ว่าถูกวางตำแหน่งให้เป็นฉากของเวทีหรือถูกซื้อเสียงไปได้โดยง่ายซึ่งส่งผลให้สิทธิหรือความ

^๗ สำนักงาน ป.ป.ช., หลักสูตรต้านทุจริตศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๖๔), หน้า ๓.

^๘ สำนักงาน ป.ป.ช., หลักสูตรโค้ชเพื่อการรู้คิดต้านทุจริต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๖๑), หน้า ๑.

เป็นเอกสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกรวบงำ หรือถูกชักจูงหรือถูกบังคับ ๔. ประชาชนไม่ตระหนัก ไม่เข้าใจ ขาดความรู้และไม่รับรู้ถึงสิทธิพลเมืองที่สามารถมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ เท่าที่ควร การมีส่วนร่วมของประชาชนมักถูกรวบงำทางความคิด ถูกลดทอนสิทธิเพื่อผันไปเป็นผลประโยชน์ทางการเมืองหรือกลุ่มบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง ๕. ความเข้มแข็งของภาคประชาชนซึ่งถือเป็นต้นทุนที่สำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกมองข้าม ได้แก่ กลุ่มองค์กรชุมชน หรือเครือข่ายภาคประชาชนต่างๆ ในทางปฏิบัติยังไม่มีแนวทางการส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนมีสิทธิและปราศจากการถูกรวบงำได้อย่างชัดเจนแต่อย่างไร^๙

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นเมืองเก่าที่นับว่ามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยทวารวดี เป็นที่ตั้งของเมืองโบราณหลายเมือง เช่น เมืองนครชุม ไตรตรังษ์ เทพนคร และคณที นอกจากนี้เมืองกำแพงเพชรยังเป็นเมืองที่สองที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ครองเมือง ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ได้เปลี่ยนเมืองกำแพงเพชรเป็นจังหวัดกำแพงเพชร ปัจจุบันจังหวัดกำแพงเพชรเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์แห่งหนึ่ง เพราะมีโบราณสถานเก่าแก่ซึ่งก่อสร้างด้วยศิลาแลงหลายแห่งรวมอยู่ใน อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก รวมทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและน่าสนใจอีกด้วย^{๑๐} คณะผู้วิจัยได้เลือกจังหวัดกำแพงเพชรเป็นพื้นที่การศึกษาวิจัย เนื่องจากจังหวัดกำแพงเพชรมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๓ แห่ง เทศบาลตำบล ๒๒ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล ๖๔ แห่ง และสำหรับการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีทั้งในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว มักถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมภายนอกว่า มีการทุจริตคอร์รัปชัน ถูกจับตามองและวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นองค์กรที่เอื้อต่อการทุจริตคอร์รัปชัน และมักจะปรากฏข่าวการทุจริตตามสื่อและรายงานของทางราชการอยู่เสมอ จึงเห็นว่าไม่เป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจมีผลกระทบถึงความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจต่อกระแสการกระจายอำนาจและความศรัทธาต่อระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยพื้นที่การวิจัยจะประกอบด้วยพื้นที่คือ ๑) องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรได้จัดตั้งขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ โดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๔๙๘ ประกอบด้วย สภาจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติองค์การบริหาร

^๙ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานประจำปี ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี และราชกิจจานุเบกษา), หน้า ๓๒๑ - ๓๒๕.

^{๑๐} สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร, แผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕, (กำแพงเพชร: สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร, ๒๕๖๑), หน้า ๙.

ส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดให้มีหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งเรียกว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีอยู่ทุกจังหวัด ๆ ละ ๑ แห่ง มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีพื้นที่รับผิดชอบทั่วทั้งจังหวัด โดยทับซ้อนกับพื้นที่ของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น เช่น เทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนั้นๆ องค์การบริหารส่วนจังหวัด กำแพงเพชรตั้งอยู่ที่ ถ.พหลโยธิน ต.อ่างทอง อ.เมืองกำแพงเพชร จ.กำแพงเพชร ๒) เทศบาลเมือง กำแพงเพชรนั้น ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๗๖ และเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ โดยมีคณะเทศมนตรีชุดแรกเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ โดยมีหลวงมนตรีราชเป็นนายกเทศมนตรี และมีนายรณรงค์ อินทเกษม เป็น ปลัดเทศบาลคนแรก เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ เทศบาลเมืองกำแพงเพชรตั้งอยู่เลขที่ ๑๑๑ ถ. เลี้ยวเมือง อ.เมือง จ.กำแพงเพชร ๓) เทศบาลเมืองหนองปลิง ในอดีตบริเวณชุมชนหนองปลิงนี้มี หนองน้ำขนาดใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง มีประวัติเล่าว่าหนองน้ำแห่งนี้มีปลิงอยู่ชุกชุมมากขนาดที่วัว ควาย ลง ไปกินหญ้า ในหนองน้ำและติดหล่มขึ้นไม่ได้เนื่องจากมีปลิงเกาะและดูดกินเลือดจนตาย ชาวบ้านจึง เรียกหนองน้ำแห่งนี้ว่า หนองปลิง ต่อมาคำว่าหนองปลิง จึงกลายเป็นชื่อของชุมชนได้รับการตั้งเป็น ตำบลจากทางราชการเป็นตำบลหนองปลิง ในปัจจุบันเทศบาลเมืองหนองปลิง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ จากอำเภอเมืองกำแพงเพชร ไปตามถนนกำแพงเพชร - สุโขทัย มีพื้นที่ทั้งหมด ๘๔.๕๘ ตาราง กิโลเมตร และ ๔) เมืองนครชุม เป็นชุมชนเมืองโบราณที่มีความเจริญสูงสุดในลุ่มน้ำปิง ลักษณะตัว เมือง เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รูปกำแพงเมือง สร้างคดเคี้ยวตามลำน้ำปิง เทศบาลตำบลนครชุมเป็น เทศบาลขนาดกลาง ตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธิน หมู่ที่ ๖ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัด กำแพงเพชร มีพื้นที่ความรับผิดชอบ ๓.๕ ตารางกิโลเมตร

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่ผู้ใช้จะได้รับจากการวิจัยเรื่องรูปแบบการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่าย ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ ความร่วมมือของเครือข่ายประชา รัฐ และโมเดลองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมชุมชนประเทศชาติ และประโยชน์เชิงนโยบายใน ระยะยาวที่จะบูรณาการเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการพัฒนาตามแผนแม่บท ภายใต้อุทธศาสตร์ชาติ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๒. เพื่อพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๓. เพื่อสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร / กลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย พระสงฆ์ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณาจารย์ ครู นิสิตนักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด กำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม โดยเป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบน่าจะเป็นจำนวน ๒๐๐ คน

๒. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๒.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย

๑) พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๑๐ ท่าน

๒) ตัวแทนจากหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม จำนวน ๕ ท่าน

๓) ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน พ่อค้าแม่ค้า รัฐวิสาหกิจ ผู้ประกอบการธุรกิจ และประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๕ ท่าน

๒.๒ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มโดยหารคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง เพื่อใช้ในการศึกษาความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้สึกรับรู้ ความเชื่อ พฤติกรรมกระบวนการรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ในการหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัย เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ถูกต้องยิ่งขึ้น จำนวน ๑๐ ท่าน

๓. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย

๑. พระสังฆาธิการ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม จำนวน ๑๕๕ ท่าน

๒. คณาจารย์ครู ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เยาวชน นิสิต นักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม จำนวน ๒๕๐ ท่าน

รวมประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน จำนวน ๖๓๕ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยกำหนดสถานที่ทำการวิจัยดังนี้

๑) องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ถ.พหลโยธิน ต.อ่างทอง อ.เมืองกำแพงเพชร จ.กำแพงเพชร

๒) สำนักงานเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ๑๑๑ ถ.เลียงเมือง อ.เมือง จ.กำแพงเพชร

๓) เทศบาลเมืองหนองปลิง อ.เมืองกำแพงเพชร จ.กำแพงเพชร

๔) เทศบาลตำบลนครชุม ๙๙๙ ถนนพหลโยธิน หมู่ที่ ๖ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน ตุลาคม .พ.ศ.๒๕๖๔ ถึงเดือน กันยายน พ.ศ.๒๕๖๕

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑) รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงวิธีการ หรือกิจกรรมที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆที่มีความเชื่อมโยงต่อกันหรือแสดงถึงโครงสร้างของรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๒) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต และด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริต

๓) งานต่อต้านการทุจริต หมายถึง การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ช่วยชี้เบาะแส หรือช่วยกันป้องกันการทุจริต และต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีความตระหนักรู้ถึงอันตราย ความเสียหายที่เกิดจากการทุจริต

๔) การสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชน กลุ่มบุคคลต่างๆ องค์กร และหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกัน ตกลงกันที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้ข้อตกลงหรือวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๕) หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาที่นำมาบูรณาการมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันต่อต้าน และปราบปรามการทุจริต ได้แก่

๕.๑ สุจริต ๓ หมายถึง ความประพฤติดีประพฤติดชอบ ๓ อย่าง ๑) กายสุจริต ความสุจริตทางการ ๒) วาสุจริต ความสุจริตทางวาจา และ ๓) มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ

๕.๒ พละ ๔ หมายถึงกำลังที่เกิดจากคุณธรรมความประพฤติปฏิบัติที่ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ๔ อย่าง ๑) ปัญญาพละ กำลังปัญญา ๒) วิริยะพละ กำลังความเพียร ๓) อณวัชพละ กำลังสุจริต และ ๔) สติพละ กำลังการสงเคราะห์

๕.๓ ปธาน ๔ หมายถึงความเพียรชอบ ๔ อย่าง ๑) สังวรปธาน เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรม ๒) ปหานปธาน เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ๓) ภาวนาปธาน เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี และ ๔) อนรักขนาปธาน เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูลย์

๑.๕ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๕.๑ ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๑.๕.๒ ทำให้ทราบถึงพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๑.๕.๓ ได้สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๑.๕.๔ ได้องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยโดยนำเสนอแต่ละหัวข้อตามลำดับดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ
- ๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ๒.๓ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน
- ๒.๔ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย
- ๒.๕ หลักพุทธธรรมกับการป้องกันการทุจริต
- ๒.๖ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๗ แนวคิดเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๙ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ

๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของ “รูปแบบ” ไว้ว่า รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง (ศิลปะ) สิ่ง que แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้น ๆ อย่างรูปคน รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้ เช่น รูปแบบผู้หญิง รูปแบบเปิด รูปแบบวัด^๑ รูปแบบ ของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ และชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความมั่นคง (validity) และความน่าเชื่อถือ (reliability) แล้วสามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย หรือเป็นลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๙๖๕.

ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ^๒

คำว่า “รูปแบบ” หรือ Model เป็นคำที่ใช้เพื่อสื่อความหมายหลายอย่าง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วรูปแบบ จะหมายถึงสิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แบบจำลอง สิ่งก่อสร้าง รูปแบบในการพัฒนาชนบท เป็นต้น ให้ความหมายไว้ ๕ ความหมาย แต่โดยสรุปแล้วจะมี ๓ ลักษณะ คือ

๑. Model หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริง ซึ่งเท่ากับแบบจำลอง

๒. Model หมายถึง สิ่งของหรือคนที่น่าสนใจใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครูต้นแบบ

๓. Model หมายถึง รุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ^๓

ความหมายของรูปแบบทั้งในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ซึ่งพอจะสรุปความหมายของรูปแบบที่นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นไว้ได้ใน ๕ ลักษณะ คือ

๑) รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ

๒) รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือ องค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์ หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

๓) รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ

๔) รูปแบบ หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำ (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) สามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย

^๒ ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพงษ์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑-๒๓.

^๓ อ่างใน อนุวัช แก้วสว่าง, การพัฒนารูปแบบการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๖), หน้า ๖๕.

๕) รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของ ปัจจัย หรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วย เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ^๔

ความหมายของคำว่า รูปแบบ ว่าเป็นนามธรรมของจริง หรือภาพจำลองของ สภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีรูปแบบอย่างง่ายถึงรูปแบบที่มีความซับซ้อนมาก รูปแบบ เชิงกายภาพ (Physical Model) เช่น รูปแบบหอสมุด รูปแบบเครื่องบินขับไล่ เอฟ ๑๖ เป็นต้น รูปแบบเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Model) ที่ใช้อธิบายสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ด้วยภาษา หรือสัญลักษณ์ต่างๆ^๕

รูปแบบ เป็นการสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการ (Rationale) ของระบบรูปนัย (Formal System) ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้เกิด ความกระจ่างชัดของนิยามความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบที่มีความเที่ยงตรง จะ พัฒนาเป็นทฤษฎีต่อไป^๖

รูปแบบ (Model) หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัว แปร หรือองค์ประกอบอื่นของสิ่งที่ศึกษา หรืออธิบายคุณลักษณะสำคัญต่างๆ ของปรากฏการณ์ที่คาด ว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายมองเห็นเป็นรูปธรรมไม่มีองค์ประกอบที่แจ่มชัดหรือให้รายละเอียดทุก แ่งมุม โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความแม่นยำเที่ยงตรงและเชื่อถือได้^๗

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์ ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง รูปแบบ ของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ ขึ้นกว่าปกติ^๘

อุทัย บุญประเสริฐ ให้ความหมายของแบบไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้าง ของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิง

^๔ Bardo, J.W., & Hartman, J.J., **Urban society : A systematic introduction**, (New York: F.E. Peacock, 1982), p.70.

^๕ Tosi, H.L., and Carroll, S.J. **Management**. ๒ nd ed. (New York: John Wiley and Sons, 1982), p.163.

^๖ Willer , D. **Scientific Sociology : Theory and Method**. Englewood Cliffs, (New Jersey: Prentice-Hall, 1968), p. 15.

^๗ เสนอ อัครมโนตา, **รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วน จังหวัดนนทบุรี**, วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,๒๕๕๗), หน้า ๑๑.

^๘ ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์, **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการ ประยุกต์ใช้**, (กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑-๒๓.

ความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ^๙

เยาวดี วิบูลย์ศรี ให้ความหมายว่า รูปแบบ คือ วิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอด ความคิดความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏใน ลักษณะของการสื่อสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง รูปแบบจึงเป็นแบบจำลองในลักษณะเลียนแบบ หรือเป็นตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่างเป็นแผนผังหรือแบบแผนของการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อเนื่องด้วยความสัมพันธ์เชิงระบบ^{๑๐}

ดิเรก วรรณเศียร และอุทุมพร จามรมาน ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่าหมายถึง สิ่ง ที่แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญของ สิ่งที่ศึกษาเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ง่ายขึ้น โดยอาจแสดง ออกมาในรูปของแผนภาพทางความคิดด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ และยังได้ขยายความของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่เราพัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญๆ ของปรากฏการณ์ อย่าง ใดอย่างหนึ่ง รูปแบบจึงไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม ส่วนการ ที่จะระบุว่ารูปแบบหนึ่งๆ จะต้องมียละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นๆ ควร มีองค์ประกอบอะไรบ้างไม่ได้มีข้อกำหนดตายตัวทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่างและ วัตถุประสงค์ของรูปแบบที่ต้องการอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ^{๑๑}

เบญจพร แก้วศรี กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง ตัวแทนของความเป็นจริงในการทำให้ ความสลับซับซ้อนสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น การสะท้อนบางส่วนของปรากฏการณ์ออกมาให้เป็น ความสัมพันธ์ต่อเนื่องและความเป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน การเชื่อมโยงสิ่งที่เกี่ยวข้องมาไว้ด้วยกันโดย จะต้องใช้ข้อมูลเหตุผล และฐานคติมาประกอบการแสดงรูปแบบสามารถทำได้หลายลักษณะ ตั้งแต่ กายภาพซึ่งเป็นรูปแบบของวัตถุและรูปแบบเชิงคุณลักษณะที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ด้านภาษาหรือ สัญลักษณ์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ารูปแบบ หมายถึง รูปแบบอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplifies Form) ของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ให้

^๙ อุทัย บุญประเสริฐ, หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๑.

^{๑๐} เยาวดี วิบูลย์ศรี, การประเมินโครงการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๒๕.

^{๑๑} อ่างใน พิลิฐ เทพไกรวัล, การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔.

เข้าใจง่ายขึ้นหรือในบางกรณีอาจใช้ประโยชน์ในการพยากรณ์ปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป^{๑๒}

รันต สิงหกุล กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึงแผนการทำงานเกี่ยวกับการสอน เรียกว่ารูปแบบการสอน ที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยวางแผนการจัดองค์ประกอบและงานเกี่ยวกับการสอนอย่างมีจุดหมายที่เฉพาะเจาะจงที่จะให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น รูปแบบ (Model) ชุดของความสัมพันธ์จะเป็นเชิงปริมาณหรือคุณภาพก็ได้ซึ่งจะแสดงให้เห็นความหมายเกี่ยวกับลักษณะที่แท้จริงของสิ่งที่เราเกี่ยวข้องกับคำว่า รูปแบบโดยมโนทัศน์ของคำจะมีความหมายอย่างน้อย ๓ อย่างในทางสถาปัตยกรรมหรือทางศิลปะ จะหมายถึงหุ่นจำลอง ในทางคณิตศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ จะหมายถึงสมการในทางศึกษาศาสตร์จะหมายถึงความสัมพันธ์ของตัวแปร กรอบของความคิดหรือการแทนความคิดออกเป็นรูปธรรม^{๑๓}

เยาวดี วิบูลย์ศรี กล่าวว่ารูปแบบ คือวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ ตลอดถึงจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏโดยใช้สื่อสารในลักษณะต่างๆ เช่น ภาพวาด แผนภูมิ หรือแผนผังต่อเนื่อง ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย โดยสามารถนำเรื่องราวหรือประเด็นต่างๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ ดังนั้น โมเดล หรือรูปแบบจึงสามารถนำไปใช้ในลักษณะต่างๆ คือ ๑) เป็นแบบจำลองในลักษณะเลียนแบบ ๒) เป็นตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่าง ๓) เป็นแผนผังของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วยความสัมพันธ์เชิงระบบ การนำเสนอรูปแบบมีลักษณะสำคัญ ๔ ประการคือ (๑) เป็นการถ่ายทอดในลักษณะเลียนแบบหรือถ่ายทอดจากความเข้าใจ ตลอดจนถึงจินตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์ใดๆ ออกมาเป็นโครงสร้างที่มีระบบระเบียบ ง่ายต่อการรับรู้ของบุคคลอื่น (๒) ลักษณะของรูปแบบไม่ใช่การบรรยาย หรือการพรรณนาอย่างยืดยาว แต่เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และหลักการของระบบ (๓) ตัวรูปแบบเน้นเฉพาะส่วนสำคัญ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้นำเสนอรูปแบบ ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยได้โดยการนำเสนอเพียงครั้งเดียว (๔) ภาพลักษณ์ของรูปแบบมุ่งการสื่อสารให้กระชับรับรู้ภาพรวมของความหมายมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย ๆ ได้โดยการนำเสนอเพียงครั้งเดียว^{๑๔}

^{๑๒} เบญจพร แก้วศรี, การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหาร วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข, วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๘๙.

^{๑๓} อ่างใน ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ, การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา, ปริญญาปรัชญาคุณบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑), หน้า ๒๕.

^{๑๔} เยาวดี วิบูลย์ศรี, การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

พระราชวชิรเมธี (วีระ วรปญโญ) กล่าวว่า รูปแบบ (Model) หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัวแปรหรือองค์ประกอบของสิ่งที่ศึกษา หรืออธิบายคุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายมองเห็นเป็นรูปธรรม ไม่มีองค์ประกอบตายตัวหรือให้รายละเอียดทุกแง่มุม โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความแม่นยำและเชื่อถือได้ แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง^{๑๕}

จากการทบทวนความหมายของรูปแบบ ดังกล่าวสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัวแปร หรือองค์ประกอบอื่นที่สามารถอธิบายคุณลักษณะสำคัญต่างๆ ของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายมองเห็นเป็นรูปธรรม

๒.๑.๒ ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่างๆ ก็ได้จัดแบ่งประเภทต่างกันออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น คีฟส์ (Keeves) แบ่งรูปแบบออกเป็น ๔ ประเภท^{๑๖} คือ

๑. โมเดลเชิงเทียบเคียง (Analogue Model) ลักษณะเป็นโมเดลเชิงกายภาพ ส่วนใหญ่ใช้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น โมเดลแสดงพัฒนาการของอะตอม เป็นต้น โมเดลประเภทนี้ทางการศึกษาไม่ค่อยนำมาใช้กัน สร้างขึ้นใช้หลักการเทียบเคียงโครงสร้างของโมเดลให้สอดคล้องกับลักษณะของสิ่งที่คล้ายคลึงกันและทำให้โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่ในขณะนั้นด้วย โมเดลที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ และสามารถนำไปใช้หาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง

๑) โมเดลประเภทที่ใช้ในวงการการศึกษา เช่น โมเดลของจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียน (Model of a School Population) สร้างขึ้นโดยการเทียบเคียงกับลักษณะของแท่งน้ำที่ประกอบด้วยด้วยท่อน้ำเข้าและท่อน้ำออก กล่าวคือ จำนวนนักเรียนที่เข้าโรงเรียนประกอบด้วยอัตราการเกิดของเด็ก อัตราการย้ายเข้าพื้นที่ และอัตราการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียน ประกอบด้วย อัตราการย้ายออกจากพื้นที่ อัตราการออกจากโรงเรียนตามระบบ

^{๑๕} พระราชวชิรเมธี (วีระ วรปญโญ), รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย, ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๖.

^{๑๖} Keeves, P. J., Educational research methodology and measurement: An international handbook, (Oxford, England: Pergamon Press, 1988), pp. 561-565.

และอัตราการออกจากโรงเรียนเนื่องจากอายุพ้นเกณฑ์ จุดมุ่งหมายของโรงเรียนนี้เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียนนั่นเอง

๒) การทดสอบโมเดลประเภทนี้ ทำได้โดยการเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เก็บรวบรวมได้ในขณะนั้น ตามหลักการ การให้เหตุผลทางตรรกะ อย่างไรก็ตาม โมเดลประเภทนี้มีจุดอ่อน คือ ไม่สามารถระบุความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบภายในโมเดลประกอบภายในโมเดลได้อย่างชัดเจนจึงทำให้นำไปใช้ได้อย่างจำกัด

๒. โมเดลเชิงข้อความ (semantic Model) ลักษณะสำคัญของโมเดลประเภทนี้คือ การแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในโมเดลในรูปของข้อความ โมเดลเชิงข้อความใช้หลักการเทียบเคียงเชิงแนวคิด จึงให้เนื้อหาสาระมากกว่าโมเดลเทียบเคียง การที่โมเดลประเภทนี้ใช้ข้อความจึงทำให้อธิบายรายละเอียดของโมเดลได้ดี แต่จุดอ่อนของโมเดลประเภทนี้คือ ขาดความชัดเจน ยกแก่การทดสอบโครงสร้างของโมเดล อย่างไรก็ตาม โมเดลเชิงข้อความก็นำมาใช้กันแพร่หลายทางด้านการศึกษา เพราะสามารถนำไปใช้ศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางการศึกษาได้ดี เช่น โมเดลการเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นต้น

๓. โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ได้เริ่มนำมาใช้ในทางการศึกษา ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๓ แรกๆ นำมาใช้ทางด้านการวัดผลการศึกษาในสาขาวิชาอื่นๆ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์เพิ่มขึ้น เพราะสามารถทดสอบสมมติฐานได้ ซึ่งจะช่วยให้ไปสู่การสร้างทฤษฎีในสาขาวิชานั้น

๔. โมเดลเชิงสาเหตุ (Causal Model) ๑) โมเดลระบบเส้นเดียว (Recursive Model) เป็นโมเดลที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุไปในทางเดียวกัน หรือไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ รวมทั้งกรณีความสัมพันธ์ของตัวแปรเดียวกัน แต่ต่างวันเวลา ๒) โมเดลเชิงสาเหตุเส้นคู่ (Non-Recursive Model) เป็นโมเดลที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรโดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในโมเดลตัวหนึ่ง อาจเป็นได้ทั้งสาเหตุและผลของตัวแปรภายในโมเดลอีกตัวหนึ่ง หรือมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับนั่นเอง^{๑๗}

สมิท และคนอื่นๆ (Smith and Others) จำแนกประเภทของรูปแบบออก^{๑๘} ดังนี้

๑. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ได้แก่

๑) รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

^{๑๗} ชัตติยา ด้วงสำราญ, รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก, ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔๐.

^{๑๘} R.H. Smith and others, **Management: Making Organizations Perform** (New York: Macmillan, 1980), p. 461

๒) รูปแบบเหมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดสอบทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนที่จะทำการทดลองจริง เครื่องบินจำลองที่บินได้ หรือเครื่องบิน เป็นต้น แบบจำลองชนิดนี้ใกล้เคียงความจริงกว่าแบบแรก

๒. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่

๑) รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ รูปแบบนี้พบมากที่สุด เป็นการใช้อธิบายปฏิกิริยาในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

๒) รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

พระราชวชิรเมธี (วีระ วรปัญญา) กล่าวว่า รูปแบบมีหลายประเภท เช่น รูปแบบทางการศึกษา รูปแบบทางความคิด รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม และรูปแบบ แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ และรูปแบบที่นำเอา ตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น และประเภทรูปแบบหมายถึงตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายพฤติกรรม หรือลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่ง ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญๆ ในเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ จึงหมายถึงสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายหรือแสดงให้เห็นโครงสร้างทางความคิด หรือความสัมพันธ์องค์ประกอบสำคัญๆ ของเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง^{๑๙}

จากแนวคิดประเภทของรูปแบบดังกล่าวพอสรุปได้ว่า รูปแบบนั้นมี รูปแบบมีหลายประเภท เช่น รูปแบบทางการศึกษา รูปแบบทางความคิด รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม แต่กล่าวโดยย่อแล้วมี ๒ ประเภท คือ ๑) ประเภทรูปแบบเชิงกายภาพ เป็นประเภท รูปแบบคล้ายจริง มีลักษณะคล้ายของจริง และ รูปแบบเหมือนจริง มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง ๒) ประเภทรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ ได้แก่ รูปแบบข้อความ หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ เป็นการใช้อธิบายปฏิกิริยาในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน คำอธิบายรายวิชา และรูปแบบทางคณิตศาสตร์ หรือรูปแบบเชิงปริมาณ เช่น สมการ เป็นต้น

^{๑๙} อ้างแล้ว, รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย, หน้า ๑๘.

๒.๑.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบรูปแบบในการศึกษาตามแนวคิดของบราวน์และโมเบอร์ก (Brown and Model) ได้สังเคราะห์รูปแบบนี้ขึ้นมา จากแนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) และองค์ประกอบรูปแบบประกอบด้วย^{๒๐}

๑. สภาพแวดล้อม (Environment)
๒. เทคโนโลยี (Technology)
๓. โครงสร้าง (Structure)
๔. กระบวนการจัดการ (Management process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

มณฑาดี พูลเกิด ได้กล่าวถึง องค์ประกอบการพัฒนาารูปแบบ (Model) เป็นเป้าหมายสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบจึงควรเริ่มจากการศึกษาทฤษฎีหรือรวบรวมผลวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบก่อนแล้วจึงนำองค์ประกอบที่ได้มาเชื่อมโยงและพัฒนาารูปแบบให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนโดยชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้โดยมีองค์ประกอบต่างๆที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์จากการใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อสรุปเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบองค์ประกอบที่ยั่งยืนต่อไป^{๒๑}

จากแนวคิดองค์ประกอบของรูปแบบดังกล่าวพอสรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบเป็นปัจจัยต่างๆที่เสริมสร้างให้รูปแบบออกมาดีหรือไม่ดี ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบก็จะประกอบด้วย ๑) สภาพแวดล้อม ๒) เทคโนโลยี ๓) โครงสร้าง ๔. กระบวนการจัดการ และ ๕) การตัดสินใจสั่งการ องค์ประกอบเหล่านี้เป็นปัจจัยเสริมทำให้องค์ประกอบเปลี่ยนไปหรือคงที่ได้

๒.๑.๔ ลักษณะรูปแบบที่ดี

การสร้างรูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์มากเท่าใด โมเดลจะลบล้างข้อบกพร่องมากขึ้นทำให้การนำโมเดลไปใช้มีความยุ่งยาก ในทางตรงกันข้ามถ้าเน้นความสะดวกในการนำโมเดลไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ก็ต้องเขียนโมเดลให้ง่ายและชัดเจน โมเดลนั้นก็ย่อมไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งทำให้การนำโมเดลไปใช้อธิบายทำนาย และควบคุมปรากฏการณ์ได้จำกัด ดังนั้นการสร้างโมเดลจึงต้องพยายามสร้างให้ได้ทั้งความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ให้มากที่สุด และขณะเดียวกันก็สามารถนำไปใช้หาข้อสรุปเพื่ออธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์นั้น ๆ ให้มากที่สุด โดยเราอาจเลือกศึกษาเฉพาะ

^{๒๐} อ่างใน ชัดติยา ด้วงสำราญ, รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔๑.

^{๒๑} มณฑาดี พูลเกิด, การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน, ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๒), หน้า ๔๗.

องค์ประกอบหรือตัวแปรที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์นั้น ๆ^{๒๒} นอกจากนี้ความเห็นของนักวิชาการหลายท่านกล่าวว่าแบบจำลองที่ดีจะเปรียบเสมือนสิ่งที่ทำให้ผู้สนใจศึกษาในเรื่องใด ๆ ได้มีความเข้าใจเป็นเบื้องต้น ก่อนการศึกษาในแนวลึกต่อไป ดังนั้นแบบจำลองที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

๑) แบบจำลองควรประกอบด้วย ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าที่จะเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรวม ๆ

๒) แบบจำลองควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยเมื่อทดลองแบบจำลองแล้ว หากปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์แบบจำลองนั้นต้องถูกยกเลิกไป

๓) แบบจำลองควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน

๔) แบบจำลองควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ หรือความสัมพันธ์ใหม่ของเรื่องที่ศึกษาได้

๕) แบบจำลองในเรื่องใดจะเป็นเช่นไร ขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ^{๒๓}

นอกจากนี้ทางด้าน **Keeves** เสนอ รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) ๔ ประการ คือ

๑) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ (Associative Relationship)

๒) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

๔) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร ในลักษณะใหม่ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา^{๒๔}

พูนสุข หิงคานนท์ โดยมีแนวคิดว่า รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะ ๕ ประการ

๑. ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์ของตัวแปรแบบมีโครงสร้าง

^{๒๒} เสรี ชัดแจ้ง, แบบจำลอง, (ม.ป.ท.: ๒๕๓๘), หน้า ๓.

^{๒๓} พูนสุข หิงคานนท์, การพัฒนาการจัดรูปแบบการจ้องการของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข, ปรินญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), ๕๒.

^{๒๔} Keeves, P.J. ,Education Research Methodology, and Measurement : An international handbook. (Oxford: Pergamon Press, 1988), p.560.

๒. มีลักษณะที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผล และสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

๓. มีโครงสร้างหรือกลไกเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในเชิงเหตุผลได้อย่างชัดเจน

๔. นำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ หรือความสัมพันธ์ใหม่ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา และคุณลักษณะที่สำคัญประการสุดท้ายที่ควรพัฒนา คือ ความสอดคล้องระหว่างรูปแบบและทฤษฎีของเรื่อง หรือปรากฏการณ์ที่จะนำรูปแบบดังกล่าวไปอธิบายด้วย^{๒๕}

สรุปได้ว่า ลักษณะรูปแบบที่ดี ควรจะประกอบด้วยลักษณะดังนี้ คือ ๑) ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าที่จะเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรวม ๒) สามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูล เชิงประจักษ์ ๓) สามารถระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ๔) สามารถนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ หรือความสัมพันธ์ใหม่ได้

๒.๑.๕ การพัฒนารูปแบบ

Sallis ได้กล่าวถึงหลักการอย่างกว้างๆ เพื่อกำกับการสร้างรูปแบบไว้ ๔ ประการ คือ

๑. รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตามความเชื่อมโยงเชิงเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปก็มีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ

๒. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้ด้วยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓. รูปแบบควรต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้แล้ว รูปแบบควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

๔. นอกจากคุณสมบัติต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร ในลักษณะใหม่ การพัฒนารูปแบบนี้ในอนาคตจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปจะมีขั้นตอนในการพัฒนา คือ ๑) การสร้างรูปแบบ (Construct) ๒) การหาความตรง (Validity) ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินงานอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนี้^{๒๖}

บุญชม ศรีสะอาด การพัฒนารูปแบบ ซึ่งเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ซึ่งได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและ

^{๒๕} พูนสุข หิงคานนท์, การพัฒนารูปแบบการจัดการของวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๕๓.

^{๒๖} อ่างใน พิสิฐ เทพไกรวัล, การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔), หน้า ๒๑-๒๒.

ประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนการพัฒนารูปแบบนั้น ดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียนรายงานการวิจัย จุดบกพร่องที่มักจะพบในการทำวิทยานิพนธ์ ฯลฯ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นในการทำวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ ๒ นำรูปแบบดังกล่าวไปทดสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ^{๒๗}

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม การศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ ๕ ขั้นตอน^{๒๘} คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการนำร่องการวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพจริงจากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพ

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ นำมาสร้างเป็นแบบจำลองระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแบบเลือกตอบ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการใช้รูปแบบจำลองจากขั้นตอนที่ ๒ นำมาศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยเทคนิคเดลฟาย ๓ รอบ

ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ ๕ การสรุปและนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การและจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบ หมายถึงการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีรูปแบบที่ถูกสร้างไว้แล้วนำมาพัฒนา มาต่อยอดองค์ความรู้ ซึ่งจะช่วยให้องค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆที่มีความสัมพันธ์เชิง

^{๒๗} บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓.

^{๒๘} รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘), หน้า ๙๒-๙๓.

โครงสร้าง การตรวจสอบได้ด้วยข้อมูล เชิงประจักษ์ การระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา การนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ หรือความสัมพันธ์ใหม่นั้นก็เพื่อพัฒนาไปในทางที่ดียิ่งขึ้นไป

๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๒.๑ ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นกรอบคิดตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่กับความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยที่เชื่อเรื่องสิทธิและความเสมอภาคระหว่างประชาชน นอกจากนั้นความเชื่อเรื่อง “การมีส่วนร่วม” มีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับความเชื่อในเรื่อง “ความเป็นปัจเจก” (Individualism) ที่มีความสามารถและศักยภาพที่คิดเองเป็นในการแสดงความคิดเห็นของตนในชุมชนที่สังกัด ปัจเจกเหล่านี้มีความตระหนักว่าพวกเขาจำเป็นต้องมารวมกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุกคนภายใต้กติกาที่ร่วมกันกำหนด^{๒๙}

(๑) ความหมายของการมีส่วนร่วม : มิติเชิงกระบวนการ (Process)

ณัฐนรี ศรีทอง กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) ที่ประชาชนในชุมชนได้เข้าไปดำเนินกิจกรรมในชุมชน นับตั้งแต่ร่วมกำหนดปัญหาและความต้องการ ร่วมระบุสาเหตุของปัญหา ร่วมกำหนดวิธีการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม และร่วมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมนั้น ซึ่งประเด็นหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือประชาชนต้องเป็นผู้กระทำในแต่ละขั้นตอนของการมีส่วนร่วมด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างอิสระ^{๓๐}

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่เน้นกระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เข้ามาร่วมเพราะหวังสิ่งตอบแทน และที่สำคัญการมีส่วนร่วมจะต้องสอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ด้วย และการมีส่วนร่วมมี ๔ ลักษณะ ได้แก่

๑) การมีส่วนร่วม เป็นการเข้าไปได้รับอำนาจที่จะคิดทำมากขึ้นไม่ว่าในเรื่องการเมืองหรืออำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใดๆ

^{๒๙} จามะรี เชียงทอง, สังคมวิทยาการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๓.

^{๓๐} ณัฐนรี ศรีทอง, การเพิ่มศักยภาพภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๙๑.

๒) การมีส่วนร่วม เป็นการร่วมกันอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มีความเท่าเทียมกัน และมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง (Active) มิใช่มีส่วนร่วมอย่างเฉื่อยชา (Passive)

๓) การมีส่วนร่วม จะต้องได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นแรกของกระบวนการไปจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

๔) การมีส่วนร่วมมักเป็นเรื่องที่ผู้ด้อยโอกาสขอแบ่งอำนาจจากผู้มีอำนาจเหนือกว่า เพื่อปรับปรุงชีวิตของตนให้ดีขึ้น^{๓๑}

เสน่ห์ จามริก ซึ่งให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น ๕ ขั้นตอน คือ (๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหา (๒) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมในการ วิเคราะห์ถึงสาเหตุที่มาของปัญหา (๓) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา (๔) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน และ(๕) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ หมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมจัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆด้วยความสมัครใจ^{๓๒}

คูเฮน และ อาฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทออกเป็น ๔ แบบ ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ กำหนดนโยบายจากความต้องการ และการตัดสินใจปฏิบัติการ อาจจะเป็นการตัดสินใจในช่วงระยะเวลาเริ่มแรก การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม หรือการตัดสินใจในช่วงการดำเนินกิจกรรม

๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation)ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโครงการโดยให้การสนับสนุนด้านการบริหาร การประสานความร่วมมือ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติการด้วยแรงงานแรงงาน และการสนับสนุนทรัพยากรอื่นๆ

๓) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น หรือการมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในทุกๆด้าน

^{๓๑} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๓๘), หน้า ๑ -๓, ๑๙.

^{๓๒} เสน่ห์ จามริก, การเมืองไทยกับการพัฒนาการรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐.

๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการร่วมกันควบคุม ตรวจสอบผลการดำเนินงานตลอดจนเข้าไปแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น^{๓๓}

(๒) ความหมายของการมีส่วนร่วม : มิติเชิงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ (Decision-maker)

ปาริชาติ วลัยเสถียร เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมตามความหมายกว้างๆว่าการที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ สังคมการมีส่วนร่วมในความหมายนี้ จึงเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สถิติปัญหาและความสามารถในการตัดสินใจ กำหนดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการ (Means) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน^{๓๔}

เสรี พงศ์พิศ ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมความหมายที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการทรัพยากร การบริหารจัดการชุมชน คน ทุนของชุมชน^{๓๕}

ลิสก์ (Lisk) ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการดำเนินการตัดสินใจทุกระดับ ทุกรูปแบบในแต่ละกิจกรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของกระบวนการวางแผนซึ่งมีการกำหนดรูปแบบการทำงาน กำหนดแนวคิดการมีส่วนร่วมที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือก การบริหาร การประเมินผลของแผนงานแต่ละโครงการที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น^{๓๖}

(๓) ความหมายของการมีส่วนร่วม : มิติเชิงผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders)

ตติยา กาฬสุวรรณ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่ปัจเจกชนบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ใน

^{๓๓} Cohen, J and N.T. Uphoff, Participation's Place in Rural Development : Seeking Clarify Through Specificity, (world Development, 1980), pp. 213 – 218.

^{๓๔} ปาริชาติ วลัยเสถียร, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ โรงพิมพ์โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข(สรส), ๒๕๕๒), หน้า ๑๙๕.

^{๓๕} เสรี พงศ์พิศ, ร้อยคำที่ควรรู้ ให้เท่าทันตามสถานการณ์เปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพมหานคร: พลังทางปัญญา, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗.

^{๓๖} Franklyn Lisk, Popular participation in planning for basic needs: concepts, methods and practices, (Hants, Gower. 1985), p. 15.

ขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับเพราะประชาชนที่เข้าร่วมมี การพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้ สามารถคิด วิเคราะห์และการตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิต ได้ด้วยตนเอง^{๓๗}

(๔) ความหมายของการมีส่วนร่วมในมิติอื่นๆ

กฤษฎะชัย ลิ้มบุญแดง ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนไม่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วม รับผิดชอบในการดำเนินงานโดยร่วมกันคิด ร่วมลงมือปฏิบัติการ ร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์และ ร่วมในการติดตามและประเมินผล^{๓๘}

โกวิท พวงงาม กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้นเป็นอำนาจในการตัดสินใจ ของบุคคล กลุ่ม องค์กร ในการเข้าร่วมกระบวนการทำงานหนึ่งที่อาศัยความพร้อมเพรียงกัน เพื่อสร้างพื้นที่ทั้งด้านการ ทำงาน และจิตใจที่จะมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพความคิด ระบบความเชื่อและความยึดมั่นถือมั่นภายในตัวตนของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย หากจะกล่าวว่า การมีส่วนร่วม เป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการ พัฒนา ก็คงไม่แปลกเพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดสามารถเข้าใจ สถานการณ์ของงานโดยภาพรวมทั้งหมด โดยเฉพาะการทำให้รู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน กลุ่ม องค์กร ที่อยู่ในกระบวนการคิดริเริ่มตัดสินใจวางแผนงาน และดำเนินงาน เป็นต้น ที่ส่งผลให้เกิด การอุทิศตนในการปฏิบัติงานนั้นๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามแนวทางที่ ได้วางไว้^{๓๙}

เจริญ ภัสระ กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความพร้อมของประชาชนในการพัฒนาขีด ความสามารถของตนเอง ด้วยการร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ อีกทั้งใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความ ซำนาญของประชาชนร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสมในการจัดการและกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคม

^{๓๗} ตะติยา กาฬสุวรรณ, ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๖.

^{๓๘} กฤษฎะชัย ลิ้มบุญแดง, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมอาชญากรรมด้านยาเสพติด และการพนันในจังหวัดสกลบุรี, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

^{๓๙} โกวิท พวงงาม, ธรรมชาติของท้องถิ่น: ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส, (กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อบบี้, ๒๕๕๓), หน้า ๖๓ – ๖๔.

เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นโดยอาศัยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด^{๔๐}

ถวิลวดี บุรีกุล ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในหลายมิติ ที่เห็นว่ามันน่าสนใจดังต่อไปนี้

๑) การมีส่วนร่วมในมิติของความลึก หมายถึง การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ โดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาโครงการ

๒) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

๓) ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

๔) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้างๆได้ว่าเป็น การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่างๆในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

๕) การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่สำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่างๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและธำรงรักษาองค์กรต่างๆในท้องถิ่น

๖) การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

๗) การมีส่วนร่วม คือการที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆในสภาพสังคมนั้นๆทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการ และความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่างๆ^{๔๑}

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) ในหลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนหมายถึง คนไทยทุกคนไม่ว่า

^{๔๐} เจริญ ภัสระ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^{๔๑} ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๑ -๒.

จะประกอบอาชีพใด ต้องรู้จักสิทธิและการใช้สิทธิ ต้องตื่นตัวกระตือรือร้นที่จะรับรู้ ตรวจสอบ กระบวนการตัดสินใจของภาครัฐที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนอื่น สร้างภาคประชาชนและสังคมที่เข้มแข็ง มีทัศนคติต่อส่วนรวมที่ถูกต้อง และมีคุณธรรม^{๔๒}

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วม อย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนา ชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมี ส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่า ผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน^{๔๓}

เอกลักษณ์ ทองเสมียน ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่ประชาชน หรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่คิดโครงการ จนถึงการรับผลที่เกิดร่วมกันและการติดตาม ประเมินผล โดยเป็นไปด้วยความสมัครใจ^{๔๔}

ฮันติงตัน และ เนลสัน (Huntington and Nelson) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาได้จากกิจกรรม เช่น ด้านการเมืองพิจารณาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง การลงประชามติ การประท้วง เป็นต้นและด้านการบริหารโครงสร้างขององค์กรใดองค์กรหนึ่งซึ่งจะต้องมีสายบังคับบัญชา ดังนั้น การมีส่วนร่วมสามารถพิจารณาได้ในแนวราบทุกแผนกทุกฝ่าย โดยจะมีความเหมือนกันในตำแหน่ง ซึ่งการมีส่วนร่วมในแนวราบนี้เป็นการมีส่วนร่วมแบบหลวมๆ ไม่จริงจัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีสถานะหรือตำแหน่งเท่ากัน ส่วนในแนวตั้งเป็นการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา เช่น มีหัวหน้ามีลูกน้อง มีฝ่ายแผนกต่างๆ ลดหลั่นกันไป และการปฏิบัติมีการตรวจสอบตามลำดับชั้น การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง หรือผู้อื่นจะได้รับการตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา การมีส่วนร่วมทั้งในแนวราบและแนวตั้งนั้นบางครั้งจะต้องปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานในแผนกอื่นๆ ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องแสดงบทบาทตามสถานภาพของตนเองตามแนวราบและแนวตั้ง^{๔๕}

^{๔๒} บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี, “ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล”, รายงานการวิจัย, (สถาบันพระปกเกล้า: ศุภาสถาปัตย์, ๒๕๔๔), หน้า ๔๙.

^{๔๓} วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, การพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๑๐.

^{๔๔} เอกลักษณ์ ทองเสมียน, การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาน้ำตกเก้าโจน ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี, ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๔๒.

^{๔๕} Huntington, S.P. and Nelson, J.M. No Easy Choice : Political Participation in Developing Country, (Cambridge Massachusetts, 1975), pp. 12-13.

วิลเลียม เออวิน (William Erwin) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า ประกอบด้วย ๓ มิติ กล่าวคือมิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน^{๔๖}

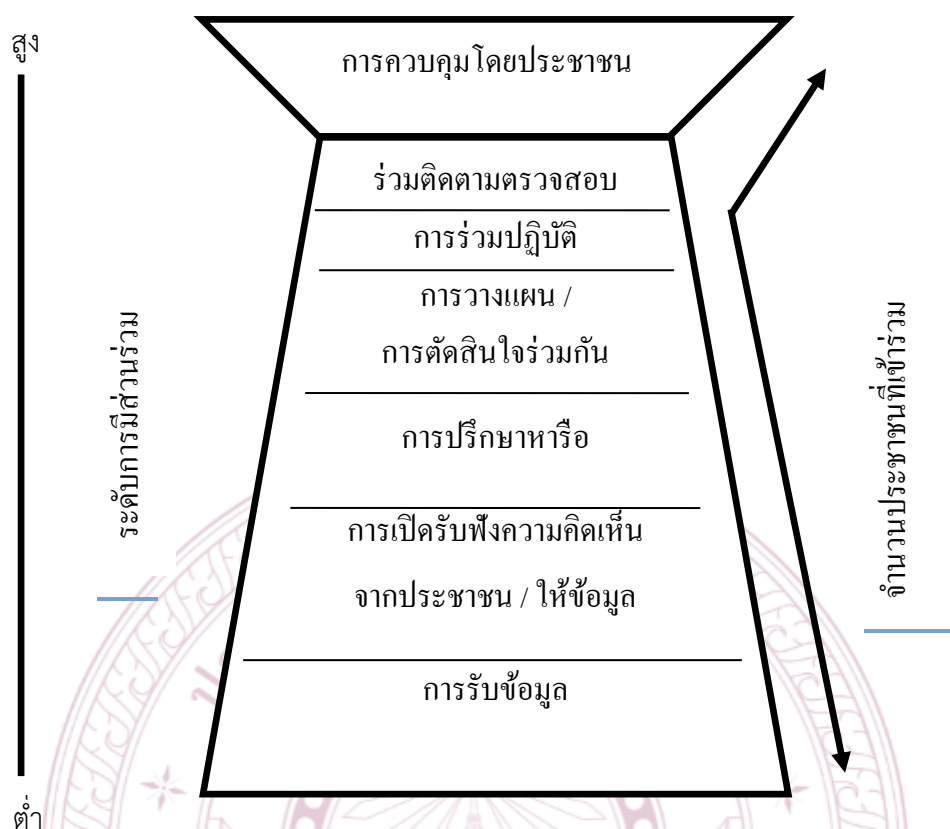
จากการทบทวนความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ขบวนการ โครงการ วิธีการ และกระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนร่วม

๒.๒.๒ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ถวิลวดี บุรีกุล^{๔๗} ได้แบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นปฏิกิริยากับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ซึ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุด ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ ระดับการติดตามตรวจสอบ จนสูงสุดคือระดับการควบคุมโดยประชาชน ดังภาพ

^{๔๖} William, Erwin. Participation Management : Concept, Theory and Implementation, (Georgia State University, 1976), p. 15.

^{๔๗} ถวิลวดี บุรีกุล, ทศธรรม : ตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

ภาพที่ ๑

ภาพที่ ๒.๑ แสดงระดับการมีส่วนร่วม

ที่มา: โกวิท พวงงาม ธรรมาภิบาลท้องถิ่น:ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส ,หน้า ๖๕.

๑) ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับที่ต่ำที่สุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการดำเนินการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เป็นการให้ข้อมูลกับประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจ แต่ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นสะท้อนกลับมา แนวทางในระดับนี้มีหลายวิธี เช่นการแถลงข่าว การแจกข่าว การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

๒) ระดับเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ มีการเริ่มรับข้อมูลสะท้อนกลับจากประชาชนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็น แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ ส่วนใหญ่ จะเป็นการสำรวจความคิดเห็น และการบรรยายให้ความรู้ โดยมีการซักถามได้ในประเด็นที่มีความสงสัย

๓) ระดับของการให้คำปรึกษาหารือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น เป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อประเมินความก้าวหน้า และระบุประเด็นหรือข้อสงสัย ต่างๆ สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

๔) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นจากระดับของการให้คำปรึกษาหารือ ซึ่งมีขอบเขตไปถึงการร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน และการรับผิดชอบผลการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะพบว่ามีประเด็นความซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งร่วมกัน เป็นต้น

๕) ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่สูงกว่าระดับการวางแผนร่วมกัน กล่าวคือ เป็นระดับที่ผู้ดำเนินการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๖) ระดับการร่วมติดตามตรวจสอบ ประเมินผล เป็นระดับที่มีประชาชนเข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลที่มาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๗) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่นการลงประชามติ เป็นต้น

ปรีดี โขติช่วงและคณะ ได้มองการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็นระดับ (Degree) ของการมีส่วนร่วมซึ่งจัดแบ่งจากระดับน้อยไปหามากดังนี้

๑) ระดับ ที่ ๑ ถูกบังคับให้ร่วม มองว่าการที่ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ เพราะถูกบังคับโดยไม่มีทางเลือกเลย

๒) ระดับที่ ๒ ถูกหลอกให้ร่วม ลักษณะนี้ประชาชนจะถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์ในรูปของค่าจ้างแรงงาน หรือความสะดวกสบายบางอย่าง

๓) ระดับที่ ๓ ถูกชักชวนให้เข้าร่วม การมีส่วนร่วมในลักษณะเช่นนี้ ส่วนมากเป็นโครงการที่ทางราชการคิดขึ้นเองเรียบร้อยแล้วพยายามชักชวนประชาชนให้ร่วมมือในทุกรูปแบบโดยอาศัยระบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารมวลชนต่างๆ ว่าเป็นโครงการที่ดีขอให้ประชาชนให้ความร่วมมือ

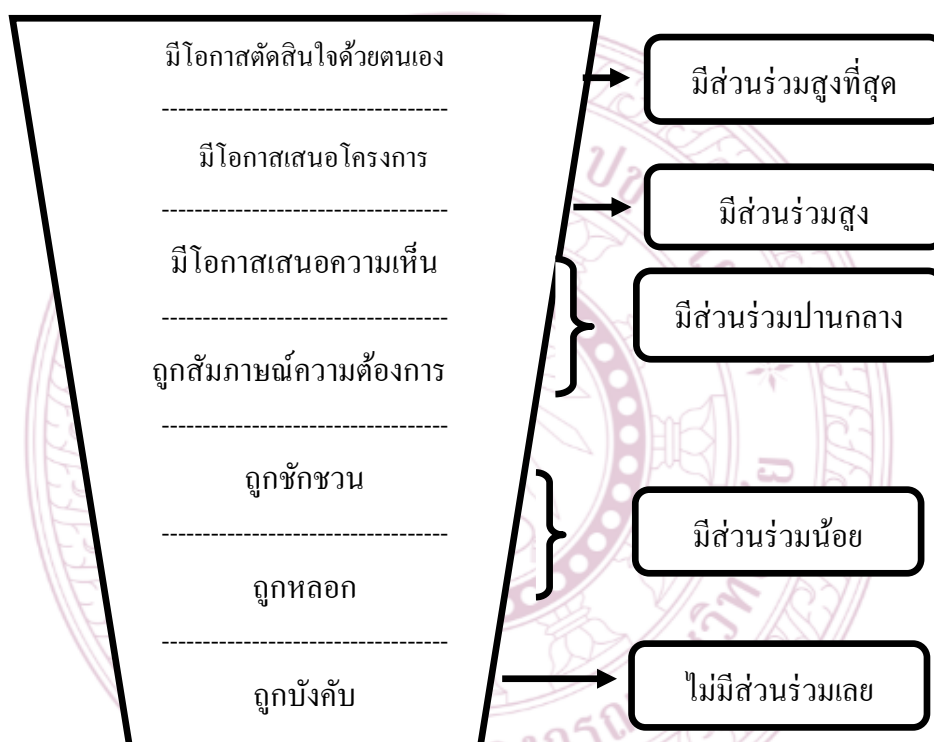
๔) ระดับที่ ๔ สัมภาษณ์แล้ววางแผนให้ ลักษณะการมีส่วนร่วมในชนิดนี้ จะปรากฏว่าปัญหาความต้องการและเสียงเรียกร้องของประชาชนจะได้รับการเอาใจใส่ขึ้นบ้าง กล่าวคือ ผู้ที่จะวางโครงการจะต้องสำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชนด้วยการเรียกประชุม สอบถาม สัมภาษณ์ แต่การตัดสินใจว่าปัญหาของชาวบ้านคืออะไร ควรจะแก้ไขด้วยวิธีใด จะวางแผนอย่างไร และจะปฏิบัติตามแผนอย่างไร ซึ่งยังคงเป็นเรื่องของทางราชการ

๕) ระดับที่ ๕ มีโอกาสเสนอความคิดเห็น ในระดับนี้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการวางโครงการและดำเนินการตามโครงการ แต่การตัดสินใจยังเป็นส่วนราชการอยู่

๖) ระดับที่ ๖ โอกาสเสนอโครงการ ในระดับนี้ทางราชการกับประชาชนจะมีปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ประชาชนมีโอกาสในการตัดสินใจว่าปัญหาของตนเองคืออะไร จะแก้ไขได้อย่างไร วิธีใดที่ดีที่สุดจนกระทั่งมีสิทธิเสนอโครงการและเข้าร่วมปฏิบัติด้วย

๗) ระดับที่ ๗ มีโอกาสในการตัดสินใจ ในระดับนี้ประชาชนจะเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจทุกเรื่องตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติแผนและการประเมินผลโครงการ^{๔๘}

ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของ ปรีดี โชติช่วงและคณะ สามารถสรุปลักษณะและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กล่าวมาแล้วดังแผนภาพต่อไปนี้^{๔๙}

ภาพที่ ๒

ภาพที่ ๒.๒ แสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา: โกวิท วัฒนงาม, ธรรมาภิบาลท้องถิ่น : ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส , หน้า ๖๙.

^{๔๘} ปรีดี โชติช่วงและคณะ, การพัฒนาชุมชนและการบริหารงานพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท บพิตรการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๖), หน้า ๑๑๐ - ๑๑๒.

^{๔๙} โกวิท วัฒนงาม, ธรรมาภิบาลท้องถิ่น : ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส, (กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อบบี้), หน้า ๗๙.

๒.๒.๓ วิธีการมีส่วนร่วมหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม

วิธีการมีส่วนร่วมหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นวิธีการหรือรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วม ที่สำคัญอย่างยิ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำเป็นต้องเปิดโอกาสเปิดพื้นที่และควรมีวิธีการรูปแบบในการเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน

โกวิท พวงงาม^{๕๐} ได้เสนอช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ดังเช่น

๑. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ทั้งแผนพัฒนา ๕ ปี และ แผนพัฒนาประจำปี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและกำหนดการจัดทำแผนพัฒนา โดยการร่วมเสนอปัญหาความต้องการ และร่วมเสนอโครงการ/กิจกรรมเพื่อการพัฒนา ในรูปแบบของกระบวนการทำประชาคมที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแผนพัฒนาในภาพรวม ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๗ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่งตั้งผู้แทนประชาชนร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อ จัดจ้าง เพื่อให้เกิดความถูกต้องโปร่งใสและเป็นธรรม

๓. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องแจ้งวาระการประชุมให้ประชาชนทราบทุกครั้งและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภาด้วย

๔. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเสนอข้อบัญญัติเพื่อให้สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบังคับตำบลตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

๕. ประชาชนมีสิทธิถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความประพฤติเสื่อมเสียตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการลงคะแนนเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันในเรื่องต่อไปนี้จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

^{๕๐} โกวิท พวงงาม, รายงานการวิจัยประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อปปี้, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔.

๑) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการของชุมชน

๒) ร่วมคิดหา และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

๓) ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไข ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน

๔) ร่วมการตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม

๕) ร่วมจัด หรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

๖) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเอง และของหน่วยงาน

๗) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

๘) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป^{๕๑}

วรทัต ลัยนันท์ ได้กล่าวถึงวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลว่า ประชาชนสามารถมีวิธีการเข้ามีส่วนร่วมได้ ๓ ฐานะ ได้แก่

๑) ฐานะผู้ส่งเสริม

๑.๑ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเลือกตั้ง กล่าวคือ มีความเอาใจใส่เข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สม่าเสมอ หรือหากมีความสามารถและมีคุณสมบัติเหมาะสมก็สามารถมีส่วนร่วมโดยวิธีการสมัครเป็นสมาชิก อบต.

๑.๒ การมีส่วนร่วมในวิธีการทางกฎหมาย กล่าวคือปฏิบัติตามกฎหมายและเสียภาษีตามระเบียบข้อบังคับ

๑.๓ การมีส่วนร่วมในวิธีการให้ด้านความร่วมมือ กล่าวคือสละแรงงานพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกิจกรรม อบต. ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆช่วยเผยแพร่ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นเพื่อสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนโครงการ

๒) ฐานะผู้รับบริการ กล่าวคือ

๒.๑ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการแจ้งปัญหาหรือความเดือดร้อน สะท้อนภาพการบริการให้ผู้บริหาร อบต. รับรู้

^{๕๑} อ้างใน สมรักษ์ กิ่งรุ่งเพชร, การมีส่วนร่วมของชาวสมุทรสงครามในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔.

๒.๒ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการร่วมกันออกข้อบังคับท้องถิ่นหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น

๒.๓ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างโดย วิธีสอบราคา ประกวดราคา

๓) ฐานะผู้ตรวจสอบ กล่าวคือ

๓.๑ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเป็นผู้ตรวจสอบพฤติกรรมสมาชิกสภา อบต.

๓.๒ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบแผนพัฒนา อบต.

๓.๓ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบจัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีว่าตรงกับแผนพัฒนาตำบลหรือไม่ ตรวจสอบการก่อสร้างโครงการและค่าใช้จ่ายงบประมาณว่ามีความโปร่งใสหรือไม่

๓.๔ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเข้ารับฟังการประชุมสภาอย่างสม่ำเสมอ

๓.๕ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการขอรับทราบข้อมูลหากเห็นว่าการทำงานของ อบต. ไม่โปร่งใส

๓.๖ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการคัดค้านข้อบังคับหรือมติของ อบต. ที่ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน

๓.๗ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบการทำงานของ อบต.เมื่อเห็นว่าไม่ถูกต้อง ไม่โปร่งใส ประชาชนในฐานะผู้ตรวจสอบต้องดำเนินการ โดยการแจ้งประธานสภา อบต. หรือสมาชิกเพื่อคัดค้าน หากพบว่าผู้รับผิดชอบในสภา ฯ เพิกเฉยจะต้องแจ้งนายอำเภอ พ้องศาลหากคณะกรรมการบริหาร อบต. หรือสมาชิกทำความเสียหายให้กับประชาชนและรวบรวมประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งครั้งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เข้าชื่อร้องต่อผู้ว่าราชการจังหวัดให้มีการลงคะแนนเสียง หากคะแนนไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของผู้มีสิทธิลงคะแนนก็จะมีมติให้ถอดถอนคณะกรรมการบริหารหรือสมาชิกสภา อบต.ได้^{๕๒}

คลีน (Klein) กล่าวถึงวิธีการหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้ คือ

๑) การร่วมประชุม เป็นการร่วมถกปัญหาหรือเนื้อหาสาระของการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนา หรือจัดทำแผนโดยตรง

๒) การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งกัน ตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้ทราบถึงผลดีเสียในกรณีต่างๆ

^{๕๒} วรทัต ถัยนันท์, การมีส่วนร่วมการปกครองส่วนท้องถิ่น อบต., (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๖), หน้า ๔๔ - ๔๕.

๓) การให้คำปรึกษาแนะนำ วิธีการนี้ ประชาชนต้องเข้าร่วมเป็นกรรมการใน คณะกรรมการบริหารโครง เพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบเข้ามีส่วนร่วม รับรู้และร่วมในการตัดสินใจและวางแผน

๔) การสำรวจ วิธีสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ประชาชน ได้มีโอกาสร่วมแสดงความเห็นในกรณีต่างๆ

๕) การประสานงานร่วมกัน เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วม ตั้งแต่การคัดเลือก ตัวแทนกลุ่มให้เข้าไปร่วมงานบริหารหรือการจัดการ หรืออาจจะเป็นรูปเข้าร่วมในคณะกรรมการที่ ปรึกษาจากฝ่ายประชาชน

๖) การสัมภาษณ์หรือการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำ และประชาชนผู้ได้รับ ผล เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความเห็นและความต้องการของประชาชน

๗) การจัดทัศนศึกษาไปยังจุด หรือ บริเวณที่จะมีการก่อสร้างหรือการจัดทำ โครงการพัฒนาเพื่อการสำรวจและตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนจะร่วมตัดสินใจ

๘) การไต่สวนสาธารณะ เป็นการไต่สวนข้อมูลจากประชาชนหรือ คือ การเปิด โอกาสให้ประชาชนทุกคนและทุกกลุ่มในสังคมได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อกฎระเบียบและ นโยบายประเด็นต่างๆ ที่สำคัญของรัฐบาล ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม

๙) การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารรูปแบบ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ วิชิตู โททัศน์ สไลด์ แผนที่ และหุ่นจำลอง เพื่อเผยแพร่ข่าวสารจากรัฐสู่ประชาชน ให้ประชาชนได้รับรู้ ข่าวสารอย่างทั่วถึง

๑๐) การเลือกตั้งผู้แทนของประชาชน การพิจารณาเลือกผู้แทนของสังคมทำได้โดย การปรึกษาหารือ ประสานงานร่วมกัน สัมภาษณ์ ร่วมประชุมชนและถกเถียงกัน

๑๑) การออกเสียงประชามติโดยตรง เป็นการตอบคำถามของรัฐบาลโดยประชาชน ให้ประชาชนทุกคนในสังคมออกความคิดเห็นโดยตรงต่อรัฐบาล

๑๒) การรายงานผล การรายงานผล มักกระทำในขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการ การวางแผนและจัดทำแผน ผลการตัดสินใจในกระบวนการวางแผน จนถึงขั้นของการจัดทำแผน และ โครงการจะส่งกลับไปยังประชาชนในท้องถิ่นเพื่อการถามย้ำความแน่ใจของท้องถิ่นอีกครั้งก่อน ตัดสินใจทำโครงการ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้พิจารณาอีกครั้งหากต้องการเปลี่ยน จะได้แก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่^{๕๓}

^{๕๓} อ่างโน วัชร ลากเหลือ, การมีส่วนร่วมของครูในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาบ้าในสถน ศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔ - ๑๕.

๒.๒.๔ ปัจจัยการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

วิลเลียม ดับเบิลยู ริดเดอร์ (William W. Reader) ได้อธิบายถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่าปัจจัยภายนอก คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านั้นมาสู่ตัวบุคคลในรูปของความเชื่อ (Beliefs) และความไม่เชื่อ (Disbeliefs) ซึ่งจะเป็นเหตุผลที่จะทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน คือ

๑) ปัจจัยที่ดึงดูดให้เกิดการกระทำ

๑.๑) เป้าประสงค์ (Goals) การกระทำทุกอย่างต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ อาจเป็นความเชื่อ ความรู้สึก แลลงการณ์ของทางราชการและอาจจะเป็นจากเงื่อนไขที่ตนเองหรือคนอื่นเป็นผู้กำหนดให้เป็นไปตามแนวทางการบรรณา

๑.๒) ความเชื่อ (Beliefs Orientation) เป็นความคิดหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการอ้างอิงใดๆ ความเชื่อนี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เพราะคนส่วนมากจะเลือกกระทำตามความเชื่อพื้นฐานที่เขามีอยู่ดั้งเดิม

๑.๓) ค่านิยม (Value Standards) เป็นระบบหนึ่งของความเชื่อ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นๆ จะต้องสร้างเงื่อนไขในการดำรงชีวิต การที่จะทำหรือไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีพื้นฐานมาจากสังคมนั้นตัดสินแล้วว่าดีหรือเลว

๑.๔) นิสัยและขนบธรรมเนียม (Habits and Custom) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาจากความรับผิดชอบภายในกลุ่ม ซึ่งคนในสังคมจะยอมรับด้วยความเต็มใจเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมและมีเหตุผล การกระทำที่แสดงออกมาเช่นนี้เป็นเพราะความเคยชิน และเป็นประเพณีดั้งเดิมยึดถือมานาน

๒) ปัจจัยผลักดันให้เกิดการกระทำ

๒.๑) ความคาดหวัง (Expectation) เป็นความรู้สึกภายในตัวเราหรือที่เกิดจากตัวบุคคล กลุ่ม และสังคม ที่ได้คิดหรือหวังให้ตัวเราควรมีความเชื่อ มีความรู้สึกหรือแสดงการกระทำออกมาตามที่ต้องการ

๒.๒) ข้อผูกพัน (Commitments) เมื่อมีการร่วมกลุ่มกิจกรรมพิเศษขึ้นในสังคม ก็จะมีข้อผูกพันที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องทำตามสัญญาหรือข้อผูกพันตามที่กลุ่มได้ตั้งขึ้น

๒.๓) การบังคับ (Force) เป็นความรู้สึกของคนที่จะต้องกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่มีทางเลือกอาจจะถูกบังคับโดยกฎหมายหรือกฎหมายก็ได้การบังคับนี้จะรุนแรงกว่าการสมัครใจทำเอง

๓) ปัจจัยสนับสนุน

๓.๑) โอกาส (Opportunity) เป็นความเชื่อของคนที่คิดว่า ตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่สามารถจะเลือกกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ตามโอกาสที่ตนมีอยู่ แต่บางคนก็ไม่มีโอกาสที่จะเลือกกระทำได้ เพราะสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย

๓.๒) ความสามารถ (Ability) การที่คนยอมรับว่าตนเองมีขีดความสามารถเพียงใดที่จะสามารถกระทำการที่ต้องการให้สำเร็จลุล่วงไปได้

๓.๓) การสนับสนุน (Support) เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือหรือต่อต้านซึ่งเกิดจากตัวบุคคลหรือกลุ่มให้ความสนับสนุนด้านความคิดเห็น หรือเป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำการสิ่งใดสิ่งใดลงไปเนื่องจากเขารู้สึกว่ามีผู้สนับสนุนให้เขาทำ^{๕๔}

๒.๒.๕ ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

โกวิท พวงงาม ได้สรุปปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

๑) ปัญหาด้านนโยบายและองค์การภาครัฐมี ๒ ระดับ คือ

๑.๑) ระดับนโยบาย พบว่า นโยบายของรัฐไม่เอื้อต่อการพัฒนาเพราะอำนาจการตัดสินใจรวมศูนย์ที่ส่วนกลางไม่มีการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะโครงสร้างอำนาจทางการเมือง การบริหาร และระบบเศรษฐกิจอยู่ในกลุ่มนายทุน

๑.๒) ระดับปฏิบัติ พบว่า เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทักษะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนขาดการประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องประกอบกับการล่าช้าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และขาดการประสานงาน การติดตาม/ประเมินผลที่เป็นระบบ

๒) ปัญหาเกี่ยวกับประชาชน แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๒.๑) กลุ่มผู้นำ พบว่า มีการครอบงำความคิดประชาชนเพราะต้องการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวทำให้ขาดความศรัทธาจากประชาชน

๒.๒) กลุ่มประชาชนทั่วไป พบว่า ประชาชนมีภาระด้านการประกอบอาชีพด้านครอบครัว ด้านสุขภาพร่างกายประชาชน ขาดทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งทางด้านความคิดเห็น/ผลประโยชน์การแบ่งพรรคแบ่งพวก ส่งผลให้ขาดความสามัคคี ขาดการศึกษา ขาดความรู้ทางด้านวิทยาการต่างๆ ขาดความเชื่อมั่น ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นจึงทำให้ไม่สนใจ ไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม อีกทั้งยังไม่ศรัทธาในตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐและที่สำคัญคือการขาดการยอมรับในสิทธิและบทบาทสตรี

^{๕๔} William W. ReederSome, *Aspects of The Informal Social Participation of Farm Families in New York State*, (New York: Cornell University, 1974), pp. 49 – 60..

๓) ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง

๓.๑) ด้านการเมือง พบว่า ขาดการกระจายอำนาจ เพราะระบบการเมืองถูกควบคุมโดยคนกลุ่มน้อย

๓.๒) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า กระบวนการผลิต/ปัจจัยการผลิตอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยม ซึ่งมีกลไกของรัฐควบคุมระบบเศรษฐกิจอย่างเข้มงวด ทำให้ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากร

๓.๓) ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ อันเกิดจากความไม่รู้เพราะขาดการศึกษา มีการครอบงำของผู้นำและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนทำให้ความยากจนตกอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์^{๕๕}

๒.๒.๖ หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

พินดี ประทานชวโน กล่าวว่า หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการ นั้น (International Association for Public Participation) ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑) การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ และ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

๒) การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

๓) การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณา เป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

^{๕๕} อ้างแล้ว, โกวิท พวงงาม, ธรรมภิบาลท้องถิ่น : ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส, หน้า

๔) ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

๕) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้าน ที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น^{๕๖}

ศิโรตม์ พรหมวิหาร กล่าวว่าหลักการของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งควรประกอบด้วยกระบวนการดังนี้ คือ

๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา และร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้จำเป็นว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะว่าถ้าบุคคลในชุมชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวของเขาเองแล้ว การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ก็ไม่อาจจะเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลในชุมชนนั้นได้ เพราะบุคคลในชุมชนนั้นจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งหนึ่งที่ทำให้ความรู้จะต้องยอมรับคือบุคคลในชุมชนซึ่งเป็นผู้อยู่กับปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด แต่เขาจะมองปัญหานั้นได้ไม่ชัดเจน หรือเข้าไม่ถึงแก่นแท้ของปัญหาต่อเมื่อมีบุคลากรซึ่งมาช่วยวิเคราะห์ชี้แนะ เขาจึงมองเห็นสาเหตุของปัญหาของตนเองได้เด่นชัดขึ้น ดังนั้นบุคคลในชุมชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเรียนรู้ปัญหา และวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง รวมทั้งการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมเพื่อจะได้นำไปสู่การหาแนวทางแก้ปัญหาที่นั้น ๆ ต่อไป

๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม เมื่อบุคคลในชุมชนได้เรียนรู้ปัญหาของตนเองแล้ว ขั้นตอนต่อไปของการมีส่วนร่วมคือ จะต้องให้บุคคลได้เรียนรู้การวางแผนและดำเนินกิจกรรม การแสวงหาแหล่งทรัพยากรหรือความช่วยเหลือเพื่อที่จะนำมาสนับสนุนกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้บุคคลยังต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกัน การแก้ปัญหาอาจจะทำได้หลายวิธี แต่จะมีวิธีที่ดีที่สุดในเรื่องดังกล่าว ดังนั้นผู้ให้ความรู้ซึ่งอยู่ในฐานะที่มีประสบการณ์มากกว่าจะต้องเป็นผู้คอยให้คำแนะนำจนกระทั่งบุคคลสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกใช้วิธีใดในการแก้ปัญหาที่ตนเองและชุมชนกำลังเผชิญอยู่

๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าวจะสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับบุคคลและชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นการปฏิบัติงานด้วยตนเองจะทำให้บุคคลและชุมชนได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิดเมื่อเห็นประโยชน์ก็จะ

^{๕๖}พิสันต์ ประทานชวโน, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารประปาชุมชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.cdd.go.th/director_cddnew/pison๒/file.pdf/๕๒๑๐๑๐_๒.pdf [๘ ก.ย. ๒๕๖๔].

สามารถดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตนเองพร้อมทั้งร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย

๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การประเมินผลด้วยตนเองจะทำให้บุคคลและชุมชนมีความตระหนักว่ากิจกรรมที่ตนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการมาทั้งหมดนั้นดีหรือไม่ดีเพียงไร และควรจะพิจารณาว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร ทำให้บุคคลได้เรียนรู้และเห็นประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และจะส่งผลถึงการดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปให้ประสบความสำเร็จ และเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้มากขึ้น^{๕๗}

๒.๓ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน

๒.๓.๑ ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน

การนิยามความหมายของการทุจริต เป็นสิ่งที่สำคัญมากในการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทุจริต เพราะการนิยามที่ดีจะช่วยให้เกิดความชัดเจนว่าพฤติกรรมลักษณะใดเข้าข่ายการทุจริต ซึ่งการศึกษาความหมายของการทุจริตที่ใช้ศัพท์มากที่สุดคือ การทุจริต การฉ้อราษฎร์บังหลวง และการคอร์รัปชัน ซึ่งทั้งสามคำนี้มีความหมายเดียวกัน

คำว่า “ทุจริต” ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า การประพฤติชั่ว ประพฤติเลว ประพฤติทราม^{๕๘}

อรรถิยะ วัฒนา และอวยชัย วัฒนา กล่าวว่า การคอร์รัปชัน หมายถึงการกระทำของคนเลวที่มีตำแหน่งหน้าที่มีอำนาจเป็นหนอนในองค์กร เป็นสันดานอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์และการสั่งสอนที่ไม่ดีเป็นผู้ที่ขาดจิตสำนึก ขาดคุณธรรม และจริยธรรม โดยอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่เป็นตัวเชื่อม เป็นพลังในการผลักดันให้ได้ซึ่งผลประโยชน์นั้นมาเป็นของตนเองหรือผู้อื่นด้วยวิธีการปกปิดซ่อนเร้น และชั่วร้าย^{๕๙}

โกศล วงศ์สวรรค์ และสถิต วงศ์สวรรค์ เดิมเราเรียกคนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน โกงโดยใช้อุบายรับสินบน หลอกลวง กล่าวเท็จ แกล้งปกปิดเหตุการณ์ที่ควรจะต้องแจ้งทุจริตให้ส่งทรัพย์สินให้แก่ตน ทำลายเอกสารสำคัญว่า “ฉ้อราษฎร์บังหลวง” แต่ปัจจุบันมักใช้คำว่า “คอร์รัปชัน” (Corruption) การ

^{๕๗} ศิโรตม์ พรหมวิหาร, กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยในการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒ – ๑๓.

^{๕๘} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทนามีบุ๊คพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๓๓.

^{๕๙} อรรถิยะ วัฒนา และ อวยชัย วัฒนา, รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่ายองค์กรประชาสังคมเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์, รายงานการวิจัย, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๑), หน้า ๘.

ฉ้อราษฎร์บังหลวง หมายถึง การกระทำใด ๆ ของข้าราชการที่เป็นการเรียกร้องประโยชน์จากราษฎร ทั้ง ๆ ที่ปฏิบัติหน้าที่โดยปกติของข้าราชการผู้นั้น โดยทำให้ราษฎรเข้าใจผิดว่าจะต้องเสียเงิน ค่าธรรมเนียม หรือค่าบริการต่าง ๆ แก่ข้าราชการ ซึ่งเป็นการแอบอ้างเอาประโยชน์จากราษฎร^{๖๐}

สังคิต พิริยะรังสรรค์ กล่าวว่า คอรัปชัน (corruption) เป็นทั้งสิ่งที่เป็นความโบราณ (Ancient) และสิ่งที่เป็นสิ่งที่ยู่ในยุคสมัยใหม่ (Modern) ด้วย คอรัปชันมีมาแต่โบราณ แม้ว่าจะมีความหมายที่แตกต่างจากในปัจจุบัน ความหมายของการคอรัปชันเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามสถานที่ในบริบทของสังคมที่แตกต่างกันไป อริสโตเติล (Aristotle) และมองเตสกีเอร์ (Montesquieu) มองคอรัปชันจากบริบททางการเมือง โดยมีความหมายในแง่ของศีลธรรมจริยธรรม หรือความซื่อสัตย์ส่วนตัวของผู้ปกครอง กล่าวคือผู้ปกครองที่ถูกมองว่าเป็นทรราชย์ (Tyrant) คือผู้ปกครองที่ฉ้อฉล (Corruption) ภายในระบอบราชาธิปไตย (Monarchy)^{๖๑}

การทุจริตในตำแหน่งหน้าที่เป็นจุดเริ่มต้นของการกระทำความผิดที่รุนแรงในรูปแบบอื่น ในขณะเดียวกันการกระทำความผิดประเภทนี้ก็ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศ สูญเสียงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศ ทำให้นานาประเทศหลีกเลี่ยงที่จะมาลงทุน และมักจะถูกมองจากประชาคมโลกว่า เป็นประเทศที่ด้อยการพัฒนา ซึ่งประเทศไทยนั้นอยู่ในสภานี้มาโดยตลอด ทั้ง ๆ ที่ได้พยายามสร้างกฎหมายและกลไกต่าง ๆ มารองรับ แต่ก็ดูเหมือนว่า พฤติการณ์ซ้ำซากในการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ก็ยังเป็นที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยเสมอมา^{๖๒}

Webster dictionary อธิบายคำ “คอรัปชัน” ว่า ๑) เป็นการกระทำที่ขัดต่อความซื่อสัตย์คุณธรรมความดีหรือศีลธรรม ๒) เป็นการกระทำผิดทำนองคลองธรรมกฎเกณฑ์หรือกฎหมาย เนื่องจากเหตุที่มาจากทำให้สินบน หรืออามิสสินจ้างนานาประการ และ ๓) เป็นการกระทำที่ถือว่าไม่บริสุทธิ์หรือไม่เหมาะสม ๔) เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่เลว^{๖๓}

^{๖๐} โกศล วงศ์สวรค์ และ สติต วงศ์สวรค์, **ปัญหาสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๖-๑๔๗.

^{๖๑} สังคิต พิริยะรังสรรค์, **ทฤษฎีคอรัปชัน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕.

^{๖๒} ดวงพร รุจิเรข, **การป้องกันการทุจริตในสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑.

^{๖๓} อ่างใน อัจฉริยะ วัฒนา และ อวยชัย วัฒนา, **รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่ายองค์กรประชาสังคมเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์**, รายงานการวิจัย, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๑), หน้า ๗.

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา (๑) ได้ให้คำนิยามคำว่า “ทุจริต” หมายถึง เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น^{๖๔} การทุจริตในวงราชการซึ่งมีการป้องกันและปราบปรามการทุจริต จะมีกฎหมายกำหนดที่พุดเกี่ยวกับเรื่องของการทุจริตไว้คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๓๐ (ฉบับที่ ๒) ประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ คือ ๑. เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารท้องถิ่นตามบทบัญญัติของกฎหมาย สมาชิกสภาท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหมายรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ๒. การประพฤติมิชอบในวงราชการ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ปฏิบัติหรือ ละเว้นไม่ปฏิบัติกรอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย หรือระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง มติของคณะรัฐมนตรีอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมุ่งหมายจะควบคุมดูแลการรับ การเก็บรักษา หรือการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน ไม่ว่าจะการปฏิบัติหรือละเว้นในการปฏิบัติ นั้น การประพฤติทุจริต จะต้องใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติหรือละเว้นไม่ปฏิบัติ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้ ไม่ว่าจะเพื่อตนเองหรือผู้อื่น ส่วนการประพฤติมิชอบ เป็นเรื่องของการ ฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งเกี่ยวกับการเงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการทุจริต ซึ่งรวมความถึงการกระทำโดยขาดความระมัดระวังหรือประมาทเลินเล่อ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ทั้งการประพฤติทุจริต และประพฤติมิชอบ ล้วนอยู่ภายใต้การควบคุมของ ป.ป.ช. ที่มีอำนาจตรวจสอบและดำเนินการตามกฎหมาย^{๖๕}

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๕๖ ในมาตรา ๑๔๗ คำว่า “ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่” หมายความว่าเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาที่ว่าเจ้าพนักงานมีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการ หรือรักษาทรัพย์สินใดเบียดบังทรัพย์สินนั้นเป็นของตนเองหรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริตหรือโดยทุจริตยอมให้ผู้อื่นเอาทรัพย์สินนั้นเสียต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีหรือจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท^{๖๖}

^{๖๔} ชัยยศ สินธุประสิทธิ์, “ความหมายของคำว่า “ทุจริต”, ป.ป.ช.สารสู่โรงเรียน, ปีที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๑): หน้า ๖.

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

^{๖๖} สำนักงานกฎหมายสำนักงาน ป.ป.ช., พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๕๖), หน้า ๑๔๓.

สุวรรณ สุวรรณเวช ได้ให้ทัศนะไว้ในเรื่อง “การคอร์รัปชันในประเทศที่กำลังพัฒนา ว่า การคอร์รัปชัน คือ การแสวงหาอำนาจ หรือการใช้อำนาจโดยวิธีการผิดกฎหมาย หรือผิดทำนองคลองธรรม และไม่ต้องด้วยจริยธรรม รวมตลอดถึงการเล่นพรรคเล่นพวกในวงการบริหารงานบุคคลด้วย^{๖๗}

สุพัตรา สุภาพ กล่าวว่า คอร์รัปชัน เป็นการกระทำที่ไม่สุจริต โดยใช้หรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่อิทธิพล และอำนาจที่ตนมีอยู่เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง รวมตลอดถึงการเลือกที่รักมักที่ชัง การสนธิสนมฉันทญาติพี่น้องกัน รับสินบน ฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้ระบบอุปถัมภ์และความยุติธรรมอื่น ๆ ที่ข้าราชการหรือบุคคลอื่นได้ใช้เป็นเครื่องมือในการลิดรอนความเป็นธรรม และความถูกต้องตามกฎหมายของสังคม^{๖๘}

คำว่า “คอร์รัปชัน” (Corruption) ในภาษาอังกฤษ มีความหมายตามเอกสารเท่าที่ปรากฏ มีความหมายเข้าใจได้ทั้งทางแคบและอย่างกว้างขวาง สมควรที่จะได้นำมาเทียบเคียงกับคำว่า “ทุจริต” เช่น

“Corrupt” แปลว่า ให้สินบน เลวลง ไม่ซื่อตรงต่อหน้าที่

“Corruption” แปลว่า ความไม่ซื่อตรงต่อหน้าที่

“Corruption” แปลว่า เน่า ชั่ว แผลง กินสินบน ใจไม่บริสุทธิ์^{๖๙}

คอร์รัปชัน (Corruption) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Corruptio เป็นคำที่รู้จักกันดีทั่วไปมานาน แต่ความหมายของคำนี้มีหลากหลายต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การใช้ หลักการหรือมุมมองในทางศีลธรรม ทางการเมืองหรือทางเศรษฐศาสตร์ ในมุมมองของพฤติกรรมหรือการกระทำนั้น คอร์รัปชันอาจจัดเป็นอาชญากรรม (Crime) ประเภทหนึ่ง ในบางกรณีคอร์รัปชันอาจจะถูกมองในความหมายที่แคบและต่างจากการโกง ยักยอก รีดไถ การชู้ โดยมองว่า คอร์รัปชันเป็นการกระทำของคนสองฝ่ายที่หาประโยชน์ร่วมกันจากฝ่ายที่สาม เช่น การติดสินบน เป็นต้น^{๗๐}

สังคิต พิริยะรังสรรค์ ให้ความหมายของคอร์รัปชันว่า เป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากหน้าที่ตามปกติของราชการ อันเนื่องมาจากความสนใจส่วนตัวในเรื่องของครอบครัว และสมัครพรรคพวกที่ใกล้ชิด การได้ผลประโยชน์ทางด้านเงินทองหรือสถานภาพ หรือการละเมิดกฎเกณฑ์ต่างๆ โดยการใช้อิทธิพลเพื่อประโยชน์ส่วนตัว การติดสินบน การให้สิ่งตอบแทนเพื่อเบี่ยงเบนการตัดสินใจของ

^{๖๗} สุวรรณ สุวรรณเวช, การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการตำรวจ, (เอกสารวิจัย หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘.

^{๖๘} โกศล วงศ์สวรรค์ และสกลิต วงศ์สวรรค์, ปัญหาสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๔.

^{๖๙} อนันต์ เสนาพันธ์, ไอ้โคตรโกง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์খনวน, ๒๕๒๑), หน้า ๑๗.

^{๗๐} จารุวรรณ สุขุมลพพงษ์, แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๖), หน้า ๔.

บุคคลที่อยู่ในสถานะปกครอง การเล่นพรรคเล่นพวก การอุปถัมภ์ค้ำจุนด้วยเหตุผลของความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากกว่าการคำนึงความถูกต้อง และการจัดสรรทรัพยากรของทางราชการโดยมิชอบ การจัดสรรทรัพยากรของทางราชการอย่างผิดกฎหมายเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว และยิ่งกล่าวอีกว่า คอร์รัปชันเป็น กระบวนการที่บุคคลสาธารณะมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตัวเอง ครอบครัว วงศาคณาญาติ พวกพ้องและคนใกล้ชิด โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ กฎหมาย อำนาจที่ได้รับมอบหมาย สถานะในระบบราชการหรืออิทธิพลในทางส่วนตัวเป็นเครื่องมือ ไม่ว่าการกระทำดังกล่าวจะผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย ไม่ว่าการกระทำดังกล่าวขัดกับหลักคุณธรรมและหลักจริยธรรมของบุคคลสาธารณะ ขัดกับมาตรฐานความคาดหวังของสาธารณชนที่มีต่อบุคคลสาธารณะ ขัดกับผลประโยชน์ของประชาชนจำนวนมาก และขัดกับหลักการแห่งการมีผลประโยชน์ทับซ้อนก็ถือว่าเป็นการคอร์รัปชันทั้งสิ้น^{๗๑}

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า คำว่า ทุจริตคอร์รัปชัน หมายถึง การประพฤติชั่ว ประพฤติเลวประพฤติเลวทราม การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ การประพฤติปฏิบัติคดโกง การแสวงหาผลประโยชน์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือการประพฤติละเมิดกฎเกณฑ์ต่างๆ โดยการใช้อิทธิพลเพื่อประโยชน์ส่วนตัว การติดสินบน การให้สิ่งตอบแทนเพื่อเบี่ยงเบนการตัดสินใจของบุคคลที่อยู่ในสถานะปกครอง การเล่นพรรคเล่นพวก การอุปถัมภ์ค้ำจุนด้วยเหตุผลของความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากกว่าการคำนึงความถูกต้อง

๒.๓.๒ ประเภทลักษณะของทุจริตคอร์รัปชัน

องค์การสหประชาชาติ (United Nation, ๑๙๘๙) ได้อธิบายว่า ประเภทหรือรูปแบบของคอร์รัปชันมีตั้งแต่การรับเงินหรือได้รับสิ่งตอบแทน ซึ่งเป็นเสมือนรางวัลจากข้อตกลง การละเมิดระเบียบราชการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวที่ครอบคลุมถึงเงินส่วนแบ่งที่ได้มาจากโครงการพัฒนาหรือจากบริษัทข้ามชาติ การจ่ายเงินสนับสนุนให้แก่ผู้ที่มีหน้าที่ออกกฎหมายการเบี่ยงเบนทรัพยากรของรัฐ ให้เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว การเพิกเฉยต่อกิจกรรมที่ผิดกฎหมายหรือเข้าแทรกแซง กระบวนการยุติธรรม การเล่นพรรคเล่นพวก การบังหลวง การกำหนดราคา การจัดซื้อจัดจ้างให้สูงกว่าความเป็นจริง การสร้างโครงการหลอก ๆ การสร้างตัวเลขค่าใช้จ่ายที่เป็นเท็จ และการทุจริตในการเก็บภาษีและการประเมินภาษี เป็นต้น^{๗๒}

อัจฉริยะ วะทา และ อวยชัย วะทา กล่าวว่า การคอร์รัปชันที่กล่าวถึงค่อนข้างมากคือ “การใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐไปในทางที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง” ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การแสวงหาผลประโยชน์ตั้งแต่การฉ้อราษฎร์ได้แก่การรีดไถ เรียกค่าน้ำร้อนน้ำชา การบังหลวงได้แก่การยกยอกเงินทรัพย์สิน เวลา ไปจนถึงการใช้อำนาจในตำแหน่งเพื่อการเลื่อนขั้นของกลุ่มหรือ

^{๗๑} สังคีต พิริยะรังสรรค์, **ทฤษฎีคอร์รัปชัน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๙), หน้า ๘๐.

^{๗๒} อ่างแล้ว, จารุวรรณ สุขุมลพงษ์, **แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย**, หน้า ๗ - ๘.

พรรคพวกเดียวกันใช้อำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายไปในทิศทางเพื่อเอื้อประโยชน์กับกลุ่มเดียวกัน การทุจริตคอร์รัปชัน จึงอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท ตามผู้ที่เกี่ยวข้องคือ

๑) การทุจริตของข้าราชการประจำในกระบวนการปกครอง โดยการใช้อำนาจรัฐเพื่อ ผลประโยชน์ทางการเงิน

๒) การทุจริตในแวดวงการเมือง การที่นักการเมืองใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งเพื่อหาผลประโยชน์ทางการเงินหรือทางด้านการเมือง การคอร์รัปชันประเภทนี้อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการใช้อำนาจในการกำหนดกฎ กติกาพื้นฐาน เช่น การออกกฎหมาย และ กฎระเบียบต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อกลุ่มธุรกิจของตนหรือพวกพ้อง ส่วนการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นเมื่อมีการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากกฎ และระเบียบที่ดำรงอยู่ซึ่งมักเกิดจากความไม่ชัดเจนของกฎและระเบียบเหล่านั้นที่ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้ดุลพินิจได้^{๗๓}

อรอร ภูเจริญ, เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา ได้แบ่ง การคอร์รัปชัน ออกเป็นสามลักษณะด้วยกัน หนึ่ง คือ การมองการคอร์รัปชันโดยเน้นที่ปัญหาพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ (public-officecentred)

สอง คือ การมองปัญหาคอร์รัปชันในทางระบบตลาด (market-centred) คือการมีอุปสงค์ (demand) และอุปทาน (supply) ของการคอร์รัปชัน ผู้ที่ใช้ (ขาย) อำนาจรัฐเพื่อผลประโยชน์ตนนั้นทำได้ก็ต่อเมื่อมีผู้ที่ยอมที่จะซื้อ

สาม คือ การมองคอร์รัปชันเป็นการเอาเปรียบหรือทำลายผลประโยชน์สาธารณะ (public-interest centred) นอกจากนี้อาจจำแนกคอร์รัปชัน โดยแบ่งเป็น ๑) ตามวัตถุประสงค์ของผู้ให้ (ซื้อ) (by nature) คือ การจ่ายเพื่อผลประโยชน์ (paying for benefits) เช่น เพื่อชนะการประมูลกับการจ่ายเพื่อหลีกเลี่ยงผลเสีย (paying to avoid costs) เช่นการจ่ายให้ยกเว้นการถูกตรวจสอบหรือเพื่อให้ได้บริการเร็วขึ้น และ ๒) ตามระดับ (by level) คือ การทุจริตระดับเล็ก (petty corruption) และการทุจริตระดับใหญ่ (grand corruption) ซึ่งมักดำเนินการโดยผู้ที่ดำรงตำแหน่งระดับสูงในรัฐบาลที่อาศัยอำนาจในการกำหนดนโยบายเอื้อผลประโยชน์เฉพาะตน รูปแบบของการคอร์รัปชันจากมุมมองของฝ่ายเอกชนนั้นมีเช่น การขูดรีด (extortion) การให้เงินตอบแทนเพื่ออำนวยความสะดวก (kickback), การให้สินบนกับผู้ที่เกี่ยวข้องให้ตน (bribe), การที่มีกลุ่มผลประโยชน์มี

^{๗๓} อัจฉริยะ วัฒนา และ อวยชัย วัฒนา, รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่ายองค์กรประชาสังคมเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์, รายงานการวิจัย, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๑), หน้า ๘.

อิทธิพลในการออกกฎหมายระเบียบที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่ม (state capture), การจ่ายเล็กน้อยเพื่อความเร็วในการบริการ (facilitation payments)^{๗๔}

การทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยนั้น **สังคิต พิริยะรังสรรค์** ได้นำเสนอไว้ว่ามีอยู่ ๑๕ ลักษณะด้วยกัน ดังนี้คือ

๑. การแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ เช่น การผูกขาด การให้สัมปทาน และการเรียกเก็บส่วนแบ่งอย่างผิดกฎหมาย โดยการสร้างความขาดแคลนเทียม เช่น ปัญหาการขาดแคลนนํ้าตาล

๒. การฉกฉวยทรัพยากรของรัฐมาเป็นของครอบครัวและอาชกรกระทำโดยการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเครพโตเครซี (Kleptocracy)

๓. การมีผลประโยชน์ทับซ้อน สถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลได้รับผลประโยชน์ตัวและผลดังกล่าวกัมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ หรือการกระทำหน้าที่โดยขาดความเที่ยงธรรม

๔. การใช้อิทธิพลทางการเมืองหาผลประโยชน์จากตลาดหลักทรัพย์ (ปั่นราคาหุ้นของตนเอง)

๕. ปกปิดการบริหารงานที่ไม่ถูกต้อง การปิดบังและให้การเท็จ

๖. การใช้นโยบาย กฎหมาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ อย่างมีอคติและลำเอียง

๗. การใช้อิทธิพลทางการค้า แสดงบทบาทเป็นนายหน้าหรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจากการค้าต่างตอบแทน การแลกเปลี่ยนสินค้าเกษตรกับประเทศคู่ค้า

๘. การใช้ทรัพยากรของรัฐไปในทางมิชอบ การปลอมแปลงเอกสาร การฉ้อฉล การใช้กองทุนของรัฐ เพื่อไปหาผลประโยชน์ทางการเมือง

๙. ไม่กระทำตามหน้าที่ แต่ใช้ลัทธิพรรคพวกแทน เช่น การฮั้วประมูล

๑๐. การให้และการรับสินบน การขู่เข็ญบังคับและการให้สิ่งทีล่อใจ

๑๑. การยอมรับของขวัญที่ไม่ถูกต้อง เช่น เชื้อของขวัญมูลค่าสูงและสินบนมูลค่าสูง

๑๒. ผู้บริหารประเทศทำตัวเป็นผู้อุปถัมภ์รายใหญ่ของประเทศ โดยการใช้นโยบายประชานิยม

๑๓. ใช้อำนาจของตำรวจ ทหาร และข้าราชการในทางที่ผิด

๑๔. ทุจริตเลือกตั้ง ทั้งการซื้อเสียง และการทุจริตด้วยวิธีการต่าง ๆ

๑๕. การบริจาคเพื่อช่วยเหลือการรณรงค์ที่ผิดกฎหมาย เช่น การบริจาคให้แก่ นักการเมืองและพรรคการเมืองรัฐบาล เพื่อที่จะได้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล^{๗๕}

^{๗๔} อรรถ ฤ์เจริญ และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, แนวทางการประยุกต์มาตรการสากลเพื่อการต่อต้านการทุจริตของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๘.

^{๗๕} ศิริวรรณ มนอัคระผดุง, “สถานการณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย”, วไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๕): หน้า ๔ - ๕.

๒.๓.๓ รูปแบบการทุจริตคอร์รัปชัน

วิทยากร เชียงกุล ได้กล่าวไว้ในปัจจุบันการทุจริตคอร์รัปชันมีหลายรูปแบบประกอบไปด้วยสิ่งต่อไปนี้คือ

๑. การยักยอก (Embezzlement) ได้แก่ การแอบเอางบประมาณหรือทรัพย์สินของรัฐไปเป็นของตน

๒. การที่เจ้าหน้าที่รัฐเรียกร้องเงินจากธุรกิจเอกชน (Extortion) หรือการที่ธุรกิจเอกชนให้สินบน (Bribery) หรือผลประโยชน์ภายหลัง (Kickback) แก่เจ้าหน้าที่รัฐ ให้ตัดสินใจทำหรือไม่ทำอะไรบางอย่างที่ทำให้ผู้ให้สินบนได้รับผลประโยชน์เหนือคู่แข่งรายอื่น

๓. การเลือกจ้างหรือแต่งตั้งญาติและพรรคพวกตน (Nepotism)

๔. การทำสัญญาจ้างหรือให้สัมปทานเฉพาะพรรคพวกผู้สนับสนุนตน (Cronyism)

๕. การใช้ข้อมูลภายใน เพื่อซื้อหรือขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ (Insider trading) ซึ่งน่าจะหมายรวมถึงการใช้ข้อมูลภายในเพื่อซื้อขายเงินตราต่างประเทศด้วย เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงรู้ล่วงหน้าว่า รัฐบาลจะตัดสินใจประกาศลดค่าเงิน และมีการบอกข้อมูลนี้ให้แก่นักธุรกิจและนักลงทุน สั่งซื้อขายเงินตราต่างประเทศ เพื่อทำกำไรภายหลังจากที่มีการประกาศข่าวต่อสาธารณะ

๖. การฟอกเงิน (Money laundering) ได้แก่ การโยกย้ายถ่ายเทเงินที่ได้จากการทุจริต ฉ้อฉล หรือได้มาโดยผิดกฎหมายหรือศีลธรรม เช่น การพนัน การขายของเถื่อน กิจการโสเภณี การเป็นนายหน้าค้าแรงงาน ฯลฯ ไปเข้าธนาคาร สถาบันการเงิน หรือธุรกิจที่ถูกกฎหมาย เพื่อลบล้างร่องรอยแหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้องของเงิน มีทั้งการโยกย้ายไปต่างประเทศและภายในประเทศ

๗. การใช้ตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ให้บริษัทตนเองและพรรคพวก ซึ่งอาจเรียกว่า เป็นผลประโยชน์ขัดแย้งหรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest)

๘. การเอื้อประโยชน์ (Trading Influence) ได้แก่ การที่บริษัทให้สัญญาจะให้ผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐในทางอ้อม เช่น ให้ตำแหน่งในบริษัท เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นปลดเกษียณหรือพ้นจากตำแหน่ง ให้ตำแหน่งแก่ญาติ หรือให้ผลประโยชน์ทางอ้อมอื่น ๆ แก่เจ้าหน้าที่รัฐเพื่อแลกกับการที่เจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ให้กับธุรกิจ^{๗๖}

อัจฉริยะ วะทา และ อวยชัย วะทา ได้แบ่งการทุจริตคอร์รัปชัน เป็น ๓ รูปแบบ คือ

๑) การใช้อำนาจในการอนุญาตให้ละเว้นจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบของรัฐ เพื่อลดต้นทุนการทำธุรกิจ กรณีนี้สามารถเกิดขึ้นได้จากเรื่องที่มีความรุนแรงต่ำ เช่น การจ่ายสินบนให้ตำรวจเมื่อทำผิดกฎหมาย ไปจนถึงเรื่องที่มีระดับความรุนแรงสูง เช่น การจ่ายสินบนเพื่อให้มีการคุ้มครองธุรกิจผิดกฎหมายต่าง ๆ

^{๗๖} วิทยากร เชียงกุล, *แนวทางปราบคอร์รัปชันอย่างได้ผล*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยามสาร, ๒๕๔๙), หน้า ๒๖ - ๒๗.

๒) การใช้อำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์ในรูปของสิ่งของ และบริการหรือสิทธิให้แก่เอกชน เช่น การออกใบอนุญาตการประกอบการธุรกิจ การให้สัมปทาน และการจัดซื้อจัดจ้าง

๓) การใช้อำนาจในการสร้างอุปสรรคในการให้บริการแก่ประชาชนและภาคธุรกิจ เนื่องจากเงินเดือนและผลตอบแทนในระบบราชการต่ำเกินไป จนขาดแรงจูงใจในการทำงาน เช่นการสร้างมูลค่าซ้ำในการให้บริการ เพื่อให้มีการจ่ายเงินค่าน้ำร้อนน้ำชาโดยรูปแบบการคอร์รัปชันประเภทที่ ๑ และ ๓ สามารถพบเห็นได้ง่าย กระบวนการและวิธีการ ไม่ซับซ้อนแต่อย่างใด แต่การคอร์รัปชันในรูปแบบที่ ๒ มักมีการดำเนินการที่สลับซับซ้อน เป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กันเพื่อสร้างอำนาจในการผูกขาดให้กลุ่มธุรกิจ^{๗๗}

จากรูวรรณ สุขุมลพงษ์ ได้แบ่งรูปแบบของการคอร์รัปชันออกเป็นจำนวนมากมายเช่น

๑. แบ่งตามขนาด คือ

- ๑.๑ การคอร์รัปชันขนาดเล็ก (Petty Corruption)
- ๑.๒ การคอร์รัปชันขนาดใหญ่ (Grand Corruption)

๒. การแบ่งคอร์รัปชันออกเป็นระดับดังนี้

- ๒.๑ คอร์รัปชันเชิงบุคคล (Incidental)
- ๒.๒ คอร์รัปชันเชิงสถาบัน (Institutional)
- ๒.๓ คอร์รัปชันเชิงระบบ (Systematic)

๓. แบ่งตามความอดทนของชุมชน ที่มีต่อการทุจริต ได้แก่

- ๓.๑ ทุจริตสีดำ (Black Corruption) หมายถึง ทุกภาคส่วนในสังคมมองว่าการกระทำหนึ่งสมควรถูกตำหนิ และสมควรถูกลงโทษ
- ๓.๒ ทุจริตสีเทา (Gray Corruption) หมายถึง การกระทำหนึ่งที่สังคมมีความเห็นคลุมเครือ
- ๓.๓ ทุจริตสีขาว (White Corruption) หมายถึง การกระทำหนึ่งที่สังคมคิดว่าเป็นการกระทำที่สามารถยอมรับได้

๔. แบ่งตามมิติ มีดังนี้

- ๔.๑ คอร์รัปชันในการบริหารราชการแผ่นดิน (Administrative Corruption) เป็นการใช้อิทธิพลที่เกินกว่าอำนาจของกฎหมาย เพื่อไปกำหนดนโยบายและทำให้เกิดผล เช่น การทำโครงการจัดซื้อจัดจ้างให้แก่สมาชิกพรรคพวกของตน การซื้อขายตำแหน่งโดยไม่คำนึงถึงหลักการเรื่องความสามารถและคุณธรรมอาศัยเครือข่ายหรือพรรคพวกตนเองเป็นที่ตั้ง

^{๗๗} อัจฉริยะ วัฒนา และ อวยชัย วัฒนา, รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่ายองค์กรประชาสังคมเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์, รายงานการวิจัย, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๑), หน้า ๘.

๔.๒ คอร์รัปชันเศรษฐกิจ (Economic Corruption) เป็นการแสวงหากำไรส่วนเกินหรือในทางเศรษฐศาสตร์ จะเรียกว่า ค่าเช่า (Rents) เช่น การควบคุมการค้าและการให้สัมปทานผูกขาดแก่สมาชิกพรรคพวก การจัดซื้อจัดจ้างในราคาที่สูงเกินจริงและการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพื่อให้กลายเป็นทรัพย์สินของตนเอง

๔.๓ คอร์รัปชันทางการเมือง (Political Corruption) เป็นการใช้อำนาจของรัฐบาลโดยขาดคุณธรรมหรืออย่างผิดกฎหมายเพื่อผลประโยชน์ตนเอง หรือผลประโยชน์ทางการเมือง และผลประโยชน์ที่ได้นั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นวัตถุนิยมทองเสมอไป เช่น การซื้อเสียงในการเลือกตั้ง การหลอกลวงด้วยการหาเสียงเกินจริง^{๗๘}

สุธี อากาศฤกษ์ ได้แบ่งมูลเหตุของการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการไว้ ๘ ประการ ได้แก่

๑. ความเห็นในหลักการเกี่ยวกับสรีระอันเป็นองค์ประกอบของความผิด (Anatomy of Corruption) ได้แก่ โอกาส สิ่งจูงใจ ความเสี่ยงภัย และความประพฤติดของตน ผู้จะกระทำความผิดมักจะต้องไตร่ตรองก่อนว่ามีช่องทางหรือโอกาส ตลอดจนมีสิ่งจูงใจคือประโยชน์กับไม่ต้องเสี่ยงภัย หรือมีการเสี่ยงภัยน้อย แล้วจึงถึงขั้นการตัดสินใจ ซึ่งเป็นเรื่องของความประพฤติหากปราศจากความซื่อสัตย์สุจริตก็ย่อมจะกระทำการทุจริต

๒. เศรษฐกิจและการครองชีพ หากรายได้เงินเดือน หรือค่าจ้างไม่เพียงพอ ข้าราชการหรือพนักงานของรัฐอาจกระทำการทุจริตเพื่อการครองชีพของตนเองและครอบครัวได้

๓. ความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นเหตุให้เกิดช่องว่างในการบริหารงานของรัฐบาล ขาดการปฏิบัติงานตามนโยบายที่ต่อเนื่อง ขาดการติดตามผล เกิดความหละหลวมในการปกครองบังคับบัญชา ส่งผลกระทบต่อเหตุแวดล้อมกรณีอื่นๆจนเป็นช่องทางหรือโอกาสให้มีการแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายขึ้นได้โดยง่าย

๔. กรณีแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับการแสดงออกในทางฟุ่มเฟือย รัับเลี้ยงดูและการเอาแบบอย่างกันในเรื่องของการบริการของรัฐที่ต้องมีค่าตอบแทนเป็นส่วนตัว เป็นผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจวางตัวเป็นกลาง และให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย เพราะความสำนึกในเรื่องของบุญคุณที่รับประโยชน์หรือรับการเลี้ยงดู

๕. การบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพเกิดช่องว่างในการปกครองบังคับบัญชา หรือเกิดความหละหลวมในการปกครองบังคับบัญชา เป็นผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดระเบียบวินัย เป็นหนทางนำไปสู่การทุจริตและประพฤติมิชอบ

๖. กฎหมายหรือระเบียบมีช่องว่างหรือมีข้อบกพร่องเปิดโอกาสให้ทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการได้

^{๗๘} อ่างแล้ว, จารุวรรณ สุขุมลพงษ์, แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย, หน้า ๑๐-๑๑.

๗. การมีตำแหน่งหน้าที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำความผิด เพราะมีอำนาจหน้าที่ให้คุณให้โทษ อนุมัติอนุญาต หรือให้สัมปทาน หรือออกคำสั่งใดๆ อาจเรียกหรือรับประโยชน์เป็นการตอบแทนได้

๘. การตกอยู่ในภาวะแวดล้อมและอิทธิพลของผู้ทุจริตหรือมูลเหตุจูงใจอื่นๆ ทำให้ต้องทุจริต เพราะความเกรงกลัวหรือถูกบังคับ^{๗๙}

๒.๔ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย

๒.๔.๑ ความหมายของเครือข่าย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔^{๘๐} ให้ความหมาย เครือข่าย น. หมายถึง ระบบ เส้นทาง หรือการปฏิบัติงานที่ติดต่อประสานกันเป็นโยงใย เช่น เครือข่ายโทรคมนาคม เครือข่ายวิทยุชุมชน, กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีความเห็นใกล้เคียงกัน มีการติดต่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน เช่น เครือข่ายนักวิจัย

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่)^{๘๑} ได้ให้ความหมายของ เครือข่ายว่า หมายถึง ความร่วมมือ และการเปิดรับของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะมีข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งข้อกำหนดที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความพยายามที่จะระดมทรัพยากร กระบวนการ ความรู้ และวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จจากการร่วมมือ และการเปิดรับในสิ่งใหม่นั้นเสมอ

พระดาวเหนือ บุตรสีทา^{๘๒} กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การประสานความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่ม และองค์การที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน และเชื่อมโยงขยายผลการดำเนินงานหรือแนวคิดไปสู่กลุ่มหรือองค์การอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกัน การมีส่วนร่วม การทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกันโดยการติดต่ออาจทำได้ทั้งที่ผ่านศูนย์กลางแม่ข่ายหรือแกนนำ หรืออาจจะไม่มีแม่ข่ายหรือแกนนำ แต่จะทำการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่ม ซึ่งจะมีการจัดรูปแบบหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์การ สมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระโดยที่อาจมีรูปแบบการร่วมตัวแบบหลวม ๆ เฉพาะกิจตาม

^{๗๙} สุธี อาภาศฤกษ์, มูลเหตุแห่งคอร์รัปชัน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๕๕), หน้า ๒๗ - ๒๘.

^{๘๐} อ่างแล้ว, ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, หน้า ๒๖๙.

^{๘๑} พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่), เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๗), หน้า ๔๔.

^{๘๒} พระดาวเหนือ บุตรสีทา, การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๗), หน้า ๑๕.

ความจำเป็นหรือเป็นโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ชัดเจนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกัน ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน

กาญจนา แก้วเทพ^{๘๓} ได้ให้ความหมายว่า “เครือข่าย” หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายๆ องค์กรที่ต่างมีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงาน และกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ได้มาประสานงานกันมีระยะเวลาอันยาวนานพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็มีมีการวางรากฐานเอาไว้ (เปรียบเสมือนมีการต่อสายโทรศัพท์เอาไว้) เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหา ก็สามารถติดต่อไปได้ในการเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่าย แม้ว่าองค์กรเหล่านี้จะมีบางอย่างร่วมกัน เช่น มีเป้าหมายร่วมกัน มีประโยชน์ร่วมกัน องค์กร เหล่านี้ก็ยังคงความเป็นเอกเทศอยู่ เพราะการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเป็นการเข้าร่วมเพียงบางส่วนของ องค์กรเท่านั้น

นฤมล นิราทร^{๘๔} ให้ความหมายของเครือข่าย หมายถึง การทำงานที่รูปแบบการประสานงานของกลุ่มคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ให้ความช่วยเหลือระหว่างกันจึงอาจกล่าวได้ว่าเครือข่ายเป็นการทำงานที่เป็นรูปแบบความร่วมมือหรือการพึ่งพาอาศัยกัน

เสรี พงศ์พิศ^{๘๕} ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง ขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์ และความ ต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน

สนธยา พลศรี^{๘๖} ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง สายใยของความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างบุคคลคนหนึ่งกับบุคคลอื่น ๆ อีกหลายคนหรือความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน และกันของบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในเครือข่านั้นเป็นความสัมพันธ์ในทุก ๆ ด้านที่บุคคล

^{๘๓} กาญจนา แก้วเทพ, **เครื่องมือการทำงานแนววัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: สภาคทอริกแห่ง ประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘), หน้า ๓๕.

^{๘๔} นฤมล นิราทร, **การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อความพิจารณาบางประการ**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๔๓.

^{๘๕} เสรี พงศ์พิศ, **เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘), หน้า ๘.

^{๘๖} สนธยา พลศรี, **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนส ไตร, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐๖.

ทั้งหมดในเครือข่ายได้ติดต่อกัน โดยมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ คือ การไปหามาสู่ เยี่ยมเยียนกัน การปรึกษาหารือกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น

สตีล คัมพธพยอนันต์^{๘๗} มีความเห็นว่า เครือข่าย คือ เป็นความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งเพื่อให้เกิดความยึดโยงเป็นสายใย เป็นพลังในการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความสัมพันธ์เชิงกระบวนการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงกับพันธมิตรอื่น ๆ โดยจุดยืนของตนเอง แต่มีการติดต่อสื่อสารเพื่อให้เกิดการรวมตัวแบบหลวม ๆ มีความสัมพันธ์แบบแนวนอนเพื่อให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมเป็นลักษณะหุ้นส่วนแห่งความร่วมมือและความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง เพื่อเป็นการรวมกลุ่มภาคีที่แตกต่างกันโดยมุ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์

วีระ ภาคอุทัย และคณะ^{๘๘} ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อการขยายและพัฒนาเครือข่ายแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ การจัดอบรมถ่ายทอดความรู้หลัก โดยโครงการเอง การจัดอบรมร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการนำเกษตรกรไปเยี่ยม ชมเพื่อศึกษาดูงานโรงงานแปรรูปพริกในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเน้นกิจกรรมการพัฒนาทางด้าน การตลาดโดยการจัดให้ผู้ผลิตพบผู้ซื้อเพื่อให้ผู้ผลิตทราบถึงมาตรฐานผลผลิตที่ตลาดต้องการ

Boissevain and Mitchell^{๘๙} ให้ความหมายของเครือข่าย หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต ไม่มีโครงสร้างแน่นอนตายตัว การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันช่วยให้มองเห็นเป็นรูปธรรม ๓ ลักษณะ ได้แก่ ๑) เครือข่ายการเปลี่ยนแปลง ๒) เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร ๓) เครือข่ายความสัมพันธ์

Starkey^{๙๐} ให้ความหมายของเครือข่าย หมายถึง การรวมกลุ่มของปัจเจกชน หรือองค์การโดยสมัครใจ โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในขณะที่แต่ละองค์การก็มีการจัดการของตนเองอย่างเต็มที่ กล่าวคือเครือข่ายไม่ได้มีผลต่อการปกครองตนเอง (Autonomy) และการมีอิสระ (Interdependence) ของสมาชิก

^{๘๗} สตีล คัมพธพยอนันต์, การจัดการเครือข่ายสุขภาพจิตชุมชน : ศึกษากรณีชุมชนวัดบางระโง และชุมชนวัดรวกบางสีทอง จังหวัดนนทบุรี, สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสังคม, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๓๒.

^{๘๘} วีระ ภาคอุทัย และคณะ, โครงการพัฒนาและสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกพริกปลอดภัยเพื่อรองรับการขยายตัวของระบบการปลูกพริกปลอดภัยในจังหวัดชัยภูมิ, รายงานการวิจัย, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๓), หน้า ๓๙.

^{๘๙} อ่างใน นฤมล คำอ่อน, รูปแบบการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร, รัชฎา ดุสิตบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒), หน้า ๑๐.

^{๙๐} Starkey, P., **Networking for Development**. London: IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development, 1997), หน้า 14.

๒.๔.๒ ประเภทของเครือข่าย

การจำแนกประเภทของเครือข่ายนั้นขึ้นอยู่กับว่าใช้เกณฑ์ใดในการจำแนก เช่น สมาชิกพื้นที่กิจกรรมวัตถุประสงค์โครงสร้างการบริหาร เป็นต้น มีนักวิชาการหลายท่านได้จำแนก ประเภทของเครือข่ายไว้ดังนี้

ประพนธ์ ช่างภูศรี อธิบายว่า ประเภทของเครือข่ายสามารถพิจารณาได้จากลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกและ แก่นกลางประสานเครือข่าย ซึ่งมีรูปแบบ คือ

๑) การจำแนกตามพื้นที่ดำเนินงาน เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ภาค และระดับประเทศ

๒) การจำแนกตามประเภทกิจกรรมหรือประเด็นปัญหาเช่นเครือข่ายที่ทำงาน ด้าน เด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม

๓) จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคมเช่นเครือข่ายแรงงานเครือข่าย กลุ่ม พระสงฆ์ เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก

๔) จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ จำแนกโดยใช้เกณฑ์นี้ทำให้เกิด เครือข่าย ๒ ลักษณะ คือ เครือข่ายตามแนวตั้ง และเครือข่ายตามแนวนอน

(๑) เครือข่ายตามแนวตั้ง หมายถึง เครือข่ายที่โครงสร้างมีลักษณะเป็น ช่วงชั้น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากันมีองค์กรที่มีสถานภาพสูงกว่า และอยู่ในฐานะ ผู้ให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรที่เป็นลูกข่าย เครือข่ายแนวตั้งพบมากในองค์กรธุรกิจ

(๒) เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่างๆ ภายในเครือข่ายมีความเท่าเทียมกัน ลักษณะการแลกเปลี่ยนเป็นไปโดยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การติดต่อภายในเครือข่ายเป็นการติดต่อระหว่างบุคคลหรือองค์กร หรืออาจจะมีการทำหน้าที่ประสานงาน ระหว่างเครือข่าย ซึ่งเครือข่ายตามแนวนอนอาจแบ่งได้อีก ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก เป็นเครือข่ายที่ขยายตัวออกไปจากศูนย์กลางที่เป็นจุดกำเนิดของเครือข่าย ซึ่งอาจจะเรียกว่าแม่ข่ายแม่ข่ายเปรียบเสมือนศูนย์บัญชาการซึ่งเป็นที่รวมของข่าวสารข้อมูล เครือข่ายแบบนี้อาจมุ่งให้การให้ข่าวสารข้อมูล

กลุ่มที่สอง เป็นเครือข่ายที่ตั้งขึ้นมาจากกลุ่มที่เป็นสมาชิกเครือข่ายอยู่ก่อนแล้วโดย แต่ละบุคคลหรือองค์กรสมาชิกต่างออกไปสร้างเครือข่าย^{๙๑}

^{๙๑} อ้างใน สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๒, รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายพัฒนา สังคมและสวัสดิการ, รายงานการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

สหวิทยา วิเศษ^{๙๒} ได้แบ่งอย่างง่ายๆ ออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ โดยยกกรณีตัวอย่าง
เครือข่ายในจังหวัดพะเยา คือ

๑) เครือข่ายที่แบ่งตามลักษณะการเกิดของเครือข่าย โดยเครือข่ายประเภทนี้ อาจ
แบ่งเป็นเครือข่ายในด้านต่างๆ อีก คือ ๑) เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งของภาครัฐ เช่น เครือข่าย
กองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายอาสาพัฒนาชุมชน เป็นต้น ซึ่งลักษณะของเครือข่ายดังกล่าว จะเป็น
เครือข่ายที่มีกระบวนการทำงานและโครงสร้างที่ค่อนข้างเป็นทางการมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดมา
จากภาครัฐ และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่างๆ ๒) เครือข่ายที่เกิดจากการสนับสนุนของ
องค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งมีการรวมกลุ่ม/เครือข่ายตามประเด็นปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้น เช่น ด้าน
ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเงินชุมชน ด้านสุขภาพ ด้านเกษตรกรรม โดยลักษณะของเครือข่าย
ประเภทนี้จะเป็นกลุ่ม/เครือข่ายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ มีการจัดโครงสร้าง
ที่ง่ายๆ ไม่ซับซ้อน ซึ่งจะอยู่ในแนวราบ (Horizontal) ไม่มีประธาน มีการเปลี่ยนบทบาทในการนำเพื่อ
พัฒนาศักยภาพของตนเอง ๓) เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการก่อตัวของภาคประชาชน หรือเครือข่ายภาค
ประชาชน โดยเป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การสั่งสมประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต
และเชื่อมโยงกระบวนการนั้นเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายวัฒนธรรมพื้นบ้าน เครือข่ายปราชญ์ท้องถิ่น
 เป็นต้น

๒) เครือข่ายที่แบ่งตามลักษณะของกิจกรรม ได้แก่ เครือข่ายที่ดำเนินการโดยยึดภารกิจ/
กิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเครือข่าย โดยเป็นการรวมตัวกันเพื่อทำ
กิจกรรมเป็นครั้งคราวตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น เครือข่ายการเรียนรู้ เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบ
จากโครงการพัฒนาของภาครัฐ เป็นต้น

ปาน กิมปี^{๙๓} ได้จัดประเภทของเครือข่าย ออกเป็น ๔ หมวด ได้แก่

๑) แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้

แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ แบ่งเป็น ๒ ลักษณะลักษณะแรกเป็นการเรียนรู้ที่มุ่ง
บุคคลเป็นการพัฒนาบุคคลในด้านต่างๆ ก่อนที่บุคคลจะนำไปพัฒนาครอบครัวชุมชน และสังคม
ลักษณะที่สองเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นชุมชนเป็นหลัก โดยให้การศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะเปลี่ยนแปลง
สังคม และเศรษฐกิจของชุมชน

^{๙๒} สหวิทยา วิเศษ, ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายภาคประชาชนกับสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ, รายงานการวิจัย, (องค์การเครือข่ายในจังหวัดพะเยา: สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
๒๕๔๗), หน้า ๒-๓.

^{๙๓} อ้างถึงใน วสันต์ กุเกียรติกุลและคณะ, องค์กรเครือข่ายชุมชนตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา
จังหวัดยะลา, รายงานการวิจัย, (ยะลา: สำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา, ๒๕๔๔), หน้า ๔๔.

๒) แบ่งตามโครงสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

แบ่งตามโครงสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ จำแนกออกเป็น ๔ ประเภท คือ

(๑) เครือข่ายการเรียนรู้โครงสร้างกระจายศูนย์ มีศูนย์กลางทำหน้าที่ประสานงาน แต่ภารกิจในการจัดการเรียนการสอนจะกระจายความรับผิดชอบให้กับสมาชิกเครือข่ายซึ่งต่างก็มีความสำคัญเท่ากัน รูปแบบนี้อาจเรียกว่ารูปแบบการกระจายความรับผิดชอบ (distributed network)

(๒) เครือข่ายการเรียนรู้โครงสร้างรวมศูนย์มีองค์กรกลางเป็นทั้งศูนย์ประสานงาน และเป็นแม่ข่าย รวบรวมอำนาจการจัดการรวมความรู้ไว้ในศูนย์กลางการลงทุนทั้งด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี และกำลังคนจะอยู่ที่แม่ข่าย ส่วนลูกข่ายหรือสมาชิกเป็นเพียงผู้ร่วมใช้บริการจากศูนย์กลาง

(๓) เครือข่ายการเรียนรู้โครงสร้างลำดับชั้น (hierarchical network) มีลักษณะเช่นเดียวกับแผนภูมิองค์กร การติดต่อสื่อสารข้อมูลจะต้องผ่านตามลำดับชั้นตอนมาก นิยมใช้ในการบริหารจัดการองค์กรต่างๆ ซึ่งเหมาะแก่การควบคุมดูแลระบบงาน

(๔) เครือข่ายการเรียนรู้โครงสร้างแบบผสม คือ มีทั้งรูปแบบรวมศูนย์ และกระจายศูนย์เนื่องจากการเรียนรู้ไม่ได้อาศัยสื่อใดสื่อหนึ่งเป็นหลักหากแต่มีการผสมผสานกันระหว่างสื่อบุคคลและเทคโนโลยี จึงจำเป็นต้องจัดระบบเครือข่ายแบบผสม เพื่อสนองความต้องการได้อย่างกว้างขวางและตรง

๓) แบ่งตามหน่วยสังคม

(๑) เครือข่ายการเรียนรู้ระดับบุคคลเป็นเครือข่ายระบบของครอบครัวหรือระบบของเครือญาติ ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลค่อนข้างสูง

(๒) เครือข่ายการเรียนรู้ระดับกลุ่มมองได้มีด้อยๆ คือ เครือข่ายการเรียนรู้แบ่งตามกลุ่มบ้าน และเครือข่ายการเรียนรู้ตามอาชีพ

(๓) เครือข่ายการเรียนรู้ระดับชุมชน เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ระดับชุมชนกับชุมชน มีความเชื่อมโยงกัน มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันระหว่างไปเยี่ยมเยียนติดต่อกัน การประชุมตำบลของผู้นำหมู่บ้าน

(๔) เครือข่ายการเรียนรู้ระดับสถาบัน สถาบันภายในหมู่บ้านที่มีความสำคัญมากคือ สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการศึกษา

๔) แบ่งตามระดับการปกครองและลักษณะของงาน

การแบ่งตามระดับการปกครองและลักษณะของงาน ได้แก่ เครือข่ายชุมชน เครือข่ายนักพัฒนาเครือข่ายระดับจังหวัด เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายวิชาชีพ เครือข่ายธุรกิจ เครือข่ายสื่อสารมวลชน เครือข่ายนักฝึกอบรม เครือข่ายการประมวลและสังเคราะห์องค์ความรู้ ระดับเครือข่ายภาคสาธารณะ เครือข่ายวิชาการ เครือข่ายองค์กรนโยบายของรัฐ เครือข่ายผู้ทรงคุณวุฒิ

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ^{๙๔} ได้จำแนกประเภทของเครือข่าย จากการศึกษาเครือข่ายผู้นำชาวบ้าน ออกเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่

๑) เครือข่ายความคิด

เป็นเครือข่ายที่เน้นการทำงานด้านความคิด ความรู้ หรือเทคนิคต่างๆ เครือข่ายเหล่านี้เป็นแหล่งที่ผู้นำได้มีโอกาสเผยแพร่แนวความคิดของตน และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนกับคนอื่น ๆ ทำให้เกิดความคิดที่ชัดเจนขึ้น เครือข่ายความคิดมักเน้นเครือข่ายของกลุ่มคนที่อยู่บนสถานภาพที่คล้ายคลึงกันแต่อยู่ต่างถิ่นกันได้รวมตัวกันสร้างเครือข่ายขึ้นเพื่อจะได้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เช่น เครือข่ายกลุ่มครู เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

๒) เครือข่ายกิจกรรม

เป็นเครือข่ายที่เน้นการช่วยเหลือ ร่วมมือกันในการทำกิจกรรม ส่วนมากมักเป็นเครือข่ายภายในชุมชน ที่สมาชิกของเครือข่ายอาจเป็นเครือญาติกัน หรือมีสายสัมพันธ์เป็นครูและ ลูกศิษย์กันหรืออาจร่วมอยู่ในกลุ่มกิจกรรมเดียวกัน สมาชิกของเครือข่ายจะคอยช่วยเหลือหรือร่วมกัน ยังส่งผลให้งานพัฒนาของผู้นำประสบความสำเร็จ แต่ก็มีผู้นำบางท่านที่มีบารมีสามารถระดมความร่วมมือ การทำกิจกรรมระหว่างหมู่บ้าน ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างหมู่บ้านได้

๓) เครือข่ายสนับสนุนทุน

กิจกรรมพัฒนาเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน นอกจากจะมีความคิดในการวิเคราะห์หาทางออกในการแก้ปัญหา มีการทำกิจกรรมการแก้ปัญหาแล้ว สิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นมาก คือจะต้องมีทุน ที่มาของทุนเพื่อดำเนินกิจกรรม การพัฒนาอาจมาจากการระดมทุนภายในหมู่บ้าน โดยการระดมทุนจากสมาชิก เช่น กองทุนร้านค้า กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารข้าว การทอดผ้าป่า หรืออาจเป็นทุนที่มาจากภายนอก

นฤมล นิราทร^{๙๕} ได้จำแนกประเภทของเครือข่ายออกเป็นมิติต่างๆ ประกอบไปด้วย

๑) การจำแนกตามพื้นที่ดำเนินงาน เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ

๒) การจำแนกตามประเภทกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายสตรีสาธารณสุขพัฒนาชุมชน เป็นต้น

๓) จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายแรงงาน เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก

^{๙๔} สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำชาวบ้าน คู่มือและทิศทางการพัฒนาผู้นำชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาในชนบท, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๘๙.

^{๙๕} นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อความพิจารณาบางประการ, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘.

๔) จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ จำแนกโดยใช้เกณฑ์นี้ทำให้เกิดเครือข่าย ๒ ลักษณะ คือ เครือข่ายตามแนวตั้งและเครือข่ายตามแนวนอน ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

(๑) เครือข่ายตามแนวตั้ง หมายถึง เครือข่ายที่ โครงสร้างมีลักษณะเป็นช่วงชั้น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน มีองค์กรที่มีสถานภาพสูงกว่าและอยู่ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรที่เป็นลูกข่าย เครือข่ายแนวตั้งพบมากในองค์กรธุรกิจ

(๒) เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่างๆ ภายในเครือข่ายมีความเท่าเทียมกัน ลักษณะการแลกเปลี่ยนเป็นไปโดยช่วยเหลือเกื้อกูลกันการติดต่อภายในเครือข่ายเป็นการติดต่อระหว่างบุคคลหรือองค์กรหรืออาจจะมียุทธศาสตร์ที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างเครือข่ายตามแนวนอน ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้อีก ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เป็นเครือข่ายที่ขยายออกไปศูนย์กลางที่เป็นจุดกำเนิดของเครือข่าย ซึ่งอาจเรียกว่า "แม่ข่าย" เปรียบเสมือนศูนย์กลางการ ซึ่งเป็นที่รวมของข่าวสารข้อมูล เครือข่ายแบบนี้อาจมุ่งให้การให้ข้อมูลข่าวสาร และกลุ่มที่สอง เป็นเครือข่ายที่ตั้งขึ้นมาจากกลุ่มที่เป็นสมาชิกเครือข่ายอยู่ก่อนแล้ว โดยแต่ละบุคคลหรือองค์กรสมาชิกต่างออกไปสร้างเครือข่าย

๒.๔.๓ รูปแบบของเครือข่าย

พระมหาสุทิตย์ อาภากร^{๔๖} ได้กล่าวถึงการจัดรูปแบบของเครือข่าย ดังนี้

๑) เครือข่ายเชิงพื้นที่หมายถึง การรวมตัวของ กลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่อาศัยพื้นที่รูปธรรมหรือพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมในพื้นที่เป็นเป้าหมายนำทาง และเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่างๆ ออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย เครือข่ายเชิงพื้นที่นั้นสามารถจัดลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ได้หลายระดับตามพื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้น ดังนี้

(๑) การแบ่งเครือข่ายตามระบบการปกครองของภาครัฐ อาทิ เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล และเครือข่ายระดับอำเภอ เครือข่ายระดับจังหวัด เครือข่ายระดับภูมิภาค เครือข่ายระดับประเทศ เครือข่ายองค์กรระหว่างประเทศ ฯลฯ

(๒) การแบ่งพื้นที่ตามความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ เครือข่ายลุ่มแม่น้ำปิง, เครือข่ายอ่าวปัตตานี, เครือข่ายป่าเขาสก ฯลฯ

กิจกรรมและความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น จะอาศัยพื้นที่ทางกายภาพเป็นฐานกำหนดกิจกรรมและประเด็นปัญหา กล่าวคือ จะมีการเชื่อมโยง องค์กร และเครือข่ายย่อยในพื้นที่ให้เข้ามาร่วมปรึกษาหารือ และหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในพื้นที่ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของคณะกรรมการร่วม การบูรณาการการจัดการเชิงพื้นที่ และการใช้

^{๔๖} อ้างแล้ว, พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอ่น), เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, หน้า ๘๔ - ๘๙.

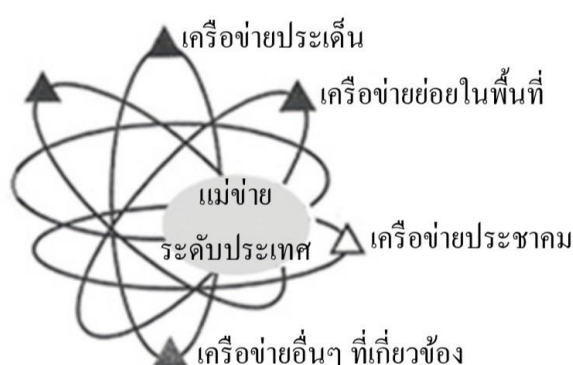
ประเด็นกิจกรรมเป็นภารกิจในการทำงานร่วมกัน กิจกรรมที่เกิดขึ้นของเครือข่ายดังกล่าว จะมีความสัมพันธ์ทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการใช้ทรัพยากรที่มาจากพื้นที่เป็นสำคัญ

ส่วนโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น จะมีลักษณะกระบวนการทำงานทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ โดยมีการรวมศูนย์กิจกรรมเข้าสู่ส่วนกลางในระดับพื้นที่ขนาดใหญ่ และมีศูนย์ประสานย่อยในพื้นที่ขนาดเล็ก เพื่อให้เกิดกิจกรรม การสื่อสาร และความเคลื่อนไหว มีแกนนำผู้ประสานงาน และคณะทำงานในเครือข่ายมาร่วมผลักดันกิจกรรมให้กลุ่มองค์กรและเครือข่ายย่อยอื่นๆทำงานตามหน้าที่และภารกิจของตน ในขณะที่ความสัมพันธ์ในแนวราบจะมีการประสานเครือข่ายตามประเด็นที่มีอยู่ในพื้นที่แล้วมากำหนดกิจกรรมร่วมกัน

๒. เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม ได้แก่ เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ เป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ เป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนั้นสามารถแบ่งลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายได้อย่างมากมายตามประเด็นกิจกรรมและความสนใจที่เกิดขึ้นของฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่ดำเนินการ แต่ใช้หลักของกิจกรรมหรือประเด็นที่เกิดขึ้นเป็นตัวกำหนดความเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายด้านคุ้มครองผู้บริโภค เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายปฏิรูปการศึกษา เครือข่ายสิทธิมนุษยชน เครือข่ายสุขภาพ ฯลฯ

เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหาและความสนใจของผู้ที่ทำงานในกิจกรรมนั้นๆ แล้วหาแนวร่วมและพัฒนาเครือข่ายขึ้นมา ดังนั้น กิจกรรมความสัมพันธ์ของเครือข่ายจึงเกิดขึ้นจากการรวมตัวของหลายๆฝ่ายที่ต้องการจะแก้ไขประเด็นปัญหาเหล่านั้น และใช้ความเป็นเครือข่านั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนากิจกรรม โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการสร้างโอกาสและการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์แบบพหุภาคี

กิจกรรมการทำงานของเครือข่ายเชิงประเด็นนั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะมีการทำงานในแนวนราบ เพราะเกิดจากความสนใจในประเด็นปัญหาเดียวกันของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร และเครือข่ายที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะที่โครงสร้างความสัมพันธ์ทั้งแนวดิ่งและแนวนราบ โดยจะมีองค์กรแม่ข่ายหรือหน่วยงานหลักที่ทำงานในด้านนั้นๆ เป็นผู้ให้การสนับสนุนการทำงาน ofเครือข่ายย่อยในระดับพื้นที่ ซึ่งแต่ละเครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่ต่างก็มีความเป็นอิสระในการดำเนินการกับประเด็นนั้นๆ ภายใต้ศักยภาพของตนเอง ดังนั้น กิจกรรมและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น จะมีลักษณะของการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาอาศัย เช่น เครือข่ายสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ เข้าไปมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมการทำงานของเครือข่ายสิ่งแวดล้อมย่อยในพื้นที่บางจังหวัด และมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายประเด็นอื่นๆ ซึ่งอาจกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ดังภาพที่ ๒.๓

ภาพที่ ๒.๓ เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม
แหล่งที่มา: พระมหาสุทิตย์ อาภากร, ๒๕๔๗ : ๘๙.

๓. เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นหรืออาศัยภารกิจ/กิจกรรมและการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย โดยเป็นเครือข่ายที่มุ่งเน้นการดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายหลักของหน่วยงานหรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้นๆ มีการก่อตัวตามภารกิจของกลุ่มผลประโยชน์ โดยกลุ่มผลประโยชน์อาจให้การสนับสนุนในจัดตั้งเครือข่ายหรือเข้าไปเสริมสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และมีกระบวนการพัฒนาเครือข่ายให้มีแนวทางการดำเนินการที่สอดคล้องกับภารกิจ กิจกรรม และเป้าหมายหลักของกลุ่ม/หน่วยงานนั้นๆ ซึ่งเครือข่ายในแต่ละภาคส่วนนั้น อาจมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่และเครือข่ายประเด็นกิจกรรมได้ ถ้าแต่ละฝ่ายเห็นความสำคัญในการรวมพลังเพื่อการแก้ไขปัญหาในภาพรวม สำหรับสังคมไทยนั้น อาจแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ได้ ๔ ภาคส่วนดังนี้

๑) เครือข่ายภาครัฐ เช่น เครือข่ายสถาบันการศึกษา เครือข่ายกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เครือข่ายองค์กรอิสระของภาครัฐ เช่น สถาบันพระปกเกล้า สมาชิกรักษาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฯลฯ

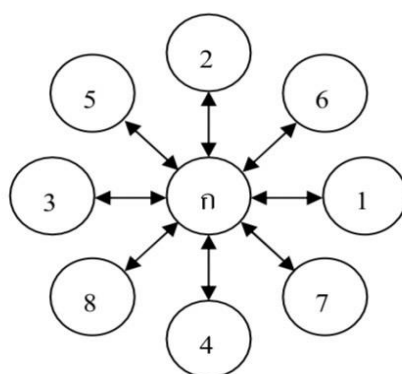
๒) เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เช่น เครือข่ายสภาหอการค้าสภาอุตสาหกรรม สมาคมผู้ส่งออก ฯลฯ

๓) เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น เครือข่ายเพื่อนตะวันออก เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ เครือข่ายด้านแรงงานสวัสดิการสังคม เครือข่ายมูลนิธิ YMCA ฯลฯ

๔) เครือข่ายภาคประชาชน เช่น เครือข่ายปราชญ์อีสาน เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายสมัชชาคนจน เป็นต้น

ประพจน์ ช่างภูศรี^{๙๗} ได้เสนอรูปแบบของเครือข่ายที่พิจารณาจากลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกและแกนกลางประสานเครือข่ายมี ๓ รูปแบบ คือ

๑) รูปแบบรวมศูนย์ จะเป็นเครือข่ายที่องค์กรหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิก มีความร่วมมือประสานงานและมีความสัมพันธ์กับกลุ่มแกนกลางสูง ความเป็นเครือข่ายกันระหว่างสมาชิกมีน้อยมากหรือไม่มีเลย ดังภาพที่ ๒.๔

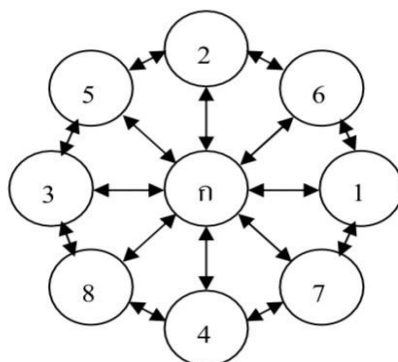

ภาพที่ ๒.๔ องค์กรเครือข่ายรูปแบบรวมศูนย์

แหล่งที่มา: ประพจน์ ช่างภูศรี อ้างถึงใน สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๒, ๒๕๔๗ : ๙.

^{๙๗} อ้างใน สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๒, รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, ๒๕๔๗), หน้า ๙.

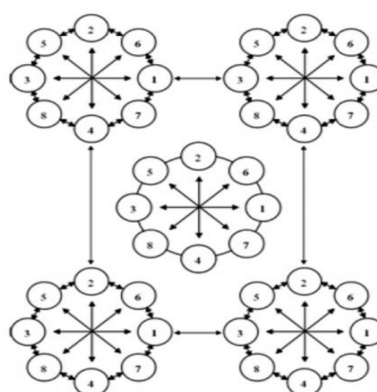
๒) รูปแบบกระจาย เป็นเครือข่ายองค์กรแกนหรือกลุ่มแกนกลางประสานตลอดจนสมาชิกมีการติดต่อสื่อสาร ประสานงานร่วมมือซึ่งกันและกัน กระจายการประสานงานเชื่อมประสานสัมพันธ์กันในระหว่างสมาชิกด้วยกันและกับกลุ่มแกน ซึ่งกลุ่มแกนจะคอยทำหน้าที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่สมาชิก ดังภาพที่ ๒.๕

ภาพที่ ๒.๕ องค์กรเครือข่ายรูปแบบกระจาย

แหล่งที่มา: ประพนธ์ ช่วงภูศรี อ้างถึงใน สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๒, ๒๕๔๗ : ๙.

๓) รูปแบบกระจายเชิงซ้อน เป็นเครือข่ายกระจายที่สมาชิกเครือข่าย สามารถติดต่อประสานงานร่วมมือ ซึ่งกันและกัน และขยายการติดต่อไปยังกลุ่มหรือองค์กรอื่นๆ ซึ่งกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ เหล่านั้นเป็นเครือข่ายซึ่งกันและกันมีลักษณะเป็นเครือข่ายเชิงซ้อน โดยกลุ่มแกนหรือองค์กรแกนจะมีผู้ประสานงานหรือเลขานุการเครือข่ายหลายคน ดังภาพที่ ๒.๖

ภาพที่ ๒.๖ องค์กรเครือข่ายรูปแบบกระจายเชิงซ้อน

แหล่งที่มา: ประพนธ์ ช่วงภูศรี อ้างถึงใน สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๒, ๒๕๔๗ : ๙.

๒.๔.๔ องค์ประกอบของเครือข่าย

มีนักวิชาการ หรือผู้รู้ได้กำหนดองค์ประกอบของเครือข่ายไว้หลายแนวทาง ดังนี้

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร^{๙๘} กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย ประกอบด้วย

๑. หน่วยชีวิต หรือสมาชิก หน่วยชีวิตและสมาชิกเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของ ความเป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์ โดยแต่ละหน่วยชีวิต และแต่ละปัจเจกบุคคล จะ ดำเนินการสานต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกัน ตามหลัก ของธรรมชาติที่ทุกสรรพสิ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างกระบวนการที่สืบเนื่อง เพื่อรักษาความเป็นไป ของชีวิต ดังนั้น หน่วยชีวิต หรือสมาชิกในองค์กรนั้น จะเป็นองค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดความเป็น เครือข่าย

๒. จุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะหากว่า บุคคล กลุ่มองค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไร้ความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมาย ร่วมกันความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่า เป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีความ หมายถึง “การร่วมกันอย่างมีจุดหมาย” เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และ กระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

๓. การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่แต่ละหน่วยชีวิตหรือการที่แต่ละบุคคลจะมา รวมกันนั้น สิ่งที่จะยึดโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน คือ การทำหน้าที่ต่อกัน และกระทำอย่างมีจิตสำนึก เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่มาจากส่วนลึกภายในจิตใจของตนแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็น เพียงการจัดตั้งและเรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น และการที่คนจะมารวมกลุ่ม เป็นองค์กร เครือข่ายได้นั้น นอกจากจะมีความสนใจหรืออุปนิสัยใจคอที่คล้ายคลึงกันแล้ว บุคคลยังต้องมีจิตสำนึก ต่อส่วนรวม กล่าวคือ เมื่อพวกเขาเห็นปัญหา หรือต้องการที่จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จิตใจที่มุ่งมั่นซึ่งเป็นปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล ย่อมเป็นแรงขับที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์ และการ ค้นหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้นๆ รวมทั้งแสวงหาแนวร่วมจากเพื่อนร่วมอุดมการณ์ เพื่อสร้างพลังอำนาจ ในการต่อรองหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จนกลายเป็นองค์กรเครือข่ายที่ทุกฝ่ายต่างก็มี ความไว้วางใจต่อกัน ทั้งนี้เพราะความเป็นเครือข่านั้น สามารถที่จะตอบสนองกระบวนการแก้ไข ปัญหาได้มากกว่า

๔. การมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยน ในองค์ประกอบของความเป็นเครือข่าย สิ่ง หนึ่งที่จะขาดมิได้ ก็คือ การมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่างๆ ของสมาชิก จะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่านั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วน

^{๙๘} อ้างแล้ว, พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร (อบอ่น), เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, หน้า ๔๘ - ๔๙.

รวมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและพึ่งพากันมากขึ้น นอกจากนี้ ในระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันนั้นบรรลุถึงเป้าหมาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นทั้งแนวคิด กระบวนการ และวิธีการของการจัดการเครือข่ายเป็นกระบวนการสร้างข้อมูลต่อเนื่อง เพราะถ้าไม่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่มาจากความร่วมมือแล้ว พัฒนาการของเครือข่ายจะเป็นไปอย่างช้า ๆ และอาจถดถอยลง ดังนั้น การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนจึงเสมือนกลไกที่เป็นแรงผลักดันทำให้ความเป็นเครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

๕. ระบบความสัมพันธ์ และการสื่อสาร ถ้ากล่าวถึงเครือข่ายว่า เป็นความสัมพันธ์ที่โยงใยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่ายคือ ข้อมูล และการสื่อสารระหว่างกัน นับตั้งแต่การสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงาน และช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการติดต่อสื่อสาร ที่ต่อเนื่องเช่นนี้ เป็นองค์ประกอบสำคัญของเครือข่าย ถ้าระบบความสัมพันธ์ไม่ได้รับการตอบสนองหรือขาดการติดต่อแล้วความเป็นเครือข่ายก็อยู่ในภาวะที่เสื่อมถอย ดังนั้น การพัฒนาระบบเครือข่ายจะต้องยึดหลักการของความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกัน โดยมีกิจกรรมและข้อมูลเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวของเครือข่านั้น ๆ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์^{๓๙} กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ ๗ ประการ คือ

๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) หมายถึง การที่สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหา มีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) หมายถึง การมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมีเป้าหมายที่จะดำเนินไปด้วยกัน จะช่วยทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวของเครือข่ายมีพลัง เกิดเอกภาพ และช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองที่แตกต่างลงไป

^{๓๙} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทซัคเซสมีเดียจำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖-๔๓.

๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) หมายถึงการที่การสมาชิกแต่ละคนมาร่วมกันเพื่อประสานผลประโยชน์และความต้องการ ซึ่งผลประโยชน์และความต้องการนั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ดังนั้น จึงมีการรวมตัวกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมที่มากเพียงพอจะดึงดูดให้รวมเป็นเครือข่าย

๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิก เครือข่ายอ ย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข็งขัน ดังนั้น สมาชิกในเครือข่าย จึงควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะของความเท่าเทียมและในฐานะหุ้นส่วนของเครือข่าย และควรสานต่อความสัมพันธ์ในแนวราบ

๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) หมายถึงการที่สมาชิกในเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมกระบวนการทำงานของกันและกัน โดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่ง ไปช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่งที่มีจุดอ่อน ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานผลประโยชน์ร่วมกันการเสริมสร้างต่อกันนั้น เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายซึ่งมีผลดีมากกว่าการไม่รวมเป็นเครือข่าย

๖) การพึ่งอิงร่วมกัน (Interdependence) คือ การเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่ายเนื่องจากทุกฝ่ายต่างก็มีข้อจำกัดในกระบวนการทำงาน และมีความรู้ ประสบการณ์ที่แตกต่าง ดังนั้นจึงมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

๗). การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายมีการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และผลการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามด้วย

๒.๔.๕ ปัญหาของเครือข่าย

ปัญหาของเครือข่าย ที่ Starkey^{๑๐๐} พบ มีหลายประการดังนี้

๑. เครือข่ายที่ไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนยากที่จะพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง

๒. เครือข่ายที่มีสมาชิกหลากหลายประเภท หรือมีความแตกต่างมากระหว่างฐานะ ขนาดความเข้มแข็งและสถานภาพอื่น ๆ ของสมาชิกหน่วยงานใหญ่ มีทรัพยากรมาก และสถาบันที่เจ้าหน้าที่มีการศึกษาสูง เชื่อมั่นในตัวเอง มีแนวโน้มที่จะครอบงำองค์กรที่มีขนาดเล็กกว่า

๓. การรวมศูนย์เกิดขึ้นเมื่อผู้ประสานงานของเครือข่าย เลขาธิการ คณะทำงาน และ คณะกรรมการเริ่มควบคุมและดำเนินการเครือข่ายในนามของตนเองมากกว่าการประสานงาน

^{๑๐๐} อ่างใน ภูติศ นอขุนทด และคณะ, การพัฒนาศักยภาพและเครือข่ายของเกษตรกรผู้ปลูกพริก ในอำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา, รายงานการวิจัย, (นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๕๖๑), หน้า ๒๒ – ๒๓.

และ อำนวยความสะดวกให้กับกิจกรรมของสมาชิก การตัดสินใจกฎรวมศูนย์และการติดต่อสื่อสาร ภายใน เครือข่ายดำเนินการโดยเลขานุการ

๔. บ่อยครั้งที่เครือข่ายประสบปัญหาอันเนื่องจากการขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรม และการประสานงานภายในเครือข่าย โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เพื่อให้สมาชิกมาร่วมใน กิจกรรมของเครือข่าย ส่วนเครือข่ายที่มีทุนก็มักเกิดความเครียดเนื่องจากปัญหาในการจัดการและ จัดสรรค่าใช้จ่าย กับสมาชิกให้ทั่วถึง

๕. เนื่องจากภายในเครือข่ายข้อมูลข่าวสารจะแพร่กระจายไประหว่างคนหนึ่งไป ให้กับคนอื่น ๆ ได้อย่างเสรีทำให้อาจมีการส่งข่าวสารข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เครือข่ายต้องสร้างบรรยากาศ ที่เอื้ออำนวยให้คนซักถามหรือวิพากษ์วิจารณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารภายใน เครือข่ายได้

๖. เครือข่ายสามารถถูกกระแทกจากการแข่งขันของเครือข่าย หรือองค์กรอื่นที่มีงาน คาบ เกี่ยวกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือกัน แต่ก็อาจนำไปสู่การแข่งขันเพื่อให้ได้รับการยอมรับ การ สนับสนุนทรัพยากร และการเพิ่มจำนวนสมาชิกได้เช่นกัน แหล่งทุนสามารถใช้จำนวนเครือข่ายที่มีให้ เลือกเป็นข้ออ้างที่จะไม่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายที่คล้ายคลึงกัน

๗. การแข่งขันระหว่างเครือข่ายที่มีขอบเขตการดำเนินงานเหลื่อมซ้อนกันอาจ นำไปสู่ ความร่วมมือกัน และการชั่งชั่งเพื่อให้ได้รับการยอมรับ การสนับสนุน และการเข้าเป็น สมาชิกได้ ในขณะเดียวกัน ทั้งนี้พบว่า การแข่งขันเป็นตัวการสำคัญในการทำลายเครือข่ายที่อยู่ลำดับ ท้าย ๆ และมีทรัพยากรน้อยอีกด้วย

๘. การติดตามและประเมินผลเครือข่ายมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากธรรมชาติของ เครือข่าย คือ ความไม่เป็นระบบ และมีโครงสร้างหลวมที่มุ่งเน้นความก้าวหน้าในอนาคตไม่ใช่ ประสิทธิภาพในอดีต นอกจากนี้ ยังพบว่าเป็นการยากที่จะนิยามตัวชี้วัดความสำเร็จของเครือข่ายและ คุณลักษณะของ ผลและประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายให้มีความเที่ยง

๙. เครือข่ายระดับชาติและเครือข่ายระหว่างประเทศหลายแห่งพบกับปัญหา อุปสรรคทางการเมืองทำให้มีสภาพที่ไม่มั่นคงและถูกควบคุมอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยน ข่าวสารและ การวิจารณ์รัฐบาล

๒.๕ หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการป้องกันการทุจริต

พระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายให้ทุกคนเป็นคนดีในสังคม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทาง ใจ การทำความดีทั้ง ๓ ทางเช่นนี้ เรียกว่า การประพฤติสุจริต ๓ ได้แก่ กายสุจริต เป็นความสุจริตทาง กาย, วชิสุจริต เป็นความสุจริตทางวาจา และมโนสุจริต เป็นความสุจริตทางใจ การประพฤติสุจริตทั้ง ๓ ทางนี้ ถือเป็นกุศลกรรม หรือความดีที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน ดังที่ปรากฏในจูฬราหุโลวาทสูตรว่า พระพุทธเจ้าตรัสกับพระราหุลว่า บุคคลควร พิจารณาให้ดีแล้วจึงทำกรรมทางกาย ทางวาจา และทาง

ใจ จะต้องพิจารณาว่า กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม ที่เราปรารถนาจะทำนี้ เป็นไปเพื่อ เบียดเบียนตัวเอง หรือเป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่น หรือเป็นไปเพื่อเบียดเบียนทั้ง ๒ ฝ่าย ถ้าเป็นเช่นนั้น กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรมนั้น เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกาไร มีทุกข์เป็นวิบาก ก็ขอให้อย่าทำ กรรม เช่นนั้น ในทางตรงกันข้าม หากพิจารณาแล้วว่า กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรมที่เรา ปรารถนาจะทำนี้ ไม่เป็นไป เพื่อเบียดเบียนตัวเอง หรือไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่น หรือไม่เป็นไป เพื่อเบียดเบียนทั้ง ๒ ฝ่าย ถ้าเป็นเช่นนั้น กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรมนั้น เป็นกุศล มีสุขเป็นกาไร มีสุขเป็นวิบาก กรรมเช่นนั้นสมควรที่จะทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการไม่เบียดเบียนตัวเอง ไม่เบียดเบียน ผู้อื่น และไม่เบียดเบียนทั้ง ๒ ฝ่ายเช่นนี้ ถือว่าเป็นสิ่งที่นำความสุขมาให้ ตรงกับ พุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “อပ္พยาปชฌ์ สุขํ โลเก” แปลความว่า “ความไม่เบียดเบียน เป็นสุขในโลก”

ด้วยเหตุนี้ สำนักส่งเสริมและบูรณาการการมีส่วนร่วมด้านทุจริต สำนักงาน ป.ป.ช. จึง จัดทำหลักสูตร หรือชุดการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียนรู้ด้านการป้องกันทุจริต โดยการประยุกต์ หลักการสอนทางพระพุทธศาสนา กับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาเข้าด้วยกัน เรียกว่า “Anti – Corruption Education” เป็นการนำกรอบศีลธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์เข้ากับ หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา

การนำกรอบแนวคิดด้านพุทธธรรม กล่าวคือ สังวรสูตร คือ การเรียงลำดับบทตามหลัก ปธาน ๔ หรือความเพียร ๔ ประการ ได้แก่

๑) สังวรปธาน หมายถึง เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรม ที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น

๒) ปหานปธาน หมายถึง เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

๓) ภาวนापธาน หมายถึง เพียรเจริญหรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่ เกิด ให้เกิดมีขึ้นมา

๔) ออนุรักษापธาน หมายถึง เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ให้ตั้ง มั่น และให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูลย์

หลักปธาน ๔ หรือความเพียร ๔ นี้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นหลักธรรมที่มี ส่วนสำคัญ ในการทำให้กงล้อขององค์แห่งมรรคทั้ง ๘ ขยับเคลื่อนไปข้างหน้าได้ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ หลักปธาน ๔ นี้ มีชื่อเรียก อีกอย่างหนึ่งว่า สัมมปธาน หรือสัมมาวายามะ ซึ่งเป็นข้อที่ ๖ ของมรรค มืองค์ ๘ ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สำหรับพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ ยังสามารถนำหลักโกศล ๓ มาพิจารณาร่วมด้วย กล่าวคือ นำหลักการ ไตรตรอง ด้วยกระบวนการทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากความฉลาดหรือความเชี่ยวชาญ ๓ ด้าน ได้แก่

๑) อายโกศล หมายถึง ความฉลาดในความเจริญ รอบรู้ทางเจริญ และเหตุของความเจริญ กล่าวคือ ความฉลาดในการคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดี พร้อมทั้งค้นหาสาเหตุที่ทำให้ความเจริญตั้งมั่นอยู่ได้นานด้วย

๒) อปายโกศล หมายถึง ความฉลาดในความเสื่อม รอบรู้ทางเสื่อม และเหตุของความเสื่อม กล่าวคือ ความฉลาดในการคิดมุมกลับ มองโลกด้วยสายตาที่ประกอบด้วยเหตุผลถึงที่มาของความเสื่อมทั้งหลาย พร้อมทั้งค้นหาแนวทางที่จะไม่ทำให้ความเสื่อมนั้นเกิดขึ้นแก่ตัวเองและองค์กร

๓) อุปายโกศล หมายถึง ความฉลาดในอุบาย รอบรู้วิธีแก้ไขเหตุการณ์ และวิธีที่จะทำให้ประสบ ความสำเร็จ กล่าวคือ ความฉลาดในการใช้ปัญญาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นกระบวนการขบคิดหาแนวทางการแก้ปัญหาด้วยปัญญาโดยชอบ พร้อมทั้งหาอุบายในการสร้างความเจริญ ให้ดำรงอยู่ได้นานและหาหนทางในการป้องกันมิให้ความเสื่อมเกิดขึ้นแก่ตัวเองและองค์กรต่อไปในอนาคต^{๑๐๑}

นอกจากนี้แล้วพระพุทธศาสนายังมีหลักธรรมมากมายที่เกี่ยวข้องดังเช่น

หลักไตรสิกขา ๓

พระพรหมคุณาภรณ์^{๑๐๒} (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า สิกขา การศึกษา, การสำเหนียก, การเรียน, การฝึกฝนปฏิบัติ, การเล่าเรียนให้รู้เข้าใจ และฝึกหัดปฏิบัติให้เป็นคุณสมบัติที่เกิดขึ้นในตน หรือให้ทำได้ทำเป็น ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปจนถึงความสมบูรณ์, ข้อที่จะต้องศึกษา, ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมพัฒนาบุคคล, สิกขา ๓ คือ

๑. อธิสัสสิกขา สิกขาคือศีลอันยิ่ง, อธิสัสอันเป็นข้อที่จะต้องศึกษา, ข้อปฏิบัติเพื่อการฝึกอบรมพัฒนาศีลอย่างสูง (ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ เป็นศีล, ปฏิโมกขสังวรศีล เป็นอธิศีล, แต่ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ที่รักษาด้วยความเข้าใจ ให้เป็นเครื่องหนุนนำออกจากวัฏฏะ ก็เป็นอธิศีล)

๒. อธิจิตตสิกขา สิกขาคือจิตอันยิ่ง, อธิจิตอันเป็นข้อที่จะต้องศึกษา, ข้อปฏิบัติเพื่อการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจให้มีสมาธิเป็นต้นอย่างสูง (กุศลจิตทั้งหลายจนถึงสมาบัติ ๘ เป็นจิต, ฌานสมาบัติที่เป็นบาทแห่งวิปัสสนา เป็นอธิจิต, แต่สมาบัติ ๘ นั้นแหละ ถ้าปฏิบัติด้วยความเข้าใจมุ่งให้เป็นเครื่องหนุนนำออกจากวัฏฏะก็เป็นอธิจิต)

๓. อธิปัญญาสิกขา สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง, อธิปัญญาอันเป็นข้อที่จะต้องศึกษา, ข้อปฏิบัติเพื่อการฝึกอบรมพัฒนาปัญญาอย่างสูง (ความรู้เข้าใจหลักเหตุผลถูกต้องอย่างสามัญ อันเป็นกัมมัสสกตาญาณคือความรู้จักว่าทุกคนเป็นเจ้าของแห่งกรรมของตน เป็นปัญญา, วิปัสสนาปัญญา

^{๑๐๑} มหาเถรสมาคม, **หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education)**, (กรุงเทพมหานคร: มหาเถรสมาคม), หน้า ๓ - ๕.

^{๑๐๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๔๔๗-๔๔๘.

ที่กำหนดรู้ความจริงแห่งไตรลักษณ์ เป็นอธิปัญญา, แต่โดยนัยอย่างเพลา กัมมัฏสสกาปัญญาที่โยงไปให้มองเห็นทุกขที่เนื่องด้วยวิภวหรือแม้กระทั่งความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ซึ่งจะเป็นปัจจัยหนุนให้ก้าวไปในมรรค ก็เป็นอธิปัญญา) สิกขา ๓ นี้นิยมเรียกว่า ไตรสิกขา และเรียกข้อย่อยทั้งสามง่าย ๆ สั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา

ความสำคัญของไตรสิกขา

ไตรสิกขานั้นเป็นกระบวนการการศึกษาที่สำคัญ ในการพัฒนาพฤติกรรมฝึกฝนอบรมกายวาจาจิตและปัญญาของมนุษย์ให้มีระบบระเบียบวินัยแบบแผนในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันสังคมของมนุษย์ ซึ่งไตรสิกขานั้นมีความสำคัญอย่างมากซึ่งหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ดังนี้

๑) ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลาย ดังปรากฏในอนุพุทธสูตร ว่าด้วยการตรัสรู้ธรรมเป็นเหตุสิ้นภพว่า ภิกษุทั้งหลาย เพราะไม่รู้แจ้งแทงตลอดธรรม ๔ ประการ เราและเธอทั้งหลายจึงเที่ยวเร่ร่อนไปตลอดกาลยาวนานอย่างนี้ธรรม ๔ ประการอะไรบ้าง คือ อริยศีล อริยสมาธิ อริยปัญญา และอริยวิมุตติเราถอนภพได้แล้ว ภพเนติสิ้นไปแล้ว ธรรมเหล่านี้คือ ศีล สมาธิ ปัญญาและวิมุตติอันยอดเยี่ยมพระโคตมผู้มียศได้ตรัสรู้แล้ว ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสบอกธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย เพื่อความรู้ยิ่ง^{๑๐๓}

๒) ไตรสิกขารากฐานที่สำคัญของพระวินัย ดังปรากฏในวัชชีปัตตสูตร ว่า พระพุทธองค์ทรงให้คำแนะนำภิกษุรูปหนึ่งว่า หากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขา บทที่บัญญัติไว้ได้ ครบถ้วนบริบูรณ์ ก็ให้พึงศึกษาปฏิบัติในสิกขา ๓ เพื่อการละราคะ โทสะ โมหะ ทำให้เป็นผู้ไม่ประกอบอกุศลกรรม^{๑๐๔} เพราะสิกขา ๓ ประการนี้เป็นที่รวมของสิกขาบท นั้นเอง^{๑๐๕}

๓) ไตรสิกขาเป็นกระบวนการฝึกศึกษาพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการพื้นฐานในการฝึกพฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น ดังที่แสดงในปฐมสิกขาสูตร ว่าภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล ทำพอประมาณในสมาธิ และปัญญา ย่อมสามารถบรรลุเป็นพระโสดาบัน หรือเป็นพระสกทาคามี ขณะที่ภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล และสมาธิทำพอประมาณในปัญญา ย่อมสามารถบรรลุเป็นพระอนาคามี ส่วนภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง^{๑๐๖}

หลักการศึกษพระพุทธศาสนา เรียกว่า ไตรสิกขา หรือ สิกขา ๓ เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษาในการฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน เรียกโดยทั่วไปว่า หลักศีล สมาธิ ปัญญา คือ

^{๑๐๓} อจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑/๑-๒.

^{๑๐๔} อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕/๓๑๐ - ๓๑๑.

^{๑๐๕} อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒, ๒๐/๘๘/๓๑๔, ๒๐/๘๙/๓๑๗.

^{๑๐๖} อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒ - ๓๑๔.

๑) การฝึกฝนอบรม ในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายวาจา และอาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา หรือ ศีลสิกขา

๒) การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต เรียกว่า อธิจิตตสิกขา หรือสมาธิสิกขา

๓) การฝึกฝนอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามปัจจัยที่ทำให้แก้ไขปัญหามาตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนสามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นในสิ่งต่างๆ ดับกิเลสดับทุกข์ได้ เป็นอยู่ด้วยจิตใจอิสระ ผ่องใสเบิกบาน เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา หรือ ปัญญาสิกขา^{๑๐๗}

สุจริต ๓ สุจริต^{๑๐๘} คือมีความประพฤติดีประพฤติชอบ ๓ ประการ

๑. กายสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ตั้งามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยกาย

๒. วาจาสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ตั้งามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา

๓. มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ตั้งามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ^{๑๐๙}

หลักพละ ๔ ธรรมอันเป็นกำลัง, ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง

๑. ปัญญาพละ กำลังปัญญา

๒. วิริยพละ กำลังความเพียร

๓. อนวัชชพละ (กำลังสุจริต หรือ กำลังความบริสุทธิ์, ตามศัพท์แปลว่า กำลังการกระทำที่ไม่มีโทษ คือ กายกรรม วาจากรรม มโนกรรมบริสุทธิ์ เช่นมีความประพฤติและหน้าที่การงานสุจริต ไม่มีข้อบกพร่องเสียหาย พูดจริง มีเหตุผล มุ่งดี ไม่รุกรานให้ร้ายใคร ทำการด้วยเจตนาบริสุทธิ์

๔. สังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์ คือ การยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี สงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ คือ

๔.๑ ทาน (การให้ปัน โดยปกติหมายถึง ช่วยเหลือในด้านทุนหรือปัจจัยเครื่องยังชีพตลอดจนเผื่อแผ่กันด้วยไมตรี อย่างเลิศหมายถึงธรรมทาน คือ แนะนำสั่งสอนให้ความรู้ความเข้าใจจนเขารู้จักพึ่งตนเองได้

^{๑๐๗} วุฒิน กาญจนวณิชยกุล, กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา, เอกสารการเรียนรู้การสอน, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒), หน้า ๑๔.

^{๑๐๘} ที.ปา. (ภาษาไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๒๗.

^{๑๐๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), วิสัยธรรมเพื่อเบิกนำวิสัยทัศน์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๓๐.

๔.๒ เปยยวัชชนะ (พูดจับใจ, = ปิยวาจา คือ พูดด้วยน้ำใจหวังดี มุ่งให้เป็นประโยชน์ และรู้จักพูดให้เป็นผลดี ทำให้เกิดความเชื่อถือ สนับสนุน และเคารพนับถือกันอย่างเลิศหมายถึง หมั่นแสดงธรรม คอยช่วยชี้แจงแนะนำหลักความจริง ความถูกต้องดีงาม แก่ผู้ที่ต้องการ

๔.๓ อตถจริยา (บำเพ็ญประโยชน์ คือ ช่วยเหลือรับใช้ ทำงานสร้างสรรค์ ประพฤติ การที่เป็นประโยชน์ อย่างเลิศหมายถึง ช่วยเหลือส่งเสริมคนให้มีความเชื่อถือถูกต้อง (สัทธาสัมปทา) ให้ประพฤติดีงาม (ศีลสัมปทา) ให้มีความเสียสละ (จาคสัมปทา) และให้มีปัญญา (ปัญญาสัมปทา)

๔.๔ สมานัตตตา (มีตนเสมอ คือ เสมอภาค ไม่เอาเปรียบ ไม่ถือสูงต่ำ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ด้วย อย่างเลิศหมายถึง มีความเสมอกันโดยธรรม^{๑๑๐}

หลักภavana ๔

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องพัฒนาทำให้เจริญทำให้เป็นให้ดีขึ้น ผูกอบรม คือ ภavana มี ๔ ประการ คือ

๑) กายภavana หมายถึง การเจริญ การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกัน เกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง ๕ ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ ไม่ให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

๒) สีลภavana หมายถึง การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีลให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน

๓) จิตตภavana หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็ง มั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

๔) ปัญญาภavana หมายถึง การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลอดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา^{๑๑๑}

การปฏิบัติการฝึกศึกษาด้วยสิกขา แล้ววัดผลด้วยภavana

สิกขา ที่ท่านจัดเป็น ๓ อย่าง ดังที่เรียกว่า “ไตรสิกขา” นั้น เพราะเป็นไปตามความเป็นจริงในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาแห่งธรรมชาติของชีวิตนี้เอง กล่าวคือ ในเวลาฝึกศึกษา สิกขา ๓ ด้าน จะทำงานประสานสัมพันธ์กัน ซึ่งในขณะหนึ่งๆ อย่างครบเต็มที่เมื่อออกมาถึงการสัมพันธ์กับ

^{๑๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๒๒๙.

^{๑๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๓), หน้า ๘๑ - ๘๒.

ภายนอก ก็มี ๓ ด้าน ดังเช่น ในขณะที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือบุคคล ไม่ว่าจะเป็นด้วยอินทรีย์ เช่น ตา หู หรือด้วยกาย-วาจา (ด้านศีล) ก็ต้องมีเจตนา แรงจูงใจ และสภาพจิตอย่างใดอย่างหนึ่ง (ด้านจิตหรือสมาธิ) และต้องมีความคิดเห็นเชื่อถือรู้เข้าใจในระดับใดระดับหนึ่ง (ปัญญา) นี่เป็นเรื่องของธรรมภาคปฏิบัติ ซึ่งต้องทำให้สอดคล้องตรงกันกับระบบความเป็นไปของสภาวะในธรรมชาติแต่ยังมีธรรมประเภทอื่น ซึ่งแสดงไว้ด้วยความมุ่งหมายที่ต่างออกไป โดยเฉพาะที่โยงกับเรื่องสิกขา ๓ นี้ ก็คือหลักภาวนา ๔

เมื่อปฏิบัติแล้ว ก็ควรจะมีการวัดหรือแสดงผลด้วย เรื่องการศึกษานี้ ก็ทำนองนั้น เมื่อฝึกศึกษาด้วยสิกขา ๓ แล้ว ก็ตามมาด้วยหลักที่จะใช้วัดผล คือภาวนา ๔ ตอนปฏิบัติการฝึก สิกขามี ๓ แต่ทำไมตอนวัดผล ภาวนามี ๔ ไม่เท่ากัน ทำไม (ในเวลาทำการฝึก) จึงจัด เป็นสิกขา ๓ และ (ในเวลาวัดผลคนที่ได้รับการฝึก) จึงจัดเป็นภาวนา ๔ อย่างที่ชี้แจงแล้วว่า ธรรมภาคปฏิบัติการจัดให้ตรงสอดคล้องกับระบบความเป็นไปของธรรมชาติ แต่ตอนวัดผลไม่ต้องจัดให้ตรงกันแล้ว เพราะวัตถุประสงค์อยู่ที่จะมองดูผลที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งมุ่งที่จะให้เห็นชัดเจน ตอนนี้อ้าแยกละเอียดออกไป ก็จะยิ่งดี นี่แหละคือเหตุผลที่ว่า หลักวัดผลคือภาวนาเพิ่มเป็น ๔ ขอให้ดูความหมายและหัวข้อของภาวนา ๔ นั้นก่อน “ภาวนา” แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้เป็น ทำให้มีขึ้น หรือฝึกอบรม ในภาษาบาลี ท่านให้ความหมายว่า “วทุมนา” คือพัฒนา หรือพัฒนา นั่นเอง ภาวนานี้เป็นคำหนึ่งที่มีความหมายใช้แทนกันได้กับ “สิกขา” ภาวนาจัดเป็น ๔ อย่าง คือ

๑. กายภาวนา การพัฒนากาย คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือทางวัตถุ

๒. ศีลภาวนา การพัฒนาศีล คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือเพื่อนมนุษย์

๓. จิตภาวนา การพัฒนาจิต คือ การทำจิตใจให้เจริญองงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคง และความเบิกบานผ่องใสสงบสุข

๔. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือ การเสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจ และการหยั่งรู้ความจริง

อย่างที่กล่าวแล้วว่า ภาวนา ๔ นี้ ใช้ในการวัดผลเพื่อดูว่าด้านต่างๆ ของการพัฒนาชีวิตของคนนั้น ได้รับการพัฒนาครบถ้วนหรือไม่ ดังนั้น เพื่อจะดูให้ชัด ท่านได้แยกบางส่วนละเอียดออกไปอีกส่วนที่แยกออกไปอีกนี้ คือ สิกขาข้อที่ ๑ (ศีล) ซึ่งในภาวนา แบ่งออกเป็นภาวนา ๒ ข้อ คือกายภาวนา และศีลภาวนาทำไมจึงแบ่งสิกขาข้อศีล เป็นภาวนา ๒ ข้อ ที่จริง สิกขาข้อที่ ๑ คือศีล นั้น มี ๒ ส่วนอยู่แล้วในตัว เมื่อจัดเป็นภาวนา จึงแยกเป็น ๒ ได้ทันที คือ

๑. ศิล ในส่วนที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกาย (ที่เรียกว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ) ได้แก่ความสัมพันธ์กับวัตถุหรือโลกของวัตถุและธรรมชาติส่วนอื่น ที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น เรื่องปัจจัย ๔ สิ่งที่เราบริโภคใช้สอยทุกอย่าง และธรรมชาติแวดล้อมต่างๆ ไป ส่วนนี้แหละ ที่แยกออกไปจัดเป็น กายภาวนา

๒. ศิล ในส่วนที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือบุคคลอื่นในสังคมมนุษย์ด้วยกัน ได้แก่ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่ร่วมกันด้วยดีในหมู่มนุษย์ ที่จะไม่เบียดเบียนกัน แต่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่วนนี้ แยกออกไปจัดเป็น ศิลภาวนาในไตรสิกขา ศิลครอบคลุมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัตถุหรือทางกายภาพ และทางสังคม รวมไว้ในข้อเดียวกัน แต่เมื่อจัดเป็นภาวนา ท่านแยกกันจัดออกเป็น ๒ ข้อ โดยยกเรื่องความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในโลกวัตถุ แยกออกไปเป็นกายภาวนา ส่วนเรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ในสังคม จัดไว้ในข้อศิลปภาวนา ทำไมตอนที่เป็นสิกขาไม่แยก แต่ตอนเป็นภาวนาจึงแยกอย่างที่กล่าวแล้วว่า ในเวลาฝึกหรือในกระบวนการฝึกศึกษา องค์ทั้ง ๓ อย่างของไตรสิกขา จะทำงานประสานไปด้วยกัน ในศิลปที่มี ๒ ส่วน คือ ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพในโลกวัตถุ และความสัมพันธ์กับมนุษย์ในสังคมนั้น ส่วนที่สัมพันธ์แต่ละครั้งจะเป็นอันใดอันหนึ่งอย่างเดียว ในกรณีหนึ่งๆ ศิลอาจจะเป็นความสัมพันธ์ด้านที่ ๑ (กายภาพ) หรือด้านที่ ๒ (สังคม) ก็ได้ แต่ต้องอย่างใดอย่างหนึ่ง

ดังนั้น ในกระบวนการฝึกศึกษาของไตรสิกขา ที่มีองค์ประกอบทั้งสามอย่างทำงานประสานเป็นอันเดียวกันนั้น จึงต้องรวมศิลปทั้ง ๒ ส่วนเป็นข้อเดียว ทำให้สิกขามีเพียง ๓ คือ ศิล สมาธิ ปัญญา แต่ในภาวนาไม่มีเหตุบังคับอย่างนั้น จึงแยกศิลป ๒ ส่วนออกจากกันเป็นคนละข้ออย่างชัดเจนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ จะได้วัดผลดูจำเพาะให้ชัดไปทีละอย่างว่า ในด้านกาย ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางวัตถุ เช่นการบริโภคปัจจัย ๔ เป็นอย่างไร ในด้านศิลป ความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์เป็นอย่างไรเป็นอันว่าหลักภาวนา นิยมใช้ในเวลาวัดหรือแสดงผลแต่ในการฝึกศึกษาหรือตัวกระบวนการฝึกฝนพัฒนาจะใช้เป็นไตรสิกขาเนื่องจากภาวนาท่านนิยมใช้ในการวัดผลของการศึกษา หรือการพัฒนาบุคคล รูปศัพท์ที่พบจึงมักเป็นคำแสดงคุณสมบัติของบุคคล คือแทนที่จะเป็น ภาวนา ๔ (กายภาวนา ศิลภาวนา จิตภาวนา และ ปัญญาภาวนา) ก็เปลี่ยนเป็น ภาวิต ๔ คือ

๑. ภาวิตกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว (มีกายภาวนา) คือ มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดี เริ่มแต่รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตา หู จมูก ฟัง เป็นต้น อย่างมีสติ ดูเป็น ฟังเป็น ให้ได้ปัญญา บริโภคปัจจัย ๔ และสิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนเทคโนโลยี อย่างฉลาด ได้ผลตรงเต็มตามคุณค่า

๒. ภาวิตศิลป มีศิลปที่พัฒนาแล้ว (มีศิลปภาวนา) คือ มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนแค้นใครๆ ตั้งอยู่ในวินัย และมีอาชีพะที่สุจริต มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูล สร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุข

๓. ภาวจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว (มีจิตภาวนา) คือ มีจิตใจที่ฝึกอบรมดีแล้ว สมบูรณ์ ด้วยคุณภาพจิต คือ ประกอบด้วยคุณธรรม เช่น มีเมตตา กรุณา เอื้ออาทร มีมุทิตา มีความเคารพ อ่อนโยน ซื่อสัตย์ กตัญญู เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือ มีจิตใจเข้มแข็งมั่นคง มีความเพียร พยายาม กล้าหาญ อดทน รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น และสมบูรณ์ด้วยสุภาพจิต คือ มีจิตใจที่ ร่าเริง เบิกบาน สดชื่น เอิบอิ่ม ผ่องใส และสงบ เป็นสุข

๔. ภาวิตปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว (มีปัญญาภาวนา) คือ รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุ ปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝง เป็นผู้ ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้ เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทันโลกและชีวิต เป็นอิสระ ไร้ทุกข์

ผู้มีภาวนา ครบทั้ง ๔ อย่าง เป็นภาวิตทั้ง ๔ ด้านนี้แล้วโดยสมบูรณ์ เรียกว่า "ภาวิตัตตะ" แปลว่าผู้ได้พัฒนาตนแล้ว ได้แก่พระอรหันต์ เป็น อเสขะ คือผู้จบการศึกษาแล้ว ไม่ต้องศึกษาอีกต่อไป^{๑๑๒}

หลักอิทธิบาท ๔

อิทธิบาท ๔^{๑๑๓} หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ทาง ความสำเร็จ หรือคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายเป็นแนวทางการทำงานที่พระ พุทธองค์ได้ทรงสดับไว้อย่างแยบคาย อันประกอบด้วย แนวปฏิบัติ ๔ ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งแต่ละข้อต่างมีหน้าที่เฉพาะของตนต่อเนื่องหนุนเสริมกัน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไปไม่ได้ เพราะเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันทั้ง ๔ ข้อ จึงจะทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตและการทำงานได้ตาม ความมุ่งหวังดังนี้^{๑๑๔}

๑) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรัก จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ดังนั้น เราจึงควรที่จะได้ฉันทะเป็นคุณ ธรรมพื้นฐานที่สำคัญ อันดับแรกเพื่อเป็นกำลังใจที่จะนำกิจการงานทั้งหลายไปสู่ความสำเร็จ รุ่งเรือง ทั้งยังมีส่วนทำให้เกิด คุณธรรมในข้อต่อ ๆ ไปทุกข้อ และการใฝ่รู้ ก็คือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทางปัญญาหรือการศึกษา ทอดลองต่าง ๆ ด้วย

๒) วิริยะ ความเพียร คือ มุ่งมั่น พุ่มเท ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย เป็นความเพียรพยายามอย่างสูงที่จะทำตามฉันทะหรือศรัทธาของ

^{๑๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม (ฉบับเดิม)**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ๒๕๔๔), หน้า ๓๖๗ – ๓๗๐.

^{๑๑๓} **ที.ปา.** (ไทย) ๑๑/๒๓๑/๒๓๓.

^{๑๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทอาร์ เอส พรินติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๐.

ตัวเอง หากเราไม่มีความเพียรแล้วก็อนุมานได้ว่า เรามีฉันทะหลอก ๆ หรือศรัทธาหลอก ๆ ทั้งโกหกตัวเองและหลอกผู้อื่น ซึ่งผลงานที่ได้ทำออกมานั้นก็จะเป็นตัวชี้วัดว่าทำเพื่ออะไร

๓) จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝนไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย เอาใจจดจ่ออย่างมีสมาธิ ทำให้เกิดความรอบคอบ การตัดสินใจ ทำอะไรก็เกิดความผิดพลาดน้อยตามไปด้วย ถ้าเรามีจิตใจที่จดจ่อต่อสิ่งที่เราคิด ที่เราทำและรับผิดชอบแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าที่หรือการงานอะไรก็ตามทุกอย่างจะสำเร็จได้ด้วยดีดังประสงค์เสมอ

๔) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือทลอง คือ หมั่นใจปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อบกพร่องในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์แก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

หลักสังคหัตถ์ ๔

สังคหัตถ์ ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นถูกโมหะเื้อเพื่อเกื้อกูลถือเป็นการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันหลักธรรมหมวดนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลการยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นมีอยู่ ๔ ประการด้วยกันคือ

๑. ทาน หมายถึง การให้ (โอบอ้อมอารี) นักบริหารที่ดีต้องมีน้ำใจรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ทานแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา

การให้ทางจะช่วยให้ผู้อื่นไว้วางใจได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ทโท คนถดิมิตตานิ ผู้ให้ย่อมผูกใจมิตรไว้ได้” นักบริหารอาจให้ทานได้ ๓ วิธี คือ

ก. อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะการให้เพื่อผูกใจนี้สำคัญมาก ในยามที่เขาตกต่ำหรือมีความเดือดร้อน ดังภาษิตอังกฤษที่ว่า “เพื่อนแท้ คือเพื่อนที่ช่วยเหลือในยามตกยาก” การให้รางวัลหรือขึ้นเงินเดือนก็จัดเข้าในอามิสทาน

ข. วิทยาทาน คือ ธรรมทาน หมายถึง การให้คำแนะนำหรือสอนวิธีทำงานที่ถูกต้อง รวมถึงการจัดหลักสูตรพัฒนาบุคลากรหรือส่งไปศึกษาและดูงาน

ค. อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน หรือล่วงเกินซึ่งกันและกัน การให้อภัยไม่ทำให้ผู้ให้ต้องสูญเสียอะไร เป็นการลงทุนราคาถูกแต่ได้ผลตอบแทนราคาสูง นั่นคือ ได้มิตรภาพกลับคืนมา และมีคนสนองงานเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่ง

๒. ปิยวาจา หมายถึง การพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน (วจีไพเราะ) นักบริหารที่ดีจะรู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน คำพูดหยาบกระด้างผูกใจใครไม่ได้ ตามปกติคนเราจะมัดสิ่งของต้องใช้เชือกของอ่อน เช่น เชือก หรือลวดมัด ในทำนองเดียวกันเราจะมัดใจคนได้ก็ด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน

๓. อัถกจริยา หมายถึง การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (สงเคราะห์ประชาชน) ตรงกับคำพังเพยที่ว่า “อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูตาย บั้นบัวบั้นควายให้ลูกท่านเล่น” นักบริหารทำอัถกจริยาได้หลายวิธี เช่น บริการช่วยเหลือยามเขาป่วยไข้ หรือเป็นประธานในงานพิธีของผู้ใต้บังคับบัญชา

๔. สมานัตตา หมายถึง การวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี) เมื่อนักบริหารไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานทั้งหลาย เขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้ นั่นคือถือคติว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีสุขร่วมสุข” นักบริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนเอง ถ้าผลเสียตกมาถึงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของตน นักบริหารต้องออกมาปกป้องคนนั้น ไม่ใช่หนีเอาตัวรอดตามลำพัง^{๑๑๕}

สารณียธรรม ๖

การอยู่ร่วมในหมู่ด้วยดี ในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักการอยู่ร่วมกัน ที่เรียกว่า **สารณียธรรม** (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) ๖ ประการคือ

๑) เมตตาทายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒) เมตตาวิจารณ์ พูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอน หรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓) เมตตาตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔) สาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕) สีลสามัญญตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนร่วม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖) ทิฐิสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน^{๑๑๖}

สารณียธรรม (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึง) ๖

ภิกษุทั้งหลาย^{๑๑๗} สารณียธรรม ๖ ประการนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน สารณียธรรม ๖ ประการ อะไร บ้าง คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

^{๑๑๕} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗๒-๗๔.

^{๑๑๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (ชุมพร: พิมพ์ที่ บริษัท คิงส์ เซอร์วิส เซนเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๒๔.

^{๑๑๗} **อง.ฉก.** (ไทย) ๒๒ / ๑๒ / ๔๒๗ - ๔๒๘. **ที.ปา.** (ไทย) ๑๑ / ๓๒๔ / ๓๒๑.

๑) ตั้งมั่นเมตตาทายกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็
เป็นสารณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาท
กัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๒) ตั้งมั่นเมตตาวิจิตรกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็
เป็นสารณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาท
กัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๓) ตั้งมั่นเมตตาโมกขกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็
เป็นสารณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาท
กัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๔) บริโภคโดยไม่แบ่งแยกลาภทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาด้วยธรรม โดย
ที่สุดแม้เพียงบิณฑบาต บริโภคร่วมกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีล แม้นี้ก็
เป็นสารณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน
เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๕) มีศีลที่ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท ท่านผู้รู้สรรเสริญไม่ถูกค้นหา
และทักท้วงครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาชิกเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้
นี้ก็
เป็นสารณียธรรม ที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่
วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๖) มีอริยทักขณิ อันเป็นธรรมเครื่องนำออก เพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ผู้ทำตาม
เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็
เป็นสารณียธรรม ที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อ
ความเป็นอันเดียวกัน

ภิกษุทั้งหลาย สารณียธรรม ๖ ประการนี้แล ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไป
เพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

หลักอภิธานิยธรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า หลักอภิธานิยธรรม ธรรมไม่เป็นที่ตั้ง
แห่งความเสื่อม ธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว มี ๗ ข้อที่ตรัสสำหรับภิกษุยก
มาแสดงหมวดหนึ่งดังนี้

๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

๒) เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และ
พร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่สงฆ์จะต้องทำ

๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่บัญญัติขึ้นไม่ถอนสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้แล้ว
สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบทตามที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้

๔) ภิกษุเหล่าใด เป็นผู้ใหญ่เป็นประธานในสงฆ์ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น เชื่อฟัง
ถ้อยคำของท่าน

๕) ไม่ลู่อ่านจกความยากที่เกิดขึ้น

๖) ยินดีในเสนาสนะป่า

๗) ตั้งใจอยู่ว่า เพื่อนภิกษุสามเณรซึ่งเป็นผู้มีศีล ซึ่งยังไม่มาสู่อาวาส ขอให้มา ที่มา
แล้วขอให้อยู่เป็นสุข

ส่วนอธิปหานิยธรรม ที่ตรัสแก่กษัตริย์วชิร สำหรับผู้รับผิดชอบต่อบ้านเมือง มีอีกหมวด
หนึ่งดังนี้คือ

๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ

๓) ไม่ถืออำเภอบัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติ ถือปฏิบัติหมั่น
ตามวัชชีธรรม

๔) ท่านผู้ใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววชิร เคารพนับถือท่านเหล่านั้นเห็นถ้อยคำของท่าน
ว่าเป็นสิ่งอันพึงรับฟัง

๕) บรรดาภุคสตรีกุลกุมารทั้งหลายมิให้อยู่อย่างถูกข่มเหงรังเก

๖) เคารพสักการบูชาเจดีย์ของวชิร ทั้งภายในและภายนอก ไม่ละเลยการทำธรรมิกพลี

๗) จัดให้ความอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ (หมายถึงบรรพชิต
ที่เป็นหลักใจของประชาชน) ตั้งใจให้ท่านที่ยังไม่ได้มาสู่แคว้นแคว้นที่มาแล้วพึงอยู่โดยผาสุก^{๑๑๘}

ทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการเป็นเสมือนสินวินัยที่ต้องสังวรปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องอบรม
และคุ้มครองจิตใจไม่ให้ละเมิดหน้าที่โดยอาศัยหลักธรรมที่เป็นหลักหรือปทัสสถานในการบริหารและ
ประพฤติดุปฏิบัติตนเป็นพັນที่จะทำให้เกิดความเคารพและคุ้มครองป้องกันรักษาประโยชน์และอำนาจ
ประโยชน์แก่หมู่คณะหรือมวลชนอันได้แก่

๑. ทาน คือการให้สิ่งที่ควรให้แก่บุคคลอื่นเป็นการเผื่อแผ่แบ่งปันและการส่งเคราะห์
อาจจะเป็นการแบ่งปันสิ่งที่ตนเองมีอยู่ให้การศึกษาให้การรักษาพยาบาลการคุ้มครองชีวิตร่างกาย
ทรัพย์สินและอาชีพตลอดจนช่วยเหลือคนที่เลิ่ยงตนเองไม่ได้เป็นต้น

๒. ศีล คือความมีศีลธรรมสำรวมควบคุมความประพฤติทางกายวาจาใจให้ถูกต้อง
เรียบร้อยดีงามตามบทบัญญัติแห่งรัฐและศาสนา

^{๑๑๘} อ่างแล้ว, พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,

๓. **บริจาค** คือการเสียสละเพื่อส่วนรวมในการมอบตนเข้าไปรับภาระปฏิบัติ
ดำเนินงานของส่วนรวมโดยการเสียสละอย่างแท้จริงรวมทั้งมีใจกว้างในการทำงานเพื่อ
สาธารณประโยชน์เป็นการสละสิ่งที่ตนหวงแหนเพื่อควบคุมความโลภและความตระหนี่ถี่เหนียว

๔. **อาชวะ** คือความซื่อตรงต่อตนเองต่องานและบุคคลอื่นมีความรักดีต่อส่วนรวม
ตั้งอยู่ในสุจริตธรรม

๕. **มัทวะ** คือความสุภาพอ่อนโยนทั้งทางกายและทางวาจาไม่แข็งกระด้างมีคำพูดนุ่มนวล
สุภาพไพเราะ อ่อนหวานต่อคนทั่วไป มีอัธยาศัยงามละมุนละไมรับฟังคำแนะนำตักเตือนจากผู้อื่น

๖. **ตปะ** คือการมีอำนาจหรือธรรมในตนที่ทำลายหรือขจัดความชั่วไม่ให้กำเริบ เป็น
อำนาจที่ปราบปรามจิตใจของผู้บริหารเองให้อยู่ในระบอบ ไม่ออกนอกกรอบไปทำให้เกิดความเคารพ
ยำเกรง ด้วยการบำเพ็ญเพียรเอาชนะบาปธรรมขจัดความชั่วร้าย

๗. **อักโธระ** คือความไม่กลัวโรธ แต่มีความเมตตา มีความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้
อยู่ใต้บังคับบัญชาโดยสม่ำเสมอด้วยใจอันบริสุทธิ์ ไม่เห็นแก่ตัว มุ่งให้เขาเจริญรุ่งเรืองในทุกๆด้าน

๘. **อวิหิงสา** คือ ความไม่เบียดเบียนให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้รับความทุกข์ยาก มี
ความกรุณาช่วยเหลืออยากให้เขาพ้นทุกข์จากภัยต่างๆ

๙. **ขันติ** คือความอดทน อดกลั้น รู้จักข่มใจ และห้ามใจตนเอง ทนทานต่อกิเลส
และทุกข์ มิให้แผ้วพานแก่ธรรมเนียมปฏิบัติ มีสติควบคุมจิตใจให้คงที่อยู่ตามปกติไม่ให้เกิดกำเริบอ่อนไหว ใน
เมื่อเผชิญหน้ากับความยุ่งยากลำบากภัยอันตรายเป็นธรรมที่จะทำให้พ้นฝ่าอุปสรรคไปถึงจุดหมาย
ปลายทางได้ แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งกล้าหาญและอดทน

๑๐. **อวิโรธนะ** คือการประพฤติไม่ผิดจากความเที่ยงตรง ดำรงอยู่ในความยุติธรรม
มีความสงบเสงี่ยม มีสติควบคุมรักษามารยาททางกาย วาจา ให้เป็นสุจริตและสุภาพ ไม่ผิดระเบียบ
ประเพณี ตลอดจนกฎหมายและศีลธรรม ให้มีความสุภาพเมื่อจะเสียขันติ^{๑๑๙}

นาถกรณธรรม ๑๐

พระพรหมคุณาภรณ์^{๑๒๐} (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า **พึงตนเองได้** คือทำตนให้เป็นที่พึง
ของตนได้พร้อมที่จะรับผิดชอบตนเองไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาหรือเป็นภาระถ่วงหมู่คณะ หรือ หมู่ญาติ
ด้วยการประพฤติธรรมสำหรับสร้างที่พึ่งแก่ตนเอง (เรียกว่า นาถกรณธรรม) ๑๐ ประการ^{๑๒๑} คือ

^{๑๑๙} พระมหาบุญมี มาลาวัชิโร, **พุทธบริหารสู่สุดยอดนักบริหารผู้ทรงภูมิที่ลูกน้องรักและเทิดทูน
อย่างจริงใจ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธินท์ บิยอนด์บุ๊กส์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗-๘๐.

^{๑๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมานุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (ชุมพร: พิมพ์ที่ บริษัท
คิงส์ เซอร์วิส เซนเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๒๒ - ๒๔.

^{๑๒๑} **ที.ปา.** (ไทย) ๑๑ / ๓๕๗ / ๒๘๑.

๑) ศิล ประพตติมีวินัย คือดำเนินชีวิตโดยสุจริต ทั้งทางกาย ทางวาจา มีวินัย และประกอบสัมมาชีพ

๒) พาหุสัจจะ ได้ศึกษาศดับมาก คือศึกษาเล่าเรียนสดับตรับฟังมากอันใดเป็นสายวิชาของตน หรือ ตนศึกษาศิลปวิทยาใด ก็ศึกษาให้ชำรุด มีความเข้าใจกว้างขวางลึกซึ้ง รู้ชัดเจนและใช้ได้จริง

๓) กัลยาณมิตตตา รู้จักคบคนดี คือ มีกัลยาณมิตร รู้จักเลือกเสวนาเข้าหาที่ปรึกษา หรือผู้แนะนำสั่งสอนที่ดี เลือกสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับและถ้อยเยี่ยงอย่างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี ซึ่งจะทำให้ชีวิตเจริญงอกงาม

๔) โสวักขัสตา เป็นคนที่พูดกันง่าย คือ ไม่ดื้อรั้นกระด้าง รู้จักรับฟังเหตุผลและข้อเท็จจริง พร้อมทั้งจะแก้ไขปรับปรุงตน

๕) กิ๊งกรณียสุ ทักขตา ขวนขวายกิจของหมู่ คือเอาใจใส่ช่วยเหลือธุระและกิจการของชนร่วมหมู่คณะ ญาติ เพื่อนพ้อง และของชุมชน รู้จักใช้ปัญญาไตร่ตรองหาวิธีดำเนินการที่เหมาะสมทำได้ จัดได้ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

๖) ธรรมกามาตา เป็นผู้ใคร่ธรรม คือรักธรรม ชอบศึกษา ค้นคว้าสอบถามหาความรู้หาความจริง รู้จักพูด รู้จักรับฟัง สร้างความรู้สึกละสลบสนมสบายใจ ชวนให้ผู้อื่นอยากเข้ามาปรึกษาและร่วมสนทนา

๗) วิริยารัมภะ มีความเพียรขยัน คือ ขยันหมั่นเพียร พยายามหลีกเลี่ยงความชั่วประกอบความดี บากบั่น ก้าวหน้า ไม่ย่อท้อ ไม่ละเลยทอดทิ้งธุระหน้าที่

๘) สันตุฏฐี มีสันโดษรู้พอดี คือยินดี พึงพอใจแต่ในลาภผล ผลงานและผลสำเร็จต่างๆ ที่ตนสร้างหรือแสวงหามาได้ด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามของตนเองโดยทางชอบธรรม และไม่มัวเมาเห็นแก่ความสุขทางวัตถุ

๙) สติ มีสติคงมั่น คือ รู้จักกำหนดจดจำ ระลึกการทำ คำที่พูด กิจที่ทำแล้ว และที่จะต้องทำต่อไปได้ จะทำอะไรก็รอบคอบ รู้จักยับยั้งชั่งใจไม่ผลีผลาม ไม่เลินเล่อ ไม่เลื่อนลอย ไม่ประมาท ไม่ยอมถลำลงในทางผิดพลาด ไม่ปล่อยปละละเลยทิ้งโอกาสสำหรับความดีงาม

๑๐) ปัญญา มีปัญญาเหนืออารมณ์ คือ มีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้ดี รู้ชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้จักพิจารณาวินิจฉัยด้วยใจเป็นอิสระ ทำการต่างๆ ด้วยความคิดและมีวิจารณ์ญาณ

๒.๖ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ และเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ พระราชพิธีบรมราชาภิเษกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช นับเป็นเวลา ๗๐ ปีที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองราชย์ ทรงมีพระราชปณิธานที่จะให้ประชาชนชาวไทย ได้ประโยชน์และความสุขของอย่างทั่วถึงกันทั้งประเทศ โดย “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และ ทรงพระวิริยะอุตสาหะที่จะขจัดปัญหาต่าง ๆ อาทิ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรรม สังคม การศึกษา เป็นต้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยสามารถพึ่งพาตนเองอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชทานแนวพระราชดำริหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ โดยมีใจความตอนหนึ่งว่า “การพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขั้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้นซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหา ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้ ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานแก่ราษฎรมานานกว่า ๔๐ ปี เพื่อให้ราษฎรสามารถดำรงชีวิตด้วย การพึ่งพาตนเอง มีสติอยู่อย่างประมาณตนสามารถดำรงชีพปกติสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืน

เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙ องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) โดยนายโคฟี อันนัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุด ด้านการพัฒนามนุษย์ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (The Human Development Lifetime Achievement Award) เพื่อเทิดพระเกียรติเป็นกรณีพิเศษ ในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี โดยนายโคฟี อันนันได้กล่าวสดพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และกล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นหลักการที่มุ่งเน้นการกลั่นกรองในการบริโภคเน้นความพอประมาณและการมีภูมิคุ้มกันในตัวสามารถต้านทานผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ “ทางสายกลาง จึงเป็นการตอกย้ำแนวทางที่สหประชาชาติที่มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและ ยั่งยืน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่ง

สหประชาชาติประจำประเทศไทย (United Nations Development Programme : UNDP) ได้กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดพิมพ์ ในรายงานประจำปี ๒๐๐๗ เพื่อเผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปยังประเทศสมาชิกกว่า ๑๕๐ ประเทศทั่วโลก

โมเดล STRONG : จิตพอเพียงต้านทุจริต

ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ได้มีการวิเคราะห์ภาพอนาคตของประชาชนและสังคมไทยในระยะ ๕ ปีข้างหน้าไว้ว่า หากยุทธศาสตร์ชาติฯ ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนของสังคมไทยในการนำไปปฏิบัติจริง ประชาชนไทยจะมี ความตื่นตัวต่อการทุจริตมากขึ้น มีการให้ความสนใจต่อข่าวสารและตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริต ที่มีต่อประเทศมากขึ้น มีการแสดงออกซึ่งการต่อต้านการทุจริตทั้งในชีวิตประจำวันและการแสดงออก ผ่านสื่อสาธารณะและสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ประชาชนในแต่ละช่วงวัยได้รับกระบวนการกล่อมเกลา ทางสังคมว่าการทุจริตถือเป็นพฤติกรรมที่นอกจากจะผิดกฎหมายและทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศแล้ว ยังเป็นพฤติกรรมที่ผิดจริยธรรม ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ประชาชนจะเริ่มเรียนรู้การปรับเปลี่ยน ฐานความคิดที่ทำให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้วัฒนธรรม ทางสังคมที่มีฐานอยู่บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะหล่อหลอมให้ประชาชนไม่กระทำการทุจริต เนื่องจากมีพื้นฐานจิตที่พอเพียง มีความละเอียดต่อการทุจริตประพฤตินิยมชอบ และไม่ยอมให้ผู้อื่นกระทำ การทุจริตอันส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม

เพื่อให้ภาพอนาคตดังกล่าวสามารถบรรลุผลได้จริง หน่วยงานทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ อย่างแท้จริงกับการปรับประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประกอบกับหลักการต่อต้าน การทุจริตอื่นๆ เพื่อสร้างฐานคิดจิตพอเพียงต่อต้านการทุจริตให้เกิดขึ้นเป็นพื้นฐานความคิดของปัจเจกบุคคล โดยประยุกต์หลัก “STRONG : จิตพอเพียงต้านทุจริต” ซึ่งคิดค้นโดย รองศาสตราจารย์ ดร.มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมหน่วยงาน

STRONG : จิตพอเพียงด้านทุจริต

STRONG Model

พัฒนาโดย
รศ. ดร.มานี ไชยธีรานุวัตร, 2562

การประยุกต์หลักความพอเพียงด้วยโมเดล
STRONG: จิตพอเพียงด้านทุจริต

คำอธิบายความหมายของ “STRONG : จิตพอเพียงด้านทุจริต”

๑) S (Sufficient) : ความพอเพียง ผู้นำ ผู้บริหาร บุคคลทุกระดับ องค์กรและชุมชน น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์เป็นหลักความพอเพียงในการทำงาน การดำรงชีวิต การพัฒนาตนเองและส่วนรวม รวมถึงการป้องกันการทุจริตอย่างยั่งยืน ความพอเพียงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ของมนุษย์แม้ว่าจะแตกต่างกันตามพื้นฐาน แต่การตัดสินใจว่าความพอเพียงของตนเองต้องตั้งอยู่บน ความมีเหตุมีผลรวมทั้งต้องไม่เบียดเบียนตนเองผู้อื่น และส่วนรวมความพอเพียงดังกล่าวจึงเป็นภูมิคุ้มกัน ให้บุคคลนั้นไม่กระทำการทุจริต ซึ่งต้องให้ความรู้ความเข้าใจ (knowledge) และปลูกให้ตื่นรู้ (realize)

๒) T (Transparent) : ความโปร่งใส ผู้นำ ผู้บริหาร บุคคลทุกระดับ องค์กรและชุมชน ต้องปฏิบัติงานบนฐานของความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ดังนั้น จึงต้องมีและปฏิบัติตามหลักปฏิบัติระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎหมาย ด้านความโปร่งใส ซึ่งต้องให้ความรู้ความเข้าใจ (knowledge) และปลูกให้ตื่นรู้ (realize)

๓) R (Realise) : ความตื่นรู้ ผู้นำ ผู้บริหาร บุคคลทุกระดับ องค์กรและชุมชน มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักรู้ถึงรากเหง้าของปัญหาและภัยร้ายแรงของการทุจริตประพตติมิชอบ ภายในชุมชนและประเทศ ความตื่นรู้จะบังเกิดเมื่อได้พบเห็นสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการทุจริต ย่อมจะมีปฏิกิริยาเฝ้าระวังและไม่ยินยอมต่อการทุจริตในที่สุดซึ่งต้องให้ความรู้ความเข้าใจ (knowledge) เกี่ยวกับ สถานการณ์การทุจริตที่เกิดขึ้น ความร้ายแรงและผลกระทบต่อระดับบุคคลและส่วนรวม

๔) O (Onward) : มุ่งไปข้างหน้า ผู้นำ ผู้บริหาร บุคคลทุกระดับ องค์กรและชุมชน มุ่งพัฒนาและปรับเปลี่ยนตนเองและส่วนรวมให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน บนฐานความโปร่งใส

ความพอเพียงและร่วมสร้างวัฒนธรรมสุจริตให้เกิดขึ้นอย่างไม่ย่อท้อ ซึ่งต้องมีความรู้ความเข้าใจ (knowledge) ในประเด็นดังกล่าว

๕) N (Knowledge) : ความรู้ ผู้นำ ผู้บริหาร บุคคลทุกระดับ องค์กรและชุมชน ต้องมีความรู้ความเข้าใจสามารถนำความรู้ไปใช้ สามารถวิเคราะห์ที่ สังเคราะห์ ประเมินได้อย่างถ่องแท้ในเรื่อง สถานการณ์การทุจริต ผลกระทบที่มีต่อตนเองและส่วนรวม ความพอเพียงด้านทุจริต การแยกแยะผลประโยชน์ ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมที่มีความสำคัญยิ่งต่อการลดการทุจริตในระยะยาว รวมทั้งความอายไม่กล้า ทำทุจริตและความไม่ทนเมื่อพบเห็นว่าการทุจริตเกิดขึ้น เพื่อสร้างสังคมไม่ทนต่อการทุจริต

๖) G (generosity) : ความเอื้ออาทร คนไทยมีความเอื้ออาทร มีเมตตา น้ำใจ ต่อกัน บนฐานของจิตพอเพียงด้านทุจริต ไม่เอื้อต่อการรับหรือการให้ผลประโยชน์หรือต่อพวกพ้อง^{๑๒๒}

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมา โดยตลอด ตั้งแต่ก่อนมีวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้ รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนใน ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนิน ไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัย ความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อม ต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

๑. กรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาการดำรงอยู่ในการปฏิบัติตน (Economic Life Guiding Principle) โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ตลอดเวลา เป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัต (Dynamic) มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา (Sustainability)

^{๑๒๒} อ่างแล้ว, มหาเถรสมาคม, หลักสูตรคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education), หน้า ๖๒ – ๖๔.

๒. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางปฏิบัติในทางที่ควรจะเป็น (Normative Prescription) สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ (Scalable) โดยมีแนวคิดทางสายกลาง (Middle Path) เป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทางสายกลางในที่นี้หมายถึงวิธีการ (Means) หรือการกระทำที่พอประมาณบนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจและสร้างภูมิคุ้มกันที่จะนำไปสู่การพัฒนา แบบเศรษฐกิจพอเพียง

๓. คำนิยาม “ความพอเพียง” (sufficiency) ประกอบด้วยคุณลักษณะ ๓ ประการ และเงื่อนไข ๒ ประการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ควบคู่กันไป นำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อสังคม โดยรวม ได้แก่

๓.๑ ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความพอดีที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป ในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ หรือความพอใจในสิ่งที่สมควรในปริมาณที่เหมาะสม ไม่น้อยเกินไปจนก่อให้เกิดความ ขัดสน และไม่มากเกินไปจนฟุ้งเฟ้อจนเกินกำลังของตน

๓.๒ ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอประมาณใน มิติต่าง ๆ จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้องตลอดจนผลที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบและถูกต้องบนพื้นฐานของความรู้คู่คุณธรรม

๒.๗ แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๗.๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร^{๒๓} ได้ถูกจัดตั้งขึ้นทุกจังหวัด เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย สภาจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด โดยสภาจังหวัดประกอบด้วยสมาชิกมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติ กำหนดนโยบายการบริหารและควบคุมฝ่ายบริหาร อันมีหัวหน้าฝ่ายบริหาร คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงาน ด้วยการนำมติหรือนโยบายของสภาจังหวัดไปพิจารณาดำเนินการ โดยมีพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้แก่พื้นที่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ของเทศบาลและสุขาภิบาล

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้มีพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งกำหนดให้สภาตำบลซึ่งเดิมเป็นพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่มีรายได้เฉลี่ยย้อนหลัง ๓ ปีตั้งแต่ ๑๕๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นราชการส่วนท้องถิ่น และเป็นนิติบุคคล ทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่มีพื้นที่ในการดำเนินกิจการ สมควรปรับปรุงบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้สอดคล้องกันและปรับปรุง

^{๒๓} <https://www.kpppao.go.th/content/information/๒> (เข้าถึงข้อมูล ๑๒/๘/๒๕๖๕)

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ได้มีการตราพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยกำหนดให้พื้นที่จังหวัดเป็นพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีผู้บริหารสูงสุด คือ ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยความเห็นชอบของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นผู้ปกครองและบังคับบัญชาข้าราชการส่วนจังหวัด และดำเนินกิจการส่วนจังหวัดควบคู่ไปกับสภาจังหวัด

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติม ๒ ครั้ง คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ และ พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดให้มีหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งเรียกว่า "องค์การบริหารส่วนจังหวัด" โดยอยู่ในทุกจังหวัด ๆ ละ ๑ แห่ง รวม ๗๕ แห่ง มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีพื้นที่รับผิดชอบทั่วทั้งจังหวัด โดยทับซ้อนกับพื้นที่ของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น คือ เทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนั้น ความเป็นนิติบุคคลก่อให้เกิดความสามารถในการทำนิติกรรม ความเป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นก่อให้เกิดอำนาจหน้าที่และขอบเขตพื้นที่ในการใช้อำนาจหน้าที่นั้น

วิสัยทัศน์ "ท้องถิ่นน่าอยู่ คู่เกษตรปลอดภัย ส่งเสริมการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต"

พันธกิจ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร มีความมุ่งมั่น ในการพัฒนา และส่งเสริมให้จังหวัดกำแพงเพชร ดังนี้

๑. การพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น และเหมาะสมภายใต้ภารกิจรับผิดชอบ
๒. การส่งเสริมสนับสนุนด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสาธารณสุข เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
๓. การส่งเสริมสนับสนุนพลังงานทดแทน การอนุรักษ์ รักษา บำรุง พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน
๔. การส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
๕. การส่งเสริมสนับสนุนการสร้างอาชีพเพิ่มรายได้แบบยั่งยืนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

๖. การบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

๑. ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรมีนโยบายที่พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานให้ได้มาตรฐานและสามารถอำนวยความสะดวกสบายให้แก่ประชาชนได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ๒. ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว พัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร เมืองมรดกโลกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่

ประชาชน โดยการส่งเสริมอาชีพ เสริมสร้างประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓. ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การศึกษาเป็นรากฐานของชีวิตและจะสามารถนำความรู้ไปพัฒนาประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าได้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร จึงมุ่งที่จะพัฒนาการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนของจังหวัดกำแพงเพชรได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ เพาเทียมกันส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อม ผู้ประชาคมอาเซียนอีกทั้งนำเอาหลักธรรมะเข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ๔. ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต เรื่องสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการ เอาใจใส่ดูแลจากทุกภาคส่วน ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรจะได้ร่วมดำเนินการภายใต้อำนาจหน้าที่ที่สามารถส่งเสริมสุขภาพ ๕. ด้านจัดระเบียบชุมชน สังคม และเสริมสร้างความปลอดภัย เพื่อบูรณาการในการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนในการจัดระเบียบชุมชน สังคม และเสริมสร้างความปลอดภัย ๖. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจัดได้ว่ามีส่วนสำคัญต่อการดำรงชีวิต ประกอบกับรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่และสิทธิในการมีส่วนร่วมจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ๗. ด้านการเมืองและการบริหาร เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนและพัฒนาบุคลากรของท้องถิ่นเพื่อปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๗.๒ เทศบาลเมืองกำแพงเพชร^{๑๒๔}

เทศบาลเมืองกำแพงเพชรนั้น ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๗๖ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๙ และเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๙ โดยมีคณะเทศมนตรีชุดแรกเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๙ โดยมีหลวงมนตรีราชเป็นนายกเทศมนตรี และมี นายยรรยง อินทรเกษม เป็นปลัด เทศบาลคนแรก เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕ เมื่อเริ่มจัดตั้งเป็นเทศบาลนั้น มีพื้นที่ดำเนินการ ๔.๕ ตารางกิโลเมตร ต่อมาได้ขยายเขตพื้นที่ออกไปเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๙ รวม เขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีจำนวนเนื้อที่ ๑๔.๙ ตารางกิโลเมตร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร ได้ใช้เรือนรับรอง ของจังหวัดกำแพงเพชรเป็นอาคารสำนักงานหลังแรก ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๔ จังหวัดกำแพงเพชรได้สร้างศาลากลางหลัง ใหม่ เทศบาลเมืองกำแพงเพชร จึงขอใช้อาคารศาลากลางจังหวัด กำแพงเพชรหลังเดิมเป็นสำนักงานเทศบาล จนถึงในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ เทศบาลเมืองกำแพงเพชร จึงได้ ก่อสร้างอาคารสำนักงานชั้นใหม่บนที่ดินที่มีผู้ทักให้ตั้งอยู่เลขที่ ๑๗ ถนนวิจิตร ๑ ตำบลในเมือง และเปิดใช้ทำการ เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๕๐

^{๑๒๔} <https://www.kppmu.go.th/history.php> (เข้าถึงข้อมูล ๑๒/๘/๒๕๖๕)

เนื่องจากการขยายตัวของเมือง การได้รับมอบภารกิจถ่ายโอนจาก ส่วนกลางและการเพิ่มขึ้นของประชากรท้องถิ่น จึงทำให้มีผู้มาติดต่อขอรับบริการจำนวนมาก อาคารหลังเก่าไม่อาจรองรับได้จึงมีการจัดสร้างสำนักอาคารเทศบาลเมืองกำแพงเพชรขึ้น ใหม่อีกครั้ง ตั้งอยู่เลขที่ ๑๑๑ ถนนเลียงเมือง ตำบลในเมือง อำเภอ เมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีเนื้อที่ ๑๒ ไร่ ๓ งาน ๓๐ ตารางวา โดยใช้งบประมาณก่อสร้าง ๑๒๐ ล้านบาท เปิดให้ บริการประชาชนเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

เทศบาลเมืองกำแพงเพชรได้ใช้ตราประจำเทศบาลเป็นรูปกำแพงเมืองและเพชร ความหมาย คือจังหวัดกำแพงเพชรเคยเป็นเมืองหน้าด่านป้องกันการรุกรานจากประเทศพม่า ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองในขณะนั้น คือ พระยาวชิรปราการ ได้ทำการต่อสู้กับพม่าข้าศึกอย่างโชกโชน ตัวกำแพงเมืองและค่ายคูประตูหอรบ ซึ่งยังปรากฏอยู่ทุกวันนี้ก่อสร้างด้วยศิลาแลงแข็งแกร่งทนทาน สามารถ ป้องกันตัวเมือง และกรุงสุโขทัยนครหลวงเดิมได้ตลอดมา การกำหนด ดวงตรานั้น ได้ยึดถือ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และให้ตรงกับชื่อ ท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีความหมายถึงเมืองกำแพงเพชรนี้มีความยิ่งกว่า เพชรน้ำหนึ่ง มีความแข็งแกร่งทนทานยิ่งนัก

ที่ตั้งสำนักงานเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ตั้งอยู่เลขที่ ๑๑๑ ถ.เลียงเมือง อ.เมือง จ.กำแพงเพชร ๖๒๐๐๐ เป็น เมืองที่มีพื้นที่ขนาดเล็กของจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งอยู่ในเขต ภาคเหนือตอนล่าง อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตาม ถนนสายเอเชีย หมายเลข ๑ ระยะทาง ๓๕๘ กิโลเมตร ซึ่งอาณาเขตของ เทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีเนื้อที่ ๑๔.๙ ตาราง กิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลเทพนคร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

จำนวนประชากร เขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีจำนวนประชากร ตามสถิติทะเบียนราษฎร ณ. วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๒ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๒๘,๘๘๐ คน แบ่งเป็น ชาย จำนวน ๑๓,๖๒๒ คน และ หญิง จำนวน ๑๕,๒๕๘ คน

ภูมิประเทศ ลักษณะทั่วไปของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร เป็น พื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำปิงไหลผ่านเป็นระยะทางยาว ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร มีความสูงประมาณ ๔๓ - ๑๐๗ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็น พื้นที่เศรษฐกิจ จึงมีพื้นที่ป่าและพื้นที่ทางการเกษตรน้อย

ภูมิอากาศ ลักษณะอากาศโดยทั่วไป จะได้รับอิทธิพลลมมรสุม ตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวเบงกอล และอ่าวไทย พัดผ่านในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม นอกจากนี้ยังมี มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดผ่านในเดือน พฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม จากอิทธิพลของลมมรสุม

ดังกล่าว ทำให้เกิดฤดูกาล ๓ ฤดู สภาพอากาศจะอบอุ่น ตลอดปี อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ ๒๗.๓ องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด เฉลี่ย ๓๓.๔ องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ๒๒.๕ องศาเซลเซียส เดือนที่มีอุณหภูมิสูงที่สุด คือ เดือนเมษายน และเดือนที่มีอุณหภูมิต่ำที่สุด คือ เดือนธันวาคม สำหรับ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีประมาณ ๑,๓๐๑.๕ มิลลิเมตร และมีฝนตกเฉลี่ย ประมาณ ๑๒๓ วัน ช่วงที่มีฝนตกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยจะอยู่ระหว่าง ๑๔๘.๔ - ๒๗๒.๗ มิลลิเมตร

ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี

การนับถือศาสนา ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีศาสนสถาน ทั้งหมด ๑๖๓ แห่ง แบ่งเป็น ๒ นิกาย คือ มหานิกาย จำนวน ๑๕๐ แห่ง และ ธรรมยุติกนิกาย จำนวน ๑๓ แห่ง นอกจากนี้ ยังมีประชาชนที่นับถือศาสนาอื่น คือ ศาสนาคริสต์ และ ศาสนาอิสลาม

ประเพณีบพระ-เล่นเพลง จะกระทำกันในวันเพ็ญเดือน ๓ วันมาฆบูชา โดยจัดขบวนแห่ไป ประเพณีสงกรานต์ ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยมาแต่โบราณ มีการรดน้ำดำหัวผู้หลักผู้ใหญ่ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือ เพื่อแสดงความกตัญญูตถะบิดาและขอพรให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข

ประเพณีสารทไทยกล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร เนื่องจากกล้วยไข่เป็น สินค้าที่ทำชื่อเสียงให้แก่จังหวัดมากทั้งยังเป็นพืชที่ทำรายได้อย่าง สำคัญ จึงได้จัดให้มีงานนี้ขึ้น ซึ่งจะตรงกับวันสารทเดือนสิบ จะมีการ ประกวดกล้วยไข่และการกวนกระยาสารทและอื่นๆ จัดช่วงเดือน กันยายนหรือ ตุลาคมของทุกปี

ประเพณีการประกวดซากง้าวว่าวไทย ซึ่งจัดขึ้นในกุมภาพันธ์ของทุก ปีเพื่อเป็นการอนุรักษ์การละเล่นแบบไทย

ประเพณีลอยกระทง ทอดผ้าป่าแถว ก่อนจะลอยกระทงชาวบ้านจะถือ โอกาสร่วมกัน โดยการทอดผ้าป่าแถว นำปัจจัยตามศรัทธาใส่ชะลอม หรือถังน้ำไปวางเรียงไว้ตามพุ่มไม้ที่ทางวัดปักไว้เป็นแถว จึงเรียกว่า ผ้าป่าแถว ต่อจากนั้นก็เป็นที่ของพระภิกษุสงฆ์ชักผ้าป่าตามชื่อ สลากของท่าน เมื่อทำบุญทอดผ้าป่าเสร็จก็จะเดินไปทำน้ำเพื่อลอยกระทงต่อไป จัดช่วงเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

๒.๗.๓ เทศบาลเมืองหนองปลิง^{๑๒๕}

ในอดีตบริเวณชุมชนหนองปลิงนี้มีหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง มีเนื้อที่ประมาณ ๒๐๐ ไร่ มีประวัติเล่าว่าหนองน้ำแห่งนี้มีปลิงอยู่ชุกชุมมากขนาดที่วัว ควาย ลงไปกินหญ้า ในหนองน้ำและติดหล่มขึ้นไม่ได้เนื่องจากมีปลิงเกาะและดูดกินเลือดจนตาย ชาวบ้านจึงเรียกหนองน้ำแห่งนี้ว่า หนองปลิง ในเวลาหน้าน้ำ มีปลิงขึ้นมาได้เต็มถนน ในหนองปลิงมีดอกบัว พืชน้ำ จำนวนมาก และที่สำคัญในหนองปลิงมีปลากัด ลูกหม้อและลูกทุ่ง ที่กัดได้ดี มีสายพันธุ์ที่ดีมาก มีดินดีเหมาะสำหรับทำอิฐและเครื่องปั้นดินเผาอย่างยิ่ง ต่อมาคำว่าหนองปลิง จึงกลายเป็นชื่อ ของชุมชนได้รับการตั้งเป็นตำบลจากทางราชการเป็นตำบลหนองปลิง ปัจจุบันบริเวณของหนองน้ำเป็นที่ตั้งของสถานีประมงน้ำจืด จังหวัดกำแพงเพชร วิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร และสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด เหลือหนองปลิงให้เห็นเพียงเล็กน้อย ในบริเวณหน้าวัดราชพฤกษ์ศรีธารามเท่านั้น

ที่ตั้งและอาณาเขต

สำนักงานเทศบาลเมืองหนองปลิง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ จากอำเภอเมืองกำแพงเพชร ไปตามถนนกำแพงเพชร - สุโขทัย ระยะทาง ๕ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด ๘๔.๕๘ ตารางกิโลเมตร (๕๓,๐๓๑ ไร่)

เทศบาลเมืองหนองปลิง มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ต.ลานดอกไม้ อ.เมืองกำแพงเพชร จ.กำแพงเพชร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ต.สระแก้ว ต.ในเมือง อ.เมืองกำแพงเพชร จ.กำแพงเพชร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ต.พรานกระต่าย ต.ถ้ากระต่ายทอง อ.พรานกระต่าย จ. กำแพงเพชร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ต.ทรงธรรม อ.เมืองกำแพงเพชร จ.กำแพงเพชร

๒.๗.๔ เทศบาลตำบลนครชุม^{๑๒๖}

เทศบาลตำบลนครชุมเป็นเทศบาลขนาดกลาง ตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธิน หมู่ที่ ๖ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีพื้นที่ความรับผิดชอบ ๓.๕ ตารางกิโลเมตร มีระยะทางห่างจากศาลากลางจังหวัดกำแพงเพชร ประมาณ ๑๑.๕ กิโลเมตร มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ตั้งแต่หลักเขตที่ ๒ เส้นเขตเป็นเส้นโค้งตามแนวตลิ่งแม่น้ำปิง จนถึงหลักเขตที่ ๓ ระยะทางระหว่าง หลักเขตที่ ๒ ถึงหลักเขตที่ ๓ ประมาณ ๑,๘๐๐ เมตร

ทิศใต้ ตั้งแต่หลักเขตที่ ๓ แนวเขตเป็นเส้นตรง ห่างจากศูนย์กลางถนนกำแพงเพชร ๓๐๐ เมตร จนถึงหลักเขตที่ ๔ และที่ ๕ ระยะทางระหว่างหลักเขตที่ ๓ - ๕ ประมาณ ๓,๓๐๐ เมตร

^{๑๒๕} <https://www.nongplingcitykpp.go.th/condition.php> (เข้าถึงข้อมูล ๑๒/๘/๒๕๖๕)

^{๑๒๖} สำนักงานเทศบาลตำบลนครชุม, แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕), (จังหวัดกำแพงเพชร: สำนักงานเทศบาลตำบลนครชุม, ๒๕๖๑), หน้า ๑ - ๕.

ทิศตะวันตก ตั้งแต่หลักเขตที่ ๕ แนวเขตเป็นเส้นโค้ง ห่างจากศูนย์กลางถนนพหลโยธิน ๓๓๐ เมตร จนถึงหลักเขตที่ ๑ ระยะทางระหว่าง หลักเขตที่ ๕ ถึงหลักเขตที่ ๑ ประมาณ ๑,๔๐๐ เมตร

สภาพอากาศและภูมิประเทศ เทศบาลตำบลนครชุม ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ราบริมแม่น้ำปิง และมีลำคลองสวนหมากไหลผ่านพื้นที่ชุมชนของเทศบาลตำบลนครชุม ซึ่งในฤดูฝนจะประสบปัญหา เรื่องของน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลาก

ประชากร จำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากร จากข้อมูลของสำนักทะเบียนราษฎรของ อำเภอเมืองกำแพงเพชร เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่า มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๗,๐๙๒ คน จำแนกเป็นชาย ๓,๓๓๘ คน หญิง ๓,๗๕๔ คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๓,๔๓๗ ครัวเรือน

การศึกษา จากการสรุปผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน เด็กอายุ ๓-๕ ปี ได้รับการเลี้ยงดู เตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน ๖๓ คน เด็กอายุ ๖-๑๔ ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี ๒๐๐ คน คนอายุ ๑๕-๕๙ ปี อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้ ๒,๐๗๕ คน

ปัจจุบันเทศบาลตำบลนครชุม มีโรงเรียนในเขตพื้นที่ทั้งหมด ๕ โรงเรียน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลนครชุม โรงเรียนเทศบาล ๑ (คลองสวนหมาก) โรงเรียนอนุบาลเมืองกำแพงเพชร (บ้านนครชุม) โรงเรียนวัดพระบรมธาตุ โรงเรียนเพ็ชรศึกษา (เอกชน) และโรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม

ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม การนับถือศาสนา ประชาชนในพื้นที่ร้อยละ ๙๕ นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ ๕ นับถือศาสนาคริสต์และอิสลาม ศาสนสถานในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลนครชุม ได้แก่ ๑. วัดสว่างอารมณ์ ๒. วัดพระบรมธาตุเจดีย์าราม และ ๓. วัดคาทอลิก ส่วนประเพณีและงานประจำปี ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ คือ ประเพณีนบพระเล่นเพลง งานสารทไทยกล้วยไข่ ประเพณีเพ็ญ เดือนสามของวัดพระบรมธาตุเจดีย์าราม ประเพณีเพ็ญเดือนสี่ของวัดสว่างอารมณ์

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๘.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า มีผู้ทำวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้

นิตยา โพธิ์นอก และคณะ^{๑๒๗} ได้วิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสิทธิ และการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน:กรณีศึกษาการพัฒนาจากภาคประชาชน จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานและการประกอบอาชีพของตน แต่อนาคตข้างหน้ายังอยากเห็นการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่เข้าถึงทุกพื้นที่ ส่วนความคิดเห็นด้านสิทธิและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ขณะที่การแสดงด้านสิทธิ และการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากซึ่งภาครัฐควรส่งเสริมพื้นที่การแสดงออกเพื่อให้สอดคล้องต่อการรับรู้และความคิดเห็นของประชาชน ส่วนตัวแบบที่พัฒนาขึ้นยังต้องมีการดำเนินการต่อเพื่อพิสูจน์ว่า ได้ทำให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นหรือไม่อย่างไร การวิจัยในอนาคต ควรมีการน าแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้นเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม อันน าไปสู่การส่งเสริมสิทธิและการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับกลุ่มและพื้นที่เฉพาะ

เอมอร แสนภูวา^{๑๒๘} ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาความมั่นคงชุมชนตามแนวชายแดนจังหวัดศรีสะเกษเพื่อลดความเหลื่อมล้ำโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า ๑) แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาความมั่นคง มี ๓ แนวคิด ได้แก่ ๑.๑) แนวคิดผู้นำคือผู้นำทางความคิดและการกระทำ ๑.๒) แนวคิดการมีส่วนร่วมในรูปแบบของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาความมั่นคง และ ๑.๓) แนวคิดความเชื่อบนวิถีร่วมเป็นร่วมตาย ๒) กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในชุมชนของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาความมั่นคงชุมชนมี ๕ กระบวนการ ได้แก่ ๒.๑) การปรับกระบวนการทางความคิด ๒.๒) ระดมสมองเพื่อแก้ไขปัญหา ๒.๓) นำพาสู่การปฏิบัติ ๒.๔) ประเมินสู่ความสำเร็จ และ ๒.๕) ผลประโยชน์พร้อมแบ่งปัน และ ๓) การเปรียบเทียบก่อนและหลังของการมีส่วนร่วมในชุมชนของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาความมั่นคงชุมชน ตามแนวชายแดนจังหวัดศรีสะเกษเพื่อลดความเหลื่อมล้ำโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พบว่า “การมีส่วนร่วม” เกี่ยวข้องกับ “การลดความเหลื่อมล้ำ” ของกลุ่มมากเพราะทำให้ลดความเป็นตัวตนของกลุ่มผู้ร่วม

^{๑๒๗} นิตยา โพธิ์นอก และคณะ, การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสิทธิและการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน:กรณีศึกษาการพัฒนาจากภาคประชาชน จังหวัดจันทบุรี, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๖๔), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๒๘} เอมอร แสนภูวา, กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาความมั่นคงชุมชนตามแนวชายแดนจังหวัดศรีสะเกษเพื่อลดความเหลื่อมล้ำโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๖๔), หน้า บทคัดย่อ.

พัฒนาความมั่นคง สมาชิกของกลุ่มคือประชาชนคนหนึ่งที่ต้องร่วมและได้รับการพัฒนาในทุกกิจกรรมของชุมชนเพราะคือส่วนหนึ่งของชุมชนที่เข้มแข็ง การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาความมั่นคงชุมชนตามแนวชายแดนจังหวัดศรีสะเกษเพื่อลดความเหลื่อมล้ำโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พบว่า ๑) ความรู้ ๒) การประกอบอาชีพที่มั่นคงและสร้างรายได้ ๓) สร้างความเท่าเทียมพัฒนาทั้งในกลุ่มและการดำรงอยู่ในชุมชนอย่างไม่แบ่งแยก ๔) การสื่อสารที่เข้าใจและทั่วถึง ๕) การรวมกลุ่มที่เกิดจากความต้องการของคนในชุมชน และ ๖) ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา

โอภามา จำเภา และคณะ^{๑๒๙} ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการเป็นผู้นำแบบทางการและการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการวิจัย พบว่า

๑) พัฒนาการการเป็นผู้นำแบบทางการของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีพัฒนาการจาก ๑) สมัยแห่งผู้นำครอบครัว ผู้นำชนเผ่าแต่ละชนเผ่าปกครองกันเองซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่มาก่อน คือ ชนเผ่าปากกญอ และกลุ่มชนเผ่าอื่นๆ ที่อพยพมาจากทางภาคเหนือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ ๒) สมัยแห่งการต่อสู้เพื่อการดำรงชีพ ที่สืบเนื่องมาจากคำสั่งของรัฐให้อพยพชนชาติพันธุ์ให้ลงมาจากบนภูเขาเพื่อมาอยู่ในสถานที่ที่รัฐจัดสรรให้เพื่อประกาศเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ๓) การมีอำนาจแห่งตนของชนชาติพันธุ์ที่มีระบบการปกครองโดยผู้นำกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือก ๔) การเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ ที่มีผลมาจากการกระจายอำนาจการปกครองลงสู่ท้องถิ่น

๒) สาเหตุในการเป็นผู้นำแบบทางการของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย ๑) เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มชนเผ่าของตนเอง ในการรักษาสิทธิและผลประโยชน์ของชนเผ่า ๒) เพื่อการติดต่อสื่อสาร ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และ ๓) เพื่อต้องการรักษาและปกป้องสิทธิในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสมาชิกชนเผ่าตนเอง

๓) ปัจจัยในการเป็นผู้นำแบบทางการของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย ๑) ภาษา ๒) แรงจูงใจที่ต้องการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ๓) การศึกษา ๔) ลักษณะส่วนบุคคล ๕) ฐานะความเป็นอยู่และความเข้าใจของคนในครอบครัว ๖) ความเห็นพ้องต้องกัน และ ๗) ผลงานที่ผ่านมา

๔) พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ๑) การเข้าร่วมประชุม ๒) การถูกเชิญชวนและชักชวน ๓) การ

^{๑๒๙} โอภามา จำเภา และคณะ, กระบวนการเป็นผู้นำแบบทางการและการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๖๑), หน้า บทคัดย่อ.

อภิปราย และการเสนอญัตติในที่ประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๔) คุณลักษณะของการเป็นผู้นำชนเผ่า ๕) วัฒนธรรมของการพัฒนา

๒.๘.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน พบว่า มีผู้ทำวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชันดังนี้

ปริยานุช วัฒนกุล และ ธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์^{๑๓๐} ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการคอร์รัปชัน จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า ๑) รูปแบบของกระบวนการสร้างค่านิยมสุจริตและการต่อต้านคอร์รัปชันได้แก่ รูปแบบของการกระตุ้นความสนใจในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษา อบรมบ่มสร้างนิสัย ให้ความรู้ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านปัญญา ประกอบกับมีองค์กรทางสังคมอื่นๆ ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างนิสัยความซื่อสัตย์สุจริต ๒) ต้นแบบกิจกรรมการส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านคอร์รัปชันนี้เป็นรูปแบบของกิจกรรมเชิงวิชาการพร้อมทั้งกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน โดยเริ่มจากชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย และแสวงหาโอกาสในการขยายไปสู่ชุมชนรอบข้างที่กว้างขึ้นในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ตามที่มีปัจจัยเอื้ออำนวย

อัจฉริยะ วะทา และ อวยชัย วะทา^{๑๓๑} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่ายองค์กรประชาสังคมเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคือ การฝึกอบรมผู้นำเครือข่ายประชาสังคมโดยใช้หลักสูตรพัฒนาผู้นำเครือข่ายประชาสังคมเพื่อส่งเสริมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การสำรวจความจำเป็นในการสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้นำเครือข่ายประชาสังคม โดยการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต และ การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสำรวจความต้องการฝึกอบรม ๒) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร มี ๒ ขั้นตอนคือ การร่างหลักสูตรและการปรับปรุง

^{๑๓๐} ปริยานุช วัฒนกุล และ ธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์, การศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการคอร์รัปชัน จังหวัดมหาสารคาม, รายงานการวิจัย, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๓), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๓๑} อัจฉริยะ วะทา และ อวยชัย วะทา, รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่ายองค์กรประชาสังคมเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์, รายงานการวิจัย, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๑), หน้า บทคัดย่อ.

ร่างหลักสูตรฝึกอบรมก่อนนำไปใช้จริง และการประเมินโครงสร้างหลักสูตร ๓) การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม และ ๔) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรประกอบด้วยสาระ ๕ หน่วยคือ ๑) เกี่ยวกับความรู้ด้านภาวะผู้นำ ๒) ความรู้และทักษะด้านการพัฒนาทีมงานและเครือข่าย ๓) ความรู้เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ๔) ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ๕) ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล เป็นการพัฒนาภาวะผู้นำด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของผู้นำเครือข่ายประชาสังคมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าหลังการฝึกอบรมผู้นำองค์กรประชาสังคม มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเจตคติต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและพฤติกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยรวมหลังการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นจากก่อนฝึกอบรม

รงค์ บุญสวยขวัญ และวิเชียร ตันศิริคงคล^{๓๒} ได้วิจัยเรื่อง “องค์กรอิสระกับการสร้างประชาธิปไตยที่ตรวจสอบได้: กรณีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน” ผลการวิจัย พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้ออกแบบให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นองค์กรตรวจสอบอิสระ เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่มีกลไกและหรือมาตรการอื่น ๆ อีกหลากหลายประการ และกำหนดให้เชื่อมโยงการทำงานกับกลไกการตรวจสอบอื่น ๆ ทั้งที่เป็นองค์กรตรวจสอบอิสระด้วยกันเอง การตรวจสอบและถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง รวมไปถึงการตรวจสอบด้วยกระบวนการยุติธรรมที่มีคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปรายงานความเห็นเพื่อการวินิจฉัยชี้ขาด โดยองค์กรที่มีอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนด ซึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง วาระการดำรงตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ เพื่อให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้มีกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดให้ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน มีหน้าที่และอำนาจในการวางนโยบายการตรวจเงินแผ่นดิน กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน กำกับกับการตรวจเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ ให้คำปรึกษา แนะนำ หรือเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ รวมทั้งการให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐในการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน สั่งลงโทษทางปกครองกรณีมีการกระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการ

^{๓๒} รงค์ บุญสวยขวัญ และวิเชียร ตันศิริคงคล, องค์กรอิสระกับการสร้างประชาธิปไตยที่ตรวจสอบได้: กรณีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๖๒), หน้า บทคัดย่อ.

คลังของรัฐเป็นหลัก และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๖๑ ได้มีการปรับเปลี่ยนให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือ คตง. ต้องเป็นผู้ซึ่งมีความรับผิดชอบสูง มีความกล้าหาญในการปฏิบัติหน้าที่ และมีพฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม รวมตลอดทั้งมีทัศนคติที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จ มีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีเพิ่มขึ้นจากเดิมที่มาวาระการดำรงตำแหน่งเพียงหกปี ซึ่งถือเป็นการเพิ่มขึ้นนี้มีผลทำให้ความเป็นอิสระของกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีมากขึ้น รวมถึงคุณสมบัติของผู้ตรวจเงินแผ่นดินที่มีการระบุประสบการณ์การทำงานมาถึงสิบปี มีผลต่อความเป็นมืออาชีพของผู้มีที่จะมาเป็นผู้ตรวจเงินแผ่นดิน นอกจากนี้ กระบวนการสรรหา นั้น ผู้ที่ได้รับการสรรหาเป็นคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน แต่เดิมต้องได้รับคะแนนเสียงมากถึงสามในสี่ของจำนวนกรรมการ ในขณะที่พระราชบัญญัติฉบับปัจจุบันกำหนดให้ผู้ได้รับการสรรหาต้องได้รับคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสาม ประกอบกับการเปลี่ยนที่มาและจำนวนของกรรมการสรรหาโดยลดบทบาทของพรรคการเมืองลง ทำให้เชื่อได้ว่าผู้ได้รับการสรรหาจะมีความเป็นอิสระในการทำงานปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดความเป็นอิสระทางการเมืองของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ภมรรัตน์ ชุมภูประวิโร และคณะ^{๑๓๓} ได้วิจัยเรื่อง “การปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้” ผลการวิจัยพบว่า ๑) จากผลการวิเคราะห์ระดับการปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๗$, S.D. = .๓๕๐) และรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ มีการปลูกฝังด้านความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่เยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ ที่ศึกษาสายอาชีพ ได้แก่ วิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดปัตตานี อาชีวศึกษาในจังหวัดยะลา และสารพัดช่างในจังหวัดนราธิวาส ๒) จากผลการวิเคราะห์ศึกษาการปลูกฝังความสุจริตแก่เยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผลวิจัยชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ ทำให้เยาวชนบางส่วนขาดผู้ปกครองดูแล และอบรมเลี้ยงดู แต่เมื่อเยาวชนได้เข้ารับการศึกษในโรงเรียน ครูผู้จัดการเรียนการสอน ก็ได้เป็นสื่อกลางในการอบรม ปลูกฝังให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อนที่มีการนับถือต่างจากศาสนาของตนเอง รู้จักบาปบุญคุณโทษ มีจิตสำนึกมองโลกในแง่ดี ถึงจะมีการสูญเสียบุคคลในครอบครัวก็ตาม ๓) จากผลการวิเคราะห์ปัญหาหรืออุปสรรคในการปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผลการวิจัยพบว่า จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ส่งผลกระทบ และมีอิทธิพลอย่างมากต่อเยาวชน สื่อ

^{๑๓๓} ภมรรัตน์ ชุมภูประวิโร และคณะ, การปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้, รายงานการวิจัย, (วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า บทคัดย่อ.

แขนงต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อทางอินเทอร์เน็ต ทำให้เยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้เห็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดี ทำให้เยาวชนลอกเลียนแบบ โดยขาดการดูแลของผู้ปกครอง และครูอย่างใกล้ชิด

๒.๘.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย พบว่า มีผู้ทำวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย ดังนี้

จิรจิตต์ภณ พิริยสุวัฒน์ และคณะ^{๑๓๔} ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และเมืองหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ศักยภาพการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และเมืองหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดความเชื่อค่านิยม และพฤติกรรมอันเป็นแบบวิถีชีวิต คุณค่าเชิงวัฒนธรรม คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้มีเอกลักษณ์ระดับภูมิภาค สืบเนื่องจากประเพณีวัฒนธรรมมีความผูกพันต่อท้องถิ่น และมีความสัมพันธ์กับชุมชนสูงเกิดความงดงามทางด้านศิลปวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวสามารถสร้างความประทับใจ เป็นสิ่งดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๒) กระบวนการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พระพุทธศาสนา มีอิทธิพลกับการเสริมสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรทั้ง ๒ ประเทศ ที่ทำงานพึ่งพิงซึ่งกัน ส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันแก้ปัญหา คือ ความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนไว้อใจกัน เช่น เครือข่ายภาครัฐ, ธุรกิจเอกชน, ภาคประชาชน / เครือข่ายการส่งเสริมการลงทุน และการท่องเที่ยว/เครือข่ายการศึกษา, พระพุทธศาสนา/ และเครือข่ายออนไลน์ ๓) พัฒนาการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และเมืองหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สื่อออนไลน์ เป็นเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เข้าถึงนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงข้อมูลรวมถึงการหาธุรกรรมแบบออนไลน์ เช่น ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การจองตั๋วเครื่องบิน จองตั๋วรถโดยสาร การจองที่พัก บริการรถเช่าโดยสามารถชำระเงินผ่านระบบออนไลน์ได้ทันที มีความสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และง่ายสำหรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งสื่อทางทีวี และภาพยนตร์ ที่ช่วยประชาสัมพันธ์ทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

^{๑๓๔} จิรจิตต์ภณ พิริยสุวัฒน์ และคณะ, การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และเมืองหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, รายงานการวิจัย, (จังหวัดเลย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

พระครูรัตนสุตาภรณ์ (ธีรเดช โพธิ์ทอง)^{๑๓๕} ได้วิจัยเรื่อง “สี่แยกอินโดจีน : กระบวนการและกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในจังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประวัติสี่แยกอินโดจีนและพัฒนาศูนย์กลางการค้าและการบริการในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า สี่แยกอินโดจีนเริ่มจาก มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๐ ที่ได้กำหนดให้จังหวัด พิษณุโลกและกลุ่มจังหวัดใกล้เคียงเป็นพื้นที่ของการพัฒนาเป็นสี่แยก Crossroad หรือ Intersection ของเส้นทางตะวันออก ตะวันตก เหนือ ใต้ ที่เรียกว่า East-West และ North-South Corridor ทำให้ จังหวัดพิษณุโลกเป็นศูนย์กลางด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการบริการ ที่เรียกว่า Service Centre จากมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว เป็นการกำหนดให้พิษณุโลกเป็นหัวใจและจุดเชื่อมต่อ ถือเป็นกำหนดจุดยุทธศาสตร์ของประเทศและของภูมิภาค

๒. กลไก กระบวนการภาครัฐในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ตามยุทธศาสตร์ สี่แยกอินโดจีน พบว่า กลไกในการบริหารจัดการพัฒนาเชิงพื้นที่นั้น คือ ทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน และวัสดุอุปกรณ์ การจัดหาบุคลากรเข้าทำงานในองค์กร ปัจจัยในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่สี่แยกอินโดจีน คือ นโยบายของรัฐบาลซึ่งเป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการพัฒนา การแก้ไขปัญหาด้วยการจัดทำแผนบริหารราชการในการพัฒนาประเทศทั้งระยะสั้น ๓ ปี ระยะกลาง ๕ ปี และแผนระยะยาว ๑๐ ปี โดยเฉพาะการได้รับความร่วมมือกันของทุกฝ่ายจะสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน ด้วยการอาศัยความเข้าใจ หรือการตกลงร่วมกัน มีการรวบรวมกำลังความคิด วิธีการ เทคนิค และระดมทรัพยากรมาสนับสนุนงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เต็มใจ ที่จะทำงานร่วมกัน

๓. องค์ประกอบกำหนดยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ และแนวโน้มการพัฒนาสี่แยกอินโดจีน พบว่า การทำงานของเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้ประชาชนมีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อ ความประทับใจร่วมกัน ความความปรองดองสมานฉันท์เป็นมิตรกัน การใช้ชีวิตร่วมกันเป็นหนทางที่นำไปสู่มิตรภาพ ตลอดจนการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้ต้องถึ้นต้องสร้างระบบการดำเนินงานทางเครือข่ายทางสังคมร่วมกับภาคที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน กระบวนการทำงานที่เชื่อมประสานจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่ระดับชาติ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ และเกิดการพัฒนาศูนย์อินโดจีนในอนาคตต่อไป

^{๑๓๕} พระครูรัตนสุตาภรณ์ (ธีรเดช โพธิ์ทอง), สี่แยกอินโดจีน : กระบวนการและกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในจังหวัดพิษณุโลก, รายงานการวิจัย, (จังหวัดพิษณุโลก: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

๔. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเครือข่ายทางสังคม นโยบาย และผลกระทบของการพัฒนา และเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่สี่แยกอินโดจีน พบว่า การสร้างจังหวัดพิษณุโลกให้เป็นศูนย์กลางแห่งการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้า สิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาเชิงพื้นที่บริเวณสี่แยกอินโดจีน คือ ประชาชนชาวพิษณุโลกต้องได้รับประโยชน์มากที่สุด และต้องได้รับผลกระทบที่เป็นผลเสียจากโครงการให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะการทำงานและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป เนื่องด้วยประชาชนจะต้องพบปะพูดคุย ให้บริการ และทำงานกับชาวต่างชาติมากขึ้น ภาษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ประชาชนจะต้องเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้านในแถบอาเซียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาจีน ซึ่งเป็นชาตินหาอำนาจของเอเชียที่จะต้องใช้ทางผ่านในการขนส่งสินค้า บริเวณสี่แยกอินโดจีน พัฒนาความรู้ทางด้านโลจิสติกส์ Logistics ผสมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นตัวกระตุ้นให้มีการเชื่อมต่อทั้งด้านข้อมูลข่าวสารและการเคลื่อนย้ายสินค้าที่รวดเร็ว จึงทำให้ต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายสินค้าไปอย่างมีระบบ ความรู้ด้านโลจิสติกส์ Logistics ของภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่บริเวณสี่แยกอินโดจีน

พระราชวรมนี (พล อาภากร) และคณะ^{๑๓๖} ได้วิจัยเรื่อง “พระธรรมทายาท: เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาเพื่อการพัฒนาสังคม” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการทำงานของเครือข่ายอดีตพระธรรมทายาทว่าส่วนหนึ่งมีบทบาทสำคัญเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาสังคมโดยมุ่งเน้นการทำงานที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาควบคู่กับการใช้หลักการพัฒนาชุมชนเพื่อการประยุกต์ให้ชุมชนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ของสังคมไทยสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้บนหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางการทำงานดังกล่าวมีการรวบรวมและแบ่งแยกการจัดการพัฒนาหลักสูตรออกเป็นหลักสูตรสำหรับการอบรมพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหลักสูตรอบรมสำหรับสามเณรหลักสูตรอบรมสำหรับพระสงฆ์ทั่วไปและหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการทำงานอย่างมีความสุขสำหรับประชาชนโดยแต่ละหลักสูตรได้ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักการสำคัญสำหรับการต่อยอดองค์ความรู้เพื่อวัตถุประสงค์หลักของแต่ละหลักสูตรต่อไป

วรสิทธิ์ เจริญศิลป์^{๑๓๗} ได้วิจัยเรื่อง “การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบสามารถ

^{๑๓๖} พระราชวรมนี (พล อาภากร) และคณะ, พระธรรมทายาท: เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาเพื่อการพัฒนาสังคม, รายงานการวิจัย, (คณะพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๓๗} วรสิทธิ์ เจริญศิลป์, การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๘), หน้า บทคัดย่อ.

พิจารณาได้ ๕ ยุค ได้แก่ ยุคที่หนึ่ง:สถานะนิ่งเฉยของชุมชน ยุคที่สอง:การเข้ามาของ NGO กับการก่อตัวของเครือข่ายชุมชน ยุคที่สาม:การขยายตัวของเครือข่ายกับการเกิดขึ้นขององค์กรชุมชน ยุคที่สี่: การเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต่อเนื่องของเครือข่ายชุมชน และยุคที่ห้า:สู่การเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ โดยสถานภาพความเป็นเครือข่ายชุมชนเริ่มเกิดขึ้นในยุคที่ ๒ ในส่วนของตัวแสดงที่มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบนั้น สามารถแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ (๑) ตัวแสดงภายในพื้นที่ตำบลสะเอียบ จำนวน ๘ ตัวแสดง และ (๒) ตัวแสดงภายนอกพื้นที่ตำบลสะเอียบ จำนวน ๑๖ ตัวแสดง โดยสามารถจำแนกสถานภาพของตัวแสดงออกเป็น ๔ กลุ่ม ได้แก่ (๑) องค์กรภาคประชาชน ๑๕ กลุ่ม (๒) กลุ่มองค์กรไม่แสวงผลกำไร ๔ กลุ่ม (๓) องค์กรศาสนา ๒ กลุ่ม และ (๔) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ๓ กลุ่ม ในขณะที่การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบนั้น สามารถพิจารณาได้ ๔ ช่วง ได้แก่ ช่วงที่หนึ่ง:ช่วงการก่อตั้งเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ช่วงที่สอง:ช่วงการขยายเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ช่วงที่สาม:ช่วงการเคลื่อนไหวของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ และ ช่วงที่สี่:ช่วงหลังการดำเนินงานตามเป้าหมายของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อีกทั้งปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงผลกำไร และปัจจัยด้านทุนทางสังคมของชาวบ้านตำบลสะเอียบ ในขณะที่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านความขัดแย้งระหว่างสมาชิกของเครือข่ายชุมชน ปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่มีจำกัด และปัจจัยด้านการเมืองระดับชาติที่เข้ามาแทรกแซง

ภัทรวรรณ นิลแก้ววรวิชัย^{๑๓๘} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการประกอบด้วย ๑) กระบวนการสร้างเครือข่ายมี ๖ ขั้นตอน คือ ๑.๑) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ๑.๒) ขั้นประสานหน่วยงาน/ องค์กรเครือข่าย ๑.๓) ขั้นสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน ๑.๔) ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย ๑.๕) ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ ๑.๖) ขั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ๒) องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการมี ๕ องค์ประกอบ คือ ๒.๑) กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจของเครือข่าย ๒.๒) เทคนิค วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ๒.๓) กระบวนการเสริมสร้างพลังอนาจ (Empowerment) ๒.๔) คุณลักษณะที่ดีของสมาชิกและผู้นำเครือข่าย ๒.๕) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล ๓) ขอบข่ายภารกิจงานด้านวิชาการมี ๗ ภารกิจคือ ๓.๑) การพัฒนาหลักสูตร ๓.๒) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ๓.๓)

^{๑๓๘} ภัทรวรรณ นิลแก้ววรวิชัย, รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ปรัญญาดุษฎีบัณฑิต, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

การพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา ๓.๔) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ๓.๕) การพัฒนาระบบการนิเทศติดตาม ๓.๖) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ๓.๗) การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา ๔) ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

นฤมล คำอ่อน^{๑๓๙} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร” ผลการวิจัยพบว่า

๑. กระบวนการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร ประกอบด้วย ขึ้นตระหนักถึงปัญหาและสำนึกรวมตัวเป็นเครือข่าย ขึ้นสร้างพันธสัญญาร่วมกัน ขึ้นการบริหารจัดการเครือข่าย ขึ้นการพัฒนาคือความสัมพันธ์และขึ้นการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่อง

๒. ปัจจัย เงื่อนไขความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรคของการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร คือ (๑) ปัจจัย/เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย ๑) ปัจจัยเงื่อนไขภายใน ได้แก่ วิกฤต/ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติผู้นำ สมาชิกในชุมชน การบริหารจัดการที่ดีการมีส่วนร่วม ทุนชุมชน ผลประโยชน์/สิ่งจูงใจการจัดการข้อมูล มีกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ ๒) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (๒) ปัจจัย/เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค ประกอบด้วย ๑) ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพแวดล้อมของชุมชน ฐานะทางเศรษฐกิจ ความคิดและความเชื่อส่วนบุคคล การเข้าร่วมกิจกรรม ขาดงบประมาณ การศึกษาน้อย ๒) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายของรัฐ อิทธิพลของกระแสสังคมและค่านิยมจากภายนอกชุมชน

๓. รูปแบบการจัดการเครือข่ายควรประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ (๑) รับรู้และตระหนักถึงสถานการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร (๒) วิเคราะห์สถานการณ์กำหนดเป้าหมายและสร้างกฎ ระเบียบร่วมกัน (๓) การบริหารจัดการเครือข่ายและปฏิบัติตามแนวแนวทางด้วยกัน (๔) การพัฒนาและปรับสู่วิถีชุมชนและ (๕) การรักษาความต่อเนื่องและขยายกลุ่ม/เครือข่าย และองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร คือ ๑) สมาชิก/ผู้นำ ๒) เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ๓) กิจกรรมของเครือข่ายชุมชน ๔) การบริหารจัดการเครือข่าย ๕) การประชาสัมพันธ์/การสื่อสาร และ ๖) ทุน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผ่านการประเมินและรับรองโดยผลการประเมินทุกด้านได้ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๓.๗๐-๔.๑๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .๓๑-.๕๖

^{๑๓๙} นฤมล คำอ่อน, รูปแบบการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒), หน้า บทคัดย่อ.

อภิษฎา ศรีเครือตง และคณะ^{๑๔๐} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรี โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๙$, S.D. = .๖๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยด้านการมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรี มากที่สุด ($\bar{X} = ๓.๖๗$, S.D. = .๖๘๔) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาก ($\bar{X} = ๓.๖๒$, S.D. = .๖๕๑) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๑$, S.D. = .๖๙๗) ส่วนปัจจัยด้านการมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๗$, S.D. = .๖๔๗) และปัจจัยด้านการมีทีมงานที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๒$, S.D. = .๗๓๐) จากการทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากร กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรีแตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่มีสถานภาพและตำบลที่อาศัยอยู่ปัจจุบัน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรีไม่แตกต่างกัน และผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ปัจจัยด้านการมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ควรมีการกำหนดโครงสร้างและตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน มีการจัดกีฬาสนทนาระหว่างชุมชน มีการวางแผนงานร่วมกัน ควรมีการพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันประจำทุกเดือน และให้มีการจัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน ปัจจัยด้านการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือการมีความจริงใจต่อกัน รับฟังความคิดเห็น ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชน มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างสมาชิก ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก การเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ คิดและเสนอปัญหา การแบ่งปันผลประโยชน์ การประเมินผล การสนับสนุนการดำเนินงานด้านต่างๆในการพัฒนาชุมชน ปัจจัยด้านการมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน การมีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาครัฐ เอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน การมีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง มีความรักท้องถิ่นรักชุมชน ปัจจัยด้านการมีทีมงานที่ดีการไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ข้อสัตย์ต่อกัน สื่อสารกันอย่างเปิดเผย ไม่มีลบลมคมใน มีการมอบหมายงานอย่างชัดเจน สมาชิกทีมงานเข้าใจวัตถุประสงค์เป้าหมาย และยอมรับภารกิจหลักของทีมงาน

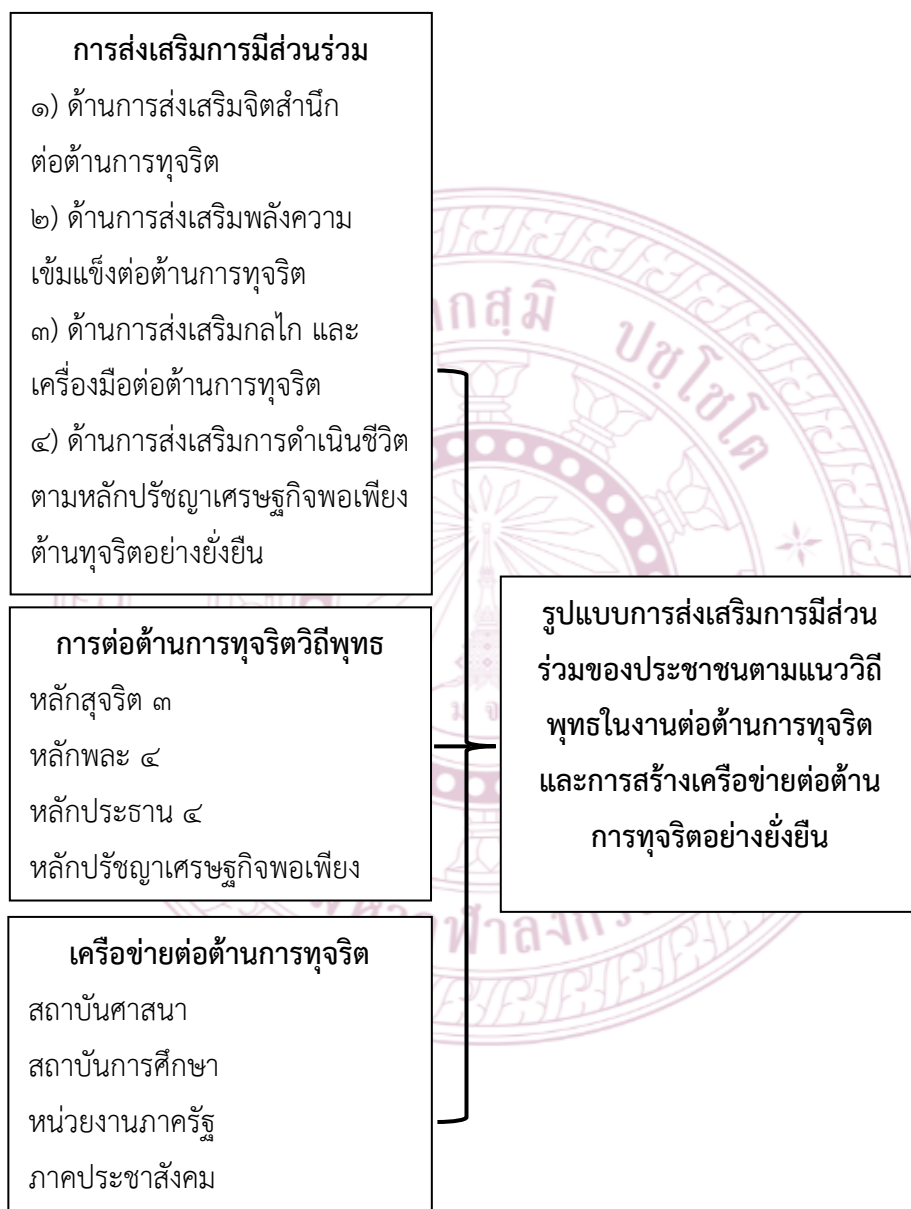
^{๑๔๐} อภิษฎา ศรีเครือตง และคณะ, การพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรี, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า บทคัดย่อ.

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ และสัญญา สดประเสริฐ^{๑๔๑} ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการพัฒนาชุมชน และความเป็นเมืองเชิงพุทธ ในจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ๑. จิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการพัฒนาชุมชนและความเป็นเมืองของชุมชนในจังหวัดนครปฐม จากการศึกษาบริบทการพัฒนาชุมชนและความเป็นเมืองของชุมชนเมืองในพื้นที่ศึกษาเห็นได้ถึงกลไกการกลายเป็นเมือง คือ “พลังบวร” โดยมี “ทุนของชุมชน” ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะผลักดันให้ชุมชนเกิดการพัฒนา ความร่วมมือจากภาคประชาสังคม การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องการเห็นการพัฒนาพื้นที่ในด้านต่าง ๆ สามารถปลูกศรัทธาและความจิตสำนึกร่วมของคนในชุมชนได้ การมีศาสนสถาน คือ วัดเป็นศูนย์รวมใจ เป็นทั้งแหล่งขายโอกาสทางการศึกษา เป็นแหล่งส่งเสริมเศรษฐกิจ ความเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นเมืองที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประชาชนในชุมชนได้รับผลกระทบโดยตรงได้มีโอกาสเสนอแนะความคิดเห็นร่วมกันในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน เป็นแสดงออกถึงการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย ๒. กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการพัฒนาชุมชนและความเป็นเมืองในจังหวัดนครปฐมตามหลักพระพุทธศาสนา มี ๔ กระบวนการ คือ ๑) สร้างการเรียนรู้ปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร กระบวนการคิดแบบสัมมาทิฐิ และกระบวนการปฏิบัติที่สมควร ๒) สร้างกิจกรรมพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีโดยยึดหลักการสำคัญ คือ หลักจริยธรรม หลักคุณธรรม หลักศีลธรรม และหลักจิตสาธารณะ ๓) สร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี อาศัยหลักการวชิรธรรม หลักสามัคคีธรรม และหลักปัญญารธรรม และ ๔) การบูรณาการตามบริบทที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม อัตลักษณ์ และจารีตทางวัฒนธรรม ๓. การสร้างเครือข่ายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการพัฒนาชุมชนและความเป็นเมืองเชิงพุทธของชุมชนในจังหวัดนครปฐม โดยการมีส่วนร่วมของสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา สถาบันการปกครอง และสื่อสารมวลชน ที่ร่วมกันส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีวัฒนธรรม การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามหลักศาสนาและจารีตประเพณี การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อเป็นพลเมืองดีในครอบครัว เป็นพลเมืองดีในศาสนา เป็นพลเมืองดีในโรงเรียน เป็นพลเมืองดีในท้องถิ่น และเป็นพลเมืองดีของประเทศ โดยเครือข่ายควรมีความสัมพันธ์เชิงกระบวนการเชื่อมโยงสอดประสานกันอย่างเป็นระบบ

^{๑๔๑} พระมหาประกาศิต สิริเมโธ และสัญญา สดประเสริฐ, การสร้างเครือข่ายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการพัฒนาชุมชน และความเป็นเมืองเชิงพุทธ ในจังหวัดนครปฐม, รายงานการวิจัย, (วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า บทคัดย่อ.

๒.๙ กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ ๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ๓) เพื่อสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้จัดกระบวนการและขั้นตอนในการศึกษาวิจัย (Research Process) ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย ๔ ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

๑. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุมระดับชาติ รายงานการประชุมระดับนานาชาติ เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

- ๑) ประวัติความเป็นมาขององค์กรปกครองท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชร
- ๒) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน
- ๓) พัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๔) การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๒. การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งเน้นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่วิจัย และหน่วยงานภาครัฐ /ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ที่มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

- ๑) การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายการวิจัย
- ๒) การสำรวจกลุ่มประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ /ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน
- ๓) ประมวลความคิดเห็นในรูปแบบของข้อมูลทางสถิติ ระบบสารสนเทศ และพัฒนาไปสู่ประเด็นของรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน
- ๔) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นฐานการวิจัยและรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๓. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑) คณะผู้วิจัยลงพื้นที่องค์กรปกครองท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย ๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ๒. เทศบาลเมืองกำแพงเพชร ๓. เทศบาลเมืองหนองปลิง ๔. เทศบาลตำบลนครชุม เพื่อสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนทั่วไปในพื้นที่เพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืนเพื่อให้ได้มาซึ่ง ประวัติความเป็นมาของชุมชน/บริบทพื้นที่ รูปแบบกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน การพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๒) การสัมภาษณ์ กับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน พ่อค้าแม่ค้า รัฐวิสาหกิจ ผู้ประกอบการธุรกิจ และภาควิชาการ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน การพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้าน

การทุจริต และการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน และสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้ในการศึกษาความคิดเห็นทัศนคติที่มีต่อรูปแบบกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน การพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๔. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๔ โครงการ/กิจกรรม ได้แก่ ๑) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ๒) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ๓) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต และ ๔) โครงการอบรมให้ความรู้เรื่อง การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนด ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

๑. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย พระสงฆ์ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณาจารย์ ครู นิสิตนักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่ โดยเป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น คือการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อยๆ หรือแบ่งเป็นชั้นภูมิก่อน โดยหน่วยประชากรในแต่ละชั้นภูมิจะมีลักษณะเหมือนกัน แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร จำนวน ๒๐๐ คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น ดังนี้ ๑) ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น จำนวน ๕๐ คน ๒) ในเขตพื้นที่ของ เทศบาลเมืองกำแพงเพชร โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น จำนวน ๕๐ คน ๓) ในเขตพื้นที่ของเทศบาลเมืองหนองปลิง โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น จำนวน ๕๐ คน และ ๔) ในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลนครชุม โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น จำนวน ๕๐ คน

๒. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๒.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย

๑) พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๑๐ ท่าน

๒) ตัวแทนจากหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม จำนวน ๕ ท่าน

๓) ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน พ่อค้าแม่ค้า รัฐวิสาหกิจ ผู้ประกอบการธุรกิจ และประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๕ ท่าน

๒.๒ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มโดยหารคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง เพื่อใช้ในการศึกษาความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้สึกรับรู้ ความเชื่อ พฤติกรรมกระบวนการรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ในการหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัด เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ถูกต้องยิ่งขึ้น จำนวน ๑๐ ท่าน

๓. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย

๑. พระสังฆาธิการ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม จำนวน ๑๕๕ ท่าน

๒. คณาจารย์ครู ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยาวชน นิสิต นักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม จำนวน ๒๕๐ ท่าน

รวมประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญของรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน จำนวน ๖๓๕ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยจะเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยลงพื้นที่ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยมีเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

๑. เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Questionnaire) เป็นแบบสอบถาม สำหรับพระสงฆ์ นักการเมือง ท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณาจารย์ครู นิสิตนักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม โดยจัดทำขึ้นเพื่อใช้สำรวจความคิดเห็นของ พระสงฆ์ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณาจารย์ครู นิสิต นักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไปต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืนจำนวน ๒๐๐ คน เนื้อหาของแบบสอบถามก็จะประกอบด้วย

- ๑) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้
- ๒) ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน
- ๓) ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๒) นำความรู้ที่ได้รับมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการที่จะสร้างเครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่จะเชื่อมโยงเป็นเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการที่จะสร้างเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๔) ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อที่ปรึกษาวิจัยเพื่อขอรับคำชี้แนะและนำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อคณะผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับการตรวจสอบและนำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

๗) นำเครื่องมือที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๘) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ กรณีที่ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือไม่ได้รับการยอมรับ

๙) จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์ที่เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

๑.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

สำหรับเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืนแยกออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ ๑ เกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี ๕ ระดับ^๑ มีระดับความคิดเห็นมีค่าดังนี้

ระดับ ๕ หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ ๔ หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

ระดับ ๓ หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ ๒ หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

ระดับ ๑ หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยมาก

ส่วนที่ ๓ เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วม ซึ่งจะเป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

๑.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาวิจัยและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ออกแบบไว้

^๑ ธีรยุทธ พึ่งเกียรติ, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๕),

๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอที่ปรึกษาวิจัยเพื่อขอความเห็นชอบ และพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ก่อนนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ รูป/ท่าน โดยผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item – Objective Congruence) : IOC^๒ ซึ่งค่า IOC จะต้องมามีค่า ๐.๕ ขึ้นไปจึงจะแปลผลว่าใช้ได้ ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญได้ค่า IOC ระหว่าง ๐.๘๐ ถึง ๑.๐๐ ทุกข้อแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ รูป/ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

๓) การหาความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ (Content validity) โดยใช้สูตร IOC (Index of Congruence : ดัชนีความสอดคล้อง) ด้วยการนำเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ ท่าน พิจารณาลงความเห็น และให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +๑ แน่ใจว่าข้อคำถามมีความตรง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนน ๐ ไม่แน่ว่าข้อคำถามมีความตรง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนน - ๑ แน่ใจว่าข้อคำถามไม่ตรง ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

คำนวณหาค่า IOC โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่ใช้ได้คือ (IOC $\geq$ ๐.๕) จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง^๓

๔) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Cronbach

^๒ พิสนุ ฟองศรี, วิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เทียมฝ่ายการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓๘-๑๓๙.

^๓ ชูศรี วงศ์ตันนะ, เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย : แนวทางสู่ความสำเร็จ, (นนทบุรี: บริษัทไทยเนรมิตอินเตอร์โปรเกรสซีฟ จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๗๓-๗๔.

Coefficient^๔ (α Coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องรายข้อ (ตามภาคผนวก) และสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับแบบชนิดมาตรประมาณค่าเท่ากับ

๕) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนอต่อที่ปรึกษาวิจัยเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริง

๒. เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ส่วนการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลนั้นเน้นวิธีการแสวงหาความรู้จากการตั้งประเด็นหลักในการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืนโดยมีขั้นตอนดังนี้

๒.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารวิชาการ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยมีเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ๒ ชนิด ประกอบด้วย ๑) แบบสัมภาษณ์ ๒) สนทนากลุ่ม

๒.๑.๑ แบบสัมภาษณ์ (Interview) มุ่งเน้นการสัมภาษณ์ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่อยู่ในพื้นที่วิจัยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม ตัวแทนจากหน่วยงานรัฐเช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน พ่อค้าแม่ค้า รัฐวิสาหกิจผู้ประกอบการธุรกิจ และประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

๑) ศึกษาการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา วารสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างกรอบของคำถาม โดยสร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

^๔ Lee J.Cronbach, *Essential of Psychological Testing*. ๓ nd ed., (New York: Harper &Row Publishers, ๑๙๗๔), p.๑๖๑.

๓) ผู้วิจัยสร้างโครงร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและสำนวนภาษาแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview)

๔) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๒.๑.๒ สันทนากลุ่ม โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อใช้ในการศึกษาความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อ พฤติกรรมกระบวนการรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๒.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย ๑) แบบสัมภาษณ์ ๒) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

๑) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นแบบมีโครงสร้าง

๒) สันทนากลุ่ม ผู้วิจัยสร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มโดยทำ (Focus group)

๓. ชุดกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ชุดกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการจัดการกิจกรรมในระดับพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม จำนวน ๔๐๕ คน จากตัวแทนพระสงฆ์ ข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม ตัวแทนจากหน่วยงานรัฐเช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา เยาวชน นิสิตนักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม โดยมุ่งเน้นการต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คณะผู้วิจัยจึงได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

๑) จัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจ และจัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัยได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆในการทำงาน

๒) การสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) คือคัดเลือกชุมชนเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม โดยการทำความเข้าใจและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๓) การปฏิบัติพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม เพื่อให้ได้มาซึ่งพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน และการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๔) การจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัยเพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุนสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัยและนำเครื่องมือการวิจัยไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) และการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืนในการจัดทำบับสมบูรณ

๕) การสรุปองค์ความรู้รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน แล้วนำข้อมูลไปสู่การจัดทำเวทีประชาคมในชุมชนพื้นที่โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนพื้นที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและจัดทำประชาพิจารณ์ หลังจากนั้นจึงดำเนินการลงมือปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน และการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๖) การจัดประชุมเสวนาทางวิชาการ และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้องค์ความรู้ในพื้นที่ในการมีส่วนร่วมของประชาชน และเพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาปฏิบัติการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืนแก่ชุมชนพื้นที่อื่นๆ โดยการประเมินผลจากการสอบถามทัศนคติของคนในพื้นที่

๗) การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ วิดีโอ ผลงานวิจัย วิดีทัศน์นำเสนอ เพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับ หนังสือสรุปองค์ความรู้ และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเน้นศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมจากกลุ่มประชากรในพื้นที่ จำนวน ๒๐๐ คน โดยมีขั้นตอนการศึกษวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๑) เลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Science)

๒) แบบสอบถามตอนที่ ๑ ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และนำมาเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

๓) แบบสอบถามตอนที่ ๒ ซึ่งเป็นข้อมูลความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยทำการวิเคราะห์สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.)

โดยแปลความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วง^๕ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์มาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๒.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์น้อย

^๕ ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บิสมิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒), หน้า ๗๕.

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด

๔) แบบสอบถามส่วนที่ ๓ ซึ่งเป็นข้อมูลด้านผลลัพธ์จากการปฏิบัติการในการเรียนรู้รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยทำการวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation= S.D.) เป็นรายชื่อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้านโดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนเพื่อให้เห็นระดับของกิจกรรมการพัฒนา และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน

๕) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อศึกษาค่าเป็นกลางทางสถิติ และเพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อรูปแบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๖) การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค จากแบบสอบถามในเชิงสถิติและพรรณนา

๗) วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้วเพื่อให้เห็นชุดความรู้ กระบวนการ และแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context Content Analysis Technique) และสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสารประกอบข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หลังจากนั้นผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาดูตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการแปลข้อมูลพร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ โดยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ คณะผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้น แล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้ โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์สรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๒) พัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๓) การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ๓) เพื่อสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยคณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็น พระสงฆ์ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะอาจารย์ครู ข้าราชการ นิสิตนักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไปในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม การวิจัยนี้มุ่งหวังให้เกิดกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยมีผลการวิจัยแบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๔.๓ รูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๔.๔ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก พระสงฆ์ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณาจารย์ครู ข้าราชการ นิสิตนักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไป จำนวน ๒๐๐ รูป / คน

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ	-ชาย	๙๙	๔๙.๕๐
	-หญิง	๑๐๑	๕๐.๕๐
	รวม	๒๐๐	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ	-ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๘	๔.๐๐
	-๒๐ – ๒๙ ปี	๙๘	๔๙.๐๐
	-๓๐ – ๓๙ ปี	๖๘	๓๔.๐๐
	-๔๐ ปีขึ้นไป	๒๖	๑๓.๐๐
	รวม	๒๐๐	๑๐๐.๐๐
๓. ระดับการศึกษา	- มัธยมศึกษา	๕๐	๒๕.๐๐
	-ปริญญาตรี	๘๘	๔๔.๐๐
	-สูงกว่าปริญญาตรี	๒๒	๑๑.๐๐
	-อื่นๆ	๔๐	๒๐.๐๐
	รวม	๒๐๐	๑๐๐.๐๐
๔. อาชีพ	-ผู้บริหาร/นักการเมืองท้องถิ่น	๑๘	๙.๐๐
	-พระสงฆ์/ผู้นำชุมชน	๗๕	๓๗.๕๐
	-ข้าราชการ/คณาจารย์ครู	๓๔	๑๗.๐๐
	-นิสิตนักศึกษา/นักเรียน	๓๙	๑๙.๕๐
	-เกษตรกร/ธุรกิจค้าขาย	๒๘	๑๔.๐๐
	-อื่นๆ	๖	๓.๐๐
	รวม	๒๐๐	๑๐๐.๐๐

๕. รายได้	-ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๕๕	๒๗.๕๐
	-๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๘๐	๔๐.๐๐
	-๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๓๖	๑๘.๐๐
	-มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป	๒๙	๑๔.๕๐
รวม		๒๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นดังนี้คือ

๑. เพศ จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุดมีจำนวน ๑๐๑ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๐.๕๐ และรองลงมาเป็นเพศชายมีจำนวน ๙๙ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๙.๕๐

๒. อายุ จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวน ๙๘ คนมีอายุอยู่ในช่วง ๒๐ - ๒๙ ปีมากที่สุด หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๙.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๖๘ คนมีอายุอยู่ในช่วง ๓๐ - ๓๙ ปี หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๔.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๒๖ คนมีอายุอยู่ในช่วง ๔๐ ปีขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๐ และรองลงมามีจำนวน ๘ คนมีอายุอยู่ในช่วงอายุ ต่ำกว่า ๒๐ ปี หรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๐๐

๓. ระดับการศึกษา จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวน ๘๘ คนมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มากที่สุด หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๕๐ คนมีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๔๐ คนมีการศึกษาอยู่ในระดับอื่นๆ หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ และรองลงมามีจำนวน ๒๒ คนมีการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๐๐

๔. อาชีพ จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวน ๗๕ คนมีอาชีพเป็นพระสงฆ์/ผู้นำชุมชน มากที่สุด หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ รองลงมามีจำนวน ๓๙ คนมีอาชีพเป็นนิสิตนักศึกษา/นักเรียน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๙.๕๐ รองลงมามีจำนวน ๓๔ คนมีอาชีพเป็นข้าราชการ/คณาจารย์ครู หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๒๘ คน มีอาชีพเกษตรกร/ธุรกิจค้าขาย หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๑๘ คนมีอาชีพเป็นผู้บริหาร/นักการเมืองท้องถิ่น หรือคิดเป็นร้อยละ ๙.๐๐ และรองลงมามีจำนวน ๖ คนมีอาชีพอื่นๆ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓.๐๐

๕. รายได้ จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คนพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวน ๘๐ คน มีรายได้ ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๕๕ คน มีรายได้ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕๐ รองลงมามีจำนวน ๓๖

คน มีรายได้ ๑๐,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐๐ และรองลงมามีจำนวน ๒๙ คน มีรายได้มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕๐

๔.๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

คณะผู้วิจัยได้สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตตามหลักสุจริต ๓	๔.๓๘๖	.๓๖๕	มาก
๒. ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริตตามหลักพละ ๔	๔.๓๔๔	.๔๐๓	มาก
๓. ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริตตามหลักประธาน ๔	๔.๓๖๘	.๓๙๓	มาก
๔. ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริต	๔.๓๖๕	.๓๙๙	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	๔.๓๖๕	.๓๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตตามหลักสุจริต ๓ ($\bar{X} = ๔.๓๘๖$) ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริตตามหลักประธาน ๔ ($\bar{X} = ๔.๓๖๘$) ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริต ($\bar{X} = ๔.๓๖๕$) และด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริตตามหลักพละ ๔ ($\bar{X} = ๔.๓๔๔$)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ตามหลักสุจริต ๓

ลักษณะการมีส่วนร่วม		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีส่วนร่วมส่งเสริมจิตสำนึกวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตตั้งมในการต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบ (กายสุจริต)	๔.๒๑๐	.๕๒๗	มาก
๒	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีจิตสำนึกในการประพฤติกายสุจริต และการระงับยับยั้งการประพฤติทุจริต (กายสุจริต)	๔.๔๗๐	.๕๔๘	มาก
๓	มีส่วนร่วมในการรณรงค์การปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบคนอื่น (กายสุจริต)	๔.๔๑๐	.๕๔๒	มาก
๔	มีส่วนร่วมรณรงค์ส่งเสริมจิตสำนึกสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตทางวาจา พุดจาสร้างสรรค์ก่อประโยชน์ ละเว้นการพูดเท็จ ไม่โกหกหลอกลวง (วาจาสุจริต)	๔.๔๙๐	.๕๔๙	มาก
๕	มีส่วนร่วมส่งเสริมจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนมีความสุจริตทางวาจา ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริงเพราะเห็นแก่ประโยชน์ใด ๆ (วาจาสุจริต)	๔.๓๑๕	.๕๗๒	มาก
๖	มีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึก ทศนคติ และค่านิยมวัฒนธรรม วิธีคิด และกระบวนทัศน์ที่ดีให้กับประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อต่อต้านการทุจริต (มโนสุจริต)	๔.๔๐๐	.๕๕๘	มาก
๗	มีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยม วัฒนธรรม วิธีคิดและกระบวนทัศน์ที่ถูกต้องเพื่อสร้างความตระหนักรู้ที่มีปัญญารู้เท่าทัน มีความคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม (มโนสุจริต)	๔.๔๐๕	.๕๕๙	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๓๘๖	.๓๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๓๘๖, S.D.= .๓๖๕) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือมีส่วนร่วมรณรงค์ส่งเสริมจิตสำนึกสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตทางวาจา พุดจาสร้างสรรค์ก่อประโยชน์ ละเว้นการพูดเท็จ ไม่โกหกหลอกลวง (วาจาสุจริต) ($\bar{X}$ = ๔.๔๙๐, S.D.= .๕๔๙), การมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีจิตสำนึกในการประพฤติกายสุจริต และการระงับยับยั้งการ

ประพติจุจริต (กายสุจริต) ($\bar{X} = ๔.๔๗๐$, S.D.= .๕๔๘), มีส่วนร่วมในการรณรงค์การปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบคนอื่น (กายสุจริต) ($\bar{X} = ๔.๔๑๐$, S.D.= .๕๔๒), มีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยม วัฒนธรรม วิธีคิดและกระบวนทัศน์ที่ถูกต้องเพื่อสร้างความตระหนักรู้ดีที่มีปัญญารู้เท่าทัน มีความคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม (มโนสุจริต) ($\bar{X} = ๔.๔๐๕$, S.D.= .๕๕๙), มีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึก ทศนคติ และค่านิยมวัฒนธรรม วิธีคิดและกระบวนทัศน์ที่ดีให้กับประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อต่อต้านการทุจริต (มโนสุจริต) ($\bar{X} = ๔.๔๐๐$, S.D.= .๕๕๘), มีส่วนร่วมส่งเสริมจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนมีความสุจริตทางวาจา ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริงเพราะเห็นแก่ประโยชน์ใด ๆ (วาจาสุจริต) ($\bar{X} = ๔.๓๑๕$, S.D.= .๕๗๒) และ มีส่วนร่วมส่งเสริมจิตสำนึกวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตดีงามในการต่อต้านการทุจริตประพติมิชอบ (กายสุจริต) ($\bar{X} = ๔.๒๑๐$, S.D.= .๕๒๗)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต ตามหลักพละ ๔

ลักษณะการมีส่วนร่วม		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีส่วนร่วมในการรณรงค์ส่งเสริมพลังปัญญาความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนถึงภัยร้ายแรงของการทุจริตประพติมิชอบ (ปัญญาพละ)	๔.๓๔๕	.๕๗๒	มาก
๒	มีส่วนร่วมส่งเสริมพลังปัญญาความรู้ความเข้าใจถูกต้องให้กับประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริต และประพติมิชอบทุกรูปแบบ (ปัญญาพละ)	๔.๓๖๐	.๕๗๖	มาก
๓	มีความความตั้งใจมีความเพียรพยายามในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งของทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริตในทุกรูปแบบ (วิริยพละ)	๔.๓๓๐	.๖๑๑	มาก
๔	มีความตั้งใจเพียรพยายามส่งเสริมพลังภูมิปัญญาของทุกภาคส่วนไม่ยอมรับการทุจริต และช่วยกันต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ (วิริยพละ)	๔.๒๖๐	.๖๑๒	มาก
๕	มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนในการประกอบอาชีพที่สุจริตบริสุทธิ์ไร้โทษภัย (อนวัชพละ)	๔.๔๗๐	.๖๒๕	มาก
๖	มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีข้อตำหนิติเตียนได้ (อนวัชพละ)	๔.๓๓๐	.๖๑๙	มาก
๗	มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่สุจริตชอบธรรม (สังคหพละ)	๔.๓๑๕	.๕๘๑	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๓๔๔	.๔๐๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๔๔$, S.D.= .๔๐๓) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนในการประกอบอาชีพที่สุจริตบริสุทธิ์ไร้โทษภัย (อนวัชพละ) ($\bar{X} = ๔.๔๗๐$, S.D.= .๖๒๕), มีส่วนร่วมส่งเสริมพลังปัญญาความรู้ความเข้าใจถูกต้องให้กับประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ (ปัญญาพละ) ($\bar{X} = ๔.๓๖๐$, S.D.= .๕๗๖), มีส่วนร่วมในการรณรงค์ส่งเสริมพลังปัญญาความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนถึงภัยร้ายแรงของการทุจริตประพฤติมิชอบ (ปัญญาพละ) ($\bar{X} = ๔.๓๔๕$, S.D.= .๕๗๖), มีความตั้งใจมีความเพียรพยายามในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งของทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริตในทุกรูปแบบ (วิริยพละ) ($\bar{X} = ๔.๓๓๐$, S.D.= .๖๑๑), มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนปฏิบัติหน้าที่การงานที่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีข้อตำหนิติเตียนได้ (อนวัชพละ) ($\bar{X} = ๔.๓๓๐$, S.D.= .๖๑๙), มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการปฏิบัติหน้าที่การงานที่สุจริตชอบธรรม (สังคพละ) ($\bar{X} = ๔.๓๑๕$, S.D.= .๕๘๑), และ มีความตั้งใจเพียรพยายามส่งเสริมพลังภูมิปัญญาของทุกภาคส่วนไม่ยอมรับการทุจริต และช่วยกันต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ (วิริยพละ) ($\bar{X} = ๔.๒๖๐$, S.D.= .๖๑๒)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต ตามหลักประธาน ๔

ลักษณะการมีส่วนร่วม		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรระวังยับยั้งป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น	๔.๕๓๕	.๕๒๙	มาก
๒	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจเพียรระวังช่วยกันป้องกันไม่ให้ความโลภ ความโกรธ ความหลงการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้น	๔.๔๒๕	.๕๒๕	มาก
๓	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามละหรือเพียรพยายามกำจัดการทุจริตคอร์รัปชันบาปอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตใจ	๔.๓๖๐	.๕๒๑	มาก
๔	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีทริอิตตปละ มีจิตสำนึกความละอายมีความกลัวในการกระทำทุจริตคอร์รัปชัน	๔.๒๖๕	.๕๓๕	มาก
๕	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีความเพียรพยายามทำสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิดยังไม่มี ให้เกิดให้มีให้เจริญขึ้นในจิตใจ	๔.๒๙๐	.๕๓๖	มาก
๖	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามในการเสริมสร้างสังคมให้มีความเจริญความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต	๔.๓๘๐	.๕๓๖	มาก
๗	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามรักษาสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป	๔.๓๒๐	.๕๙๙	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๓๖๘	.๓๙๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖๘$, S.D.= .๓๙๓) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรระวังยับยั้งป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น ($\bar{X} = ๔.๕๓๕$, S.D.= .๕๒๙), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจเพียรระวังช่วยกันป้องกันไม่ให้ความโลภ ความโกรธ ความหลงการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้น ($\bar{X} = ๔.๔๒๕$, S.D.= .๕๒๕), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามในการเสริมสร้างสังคมให้มีความเจริญความซื่อสัตย์

สุจริตในการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = ๔.๓๘๐$, S.D.= .๕๓๖), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามละหรือเพียรพยายามกำจัดการทุจริตคอร์รัปชันบาปอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตใจ ($\bar{X} = ๔.๓๖๐$, S.D.= .๕๒๑), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามรักษาสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป ($\bar{X} = ๔.๓๒๐$, S.D.= .๕๙๙), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีความเพียรพยายามทำสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิดยังไม่เกิดให้เกิดขึ้นให้เจริญขึ้นในจิตใจ ($\bar{X} = ๔.๒๙๐$, S.D.= .๕๓๖) และมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีหิริโอตตปปะ มีจิตสำนึกความละอายมีความกลัวในการกระทำทุจริตคอร์รัปชัน ($\bar{X} = ๔.๒๖๕$, S.D.= .๕๓๕)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต

ลักษณะการมีส่วนร่วม		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอดีพอประมาณไม่โลภ ไม่เอาเปรียบคนอื่น	๔.๒๙๐	.๖๐๖	มาก
๒	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณไม่เบียดเบียนตน และผู้อื่น	๔.๓๘๕	.๕๕๕	มาก
๓	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณรู้จักการให้ การเสียสละ และมีความเรียบง่ายมีความพอดีทุกด้าน	๔.๒๖๕	.๖๑๔	มาก
๔	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมสร้างพลังในการต่อสู้ชีวิต การประกอบอาชีพอยู่บนพื้นฐานความมีเหตุมีผลและความซื่อสัตย์สุจริต	๔.๔๑๐	.๖๑๑	มาก
๕	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมในการตัดสินใจกระทำการใด ๆ หรือดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ต้องอยู่บนพื้นฐานความมีเหตุมีผล	๔.๔๓๕	.๕๓๖	มาก
๖	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตมีความสมดุลมีระบบภูมิคุ้มกัน ไม่เบียดเบียนทั้งผู้อื่น ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	๔.๓๐๕	.๕๖๙	มาก
๗	มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมปรับทัศนะทุนนิยม เงินนิยมเป็นธรรมเนียมในการดำเนินชีวิตที่มีความสมดุลมีระบบภูมิคุ้มกัน	๔.๔๕๕	.๕๗๔	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๓๖๕	.๓๙๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖๕$, S.D.= .๓๙๙) เมื่อ

พิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมปรับทัศนะทุนนิยม เงินนิยมเป็นธรรมนิยมในการดำเนินชีวิตที่มีความสมดุลมีระบบภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 4.455$, S.D.= .574), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมในการตัดสินใจกระทำการใด ๆ หรือดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ต้องอยู่บนพื้นฐานความมีเหตุมีผล ($\bar{X} = 4.435$, S.D.= .536), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมสร้างพลังในการต่อสู้ชีวิต การประกอบอาชีพอยู่บนพื้นฐานความมีเหตุมีผลและความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 4.400$, S.D.= .611), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณไม่เบียดเบียนตน และผู้อื่น ($\bar{X} = 4.385$, S.D.= .555), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตมีความสมดุลมีระบบภูมิคุ้มกัน ไม่เบียดเบียนทั้งผู้อื่น ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.305$, S.D.= .568), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอดีพอประมาณไม่โลภ ไม่เอาเปรียบคนอื่น ($\bar{X} = 4.290$, S.D.= .606) และมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณรู้จักการให้ การเสียสละ และมีความเรียบง่ายมีความพอดีทุกด้าน ($\bar{X} = 4.265$, S.D.= .614)

๔.๓ รูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ ผู้บริหารท้องถิ่น พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ ตัวแทนจากหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม และตัวแทนจากสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน พ่อค้าแม่ค้า รัฐวิสาหกิจ ผู้ประกอบการธุรกิจ และประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ จำนวน ๒๐ รูป/คน และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ๑๐ รูป/คน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่การวิเคราะห์เนื้อหา และแบบประเมินปฏิบัติการ การจัดการโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๔ โครงการ โครงการที่ ๑ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๖๐ คน โครงการ ที่ ๒ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๒๕๐ คน โครงการที่ ๓ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๔๕ คน และโครงการที่ ๔ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๕๐ คน คณะผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นการพัฒนาแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๔.๓.๑ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

การศึกษาการพัฒนาแบบ และกิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่ง ผลจากการศึกษาพบว่า มีรูปแบบ และกิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต

ผลจากการศึกษาถึงการพัฒนาแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต พบว่า มีรูปแบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธ ดังนี้

๑.๑ การปลูกและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และเสริมสร้างจิตสาธารณะ และจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต

การปลูกจิตสำนึก การสร้างความร่วมมือ การมองสังคม มองโลก ปรารถนาที่จะสร้างสรรค์ความดีงาม บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่สังคม ให้ชีวิตและสังคม บรรลุซึ่งคุณภาพภายใต้ความร่วมมือส่วนร่วมช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตลอดจนยอมรับเคารพ หลักการกฎระเบียบ กติกา และข้อบังคับทางสังคม^๑

การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว โดยส่งเสริมให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม มัชยสัท อุดมคติ ซื่อสัตย์การยึดมั่นในสถาบันหลัก ความรักชาติ และความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ^๒ การพัฒนาและสร้างเสริมความรู้ และทัศนคติของพ่อแม่ในการปลูกฝังส่งเสริมค่านิยม วัฒนธรรม และคุณธรรมที่ดีงามที่พึงประสงค์การเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมครอบครัวคุณธรรมที่เป็นการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานทุกภาคส่วนทุกระดับควบคู่กับเพิ่มบทบาทและศักยภาพของภาคเอกชน ประชาสังคม และชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาครอบครัวคุณธรรม ก็จะช่วยส่งเสริมสร้างครอบครัวให้มีความอบอุ่น มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพและความพร้อมในการหล่อหลอม บ่มเพาะปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม^๓ การจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกสถานศึกษา ให้มีการสอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสาธารณะเข้าไปในทุกสาระวิชาและในทุกกิจกรรม รวมทั้งปรับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เอื้อต่อการมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ^๔

การใช้การศึกษา และศาสนาเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ค่านิยมสุจริต และปรับเปลี่ยนฐานความคิด ให้สังคมไทยมีจิตสำนึกและค่านิยมที่ต่อต้านการทุจริต ทั้งนี้อาจจัดให้มีโรงเรียนคุณธรรม และจริยธรรมสำหรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จัดให้มีการฝึกอบรม การเรียน การสอน โดยจัดทำเป็นหลักสูตรทางการศึกษาและฝึกอบรม การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงจัดให้มีโรงเรียนคุณธรรม และจริยธรรมสำหรับปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษา ประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ ข้าราชการ และนักการเมืองหรือการฝึกอบรมนักการเมือง

^๑ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๖๑), หน้า ๙.

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕.

ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งเพื่อให้มีการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายการเมือง และหลักนิติธรรม^๕ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมค่านิยมสุจริต ในด้านการศึกษา : ให้กระทรวงศึกษาธิการบรรจุหลักสูตร "โตไปไม่โกง" ในโครงสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน ๑ ชั่วโมง/สัปดาห์ รวม ๔๐ ชั่วโมงต่อปีการศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยให้เริ่มตั้งแต่ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๘ ทุกโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยให้กระทรวงศึกษาธิการ ปรับลดเวลาในการเรียนการสอนกลุ่มสาระวิชาหลักเพื่อสอดแทรกการเรียนการสอนเรื่องหน้าที่พลเมือง ประวัติศาสตร์ พลศึกษาและวิชา "โตไปไม่โกง" เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ประเทศ^๖

การสร้างการเรียนรู้ในการปลูกฝังส่งเสริมค่านิยม วัฒนธรรม และคุณธรรมที่พึงประสงค์ ผ่านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพครู บุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านการปลูกฝังส่งเสริมคุณธรรมให้นักเรียน พัฒนาให้ครูเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับนักเรียนทั้งการดำรงชีวิต ความประพฤติ และรสนิยม ควบคู่กับการสร้างความร่วมมือในการปลูกฝังส่งเสริม ความซื่อสัตย์ มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นหลักในการดำรงชีวิต^๗ การส่งเสริมให้คนมีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยสร้างความตระหนักให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ของตนเอง การตรงต่อเวลา การยอมรับความหลากหลาย เห็นคุณค่าและความสำคัญในการประกอบสัมมาอาชีพ เน้นการพึ่งพาตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและต่อผู้อื่น และเป็นพลเมืองที่ดี และส่งเสริมให้มีวัฒนธรรมการทำงานเพื่อส่วนรวม สนับสนุน ส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมให้คนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และส่งเสริมให้มีพื้นที่หรือเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการส่งเสริมคุณธรรม และกิจกรรมจิตอาสาและการทำประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง^๘

๑.๒ การประยุกต์ใช้หลักสุจริตธรรมในการต่อต้านการทุจริต

การปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริตโดยการส่งเสริมการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต โดยการบูรณาการประยุกต์ใช้หลักสุจริต ๓ เพื่อตอบโจทยการคุ้มครองความประพฤติทางกายวาจา และใจ การมีศีล ๕ ข้อของ

^๕ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ร่วมกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และสำนักงาน ป.ป.ท., ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๐), (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๕๗), ๑๕.

^๖ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๒๘.

^๗ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.

^๘ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.

พระพุทธเจ้าเพื่อให้ทุกคนตั้งอยู่ในระเบียบวินัย มีความประพฤติดีงามถูกต้องชอบธรรม^๙ ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความสุขทุกอย่าง จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดในตัวเอง เพื่อจักได้เป็นคนดีมีประโยชน์ และมีชีวิตที่สะอาด ที่เจริญมั่นคง

สุจริตธรรม เป็นธรรมที่มุ่งให้เกิดขึ้นแก่ทั้งปัจเจกบุคคลอันจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่สุจริต คำว่า "สุจริต" นั้นมาจากคำบาลีที่ว่า "สุ บพพณฺหา" อันแปลว่า "ดี งาม และง่าย" และ "จร ธาตุ" อันแปลว่า "ประพฤติ" รวมความเป็น "สุจริต" อันแปลรวมกันว่า "ความประพฤติดี, ความประพฤติงาม, และการประพฤติปฏิบัติในวิถีที่เรียบง่าย" การประพฤติดี งาม และง่าย สุจริตธรรมประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ ประการ ได้แก่

(๑) กายสุจริต หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยกาย (good conduct in act) เป็นการประพฤติดีและงดงามทางกายโดยงดเว้นจากการไม่เบียดเบียน และฆ่าสัตว์ (ปาณาติบาต) การไม่แย่งชิง คดโกง ยักยอกและลักพาสิ่งของที่เจ้าของมิได้อนุญาต (อทินนาทาน) และการประพฤติผิดในเรื่องกามคุณจนขาดความสำรวมระวัง (กามสุมิฉฉาจาร)

(๒) วาจาสุจริต หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยวาจา (good conduct in word) เป็นการประพฤติดีและงดงามทางกาย โดยการงดเว้นจากการพูดเท็จ และปิดปากเพื่อให้มา หรือให้บุคคลอื่นในทางที่ผิด (มุสาวาท) การพูดจาเหน็บแนมและส่อเสียดบุคคลอื่น (ปิสุณวาจา) การพูดคำหยาบคายเพื่อให้คนอื่นเจ็บใจ (พรุสวาจา) และการพูดจาเพื่อจ้อ หาสาระมิได้จากการพูดเหล่านั้น (สัมผัปปลาปะ)

(๓) มโนสุจริต หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยใจ (good conduct in thought) เป็นการประพฤติดีและงดงามทางจิตใจ โดยการไม่เพ่งเล็งที่จะแสวงหาช่องทางเพื่อให้ทรัพย์สินสมบัติของคนอื่น (อนุภิชฌา) การไม่ผูกพยาบาทจองเวรคนอื่น (อพยาบาท) และการมีความคิดในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีปัญญาพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง (สัมมาทิฐิ)^{๑๐}

การส่งเสริมให้มีค่านิยมที่ดีงามในการรักษาศีล การรักษากายวาจา และใจไม่ให้โลภ โกรธ และหลงเพื่อป้องกันต่อต้านการทุจริต และที่สำคัญการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีวัฒนธรรมรักความถูกต้องมีจิตสำนึกในการประพฤติกายสุจริต และการระวังยับยั้งการประพฤติทุจริต ความซื่อสัตย์ความตรงไปตรงมาความเสียสละความมีน้ำใจ มีพรหมวิหารธรรม แสดงถึงคุณธรรมพื้นฐานในเสริมสร้างจิตสำนึกให้กับทุกคนเพื่อเป็นเครื่องมือการป้องกันการทุจริต ความประพฤติชั่ว^{๑๑} การปลุกและปลุกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต โดยการส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริตตรงไปตรงมาไม่เอน

^๙ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕.

^{๑๐} มหาเถรสมาคม, **หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา (Anti Corruption Education)**, (กรุงเทพมหานคร: มหาเถรสมาคม, ๒๕๖๕), หน้า ๔๗.

^{๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

เอียง ไม่มีอุปบายลอกหลวง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีแต่ความจริงใจ ปลอดภัยความรู้สึกลำเอียงหรืออคติใดๆ ทั้งสิ้น เมื่อทุกคนมีความซื่อสัตย์ มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่การงานต่อวิชาชีพของตน ตรงต่อเวลา ไม่ใช้เล่ห์เหลี่ยมกลโกง คดโกง ทั้งทางตรงและทางอ้อม รับผิดชอบต่อตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง นั้นแสดงว่าคนนั้นมีจิตสำนึกดีมีความละเอียดความกล้วในการกระทำทุจริตเสริมสร้างคุณธรรมศีลธรรมให้ผู้คนในสังคมมีความซื่อสัตย์สุจริตทางกายวาจาและใจจะเป็นบุคคลที่ยึดมั่นในหลักความถูกต้องชอบธรรมความจริงและความถูกต้องในการดำเนินชีวิต ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ให้ตั้งอยู่ในธรรมในศีลทั้งทางกาย วาจา ใจ มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด^{๑๒}

การรณรงค์ปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบคนอื่น รณรงค์ส่งเสริมจิตสำนึกสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต การแสดงออกที่สร้างสรรค์ก่อเกิดประโยชน์ ไม่พูดหรือแสดงออกที่ไม่สร้างสรรค์ การละเว้นการพูดเท็จ การไม่โกหกหลอกลวง สิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเกณฑ์หลักในสร้างจิตสำนึกภายในตัวบุคคลแต่ละคนให้ทุกคนมีความรับผิดชอบกับการประพฤติกการกระทำของตนเอง ให้รู้จักความละเอียดความกล้วต่อการกระทำชั่ว เพื่อป้องกันและต่อต้านการทุจริต^{๑๓} การรณรงค์ส่งเสริมนำหลักธรรมมาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการสร้างจิตสำนึกสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตทางวาจา พูดจาสร้างสรรค์ก่อประโยชน์ ละเว้นการพูดเท็จ ไม่โกหกหลอกลวง การมีส่วนร่วมส่งเสริมจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนมีความสุจริตทางวาจา ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริงเพราะเห็นแก่ประโยชน์ใด ๆ ส่งเสริมการนำจริสุจริต ความสุจริตทางวาจา มาเป็นกรอบในการพูดจาสร้างสรรค์ พูดแต่สิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา ไม่โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ประโยชน์ ไม่พูดส่อเสียด ยุยงใส่ร้ายป้ายสี สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่สร้างสรรค์ส่งเสริมสามัคคี ละเว้นจากการพูดคำหยาบคายสกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง รวมถึงการละเว้นจากการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริงมีเหตุผล มีสารประโยชน์ และถูกกาลเทศะ^{๑๔}

๑.๓ การปลูกและปลูกจิตสำนึกสร้างสังคมที่มีความละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริต

การรู้จักป้องกันปรามและควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจไปข่มเหงคนอื่น และการรู้จักยกย่องและชื่นชมคนทำดี เพื่อให้มีกำลังใจทำความดียิ่งๆ ขึ้นไปนั้นประกอบไปด้วยองค์แห่งคุณธรรม ๒ ประการ คือ ความละเอียดและความไม่อดทน หรือที่เรียกว่า หิริและโอตตัมปะ ความละเอียดและความเกรงกลัวต่อสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม เพราะเห็นถึงโทษหรือผลกระทบที่จะได้รับจากการ

^{๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๕.

^{๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

กระทำนั้น จึงไม่กล้าที่จะกระทำ ทำให้ตนเองไม่หลงทำในสิ่งที่ผิด นั่นคือ มีความละอายใจ ละอายต่อการทำผิด

การเสริมสร้างความละอายใจต่อการทำความชั่ว ความอายชั่วเกิดจากการนึกถึงความเป็นคนดีและศักดิ์ศรีของวงศ์ตระกูลเป็นต้นแล้วเกิดความละอายใจที่จะกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ และโอดตักปะหมายถึง ความเกรงกลัวต่อความชั่ว ความกลัวบาปเกิดจากการนึกถึงภัย หรือความทุกข์ที่เป็นผลจากการกระทำบาปเช่น กฎหมายรุนแรง การลงโทษ ทัณฑ์ และสังคมดำเนินติเตียน องค์แห่งคุณธรรมทั้ง ๒ ประการนี้มีชื่อเรียกว่า "ธรรมคัมครองโลก" คือ ธรรมที่ช่วยให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เดือดร้อนและสับสนวุ่นวาย นอกจากนี้ยังมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "เทวธรรม" หมายถึง ธรรมสำหรับเทวดา หรือธรรมสำหรับทำบุคคลให้เป็นดังเทวดาเพราะบุคคลผู้มีความละอายชั่วและเกรงกลัวต่อบาปทุจริตทั้งปวง ทำให้เป็นคนดีงามและเป็นคนมีคุณธรรมประจำใจ ซึ่งความดีเช่นนี้ถือว่าเป็นธรรมที่คัมครองโลกให้สงบร่มเย็น โดยทำคนธรรมดาให้เป็นเทวดาบนโลกนี้ได้เพราะมีรากฐานของhiriโอดตักปะเป็นที่ตั้งประจําใจนั่นเอง ดังนั้น ความละอายและความไม่อดทนนี้จึงเป็นธรรมคัมครองโลกและเป็นธรรมสำหรับทำคนให้เป็นเทวดา ส่งเสริมให้เป็นคนรู้จักความอดทนในการพึ่งพาตัวเองและมีความมั่นคงในการทำความดียิ่งๆ ขึ้นไป^{๑๕}

ลักษณะของความละอายต่อการทุจริต มีลักษณะของความละอายสามารถแบ่งได้ ๒ ระดับ คือ ความละอายระดับต้น หมายถึง ความละอาย ไม่กล้าที่จะทำในสิ่งที่ผิด เนื่องจากกลัวว่าเมื่อตนเองได้ทำลงไปแล้วจะมีคนรับรู้ หากถูกจับได้จะได้รับการลงโทษ หรือได้รับความเดือดร้อนจากสิ่งที่ตนเองได้ทำลงไป จึงไม่กล้าที่จะกระทำผิด และในระดับที่สองเป็นระดับที่สูง คือแม้ว่าจะไม่มีใครรับรู้หรือเห็นในสิ่งที่ตนเองได้ทำลงไปก็ไม่กล้าที่จะทำผิด เพราะนอกจากตนเองจะได้รับผลกระทบแล้วครอบครัว สังคมก็จะได้รับผลกระทบตามไปด้วย ทั้งชื่อเสียงของตนเองและครอบครัวก็จะเสื่อมเสีย บางครั้งการทุจริตบางเรื่องเป็นสิ่งที่เล็กๆ น้อยๆ เช่นการลอกข้อสอบอาจจะไม่มีใครใส่ใจหรือสังเกตเห็น แต่หากเป็นความละอายขั้นสูงแล้วบุคคลนั้นก็จะไม่กล้าทำ^{๑๖} ส่วนการปลูกและปลุกจิตสำนึกสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต มีการส่งเสริมกระบวนการการปรับสภาพสังคมให้เกิดภาวะ “ที่ไม่ทนต่อการทุจริต” โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการกล่อมเกลางานสังคมในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต และปลูกฝังความพอเพียง มีวินัยซื่อสัตย์ สุจริต เป็นนการดำเนินการผ่านนสถาบัน หรือ กลุ่มตัวแทนที่ทำหน้าที่ในการกล่อมเกลางานสังคม ให้มีความเป็นพลเมืองที่ดี มีจิตสาธารณะ จิตอาสา และความเสียสละเพื่อส่วนรวม และเสริมสร้างให้ทุกภาคส่วนมีพฤติกรรมที่ไม่

^{๑๕} อ่างแล้ว, มหาเถรสมาคม, **หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (Anti Corruption Education)**, หน้า ๙.

^{๑๖} สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรได้ขเพื่อการศึกษาต้านทุจริต**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๖๑), หน้า ๙๐.

ยอมรับ และต่อต้านการทุจริตในทุกรูปแบบ^{๑๗} การปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริตโดยการให้การศึกษา การอบรมบ่มสร้างนิสัย การให้ความรู้ในการสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต^{๑๘} และมีความนิยมนร่วมต้านทุจริต มีจิตสำนึกสาธารณะ และสามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม^{๑๙} และสร้างกระบวนการกล่อมเกลாதองสังคมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเป็นระบบ รวมถึงการบูรณาการและเสริมพลังการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการผลักดันให้เกิดสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต^{๒๐}

ความไม่ทน หมายถึง การแสดงออกต่อการกระทำที่เกิดขึ้นกับตนเอง บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือสังคม ในลักษณะที่ไม่ยินยอม ไม่ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น ความไม่ทนสามารถแสดงออกได้หลายลักษณะ ทั้งในรูปแบบของกริยาท่าทางหรือคำพูด ความไม่ทนต่อการทุจริตหรือการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ต้องมีการแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เช่น การแซงคิวเพื่อซื้อของ การแซงคิวเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ผู้ถูกแซงคิวจึงต้องแสดงออกให้ผู้แซงคิวรู้ว่าตนเองไม่พอใจ โดยแสดงกริยาหรือบอกกล่าวให้ทราบ เพื่อให้ผู้ที่แซงคิวยอมที่จะต่อท้ายแถว กรณีนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ถูกแซงคิว ไม่ทนต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และหากผู้ที่แซงคิวไปต่อแถวก็จะแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีความละเอียดต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น ความไม่ทนต่อการทุจริต บุคคลจะมีความไม่ทนต่อการทุจริตมาก – น้อย เพียงใด ขึ้นอยู่กับจิตสำนึก ของแต่ละบุคคลและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ แล้วมีพฤติกรรมที่แสดงออกมา ซึ่งการแสดงกริยาหรือการกระทำจะมีหลายระดับ เช่น การว่ากล่าวตักเตือน การประกาศให้สาธารณชนรับรู้ การแจ้งเบาะแส การร้องทุกข์กล่าวโทษ การชุมนุมประท้วงซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่รุนแรงที่สุด เนื่องจากการรวมตัวของคนจำนวนมาก และสร้างความเสียหายอย่างมากเช่นกัน

ความไม่ทนของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่ส่งผลในทางไม่ดีต่อตนเองโดยตรง สามารถพบเห็นได้ง่าย ซึ่งปกติแล้วทุกคนมักจะไม่นทนต่อสภาวะ สภาพแวดล้อมที่ไม่ดีและส่งผลกระทบต่อตนเองแล้ว มักจะแสดงปฏิกิริยาออกมา แต่การที่บุคคลจะไม่ทนต่อการทุจริตและแสดงปฏิกิริยาออกมานั้นอาจเป็นเรื่องยาก เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยมีแนวโน้มยอมรับการทุจริต เพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์หรือให้งานสามารถดำเนินต่อไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งการยอมรับการทุจริตในสังคมไม่ว่าแม้แต่เด็กและเยาวชน มองว่าการทุจริตเป็นเรื่องไกลตัวและไม่มีผลกระทบกับตนเองโดยตรง

^{๑๗} อ้างแล้ว, คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), หน้า ๕๘.

^{๑๘} สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๑๙} สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๒๐} สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

ลักษณะของความไม่ทนต่อการทุจริต เป็นการแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เพื่อให้รับรู้ว่าจะไม่ทนต่อบุคคลหรือการกระทำใด ๆ ที่ทำให้เกิดการทุจริต ความไม่ทนต่อการทุจริตสามารถแบ่งระดับต่าง ๆ ได้มากกว่าความละเอียด ใช้เกณฑ์ความรุนแรงในการแบ่งแยก เช่น หากเพื่อนลอกข้อสอบเรา และเราเห็นซึ่งเราจะไม่ยินยอมให้เพื่อนทุจริตในการลอกข้อสอบ เราก็ใช้มือหรือกระดาษมาบังส่วนที่เป็นคำตอบไว้ เช่นนี้ก็เป็นการแสดงออกถึงการไม่ทนต่อการทุจริต นอกจากการแสดงออกด้วยวิธีดังกล่าวที่ถือเป็นการแสดงออกทางกายแล้ว การว่ากล่าวตักเตือนต่อบุคคลที่ทุจริต การประณาม การประจาน การชุมนุมประท้วง ถือว่าเป็นการแสดงออกซึ่งการไม่ทนต่อการทุจริตทั้งสิ้น แต่จะแตกต่างกันไปตามระดับของการทุจริต ความตื่นตัวของประชาชน และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทุจริต โดยท้ายบทนี้ไดยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่มีสาเหตุมาจากการทุจริต ทำให้ประชาชนไม่พอใจและรวมตัวต่อต้าน

ความจำเป็นของการที่ไม่ทนต่อการทุจริตถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการทุจริตไม่ว่าระดับเล็กหรือใหญ่ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ประเทศชาติ ดังเช่นตัวอย่างคดีรถและเรือดับเพลิงของกรุงเทพมหานคร ผลของการทุจริตสร้างความเสียหายไว้อย่างมาก รถและเรือดับเพลิงก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้ รัฐต้องสูญเสียงบประมาณไปโดยเปล่าประโยชน์ และประชาชนเองก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์ด้วยเช่นกัน หากเกิดเพลิงไหม้พร้อมกันหลายแห่ง รถ เรือและอุปกรณ์ดับเพลิงจะไม่มีไม่เพียงพอที่จะดับไฟได้ทันเวลา เพียงแค่คิดจากมูลค่าความเสียหายที่รัฐสูญเสียงบประมาณไปยังไม่ได้คิดถึงความเสียหายที่เกิดจากความเดือดร้อนหากเกิดเพลิงไหม้แล้ว ถือเป็นความเสียหายที่สูงมาก ดังนั้น หากยังมีการปล่อยให้มีการทุจริต ยินยอมให้มีการทุจริตโดยเห็นว่าเป็นเรื่องของคนอื่น เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่เกี่ยวข้องกับตนเองแล้ว สุดท้ายความสูญเสียที่จะได้รับตนเองก็ยังคงที่จะได้รับผลนั้นอยู่แม้ไม่ใช่ทางตรงก็เป็นทางอ้อม^{๒๑}

๑.๔ การปรับฐานความคิดทุกช่วงวัยให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม

การมีความคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวมนี้มีความจำเป็นต่อผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก หากผู้คนในสังคมคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคลจะส่งผลให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุขมากยิ่งขึ้นสืบไป

พระพุทธองค์ตรัสหลักการปฏิบัติตัวในเรื่องประโยชน์ไว้ ๓ อย่างนี้ คือ ๑) อุตตตถะประโยชน์ตัว ๒) ปรีตถะ ประโยชน์คนอื่น ๓) อุกยัตถะ ประโยชน์ส่วนรวม คือ ประโยชน์ตัว และประโยชน์คนอื่นรวมกันสรุปความได้ว่า "บุคคลพิจารณาเห็นประโยชน์ของตัว สมควรแท้ เพื่อที่จะทำ

^{๒๑} อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรโค้ชเพื่อการรู้คิดด้านทุจริต**, หน้า ๙๑.

กิจของตัวให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือว่าบุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ของผู้อื่น สมควรแท้เพื่อที่จะทำกิจของผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือบุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย สมควรแท้ที่จะทำกิจของทั้ง ๒ ฝ่าย ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท "สมดังพระราชปณิธานของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก (พระบรมราชชนกใน ร.๙) ว่า ขอให้ถือประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นที่สอง ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง ลาภ ทรัพย์ และเกียรติยศจะตกแก่ท่านเอง ถ้าท่านทรงธรรมแห่งอาชีพรให้บริสุทธิ์

ประโยชน์ส่วนบุคคล หมายถึง การที่บุคคลทั่วไปในสถานะเอกชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในสถานะเอกชนได้ทำกิจกรรมหรือได้กระทำการต่างๆ เพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล ครอบคลุมเครือญาติ พวกพ้อง หรือของกลุ่มในสังคมที่มีความสัมพันธ์กันในรูปแบบต่างๆ เช่น การประกอบอาชีพ การทำธุรกิจการค้าการลงทุน เพื่อหาประโยชน์ในทางการเงินหรือในทางธุรกิจ เป็นต้น

ประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ หมายถึง การที่บุคคลใดในสถานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของรัฐ ได้กระทำการใดๆ ตามหน้าที่หรือได้ปฏิบัติหน้าที่อันเป็นการดำเนินการในส่วนหนึ่งที่ยกออกมาจากการดำเนินการตามหน้าที่ในสถานะของเอกชน การกระทำการใดๆ ตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมีวัตถุประสงค์หรือมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม หรือการรักษาประโยชน์ส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ของรัฐ การทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและจะมีรูปแบบของความสัมพันธ์หรือมีการกระทำในลักษณะต่างๆ กันที่เหมือนหรือคล้ายกับการกระทำของบุคคลในสถานะเอกชน เพียงแต่การกระทำในสถานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐกับการกระทำในสถานะเอกชนจะมีความแตกต่างกันที่วัตถุประสงค์ เป้าหมายหรือประโยชน์สุดท้ายที่แตกต่างกัน

การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใดๆ หรือดำเนินการในกิจการสาธารณะที่เป็นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ หรือความรับผิดชอบในกิจการของรัฐ หรือองค์กรของรัฐ เพื่อประโยชน์ของรัฐหรือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีผลประโยชน์ส่วนบุคคลเข้าไปแอบแฝง หรือเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียในรูปแบบต่างๆ หรือนำประโยชน์ส่วนบุคคลหรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเข้ามาใช้อิทธิพล หรือเกี่ยวข้องในการใช้อำนาจหน้าที่ หรือดุลยพินิจในการพิจารณาตัดสินใจในการกระทำการใดๆ หรือดำเนินการดังกล่าวนั้นเพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางเงินหรือประโยชน์อื่นๆ สำหรับตัวเองหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง^{๒๒}

^{๒๒} อ้างแล้ว, มหาเถรสมาคม, หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านพุทธจริยศึกษา (Anti Corruption Education), หน้า ๒๗-๒๘.

ความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest) เป็นสถานการณ์หรือการกระทำที่บุคคลไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ข้าราชการ พนักงานบริษัทหรือผู้บริหารมีผลประโยชน์ส่วนตัวมากจนมีผลต่อการตัดสินใจหรือการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหน้าที่ที่บุคคลนั้นรับผิดชอบอยู่ และส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวม หรือส่งผลให้บุคคลนั้นขาดการตัดสินใจที่เที่ยงธรรม เนื่องจากการยึดผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ผลเสียจึงเกิดขึ้นกับประเทศชาติ เป็นการกระทำผิดทางจริยธรรมและจรรยาบรรณจึงอาจถือได้ว่าเป็นเหตุพื้นฐานของการทุจริตในรูปแบบต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย

ในการที่จะพัฒนาประเทศให้มีความโปร่งใส เพื่อก่อให้เกิดความศรัทธาและความเชื่อมั่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะต้องให้พลเมืองของรัฐไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใดก็ตาม มีความตระหนักและให้ความสำคัญในการดำรงตนให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตมิให้เกิดขึ้นต่อไป ซึ่งการปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต โดยการปรับฐานความคิดทุกช่วงวัยให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งมีแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร บทเรียน การเรียนการสอน การนำเสนอและรูปแบบการป้องกันการทุจริตตามแนวคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมในทุกระดับ เป็นการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรการป้องกันการทุจริตตามแนวคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม การพัฒนารูปแบบและแนวทางในการถ่ายทอดประยุกต์แนวคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมในการต่อต้านการทุจริต การมุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกภายในบุคคล ปรับฐานความคิดในการดำรงตนให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมล้างระบบอุปถัมภ์ และสร้างนิยมนร่วมต้านการทุจริต การสร้างกลไกการกล่อมเกลாதองสังคม โดยเน้นแนวคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม และการสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีในการรักษาประโยชน์สาธารณะและดำรงเนินชีวิตตามแนวคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม^{๒๓}

๑.๕ การส่งเสริมกระบวนการกล่อมเกลาทองสังคมเพื่อปลูกและปลูกจิตสำนึกในการต่อต้านการทุจริต

๑) การสร้างคนในชาติ ผ่านการขัดเกลาในทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้พร้อมดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมเป็นพลเมืองที่ดี มีจิตสำนึกสาธารณะ มีสำนึกในความเป็นเจ้าของร่วมในทรัพย์สินสาธารณะและปกป้องผลประโยชน์แผ่นดิน ซึ่งความเป็นพลเมืองที่ดีนั้น

^{๒๓} อ้างแล้ว, คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), หน้า ๖๐.

จะต้องเป็นผู้ที่มีความผูกพัน (Obligation) ตอบสนอง (Responsibility) และความรับผิดชอบ (Accountability) ในทุกระดับต่อประเทศชาติ ผ่านสถาบันหลักของสังคมที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว องค์กรวิชาชีพ และสถาบันศาสนา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนานวัตกรรมและสื่อการเรียนรู้สำหรับทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อนำมาสู่การปรับพฤติกรรมของคนในสังคมผ่านการบูรณาการร่วมกันในทุกภาคส่วนของสังคม โดยมีสื่อมวลชนและกลไกการสื่อสารสาธารณะเป็นแกนหลักในการปลูกกระแสสังคมให้ไม่ทนต่อการทุจริต ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างต่อเนื่อง

การนำกระบวนการกล่อมเกลாதงสังคมมาใช้เป็นเครื่องมือในการปรับฐานความคิดในทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต และปลูกฝังความมีวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นการดำเนินการผ่านสถาบันหรือกลุ่มตัวแทนที่ทำหน้าที่ในการกล่อมเกลาทงสังคม^{๒๔} เช่น (๑) ครอบครัว เป็นตัวแทนสำคัญที่สุดในการทำหน้าที่กล่อมเกลาทงสังคม เพราะเป็นสถาบันแรกที่ได้กจะได้รับกรอบรมสั่งสอนและจะมีความผูกพันทางสายโลหิตอย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะมีผลทางอารมณ์ ความประพฤติ เจตคติ ตลอดจนบุคลิกภาพของบุคคลมากที่สุด เช่น พ่อแม่สั่งสอนให้ลูกเป็นคนซื่อสัตย์ สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นต้น (๒) กลุ่มเพื่อน เป็นตัวแทนที่ทำหน้าที่กล่อมเกลาทงสังคมอีกหน่วยหนึ่ง เนื่องจากกลุ่มแต่ละกลุ่มย่อมมีระเบียบความเชื่อและค่านิยมเฉพาะกลุ่มตนเอง ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไปตามลักษณะกลุ่ม เช่น การประพฤติปฏิบัติของกลุ่ม การนิยมคนดี ฯลฯ (๓) สถาบันการศึกษาในทุกระดับ เป็นตัวแทนสังคมที่ทำหน้าที่โดยตรงในการขัดเกลาสมาชิกตั้งแต่ในวัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่ โดยอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม สร้างวัฒนธรรมสุจริต ตลอดจนค่านิยมและทักษะอันจำเป็นให้แก่สมาชิกในสังคม (๔) ศาสนา เป็นตัวแทนในการขัดเกลাজิตใจของคนในสังคม ยึดมั่นในสิ่งที่ดีงาม มีศีลธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต และความประพฤติในทางที่ถูกที่ควร โดยศาสนาจะมีอิทธิพลทางจิตวิทยาต่อบุคคลในการหล่อหลอมและสร้างบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล (๕) กลุ่มอาชีพ/วิชาชีพ อาชีพแต่ละประเภทจะมีการจัดระเบียบปฏิบัติเฉพาะกลุ่ม หรือมีมาตรฐานทางจริยธรรมเฉพาะ เช่น กลุ่มที่มีอาชีพค้าขายจะต้องมีความซื่อสัตย์ไม่เอาเปรียบลูกค้า ผู้ที่เป็นวิศวกรต้องมีความซื่อสัตย์ในการออกแบบและควบคุมงานให้เป็นไปตามหลักวิศวกรรม ข้าราชการต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณของข้าราชการโดยผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ ก็ต้องเรียนรู้ประเพณีของกลุ่มอาชีพที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เป็นต้น (๖) สื่อมวลชน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารของสมาชิกในสังคม มีส่วนในการกล่อมเกลาทงสังคม ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความคิด ความเชื่อ แบบแผนการประพฤติปฏิบัติ

^{๒๔} วิชัย ภูโยธิน และคณะ. *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม*, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔.

๒) การกล่อมเกลாதาสังคมในทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อสร้างพลเมืองที่ดี การสร้างกลไกการกล่อมเกลาทาสังคม การกล่อมเกลาทาสังคมทางตรง เป็นการขัดเกล่าผ่านการอบรมสั่งสอนทั้งในระดับครอบครัว ระดับการศึกษา ซึ่งกรณีนี้ผู้สอนและผู้รับจะรู้สึกตัวในกระบวนการอบรมสั่งสอนโดยตรง แบ่งเป็น (๑) กลไกทางสังคมที่เป็นทางการ (Formal Sector) สร้างหลักสูตรต่อต้านการทุจริต เขาไปในแบบเรียนของนักเรียน นักศึกษา ในทุกระดับชั้น ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา เป็นภาคบังคับ และการบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณด้วยหลักคตินคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังค่านิยมร่วมด้านการทุจริตในทุกรูปแบบ (๒) กลไกทางสังคมที่ไม่เป็นทางการ (Informal Sector) การใช้กลไกทางศาสนาเป็นกลไกในการขัดเกล่า และการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อต้านการทุจริต

๓) พัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ การส่งเสริมให้เกิดกระแสการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ การใช้เครื่องมือการสื่อสารทางสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สร้างกลไกการกล่อมเกลาทาสังคม เป็นการขัดเกล่าผ่านกลไกการสื่อสารต่างๆ ในสังคม เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์การฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์ การดูภาพยนตร์ การรับรู้ข่าวสารของทาง Line Application หรือ Social Media ต่างๆ ทั้งนี้ ผู้รับจะเรียนรู้โดยไม่รู้ตัว โดยสิ่งที่เรียนรู้จะค่อย ๆ ซึมซับเขาไปในจิตใต้สำนึกว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ และหากเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ จะทำให้การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่แปลกแยกออกไป การกล่อมเกลาทาสังคมทางอ้อม ได้แก่ (๑) สร้างระบบการสื่อสาร และการสร้างประเด็นทางสังคม (Public Issue) การส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะผ่านสื่อสาธารณะใน ทุกรูปแบบ (๒) ไขมาตรการทางภาษีเป็นเครื่องมือจูงใจในการดึงดูดให้หน่วยงานเอกชนเข้าร่วมรับโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในการต่อต้านการทุจริต

๔) การเสริมสร้างบทบาทการกล่อมเกลาทาสังคมของสื่อมวลชนและองค์กรวิชาชีพ เช่น (๑) ส่งเสริมบทบาทขององค์กรวิชาชีพและองค์กรสื่อมวลชนในการให้การศึกษาและความรู้แก่สมาชิกและประชาชนให้ตระหนักถึงภัยร้ายของการทุจริต (๒) ส่งเสริมให้องค์กรวิชาชีพต่างๆ เป็นกระบอกเสียงและเป็นตัวแทนปฏิบัติเจตจำนงต่างๆ ของกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพ ในการป้องกัน และตรวจสอบเจตจำนงแห่งรัฐในการต่อต้านการทุจริตในทุกรูปแบบ (๓) ส่งเสริมบทบาทของสื่อมวลชนให้มีสิทธิ เสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารและขอเท็จจริง เปิดโปงการกระทำการทุจริตและการตรวจสอบการทำงานของข้าราชการนักการเมือง และภาคเอกชน ตลอดจนสร้างหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และส่งเสริมมาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน (๔) สนับสนุนการสร้างบรรษัทภิบาล ในองค์กรวิชาชีพภาคเอกชน โดยไขมาตรการทางภาษีเป็นเครื่องมือจูงใจ และ (๕) การ

สร้างความเข้มแข็งของข้าราชการในทุกระดับผ่านสหภาพข้าราชการไทย เพื่อเสริมสร้างและตรวจสอบจรรยาบรรณข้าราชการ^{๒๕}

๒. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อการต้านการทุจริต

ผลจากการศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อการต้านการทุจริต พบว่า มีรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อการต้านการทุจริต ดังนี้

๒.๑ การเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งด้านจิตสำนึกของคนต่อการต้านการทุจริต

การส่งเสริมพลังความเข้มแข็งของคนในการต่อต้านการทุจริต เริ่มต้นจากการสร้างพลังให้มีจิตสำนึกคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาองค์ความรู้ที่ครบถ้วนเกี่ยวกับการทุจริต และระบบอุปถัมภ์ และสร้างพลังการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อประโยชน์สาธารณะ และให้ตระหนักถึงผลกระทบจากการทุจริต และมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนที่ไม่ทนไม่ยอมรับการทุจริต^{๒๖} การส่งเสริมพลังปัญญาความรู้ความเข้าใจถูกต้องให้กับประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริต และประเพณีมิชอบทุกรูปแบบ การเสริมสร้างพลังความมุ่งมั่นสร้างและรักษาวัฒนธรรมค่านิยมที่สุจริตที่ยึดมั่นว่าจะไม่ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชัน รวมถึงไม่ละเลย หรือเพิกเฉยเมื่อพบเห็นหรือมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการกระทำที่เข้าข่ายคอร์รัปชัน^{๒๗}

สภาพัฒนาแห่งชาติในฐานะองค์กรที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการปฏิรูประบบกลไกและปฏิบัติงานด้านการบริหารราชการแผ่นดิน จึงได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์และมีข้อเสนอเพื่อปฏิรูปด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบเพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นระบบมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน เป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและบริบทของสังคมไทย จึงได้เสนอให้มียุทธศาสตร์การปลูกฝัง "คนไทยไม่โกง" เพื่อปฏิรูป "คน" ให้มีจิตสำนึกและสร้างพลังร่วมของการปฏิรูปดังกล่าว ซึ่งยุทธศาสตร์นี้เป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ในด้านวิธีการ “คน” เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหา เพราะถ้าคนในสังคมส่วนใหญ่มีจิตสำนึกในเรื่องการต่อต้านการทุจริต และเห็นว่าเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ จะทำให้การทุจริตเกิดขึ้นได้ยากในสังคม เพราะสังคมจะถือว่าเรื่องการทุจริตเป็นเรื่องที่มี

^{๒๕} อ้างแล้ว, คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), หน้า ๖๓-๖๔.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๕ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

ความร้ายแรงและยอมรับให้เกิดไม่ได้ในสังคม ดังนั้น "คน" จึงเป็นตัวหลักสำคัญในการแก้ไขปัญหาการทุจริต ซึ่งการดำเนินงานปฏิบัติเรื่องดังกล่าว มี ๓ แนวทาง

แนวทางที่ ๑ สร้างจิตสำนึกที่ตัวบุคคล เริ่มต้นทำให้ "คน" แต่ละคน ในแต่ละกลุ่มเป้าหมายมีจิตสำนึกที่ถูกต้อง รับผิดชอบชั่วดี อะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ ตระหนักถึงผลเสียร้ายแรงของการทุจริตคอร์รัปชัน มองว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจ เป็นการเอาเปรียบสังคมและสังคมไม่ยอมรับ

แนวทางที่ ๒ สร้างเครือข่ายและกลไกเชิงสถาบันเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ "คน" มีจิตสำนึกเพราะคนแต่ละคนต่างอยู่ภายใต้องค์กร กลุ่มสังคม หรือภาคส่วนต่าง ๆ การออกแบบให้มีระบบให้ปัจเจกบุคคลที่มีจิตสำนึกให้ได้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร สร้างพื้นที่ให้คนดีที่มีอยู่ในสังคมสร้างพลังกลุ่มที่มีขวัญและกำลังใจในการทำมาความดี และมีกลไกเชิงสถาบันบางอย่างรองรับจะช่วยสร้างความเข้มแข็งและขยายขอบข่ายของกลุ่มคนที่มีจิตสำนึก จนเป็นจิตสำนึกรวมหมู่ที่มีพลังปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมของสังคม

แนวทางที่ ๓ สร้างพลังคุณธรรมเพื่อปฏิบัติสังคมในภาพใหญ่ ด้วยการส่งเสริมและสร้างกลไกบางอย่างที่ทำให้เครือข่ายของผู้ที่มีจิตสำนึกรักความถูกต้องนี้มีพลังต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันเป็นกลไกตรวจสอบและเฝ้าระวังการทุจริตคอร์รัปชันเพื่อรักษาประโยชน์ของสาธารณะ สร้างพลังต่อต้านและลงโทษทางสังคมต่อผู้กระทำการทุจริตคอร์รัปชัน^{๒๘}

การเสริมสร้างพลังสร้างจิตสำนึกต่อคน เพื่อให้เขามีจิตสำนึกมีความละเอียดความกลัวต่อการกระทำทุจริต และเกิดความละเอียดและความกลัวไม่กล้าที่จะทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรมหรือประพฤติทุจริตในหน้าที่การงานใดๆ เนื่องจากกลัวว่าเมื่อตนเองได้ทำลงไปแล้วจะมีคนรับรู้ หากถูกจับได้จะได้รับการลงโทษ หรือได้รับความเดือดร้อนจากสิ่งที่ตนเองได้ทำลงไป จึงไม่กล้าที่จะกระทำผิด^{๒๙} การเสริมสร้างพลังปัญญาทัศนคติและค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตนตามกฎหมาย กฎระเบียบ กติกาของสังคม สามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในระบบระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนด^{๓๐}

๒.๒ การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต

การสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และชุมชนต่อต้านการทุจริตมีความสำคัญมาก เนื่องจากประชาสังคม ชุมชนเข้มแข็งได้นั้นต้องอาศัยพลังความร่วมมือของทุกภาค

^{๒๘} อ้างแล้ว, คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), หน้า ๒๐-๒๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕.

ส่วนช่วยกัน เช่นมีการให้คำแนะนำ พร้อมทั้งเสริมแรงเพื่อให้ประชาชนตระหนักผลเสียของการทุจริต เสริมสร้างพลังเข้มแข็งการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาสังคมและประชาชนโดยสนับสนุนด้านทรัพยากรและการสร้างขวัญกำลังใจเพื่อเพิ่มจำนวนและคุณภาพของเครือข่ายสำหรับเป็นแนวร่วมในการแจ้งเบาะแสและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ^{๓๑}

การเสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน นับเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนและพลเมืองได้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดการระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อต่อต้านการทุจริต มากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับบนพื้นฐานของการมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของพลเมือง/ชุมชน ในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันปัญหาของการทุจริต โดยพลเมืองจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่อต้านการทุจริตอย่างมีอิสระ ในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจนและพลังของกลุ่มพลเมืองจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การต่อต้านการทุจริตเกิดความสำเร็จและผลักดันไปสู่การลงโทษทางสังคม (Social Sanction) ต่อไป^{๓๒}

(๑) การเสริมสร้างชุมชนเฝ้าระวังต่อต้านทุจริต โดยมีวิธีการพัฒนา ขยายผล และต่อยอดเครือข่าย รูปแบบความสัมพันธ์ในการรวมกันต่อต้านการทุจริต ส่งเสริมความรู้ ข้อมูล ข่าวสารสำคัญสำหรับชุมชนในการต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมให้มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปราบปรามและการต่อต้านการทุจริต โดยผ่านช่องทางสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ บอร์ดประชาสัมพันธ์ ณ ชุมชนต่างๆ บอร์ดประชาสัมพันธ์ ณ สำนักงานเว็บไซต์ของหน่วยงาน สื่อประชาสัมพันธ์ต่อต้านการทุจริต เช่น สื่อวิทยุสื่อสิ่งพิมพ์สื่อโทรทัศน์ สื่อประชาสัมพันธ์ วันต่อต้านคอร์รัปชัน สื่อบูรณาการต่อต้านการทุจริต^{๓๓} ในปัจจุบันสื่อมีอิทธิพลอย่างมาก คือสื่อโซเชียล เพราะประชาชนปัจจุบันมีสื่อโซเชียล การเข้าถึงสื่อโซเชียล จะทำให้การกระทำผิดทุจริตทำได้ยากขึ้น เนื่องจากทุกคนมีสื่ออยู่ในมือโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ถ่ายเป็นคลิปมีภาพเสียง ทำให้การทุจริตทำได้ยากขึ้น รูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตก็เพื่อการมีคณสนับสนุนเป็นรางวัลการทำความดีในการสำรวจพบสื่อป้องกันการทุจริต ประกาศเกียรติคุณให้คนหรือองค์กร ชุมชนที่ทำความดีเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ^{๓๔}

การเฝ้าระวังการทุจริตของภาคประชาชนมีความสำคัญในการป้องกันการทุจริต โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบการทุจริต ประพฤติ

^{๓๑} สทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๓๒} อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔), หน้า ๖๖-๖๗.

^{๓๓} สทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๓๔} สทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

ขอบในหน่วยงานของรัฐ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้มีการส่งเสริมกิจกรรมส่งเสริมชุมชนเฝ้าระวังการทุจริต เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้การต่อต้านการทุจริตให้กับภาคประชาชน รวมถึงส่งเสริมสิทธิในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การส่งเสริมให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตตามเวทีชาวบ้านในโอกาสต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงาน การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชุมชนเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบการทุจริตในหน่วยงานของรัฐ การสนับสนุนการดำเนินการในกิจกรรมของชุมชนเฝ้าระวังการทุจริต และเชิญผู้แทนของชุมชนเฝ้าระวังการทุจริต เข้ามีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการบริหารงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐ^{๓๕}

(๒) การสร้างความตื่นตัวในการแสดงออกต่อเหตุการณ์ทางสังคมที่ผิดต่อจริยธรรมทางสังคมหรือกฎหมาย และผลักดันให้เกิดการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) และทางกฎหมายบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและเหตุผล มีวิธีการส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรภาคประชาชนในการทำหน้าที่ตรวจสอบและสร้างกระแสการต่อต้านการทุจริตในสังคม สร้างพื้นที่ให้ผู้ที่มีจิตสำนึกซื่อสัตย์สุจริตรวมกลุ่มกันเกิดเป็นเครือข่าย ทั้งในระดับโรงเรียน ส่วนราชการภาคเอกชน และชุมชน เพื่อปฏิบัติขยายผลทางสังคมในการต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมมาตรการการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) ผ่านการสนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและเหตุผล การสร้างสังคม เสมือนจริงบนโลกออนไลน์ผ่าน Social Media และระบบดิจิทัล เพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนข้อมูลสื่อสารของพลเมืองในสังคม ความร่วมมือกับสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ (Online Media) ที่มีผู้ติดตามจำนวนมากและมีอิทธิพลต่อสังคม เพื่อใช้เป็นช่องทางในการสร้างกระแสสังคมในการไม่ยอมรับผู้กระทำการทุจริต ดีแผ่พฤติกรรมทุจริตต่อสาธารณชน^{๓๖}

(๓) การบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต โดยส่งเสริมแนวทางการบูรณาการและความร่วมมือในการต่อต้านการทุจริตระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการระดมทรัพยากรและปฏิบัติงานร่วมกัน และพัฒนาระบบติดตามประเมินผลให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม

๒.๓ การส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต

การส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะรักษาผลประโยชน์ของชาติโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้พื้นฐานความเข้าใจว่าคนไทยทุกคนในฐานะพลเมืองต้องมีส่วนรับผิดชอบดูแลอนาคตและความอยู่รอดของชาติไทยของเรา ในการที่

^{๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๓๖} อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔), หน้า ๖๖-๖๗.

ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบความโปร่งใสของภาครัฐ ในฐานะ ป.ป.ช.ภาคประชาชน นั้นจึงต้องมีหลักการทำงาน คือ

(๑) มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะอาสาเข้ามาทำงานเพื่อประโยชน์ของบ้านเมือง นั่นคือต้องมีความเป็นผู้มีจิตอาสา มีความเสียสละ อดทน กล้าหาญ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความโปร่งใสไม่ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือประโยชน์ให้แก่พรรคพวก นั้นหมายความว่าเราต้องมีภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองโดยการดำเนินชีวิตแบบปรัชญาพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

(๒) ติดตามหาทางปัญญาให้กับตัวเอง นั่นคือต้องมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของ ป.ป.ช.ภาคประชาชน และต้องแสวงหาความรู้ให้เท่าทันเทคนิคกลโกง การทุจริตคอร์รัปชันด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อเป็นหลักในการทำงานให้ถูกต้องและเป็นที่น่าเชื่อถือของสังคม

(๓) ต้องสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนด้วยตนเอง การติดตามหาทางปัญญาให้กับประชาชนโดยการให้ความรู้หรือการเสนอแนะช่องทางในการตรวจสอบความโปร่งใสของการทำงานของภาครัฐ การสร้างทัศนคติที่ถูกต้อง และการชี้ให้เห็นอันตรายของการทุจริตคอร์รัปชัน

(๔) การเฝ้าระวังพื้นที่ที่เห็นว่าสุ่มเสี่ยงต่อการแสวงหาผลประโยชน์ การสร้างเครือข่ายอาสาสมัครแจ้งข้อมูลข่าวสารที่ไม่ชอบมาพากลต่างๆ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติได้ทันการ

(๕) ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อรณรงค์ต่อต้านการทุจริตอย่างต่อเนื่องในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล และในทุกภาคส่วนของสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาทุกระดับเพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงภัยร้ายของการทุจริตคอร์รัปชัน

(๖) ส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทในการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งทุกระดับ ไม่ว่าในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่นเพื่อการคัดกรองคนดี มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมเข้ามาบริหารประเทศ ป้องกันคนไม่ดีไม่ให้เข้ามาแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

(๗) ส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทในการป้องกันการทุจริตการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นการปกครองที่ใกล้ชิดตัวของประชาชนมากที่สุดโดยการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมกำหนดนโยบายการบริหารสาธารณะให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบความโปร่งใสของการจัดซื้อจัดจ้าง ให้ประชาชนประเมินการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตน เป็นต้น

(๘) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็น รวมถึงรับฟังข้อเสนอแนะของสาธารณะชนเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงการทำงานของ ป.ป.ช. ภาคประชาชน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(๙) จัดให้มีกิจกรรมเผยแพร่ชื่อเสียงเกียรติคุณ ยกย่องให้กำลังใจและช่วยกันรณรงค์ปกป้องคนที่ทำความดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมเพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม

(๑๐) หามาตรการรองรับการทำงาน และคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ ป.ป.ช. ภาคประชาชน และเครือข่าย

(๑๑) มีการประชาสัมพันธ์ผลงาน มีการประชาสัมพันธ์ผลงานของ ป.ป.ช.ภาคประชาชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนได้ทราบและรณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมกันเป็นเครือข่ายป้องกันและ

ปราบปรามการทุจริตประพจน์มิชอบกับ ป.ป.ช.ภาคประชาชนกันอย่างกว้างขวางซึ่งจะยังประโยชน์ในการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนด้วยกันเองได้ร่วมกันรักษาผลประโยชน์ของชาติ^{๓๗}

๒.๔ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม หลักผล ๔ เพื่อเสริมสร้างพลังต่อต้านการทุจริต

การส่งเสริมพลังความเข้มแข็งด้วยการนำเอาหลักผล ๔ มาบูรณาการประยุกต์ใช้มีความสำคัญมาก ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตอบโจทย์ทุกประเด็น อยู่ที่ว่าเราจะเลือกเอาธรรมข้อไหนมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับงานที่เรากำลังทำอยู่ ดังเช่นที่นำเอาผล ๔ มาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างส่งเสริมให้มีพลังความเข้มแข็งเพื่อต่อต้านการทุจริต ก็ตรงประเด็นดี เพราะผล ๔ คือภายในที่ทรงพลัง มีกำลังที่เกิดจากการมีคุณธรรมคุณงามความดีภายในตัวบุคคลนั่นเอง ไม่ว่าความประพฤติการกระทำต่างๆ มีความมั่นใจมีความอบอุ่นสบายซึ่งสุขใจ ไม่อ้ำว้างเลื่อนลอย การมีหลักยึดเหนี่ยวให้เข้มแข็งมั่นใจมีความภูมิใจ ในชีวิตสะอาด ที่ได้ประพจน์แต่การอันดีงามด้วยความสุจริตมีความอึดใจ ในชีวิตมีคุณค่า ที่ได้ทำประโยชน์ตลอดมา ด้วยน้ำ ใจเสียสละ มีความกล้าแก้มั่นใจที่จะแก้ไขปัญหา นำชีวิตและภารกิจไปได้ด้วยปัญญา

ผล คือกำลังแห่งคุณธรรม ๔ ประการ ซึ่งประกอบด้วย ปัญญาผล พลังทางปัญญา คือผู้ที่มีการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน วิริยผล กำลังความเพียรในการประกอบกิจการงานทำหน้าที่การงานต่างๆ อนุวัชผล กำลังสุจริต คือกำลังความบริสุทธิ์ การประกอบอาชีพทำงานไม่มีโทษปราศจากโทษภัย มีความประพฤติทางกายวาจาและใจที่สุจริต สะอาดบริสุทธิ์ และสังคหผล กำลังการสงเคราะห์ ในการได้ช่วยเหลือเกื้อกูล ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมประเทศชาติ^{๓๘} การมีพลังเข้มแข็งเพื่อต่อต้านการทุจริตนั้น สิ่งแรกเราต้องสร้างพลังภายในตัวเราก่อนว่า เรามีพลังเข้มแข็งพอหรือยัง สิ่งสำคัญในการสร้างพลังภายในตัวเรานั้นคือการมีพรหมวิหาร ๔ ซึ่งเป็นธรรมของพระพุทธเจ้าที่มีความสำคัญ เป็นธรรมประจำใจของผู้ยิ่งใหญ่ หรือผู้ประเสริฐ หรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพรหม ๔ อย่าง คือ ๑) เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดี มีไมตรีต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข ๒) กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์โศกใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง ๓) มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมทั้งจะช่วยส่งเสริมสนับสนุน ๔) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามเป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคง เทียงตรงดุจดั่ง

^{๓๗} อ่างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด**, หน้า ๕๑-๕๒.

^{๓๘} สอนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรม^{๓๙}

การส่งเสริมพลังความเข้มแข็งเพื่อป้องกัน การปราบปราม และการต่อต้านการทุจริต ด้วยประยุกต์ใช้หลัก พละ ๔ คือ ๑) ปัญญาพละ กำลังความรอบรู้ มีไหวพริบ สติปัญญาเฉียบแหลม ความฉลาด ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่สามารถแยกแยะอะไรดีอะไรชั่ว อะไรมีคุณมีโทษ รู้สิ่งผิดชอบชั่วดี และมีประโยชน์มิใช่ประโยชน์ การรณรงค์ส่งเสริมพลังปัญญาความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมถึงภัยร้ายแรงของการทุจริตประพฤติมิชอบ การส่งเสริมพลังปัญญาความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนทุกภาคส่วนในการแยกแยะประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์ส่วนรวมเพื่อต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ^{๔๐} ๒) วิริยพละ กำลังความเพียร ความเพียรความขยันต่อสู้อย่างเข้มแข็งในการป้องกันและต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมความความตั้งใจความเพียรพยายามในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งของทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อป้องกันปราบปรามและการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในทุกรูปแบบ การเสริมสร้างพลังภูมิปัญญาความรู้ความเข้าใจของทุกภาคส่วนในการรวมพลังต่อต้านการทุจริต การสร้างสังคมที่ไม่ทนไม่ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชัน ทุกรูปแบบ^{๔๑} ๓) อนวัชพละ กำลังความสุจริต กำลังความสุจริต ความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ การงานอย่างซื่อตรง มีความสุจริตซื่อตรงทางกาย วาจา ใจ ยึดความยุติธรรมซื่อตรงต่อตนเอง หน้าที่ การงาน ปฏิบัติตามกฎหมายที่ถูกต้องดีงาม และมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่ไม่ทนไม่ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชันทุกรูปแบบ การส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนในสังคมประกอบอาชีพที่สุจริตบริสุทธิ์ไม่มีโทษภัย และการปฏิบัติหน้าที่การงานที่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีข้อตำหนิติเตียนได้^{๔๒} ๔) สังคพละ กำลังการสงเคราะห์ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเพื่อเกื้อกูล การส่งเสริมพลังความเข้มแข็งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมให้รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการปฏิบัติหน้าที่การงานที่สุจริตชอบธรรม และการเสริมสร้างพลังการสงเคราะห์ของทุกภาคส่วน รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูล ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ เป็นสมาชิกที่มีคุณประโยชน์ของชุมชน^{๔๓}

การรณรงค์ส่งเสริมพลังเข้มแข็งตามหลักพละ ๔ ปัญญาพละ วิริยพละ อนวัชพละ และ สังคพละ ก็ต้องอาศัยธรรมคือพรหมวิหาร ๔ ด้วย คือมีเมตตา ความรัก ความปรารถนาดี มีเมตตา

^{๓๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), **วิสัยธรรม เพื่อเบิกนำวิสัยทัศน์**, (นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน, ๒๕๔๘), หน้า ๓๓.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๕ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๔๒} สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๔๓} สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

ไมตรีช่วยเหลือให้ทุกคนประสบความสำเร็จ มีความตั้งใจปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน การช่วยบอกช่วยสอนช่วยแจ้งสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์ สอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดีด้วยความเมตตานั่นเอง มีกรุณา ความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นช่วยเหลือสังคม ทำประโยชน์ให้กับสังคม ประเทศชาติ มีมุทิตา ความยินดี เมื่อเห็นคนอื่นได้ดี เมื่อเห็นประเทศชาติบ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองไม่มีเรื่องทุจริตโกงบ้านโกงเมือง มีอุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง มองเห็นตามเป็นจริง มองเห็นที่บุคคลได้รับผลดีผลชั่ว เป็นไปตามเหตุผล และมีความเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงหรือมีอคติใดๆ ดังนั้นการมีเมตตาในการส่งเสริมให้ปัญญาความรู้ความเข้าใจ เสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับประชาชนเพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนเห็นถึงภัยร้ายแรงของการทุจริตประพัตติมิชอบ และถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชนเพื่อเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งในการต่อต้านการรับสินบนของทุกภาคส่วน ทั้งเอกชนและภาครัฐ เพื่อป้องกันและต่อต้านการทุจริต พร้อมทั้งการเสริมสร้างพลังเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาสังคมและประชาชนโดยสนับสนุนด้านทรัพยากรและการสร้างขวัญกำลังใจเพื่อเพิ่มจำนวนและคุณภาพของเครือข่ายสำหรับเป็นแนวร่วมในการแจ้งเบาะแสและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ^{๔๔}

พละ หรือกำลังแห่งคุณธรรม ๔ นี้จะช่วยเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งเพื่อป้องกันปราบปราม และต่อต้านการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพ ๔ ประการ^{๔๕} ได้แก่

๑. ปัญญาพละ : กำลังแห่งความรู้ ความรู้มีหลายระดับ บางคนเห็นคำว่า "ปัญญาพละ" ก็สะกดและอ่านได้ แต่ไม่รู้ความหมายของคำ ในกรณีนี้ความรู้แค่อ่านออกจัดเป็นความรู้ระดับ "สัญญา" คือ ความจำได้หมายรู้เมื่อตาเห็นภาพ การรับรู้ภาพจัดเป็นรูปสัญญา เมื่อหูได้ยินเสียง การรับรู้เสียงจัดเป็นสัทสัญญา ฯลฯ สัญญา (perception) จึงเป็นการรับรู้เฉพาะส่วน คือ เห็นแค่นั้นรับรู้แค่นั้น ได้ยินแค่นั้น เข้าใจแค่นั้น ฯลฯ แต่ปัญญารู้มากกว่านั้นเพราะปัญญาเป็นความรู้ เช่น บางคนพอเห็นคำว่า "ปัญญาพละ" ก็อธิบายได้ว่าหมายความว่าอย่างไรและจะพัฒนาขึ้นได้ด้วยวิธีไหน ความรู้ของเขาจัดเป็นปัญญา คือ รู้มากกว่าที่เห็น เข้าใจมากกว่าที่ได้ยิน มีวิธีการพัฒนาปัญญา ๓ ประการ" คือ ๑) สุตมยปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ที่เกิดจากสุตะ คือการรับข้อมูลจากแหล่งต่างๆคนที่มีปัญญาประเภทนี้ต้องเป็นคนอ่านมากและฟังมาก ใครที่จดจำเรื่องราวที่อ่านและฟังแล้วได้มากมาย เรียกว่าพหูสูตร ๒) จินตามยปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่เรารับมาจากการฟังหรือการอ่าน สุตมยปัญญาเปรียบเสมือนการรับประทานอาหารในขั้นตักใส่ปาก จินตามปัญญาเปรียบเหมือนการเคี้ยวอาหารให้ละเอียดแล้วกลืนลงไป และ ๓) ภาวนามยปัญญา หมายถึง

^{๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๔๕} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), ๔๗-๗๔.

ความรอบรู้ที่เกิดโดยประสบการณ์จากภาคปฏิบัติ หรือการลงมือทำจริง ๆ สุตมยปัญญาทำให้ได้ข้อมูลใหม่ จินตามยปัญญาทำให้ได้ความคิดที่ดี ส่วนภาวนามยปัญญาทำให้มีผลงานเป็นรูปธรรม

๒. วิริยพละ : กำลังความเพียร วิริยพละ หมายถึง กำลังความเพียรหรือความขยัน คนมีความขยันต้องมีกำลังใจเข้มแข็ง อาจกล่าวได้ว่า วิริยพละ ก็คือกำลังใจนั่นเอง กำลังใจต้องมาคู่กับกำลังปัญญาเสมอคนมีกำลังใจแต่ไม่มีกำลังปัญญาจะเป็นคนบ้าบิ่น คนมีกำลังปัญญาแต่ขาดกำลังใจจะเป็นคนขลาด คนที่มีทั้งกำลังใจและกำลังปัญญาจึงจะเป็นคนกล้าหาญ วิริยะหรือความขยันมี ๒ ประเภท คือ ๑) สสังขาริกวิริยะ ความขยันที่ต้องมีคนอื่นปลุกใจ หรือมีสถานการณ์บีบบังคับ ถ้าไม่มีคนปลุกหรือบีบบังคับ บางคนก็หมดกำลังใจ และไม่ยอมทำอะไรต่อไป ๒) อสังขาริกวิริยะ ความขยันที่เกิดจากการปลุกใจตัวเองแม้คนอื่นจะหมดกำลังใจ ล้มเลิกการทำงานไปแล้ว แต่คนที่ปลุกใจตัวเองจะลุกขึ้นสู้ต่อไป

๓. อนวัชชพละ : กำลังแห่งการงานที่ไม่มีโทษ อนวัชชพละ แปลว่า กำลังแห่งการงานที่ไม่มีโทษ หรือข้อเสียหาย หมายถึงนักบริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ดังพุทธพจน์ที่ว่า "ธมฺมญฺเฐ สุจฺริตํ บุคฺคผลควรปฺปชิตฺตธรรม (หน้าที่) ให้สุจริต ชีวิตคนเราเปรียบเหมือนเรือหรือนาวาชีวิตที่แนบไปในท้องมหาสมุทร เรือส่วนมากอับปางก่อนถึงจุดหมาย เพราะมีรูรั่วให้น้ำทะเลไหลเข้าข้างใน เรือจึงจมลงอย่างรวดเร็ว เหมือนนักบริหารหลายคนเสียนาคตเพราะถูกจับได้ว่าทุจริตต่อหน้าที่ หรือมีประวัติต่างพร้อย นาวาชีวิตของพวกเขา มีรูรั่ว เรื่องต่อไปนี้นี้เป็นอุทาหรณ์ที่ดี

๔. สังคหพละ : กำลังแห่งการสงเคราะห์ สังคหพละ แปลว่า กำลังแห่งการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์ซึ่งเป็นธรรมที่สำคัญมากสำหรับนักบริหาร ผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้เรียกว่า สังคหวัตถุ หมายถึงวิธีผูกใจคน พระองค์ตรัสว่า รถม้าแล่นไปได้เพราะมีลิ่มสลักคอยตรึงส่วนประกอบต่าง ๆ ของรถม้าเข้าด้วยกันฉันใด คนในสังคมก็ฉันนั้น คือทำหน้าที่เป็นกาวใจเชื่อมประสานคนทั้งหลายเข้าด้วยกัน ลิ่มสลักดังกล่าวนี้คือสังคหวัตถุ มี ๔ ประการ ได้แก่ ๑) ทาน หมายถึง การให้ (โอบอ้อมอารี) การให้ทานจะช่วยให้ผูกใจคนอื่นไว้ได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า "ทโท คนถดมิตตานิ ผู้ให้ย่อมผูกใจมิตรไว้ได้" ผู้ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน ดังบาลีว่า "มณาปทายี ลภเต มณาปํ ผู้ให้สิ่งที่น่าพอใจย่อมได้รับสิ่งที่น่าพอใจ" การให้ทานได้ ๓ วิธี คือ ก. อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของ ข. วิทยาทานคือ ธรรมทาน หมายถึง การให้คำแนะนำหรือสอนวิธีทำงานที่ถูกต้อง ค. อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน หรือล่วงเกินซึ่งกันและกัน ๒) ปิยวาจา หมายถึง การพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน (วิไลไพเราะ) ด้วยคำพูดอ่อนหวาน ไม่ใช่คำพูดหยาบกระด้างการพูดหยาบกระด้างผูกใจใครไม่ได้ ๓) อตถจริยา หมายถึง การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น(สงเคราะห์ประชาชน) และ ๔) สมานัตตา หมายถึง การวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี)

การเสริมสร้างพลังเข้มแข็งของประชาสังคมทุกภาคโดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม คือหลักพละ ๔ เพื่อเสริมสร้างเข้มแข็งให้ประชาชนทุกภาคส่วน มีความรู้ความเข้าใจความฉลาด ความขยัน ความสุจริต และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้ประชาสังคมร่วมด้วยช่วยกันป้องกันและต่อต้านการทุจริต การเสริมสร้างพลังความซื่อสัตย์ สุจริต ความประพฤติทางสุจริต มีความเสียสละมี จิตสาธารณะคิดเพื่อส่วนร่วม ไม่คิดเห็นแก่ตัวหรือประโยชน์ของตนเอง ตั้งอยู่ในความดีงามสุจริต ยุติธรรมไม่มีอคติมีความประพฤติตรงไม่เอนเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ พลังความปลอดภัย ความรู้สึกกล้าเอียงหรืออคติที่มีจิตที่บริสุทธิ์ พลังใจที่สะอาด พลังความสุจริตทางใจ ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ ไม่ละโมภไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่ได้ ให้คิดเสียสละ^{๔๖}

การใช้หลักพละ ๔ เป็นแนวทางการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งเพื่อต่อต้านการทุจริต หรือ การป้องกันการทุจริต ประเด็นแรกต้องส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีสัมมาทิฐิรู้ความเห็นถูกต้อง สร้างปัญญาให้มีความรู้ตามความเป็นจริง รู้เห็นรู้ผล รู้ชั่ว คุณโทษ รู้ประโยชน์ไม่ใช่ประโยชน์ รู้จัก พิจารณาวิจิจฉัยด้วยใจที่บริสุทธิ์ ด้วยความคิดและวิจารณ์ญาณ และมีความเพียร ความขยันมั่นเพียร ในประกอบความดี ไม่ย่อท้อ ไม่ละเลยทอดทิ้งภาระหน้าที่การทำงาน และการประกอบอาชีพไม่มีโทษ เป็นสัมมาชีพ และสุดท้ายการปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ ด้วยการเสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ ส่ง เคารพด้วยปัจจัย ๔ เป็นต้น^{๔๗} การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตให้กับประชาชนการมี ส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มี ข้อตำหนิตะเยินได้ การสร้างกลไกป้องกันต่อต้านการทุจริตการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการป้องกัน และต่อต้านการทุจริต^{๔๘} การปลูกฝังค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต ตลอดจนการไม่ยอมรับการทุจริต ในทุกรูปแบบเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนของประเทศ การรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการปฏิบัติหน้าที่ การงานที่สุจริตชอบธรรม การเสริมสร้างพลังจิตสำนึกความละอายความกลัวไม่กล้าที่จะทำในสิ่งที่ผิด ศีลธรรมหรือประพฤติทุจริตในหน้าที่การงานใดๆ การเสริมสร้างพลังปัญญาทัศนคติและค่านิยมความ ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัยปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ กติกาของสังคม สามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในระบบระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนด^{๔๙}

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริตจะต้อง ยึดและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และประพฤติปฏิบัติตนได้ อย่างถูกต้องในสังคมยึดหลักความถูกต้องมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมายบ้านเมือง ตั้งอยู่ในธรรม

^{๔๖} สทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๔๘} สทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๔๙} สทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

ความถูกต้องยุติธรรม^{๕๐} การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักในการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมั่นคง บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง ความพอมีพอกิน รู้จักพอประมาณ และคำนึงถึงผลโดยยืดยาวหลักทางสายกลาง^{๕๑} การเสริมสร้างวัฒนธรรมสุจริตในการดำเนินชีวิตโดยยึดตามวิถีวัฒนธรรมไทยมีความเอื้ออาทร มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามและมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนไทย โดยทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการบูรณาการเชื่อมโยงทุกภาคส่วน ทุกองค์ประกอบไปสู่คุณธรรมคือสิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นความดีงาม เป็นเครื่องประดับประดาใจให้เกลียดความชั่วกลัวบาปไม่กล้ากระทำความชั่ว และความสำนึกไม่ทนต่อความทุจริตทุกรูปแบบ^{๕๒}

๓. รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต

ผลจากการศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการเสริมสร้างกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต พบว่า มีรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการเสริมสร้างกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต ดังนี้

๓.๑ การเสริมสร้างการประยุกต์ใช้หลักปธาน ๔ เป็นเครื่องมือป้องกัน และต่อต้านการทุจริต

การส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต เพื่อให้มีแนวทางหรือวิธีการป้องกันการทุจริต หรือต่อต้านการทุจริต การมีกลไก หรือเครื่องมือเป็นแผนที่สำหรับชี้แนวทางในเดินทางหรือทำงาน ต้องสร้างกลไกเครื่องมือเพื่อง่ายต่อการปฏิบัติงานต่อการป้องกันการทุจริต พระพุทธศาสนามีหลักธรรมมากมายที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ป้องกันการทุจริตได้ เช่น หลักปธาน ๔ ได้แก่ สังวรปธาน ให้เพียรระวังหรือให้เพียรปิดกั้น ให้เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมทั้งหลายมีกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริตที่ยังไม่เกิด กิจงเพียรพยายามยับยั้งไม่ให้เกิดขึ้น ปหานปธาน เมื่อบาปอกุศลธรรมทั้งหลายมันเกิดขึ้นก็ต้องเพียรละหรือเพียรกำจัดให้หมดไป คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วนั้นแหละให้มันหมดไปจากตัวเรา และเจริญด้วย ภาวนापธาน คือเพียรเจริญทำให้เกิดให้มี สิ่งใดที่เป็นกุศลคุณงามความดีก็เพียรเจริญให้มี หรือเพียรก่อให้เกิด เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมีนั่นเอง และข้อสุดท้าย อนุรักษนปธาน สิ่งใดดีมีประโยชน์ต่อตนเองและคนอื่น คือ

^{๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๕ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕.

สิ่งที่ตั้งงามขอบธรรม เช่นคุณธรรม ศีลธรรม ความดีทั้งหลายก็จงเพียรรักษาคือเพียรรักษาคุณธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูรณ์

การใช้หลักธรรมมาที่เรียกว่า ปธาน ๔ เป็นเครื่องมือในการประยุกต์ใช้ต่อต้านการทุจริต เช่น ๑) สังวรปธาน มีความเพียรระวังยับยั้งการทุจริตที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น โดยมีวิธีป้องกัน ด้วยการให้หลักการคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ๒) ปธานปธาน มีความเพียรพยายามละการทุจริตที่เกิดขึ้นแล้ว ไม่ให้มีหนทางเกิดขึ้นได้อีก ซึ่งเป็นกระบวนการลดละทุจริต ๓ คือ ทุจริตทางกาย ทุจริตทางวาจา และทุจริตทางใจที่เกิดขึ้นแล้ว และควบคุมระวังมิให้เกิดขึ้นอีกด้วย ๓) ภาวนापธาน มีความเพียรพยายามทำสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิดมิ ให้มีการเกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการสร้างความดีให้มั่นคงถาวรยิ่งขึ้นต่อไป จนก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมแห่งความสุจริต และ ๔) อนุรักษนาปธาน การเพียรพยายามทำสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไป เป็นกระบวนการรักษาความดีที่ทำมาทั้งหมดให้มั่นคงยืนยาวต่อไปเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นเครือข่าย (Networking) หรือ เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ตั้งงามอย่างต่อเนื่อง สร้างพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมให้มากที่สุด การเสริมสร้างการประยุกต์ใช้ หลักปธาน ๔ เป็นเครื่องมือป้องกัน และต่อต้านการทุจริต ได้แก่

๓.๑.๑ สังวรปธาน การเสริมสร้างความเพียรระวังยับยั้งการทุจริตที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น

การเสริมสร้างความเพียรระวังยับยั้งการทุจริต ความชั่ว การประพฤติชั่ว ประพฤติไม่ดี เป็นสิ่งที่ใครๆก็ไม่ชอบ ความประพฤติชั่ว ประพฤติทุจริต มี ๓ ประการ คือ ๑) กายทุจริต ความประพฤติชั่วทางกาย กระทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่งามด้วยกาย คือการฆ่าสัตว์ การสังหาร การบีบบังคับเบียดเบียน การลักทรัพย์ และการประพฤติผิดในกาม การฆ่าสัตว์มนุษย์หรือสัตว์ดิรัจฉาน รวมทั้งการเบียดเบียนให้ได้รับบาดเจ็บ การประพฤติผิดต่อร่างกายของบุคคลอื่น มีการเบียดเบียนสัตว์ การนำสัตว์ไปให้เจ็บปวดทุกข์ทรมาร ตลอดถึงการฆ่า การประหารชีวิตของบุคคลอื่นให้ตายไป การฉกชิงปล้นหรือกระทำด้วยอาการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ยินดีให้ การได้มาซึ่งสมบัติในทางที่ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรมถือว่าเป็นความประพฤติทุจริตทางกาย การประพฤติผิดในกาม การไปละเมิดไปล่วงเกินในสตรีที่เป็นภรรยาของชายอื่น เป็นสตรีที่นอกใจสามีของตนเอง^{๕๓} ๒) วาจิทุจริต ความประพฤติชั่วทางวาจา การพูดเท็จ การพูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อและพูดส่อเสียด โกหก หลอกลวง มีความจงใจพูดให้ผิดจากความเป็นจริง การพูดยุยง พูดยุยงประสงคิให้บุคคลแตกความสามัคคีเขาจะแตกความสามัคคีกันหรือไม่รัก การพูดที่สร้างความแตกแยก พูดด้วยความจงใจ มุ่งที่จะให้ผู้ฟังเข้าใจผิดจากความจริง พูดเสียดแทงประสงคิให้ผู้อื่นเจ็บใจ ระคายหูด้วยความไม่จริง และ ๓)

^{๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๕ เมษายน ๒๕๖๕.

มโนทุจริต ความประพฤติชั่วทางใจ คิดแต่สิ่งที่ไม่ดีไม่งาม มีความโลภละโมภ ความคิดพยาบาท ความเห็นผิดจากคลองธรรม คิดร้ายมุ่งเบียดเบียนคนอื่น^{๕๔}

สังวรปธาน การเพียรระวังยับยั้งการทุจริตที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น สังวรปธาน การเพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น การป้องกันมิให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน โดยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ มิให้ความโลภ ความโกรธ ความหลง เกิดขึ้น สังวรปธาน คือ หลักพุทธธรรมป้องกันปัญหา และมิให้เกิดปัญหาการทุจริตทำให้คนในสังคมคิดดี มีมโนสุจริต ไม่ไปผกฉวยผลประโยชน์ของส่วนรวมมาเป็นของตน เปรียบเสมือนการมีวัคซีนไว้ใช้เพื่อป้องกันโรคที่อาจเกิดขึ้น ทำให้คนสามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับอัตถะ ๓ หมายถึง ประโยชน์หรือผลที่มุ่งหมาย ๓ ประการได้แก่ ๑) อัตตัตถะ ประโยชน์ตน ๒) ปรีตถะ ประโยชน์ผู้อื่น ๓) อุภยัตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นรวมกัน หรือที่เรียกว่า ประโยชน์ส่วนรวม

การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคลนี้เป็นแนวทางป้องกันการทุจริตในรูปแบบผลประโยชน์ทับซ้อนหรือการขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of interests) คือ สถานการณ์ที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งอันเป็นที่ไว้วางใจ เช่น หน่วยงาน นักการเมือง ผู้บริหาร หรือผู้อำนวยการของบริษัทเอกชนหรือหน่วยงานรัฐ เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ทางวิชาชีพ (Professional interests) อันส่งผลให้เกิดปัญหาที่เขาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นกลางโดยไม่ลำเอียง ผลประโยชน์ทับซ้อนที่เกิดขึ้น อาจส่งผลให้เกิดความไม่ไว้วางใจที่มีต่อบุคคลนั้นว่า เขาจะสามารถปฏิบัติงานตามตำแหน่งให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมจริยธรรมได้มากนักน้อยเพียงใด นับเป็นปัญหาทางปรัชญาที่เกิดขึ้นจาก ประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมที่ขัดแย้งกัน การรักษารธรรมนี้ หมายถึง การทำหน้าที่อย่างสุจริตและบริสุทธิ์ยุติธรรม ถือเป็นความถูกต้องดีงามที่ต้องรักษาไว้ให้ดี โดยเล็งเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองแล้วจึงลงมือทำเช่นนั้น ต้องทำหน้าที่โดยคำนึงถึงประเทศชาติบ้านเมืองและสังคมมากกว่าส่วนอื่น มุ่งเอาประโยชน์ของชาติมาเป็นที่ตั้งหากทำหน้าที่โดยคำนึงถึงประโยชน์ของชาติบ้านเมืองซึ่งเป็นประโยชน์สูงสุดมาก่อนเรื่องอื่นแล้ว ไม่ว่าจะต้องเสียสละทรัพย์ อวัยวะ หรือชีวิต ก็จะไม่เสียดายเลย เพราะประโยชน์ส่วนรวมมาเหนือกว่าประโยชน์ส่วนบุคคลแน่นอน^{๕๕}

การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรระวังยับยั้งป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการปลูกจิตสำนึกให้รู้จักยับยั้งชั่งใจในการประพฤติชั่วทำชั่วทำ

^{๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๕๕} อ้างแล้ว, มหาเถรสมาคม, หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา

ความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น พระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายให้ทุกคนเป็นคนดีในสังคม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ การทำความดีทั้ง ๓ ทางเช่นนี้ เรียกว่า การประพฤติสุจริต ๓ ได้แก่ กายสุจริต เป็นความสุจริตทางกาย, วาจาสุจริต เป็นความสุจริตทางวาจา และมโนสุจริต เป็นความสุจริตทางใจ การประพฤติสุจริตทั้ง ๓ ทางนี้ ถือเป็นกุศลกรรม หรือความดีที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน สังวรปธาน คือ การรวบรวมหลักพุทธธรรมเพื่อจะป้องกันปัญหา และไม่ให้เกิดปัญหาการทุจริตทำให้คนในสังคมคิดดี มีมโนสุจริต ไม่ไปฉกฉวยผลประโยชน์ของส่วนรวมมาเป็นของตน เปรียบเสมือนการมีวัคซีนไว้ใช้เพื่อป้องกันโรคที่อาจเกิดขึ้น ทำให้คนสามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล การคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคลนี้ เป็นแนวทางป้องกันการทุจริตในรูปแบบผลประโยชน์ทับซ้อนหรือการขัดกันของผลประโยชน์^{๕๖}

๓.๑.๒ ปทานปธาน การเสริมสร้างความเพียรละการทุจริตที่เกิดขึ้นแล้ว

ปทานปธาน คือ การช่วยแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเพื่อให้สังคมอยู่ได้ โดยช่วยกันเป็นหูเป็นตาคอยสอดส่องปัญหาทุจริตต่างๆ ในบ้านเมืองและคอยแจ้งเหตุเภทภัยที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ เช่น เมื่อเกิดเหตุไม่พึงประสงค์ต่างๆ ขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการประท้วงหรือการทำผิดกฎหมายนานัปการ เมื่อเราทราบปัญหาแล้วจะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ ไม่ใช่ไปจับเอง เพราะไม่ใช่หน้าที่ของประชาชน เมื่อเกิดปัญหาในบ้านเมืองจะต้องไม่นิ่งดูเฉย ไม่นิ่งเฉยว่าไม่ใช่ธุระของตัวเอง แต่ต้องช่วยกันแก้ปัญหาไม่ยอมทนและนิ่งเฉยต่อสรรพปัญหา ช่วยกันแก้ไขปัญหาทุจริตเพื่อให้คนในสังคมยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องอันจะเป็นการป้องปรามตามหลักปทานปธาน หัวใจหลักของปทานปธาน คือ ต้องรู้จักป้องปรามและควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจไปข่มเหงคนอื่น และต้องรู้จักยกย่องและชื่นชมคนทำดี เพื่อให้มีกำลังใจทำความดียิ่งขึ้นไป หลักการนี้ตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งที่ว่า "นิคฺคณฺเห นิคฺคหารหํ ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหํ" แปลความว่า "พึงชมคนที่ควรชม พึงยกย่องคนที่ควรยกย่อง" ดังคำกล่าวที่ว่า "เพิ่มอำนาจคนดี ปิศาคนชั่ว" ซึ่งในที่นี้สามารถพิจารณาแยกออกได้เป็น ๒ ประเด็น ดังนี้

๑) กระบวนการป้องปรามคนไม่ดี ด้วยการควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจไปข่มเหงคนอื่น ซึ่งกระบวนการนี้เป็นการรู้จักสอดส่องและกำกับดูแลสุขทุกข์ของผู้คนในสังคมโดยใช้กระบวนการกลุ่มของคนในสังคมเอง ตามปกติแล้วในแต่ละชุมชนนั้น ใครเป็นคนดีหรือคนไม่ดี ในชุมชนนั้นๆ ย่อมทราบและรู้จักกันเป็นอย่างดี เมื่อมีคนไม่ดีอยู่ในชุมชน เราในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชน จะต้องคอยเป็นหูเป็นตาช่วยสอดส่องดูแลไม่ให้เขาทำกรรมไม่ดีในชุมชน เมื่อรู้จักควบคุมดูแลเป็นอย่างดีแล้ว ยัง

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.

จะต้องรู้จักว่า ครอบมอบอำนาจในการดูแลชุมชนให้แก่ใคร หากมอบอำนาจไว้ในมือคนไม่ดี ย่อมทำให้ชุมชนได้รับความเดือดร้อนวุ่นวายใจและอาจก่อภัยร้ายแรงขึ้นแก่คนในชุมชนด้วย

๒) กระบวนการส่งเสริมคนดี ให้มีกำลังใจทำความดีเรื่อยไป ซึ่งกระบวนการนี้เป็นการรู้จักยกย่องสนับสนุนคนทำดีให้มีอำนาจในการดูแลสุขทุกข์ของผู้คนในสังคม เมื่อควบคุมคนทำไม่ดีในชุมชนได้แล้ว ต่อไปจะเป็นยกย่องส่งเสริมคนทำดี ให้มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลรับใช้ชุมชนต่อไป เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่คนทำความดีในชุมชน การยกย่องและให้กำลังใจคนทำดีนั้น เป็นกระบวนการเสริมแรงจูงใจทางบวกให้เกิดขึ้นแก่ผู้คนในชุมชนทำให้ชุมชนตื่นตัวและสร้างพลังด้านบวกให้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ^{๕๗}

กระบวนการป้องปรามการทุจริตด้วยการเสริมสร้างสังคมธรรมาภิบาล ซึ่งการเสริมสร้างสังคมธรรมาภิบาล เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคม เช่น ภาคการเมือง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงภาคประชาชน โดยทุกภาคส่วนของสังคมต้องมีหลักธรรมาภิบาลประกอบด้วย ๑) หลักนิติธรรม ปฏิรูปกฎหมาย กติกา ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรให้มีความชัดเจนสร้างการยอมรับร่วมกัน และสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๒) การสร้างความโปร่งใสในการกำหนดกฎหมาย กติกา กระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินงานการเข้าถึงข้อมูล ๓) การเสริมสร้างกลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง และการดำเนินการภาครัฐ การตั้งกองทุนเพื่อการทำงานของประชาชนในการป้องกัน และต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ๔) การลดการใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น การกำหนดขั้นตอนกระบวนการระยะเวลาในการปฏิบัติงานในการบริการประชาชน ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อลดการใช้ดุลยพินิจของผู้มีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติอนุญาต ๕) การเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่า ๖) การขจัดโอกาสการทุจริตด้วยการตรวจสอบ จับกุมลงโทษอย่างเคร่งครัดและจริงจัง เช่น การสร้างกลไกการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) การริบทรัพย์ การชดใช้ทางแพ่ง และ ๗) ลดการแทรกแซงทางการเมือง เช่น การแต่งตั้งข้าราชการระดับสูงและคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจ ด้วยระบบคุณธรรมและจริยธรรม^{๕๘}

การส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านการครองตน ครองคน ครองงาน เป็นเครื่องมือป้องกัน และต่อต้านการทุจริต เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามละหรือเพียรพยายามกำจัดกาทุจริตคอร์รัปชันบาปอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตใจกระบวนการส่งเสริมคนดีให้มีกำลังใจทำความดีเรื่อยไป

^{๕๗} อ้างแล้ว, มหาเถรสมาคม, หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (Anti Corruption Education), หน้า ๙.

^{๕๘} อ้างแล้ว, คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), หน้า ๒๐-๒๑.

ซึ่งกระบวนการนี้เป็นการรู้จักยกย่องสนับสนุนคนทำดีให้มีอำนาจในการดูแลสุขทุกข์ของผู้คนในสังคม เมื่อควบคุมคนทำไม่ดีในชุมชนได้แล้ว ต่อไปจะเป็นยกย่องส่งเสริมคนทำดีให้มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลรับใช้ชุมชนต่อไป^{๕๙} เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่คนทำความดีในชุมชน การยกย่องและให้กำลังใจคนทำดีนั้น เป็นกระบวนการเสริมแรงจูงใจทางบวกให้เกิดขึ้นแก่ผู้คนในชุมชนทำให้ชุมชนตื่นตัวและสร้างพลังด้านบวกให้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ^{๖๐} กลไก และเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการต่อต้านทุจริต เรียกว่า ธรรมคุ้มครองโลก คือ ธรรมที่ช่วยให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เดือดร้อนและสับสนวุ่นวาย^{๖๑}

การสร้างภูมิคุ้มกันโดยการส่งเสริมให้มี หิริโอตตปปะ ความละอาย และความกลัว ต่อการประพฤติชั่วเพื่อป้องกันและต่อต้านการทุจริต การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันป้องกันการทุจริตตามหลัก หิริโอตตปปะ จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันได้ คือ ๑) หิริโอตตปปะเป็นปทัฏฐานแห่งการรักษาศีล ๕ คัมภีร์วิสุทธิมรรคสันนิเทศกล่าวว่า “อะไร ชื่อว่าศีล ที่ชื่อว่าศีล มีวิสัยชื่อว่า ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้น ของบุคคลผู้เว้นขาดจากอกุศลธรรมมีปณาดิบาต เป็นต้น หรือของบุคคลผู้บำเพ็ญข้อวัตรปฏิบัติ (ชื่อว่าศีล) หิริโอตตปปะ เป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานต่อการรักษาศีล ๕ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก ทำให้มนุษย์ไม่ไปในที่ชั่ว ไม่ทำบาปอกุศล ทุจริต ๒) หิริโอตตปปะ เป็นอริยทรัพย์อันประเสริฐของมนุษย์ หิริโอตตปปะเป็นหลักธรรมของเทวดา พระผู้มีพระภาคทรงสรรเสริญว่าเป็นทรัพย์อันประเสริฐ คือ เป็นอริยทรัพย์ซึ่งเป็นทรัพย์ที่อยู่ภายในจิตใจ ๓) หิริโอตตปปะ ทำให้มีกัลยาณมิตรธรรม เป็นธรรมสำหรับคุ้มครองโลกให้อยู่กันด้วยความรักความสามัคคี ไม่มีความอาฆาต พยาบาท ปองร้ายกันและกัน ทำให้การเป็นอยู่ร่วมกันมีความสงบสุขร่มเย็น ๔) การมีหิริโอตตปปะ ความละอาย และความกลัวต่อบาปจะทำให้ชีวิตมีแต่ความโชคดี เป็นธรรมซึ่งนำมาซึ่งความสุข ความเจริญความเป็นมงคล และความเจริญรุ่งเรืองแห่งชีวิต ๕) การมีหิริโอตตปปะทำให้เกิดความสามัคคี มนุษย์ทั้งหลายเมื่อมีความละอายชั่วเกรงกลัวต่อบาป ย่อมมีจิตระลึถึงแต่สิ่งที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หวังที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขมีความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ๖) หิริโอตตปปะ นับเป็นหลักของเทวธรรมและเป็นธรรมที่มาพร้อมกับองค์ธรรมอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ อปสเสนธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นที่พึง ที่พำนัก ดุจพนักพิง มี ๔ อย่าง คือ (๑) พิจารณาแล้วเสพ (๒) พิจารณาแล้วอดกลั้น (๓) พิจารณาแล้วเว้นเสีย และ (๔) พิจารณาแล้วบรรเทาเสีย^{๖๒}

^{๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๖๐} สทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๖๒} อ้างแล้ว, มหาเถรสมาคม, หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา

๓.๑.๓ ภาวนาปธาน การเสริมสร้างความเพียรทำสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้นมาเพื่อป้องกัน และต่อต้านการทุจริต

ภูมิฐานทานการทุจริตคดโกงในทุกสังคม คือ การดำเนินชีวิตของประชาชนมีวัฒนธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต มีความพอเพียงที่เหมาะสมตามสถานะ มีวิถีคิดที่สามารถแยกแยะผลประโยชน์ส่วนรวมบุคคลและ ผลประโยชน์ส่วนรวม ภาวนาปธาน เป็นหลักธรรมหนึ่งใน ปธาน ๔ อันหมายถึง ความเพียรที่ขอบเป็นสัมมาวายามะ (มี ๔ ประการ ได้แก่ สังวรปธาน, ปหานปธาน, ภาวนาปธาน และ ออนุรักษนาปธาน) โดย ภาวนาปธานนั้น เป็นหลักธรรมข้อที่ ๓ อันหมายถึง การเพียรเจริญทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น หรือ เพียรเจริญ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่มียังไม่เกิด ให้มีขึ้น การเพียรเจริญทำกุศลธรรมได้แก่ สุจริตธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ซึ่งสุจริตธรรมประกอบด้วย ๓ ประการ ได้แก่ ๑) กายสุจริต ความประพฤติชอบด้วยกาย เป็นการประพฤติดี แล่งดงามทางกายโดยงดเว้นจากการไม่เบียดเบียน และฆ่าสัตว์ การไม่แย่งชิง คดโกง ยักยอก และลักพาสิ่งของที่เจ้าของมิได้อนุญาต และการประพฤติผิดในเรื่องกามคุณจนขาดความสำรวมระวัง ๒) วาจาสุจริต ความประพฤติชอบด้วยวาจา เป็นการประพฤติดี แล่งดงามทางกาย โดยการงดเว้นจากการพูดเท็จ และบิดเบือนเพื่อให้มา หรือให้บุคคลอื่นในทางที่ผิด การพูดจาเหน็บแนมและส่อเสียดบุคคลอื่น การพูดคำหยาบคายเพื่อให้คนอื่นเจ็บใจ และการพูดจาเพื่อจ้อ หาสาระมิได้จากการพูดเหล่านั้น ๓) มโนสุจริต ความประพฤติชอบด้วยใจ เป็นการประพฤติดีแล่งดงามทางจิตใจ โดยการไม่เพ่งเล็งที่จะแสวงหาช่องทางเพื่อให้ทรัพย์สินสมบัติของคนอื่น การไม่ผูกพยาบาทจองเวรคนอื่น และการมีความคิดในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีปัญญาพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง^{๖๓}

การเสริมสร้างความเพียรในการส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมุ่งสร้างจิตสำนึกในการรักษาประโยชน์สาธารณะ ทศนคติเชิงบวก รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับทุกกลุ่มในสังคม ผ่านกลไกครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สื่อมวลชน และเครือข่ายทางสังคม ควบคู่กับการปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริต ค่านิยมที่ถูกต้อง การเสริมสร้างความเพียรในการตั้งตนไว้ชอบเพื่อป้องกันการทุจริต ซึ่งการตั้งตนไว้ชอบนั้น คือ การตั้งจิตไว้เพื่อจะกระทำแต่ในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม มี หิริ คือความละอายต่อการทำบาป มี โอตตปปะ คือเกรงกลัวต่อผลของการทำบาป มีความเพียร ที่จะทำกุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น มีสติ ที่จะสำรวมระวังในการคิด การพูด การกระทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องนี้ชื่อว่า การตั้งตนไว้ชอบ คนบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ไม่มีศีล เคยประพฤติทุจริตมาก่อน ได้เห็นโทษของการผิดศีล แล้วกลับมาแก้ไข

^{๖๓} อ่างแล้ว, มหาเถรสมาคม, หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา

เปลี่ยนแปลงให้ตั้งอยู่ในสุจริต คือกุศลกรรมบถ ๑๐ ได้แก่ กายสุจริต ๓ วจีสุจริต ๔ มโนสุจริต ๓ นี้ชื่อว่า การตั้งตนไว้ชอบ^{๖๔}

การเสริมสร้างความเพียรทำความดี สร้างวัฒนธรรมสุจริตที่ยังไม่มี สร้างขึ้นมาให้มีขึ้น เพราะความมีวัฒนธรรมสุจริต เป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกัน และต่อต้านการทุจริต สิ่งสำคัญที่ต้องเสริมสร้างขึ้นเพื่อเป็นกลไก เครื่องมือต่อต้านการทุจริต คือ ความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ๑) มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง คือ มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีการมีความละเอียดเกรงกลัวต่อการกระทำผิด การไม่พูดสลับปล้นหลอกลวง การไม่คิดโลภของผู้อื่น ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย มั่นคงในการทำมาหากินของตน ไม่คดโกง ไม่ทุจริตประพฤติดชั่ว ๒) มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้อื่น คือ มีความจริงใจต่อผู้อื่น เคารพให้เกียรติคนอื่น ไม่ชักชวนผู้อื่นไปในทางที่เสื่อมเสียในทางอบายมุข ไม่เอาเปรียบคนอื่นเตือนสติแนะนำในสิ่งที่ประโยชน์ยืติในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยา ไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตน โดยการลักขโมยฉ้อโกง ไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น ยอมรับผิดหากตนเป็นผู้กระทำผิดต่อผู้อื่น มีความประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ๓) มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ คือ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนทำหรือได้รับมอบหมายและทำให้เต็มที่ ทำให้ดีที่สุด มีความขยันเพียรต่อหน้าที่การงานไม่ทอดทิ้งหน้าที่ ไม่ทุจริตคดโกงต่อหน้าที่ ไม่ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตน เคารพ และรักษาระเบียบกฎเกณฑ์ตรงต่อเวลา ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว^{๖๕}

การเสริมสร้างความเพียรในการประพฤติดิธรรม คือการประพฤติในกุศลกรรมบถ ๑๐ คือ ๑. กายสุจริต ๓ ได้แก่ ๑) ละจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการฆ่าสัตว์ได้เด็ดขาด วางศัสตรา วางท่อนไม้เสียแล้ว เป็นผู้มีการถือกุศลอนุเคราะห์สัตว์ทุกจำพวกอยู่ ๒) ละจากการลักทรัพย์ เว้นจากการลักทรัพย์ได้เด็ดขาด ไม่ถือเอาสมบัติของผู้อื่นที่เขายังมิได้ให้ อันเป็นส่วนแห่งการขโมย ๓) ละจากการประพฤติดิผิด ในสามีภรรยาของผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดจารีตประเพณีในพวกหญิงเห็นปานนั้น ๒. วจีสุจริต ๔ ได้แก่ ๑) ละจากการกล่าวเท็จ เว้นจากการกล่าวเท็จได้อย่างเด็ดขาด คืออยู่ในที่ ประชุมก็ดี ฯลฯ เป็นผู้ไม่กล่าวเท็จทั้ง ๆ ที่รู้อยู่ ๒) ละจากการกล่าวส่อเสียด เว้นจากการกล่าวส่อเสียดได้อย่างเด็ดขาด เป็นผู้ที่ไม่กล่าวคำให้เกิดความสมัคสมานกัน ๓) ละจากการกล่าวคำหยาบ เว้นขาดจากการกล่าวคำหยาบได้อย่างเด็ดขาด เป็นผู้ที่ไม่กล่าววาจาสุภาพ อ่อนน้อม ๔) ละจากการพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหล ไร้สาระ โดยรู้จักกาลเทศะที่จะพูด มีที่อ้างอิง พูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ ทั้งตนและผู้อื่น ๓. มโนสุจริต ๓ ได้แก่ ๑) ไม่เป็นผู้มากไปด้วยความเพ่งเล็งทรัพย์ของผู้อื่น เอามาเป็นของตัว ๒) ไม่เป็นผู้มีจิตคิด

^{๖๔} สุริย์ มีผลกิจ, คุณธรรม จริยธรรม สามัคคีธรรม, (กรุงเทพมหานคร: คอมพิวเตอร์จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๒.

^{๖๕} สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

พยาบาท ผูกเวร ไม่มีจิตคิดร้าย ต่อผู้อื่น ๓) เป็นผู้มีความเห็นถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิ คือเห็นว่าทานที่ให้แล้วมีผล การบูชามีผล การเข่นสรวงมีผล ทำให้แจ้งด้วยความรู้อย่างยิ่งของตนเอง แล้วประกาศให้ผู้อื่นรู้ตามด้วยมี โลกนี้มี โลกหน้ามี เป็นต้น

การเสริมสร้างความเพียรในการดำเนินชีวิตที่สะอาดเพื่อป้องกันการทุจริต การดำเนินชีวิตที่สะอาด คือการประพฤติตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งเป็นทางแห่งกุศลกรรม ทางทำความดีกรรมดี อันเป็นทางนำไปสู่ความสุข ความเจริญ และสุคติเป็นข้อประพฤติปฏิบัติของบุรุษที่หวังขัดเกลากาย วาจา ใจให้สะอาดยิ่งขึ้น เพื่อก้าวไปสู่ความเป็นกัลยาณชน และอริยบุคคลในที่สุด ได้แก่

๑. ความสะอาดทางกาย ๓ คือ ๑) ละจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางศัตรา มีความละอาย มีความเอ็นดู มีความกรุณาหวังประโยชน์เกื้อกูล แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ๒) ละจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ไม่ถือเอาวัตถุของผู้อื่น ซึ่งอยู่ในบ้าน หรืออยู่ในป่า ที่เจ้าของหวงแหน หรือที่เจ้าของมิได้ให้ ด้วยจิตที่คิดจะขโมย ๓) ละจากการประพฤติดินกาม เว้นขาดจากการประพฤติดิน ในสตรีที่มารดารักษา บิดารักษา พี่ชายน้องชายรักษา พี่สาวน้องสาวรักษา ญาติรักษา ธรรมรักษา สตรีที่มีสามี สตรีที่มี อาชญา (คดีเกี่ยวกับโทษหลวง) และสตรีที่มีคู่หมั้นหมายแล้ว

๒. ความสะอาดทางวาจา ๔ คือ ๑) ละจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ อยู่ในสภา อยู่ในบริษัท ท้ามกลางญาติท้ามกลางเสนาอำมาตย์ หรือในท้ามกลางราชสกุล เมื่อถูกผู้อื่นนำไปเป็นพยาน เมื่อรู้สิ่งใด จงพูดสิ่งนั้นตามความเป็นจริง เมื่อไม่รู้ก็บอกว่าไม่รู้ เมื่อรู้ก็บอกว่ารู้ เมื่อไม่เห็นก็บอกว่าไม่เห็น เมื่อเห็นก็บอกว่าเห็น ไม่เป็นผู้กล่าวเท็จทั้งที่รู้เพราะเหตุแห่งตนและผู้อื่น เพราะเห็นแก่เงิน หรือสิ่งของเพียงเล็กน้อย ๒) ละจากการกล่าวคำส่อเสียด เว้นขาดจากการกล่าวคำส่อเสียด คือฟังความข้างนี้แล้ว นำไปบอกข้างโน้น ฟังความจากข้างโน้นแล้วนำกลับมาบอกข้างนี้ ด้วยข้อความที่ไม่ตรงกัน เพื่อทำลายคนหมู่นั่น แต่สมานคนที่แตกร้างกัน กล่าววาจาที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน ส่งเสริมคนให้พร้อมเพรียงกัน ยินดีในหมู่คนที่สามัคคีกัน ๓) ละจากการพูดคำหยาบ เว้นขาดจากวาจาหยาบคาย กล่าวแต่ถ้อยคำที่ไม่มีโทษ น่ารัก จบใจ สุภาพ เป็นที่ชื่นชอบของชนทั้งหลาย ๔) ละจากการกล่าวคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหลไร้สาระ พูดพล่ามจนเสียประโยชน์ พูดไม่รู้จักจบ ควรพูดแต่คำที่เป็นจริง พูดให้ถูกกาลถูกเวลา พูดอิงธรรมอิงวินัยพูดแต่คำที่มีหลักฐาน มีที่อ้างอิง และประกอบด้วยประโยชน์

๓. ความสะอาดทางใจ ๓ คือ ๑) ไม่คิดอยากได้ วัตถุหรือทรัพย์สมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา ๒) ไม่มีจิตบงการ คือ ไม่มีความดำริที่จะมุ่งร้าย ทำร้ายผู้ใด คิดว่าขอให้สัตว์เหล่านั้นจึงเป็นผู้ไม่มีทุกข์ เป็นผู้ไม่มีเวร มีแต่ความสุขรักษาตนอยู่เถิด ๓) มีความเห็นชอบ คือมีความเห็นที่ถูกต้องว่า

ทานที่ให้แล้วมีผล การเข่นสรวงมีผล การบูชามีผล ผลของกรรมทำดีทำชั่วมี โลกนี้มี โลกหน้ามี มารดาบิดามี เทวดามี สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ แล้วสอนให้ผู้อื่นให้ได้ว่าตาม^{๖๖}

๓.๑.๔ อนุรักษนาปธาน การเสริมสร้างความเพียรรักษาสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมและบำเพ็ญให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบุลย์ เพื่อป้องกัน และต่อต้านการทุจริต

อนุรักษนาปธาน คือ การรักษาความดีที่ทำมาทั้งหมด ให้มีความตั้งมั่นยาวนานมากที่สุด เมื่อทำแล้วต้องมีความยั่งยืนและเกิดเครือข่าย (Networking) การรักษาความดีนี้ก็เปรียบเหมือนเกลือที่รักษาความเค็ม ทำอย่างไรให้เป็นวัฒนธรรมที่ต่อเนื่อง เป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีเกณฑ์ทำความดี โปร่งใสและสุจริต ตามหลักธรรมที่ว่า “ธมฺมํ จเร สุจิริตํ” แปลความว่า “พึงประพฤติธรรมให้สุจริต” ควรปฏิบัติหน้าที่ให้สุจริต ๓ ประการ คือ ๑) มโนสุจริต (คิดดี) สัมมาทิฏฐิ ๒) วจีสจฺจิริต (พูดดี) สัมมาวาจา ๓) กายสุจิริต (ทำดี) สัมมากัมมันตะ ในส่วนของ มโนสุจริต คือ คุณธรรม เพราะเป็นส่วนที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ จึงมีชื่อเรียกด้วยคำคุ้นเคยว่า คุณธรรมประจำใจ ส่วนวจีสจฺจิริตและกายสุจิริตนั้น ทั้ง ๒ ส่วนนี้รวมกัน คือ จริยธรรม เป็นการควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้เรียบร้อยดีงาม หรือทำให้เป็นคนดีนั่นเอง คนดีสามารถบำเพ็ญประโยชน์ทั้ง ๓ ประการให้บริบูรณ์แก่คนเป็นอันมาก เพราะเขาทำหน้าที่ได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ถ้าสมาชิกในสังคมใดพร้อมใจกันทำหน้าที่ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ สังคมนั้นก็จะมีคามมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมและประเทศชาติแท้ที่จริง การปฏิบัติหน้าที่ก็คือการปฏิบัติธรรม ใครมีธรรมคือหน้าที่อะไร ควรทำหน้าที่นั้นให้สุจริตด้วยลักษณะ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) ไม่บกพร่องต่อหน้าที่ ๒) ไม่ละเว้นหน้าที่ และ ๓) ไม่ทุจริตต่อหน้าที่^{๖๗}

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความเพียรรักษาสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมและบำเพ็ญให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบุลย์ เพื่อป้องกัน และต่อต้านการทุจริต ซึ่งตามหลักสาราณียธรรม เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน เป็นหลักการแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยเมตตาและความรักที่มีให้ต่อกันและกันของผู้คนในสังคม เป็นหลักธรรมที่ทำให้เป็นที่ระลึกถึงกันทำให้เป็นที่รักและที่เคารพต่อกันและกัน เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ ไม่ก่อความวิวาทต่อกัน เสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่คณะ ๑) เมตตากายกรรม การประพฤติกกระทำต่อกันด้วยความมีเมตตา แสดงไมตรี มีน้ำใจและความหวังดีต่อกัน รู้จักการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ โดยเต็มใจ การแสดงอาการกิริยามารยาทสุภาพ เคารพนับถือกันด้วยความจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๒) เมตตาวาจากรรม พูดจาต่อกันด้วยความมีเมตตา ช่วยแนะนำบอกชี้แนะ และแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์

^{๖๖} สุริย์ มีผลกิจ, คุณธรรม จริยธรรม สามัคคีธรรม, (กรุงเทพมหานคร: คอมฟอร์มจำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓๘ - ๑๓๙.

^{๖๗} อ่างแล้ว, มหาเถรสมาคม, หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (Anti Corruption Education), หน้า ๙.

ถูกต้องสั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความปรารถนา มีความหวังดี พุดวาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๓) เมตตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี มีความคิดการกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มองกันในแง่ดีในแง่บวก มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน คิดช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ๔) สาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินใช้คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ๕) สีสสามัญญตา มีความประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ และ ๖) ทิฏฐิสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความเห็นชอบร่วมกันไปในทิศทางเดียวกัน ตกลงกันได้โดยยึดหลักการสำคัญยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงามถูกต้อง หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน^{๖๘}

๔. รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต

ผลจากการศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต พบว่า รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต ดังนี้

๔.๑ ประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือด้านทุจริต

เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง ก็คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการ ประชาชนและนักธุรกิจในทุกกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม การดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความขยันหมั่นเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ รอบรู้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสมดุลและความพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

^{๖๘} สทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ เพื่อพัฒนาบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางที่เหมาะสมกับกำลังและศักยภาพ มีเหตุมีผล ไม่มีความโลภ ซึ่งหลักการดังกล่าวสามารถประยุกต์สู่การใช้เป็นเครื่องมือในการต่อต้านการทุจริตได้ในทุกระดับ กลยุทธ์นี้จึงมุ่งประยุกต์องค์ความรู้ และสร้างความเข้าใจตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อต้านทุจริต ตลอดจนพัฒนาการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม เช่น ๑) การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการกล่อมเกลாதองสังคมและการปฏิบัติงานต่อต้านการทุจริต มีวิธีการ สื่อมุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกภายในบุคคลให้มีความซื่อสัตย์สุจริตตามหลักการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความเป็นพลเมืองที่ดี ในการรักษาประโยชน์สาธารณะและดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างกลไกการกล่อมเกลาทองสังคม โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นเครื่องมือ ๒) พัฒนาหลักสูตรบทเรียน การเรียนการสอนการนำเสนอ และรูปแบบการป้องกัน การทุจริตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอนในทุกระดับ มีวิธีการการจัดทำ และพัฒนาหลักสูตรการป้องกันการทุจริตตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนารูปแบบและแนวทางในการถ่ายทอดประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการต่อต้านการทุจริต ๓) การพัฒนาระบบและจัดการองค์ความรู้การป้องกันการทุจริตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวิธีการการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดทำและประมวลองค์ความรู้ในการป้องกันการทุจริตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างบทเรียนการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ในการเป็นแม่แบบการสอน การป้องกันการทุจริตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{๖๙}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประมวลและกลั่นกรองจาก พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และขอพระราชทาน พระบรมราชานุญาตนำไปเผยแพร่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชานุญาตตามที่ขอพระมหากรุณาโดยมีใจความว่า “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อัน

^{๖๙} อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔), หน้า ๖๖-๖๗

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ และนักธุรกิจทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”^{๗๐}

การดำเนินชีวิตอยู่บนทางสายกลางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยมีความพอประมาณ ความพอดีต่อความจำเป็นไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปและต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่^{๗๑} การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านพุทธริต ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นชัดเจนในโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริต่างๆ หลากหลาย ที่มีขึ้นเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นนั้น ประการแรก คือ ความพออยู่ พอกิน และพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นพื้นฐานหลักของชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา ในข้อต่างๆ อันมีหลักแห่งการเดินทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทา เรื่องของการพอเพียงเป็นการประมาณในการบริโภคซึ่งอยู่ในหลักธรรมเรื่อง มัตตัญญูตา การสันโดษ ยินดี พึงพอใจแต่ในลาภผล ผลงานและผลสำเร็จต่างๆ ที่ตนสร้างหรือแสวงหามาได้ด้วยกำลังร่างกายกำลังความเพียรพยายามของตนเองโดยชอบธรรม มีความประมาณตน มีวิริยะอุตสาหะในการประกอบอาชีพและการไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เบียดเบียนคนอื่น^{๗๒}

คุณลักษณะที่สำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข คือ แนวทางการดำเนินชีวิตให้อยู่บนทางสายกลางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพ้นจากภัยและวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งคุณลักษณะ ๓ ห่วง ๒

^{๗๐} อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรโค้ชเพื่อการรู้คิดด้านทุจริต**, หน้า ๑๐๖.

^{๗๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๗๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.

เงื่อนไข คือ ๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ และ ๓) มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ และเงื่อนไขในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมี ๒ เงื่อนไขคือ ๑) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ ๒) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต^{๗๓}

งานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เน้นไปที่ทฤษฎีบันได ๙ ขั้น สู่ความพอเพียง^{๗๔} คือ **พอกิน** ด้วยการมีความมั่นคงทางอาหาร อาทิ พืช ผัก ไม้ผล ไม้กินดอก ไม้กินใบ ไม้กินลำ ไม้กินหน่อ ไม้กินต้น กินหัวเผือก มัน กินลูก กล้วย ถั่ว ข้าว เห็ด กบ ปลา ปศุสัตว์อื่นๆ ทำให้ชุมชนพอกิน

พอใช้ ด้วยการมีผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้ อาทิ ผลิตภัณฑ์จากเนกประสงค์ เช่น สบู่ แชมพู น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า มีคลินิก ช่างบ้านคือ สวนสมุนไพร มีปุ๋ยหมัก น้ำหมัก ชีวภาพ ถ่านชีวมวล ก๊าซชีวภาพจาก มูลสัตว์ จากเศษอาหาร ทำให้ชุมชนพอใช้

พออยู่ ด้วยการมีบ้านดิน บ้านพอเพียง หรือมีภูมิทัศน์ที่สะอาด สวยงาม มีพื้นที่ปลอดภัย สร้างสรรค์สำหรับทำ กิจกรรมร่วมกัน

พอร่มเย็น ด้วยการจัดถนนสาย วัฒนธรรม นำคนในชุมชนสู่ทาน ศิล ภาวนา เกิดผลดีด้านกายภาพ สังคม สติ ปัญญา จิตใจ ทำให้ชุมชนร่มเย็น

มีบุญ ด้วยการนำพืชพันธุ์ธัญญาหาร ข้าว ปลา อาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ ในศูนย์เรียนรู้ไปทำบุญแก่สมณะ พระสงฆ์ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ทำให้ ชุมชนได้บุญ

มีทาน ด้วยการนำพืชพันธุ์ธัญญาหาร ข้าว ปลา อาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ ในศูนย์เรียนรู้ไปแบ่งปัน ไปเกื้อกูลแก่เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนชรา ผู้ด้อยโอกาส ทำให้ชุมชนเอื้ออาทร

^{๗๓} อ่างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด**, หน้า ๑๐๖.

^{๗๔} ยุพิน ประเสริฐพริศรี และ คณะ, **วิถี... พอเพียงเคียงธรรม ๒๐ แหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียง**, (นครปฐม: สาละพิมพ์การ, ๒๕๕๙), หน้า ๒๔-๒๕.

มีเก็บ ด้วยการเก็บ การแปรรูปข้าว อาหาร ให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น นานขึ้น แม่ฝนเลี้ยง น้ำท่วม หรือเกิดภัยพิบัติ ก็ มีกิน มีใช้ ไม่ขาดแคลน ทำให้ชุมชนมีการ เก็บสะสมอาหารได้มากขึ้น นานขึ้น

มีขาย ด้วยการมีตลาดในชุมชน และในห้างสรรพสินค้ารองรับพืช ผัก ผลไม้ ัญญาอาหาร ข้าว ปลา อาหารของชุมชน ทำให้ชุมชนมีรายได้

มีเครือข่าย ด้วยการเชื่อมโยง เครือข่ายทั้งภายใน ภายนอก ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาค ประชาสังคม เพื่อร่วมกัน คิดเรื่องดีๆ ทำสิ่งดีๆ แก่หมู่บ้าน ชุมชน สังคม ประเทศ

๔.๒ การส่งเสริมการดำเนินชีวิตบนหลักการของความพอเพียงเพื่อต่อต้านการทุจริต

การดำเนินชีวิตอยู่บนทางสายกลางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะก่อให้เกิดคุณภาพ ชีวิตที่ดีอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยมีความพอประมาณ ความพอดีต่อความจำเป็นไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปและต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ มี ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่^{๗๕}

ทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ไม่ใช่เฉพาะในหมู่บ้านชนหรือเกษตรกร โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือการเกิดจิตสำนึก มีความ ศรัทธาเชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติต่อไป

๑. ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ไม่ใช่ ง่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น วางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกัน รวมทั้งใฝ่รู้และมีการ พัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคตและเป็นที่พึ่ง ให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่นหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบ สัมมาชีพ รู้ข้อมูล รายรับ-รายจ่าย ประหยัดแต่ไม่ใช่ตระหนี่ลด-ละ-เลิกลายมุข สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และรู้จัก ออมเงินและสิ่งของเครื่องใช้ ดูแล รักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมนอบ ข้างรวมถึงการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้

^{๗๕} สทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

อย่างเหมาะสม มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว สำหรับประชาชนทั่วไปมีหลักในการพึ่งตนเอง ๕ ประการ^{๗๖} คือ

๑) ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นທີ່พึ่งของตนเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ดังกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการพัฒนาคน ความว่า “บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือความหนักแน่นมั่นคงในทางสุจริตธรรมและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอับบายในการปฏิบัติงาน ประกอบพร้อมด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน”

๒) ด้านสังคม แต่ละสังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งเป็นอิสระ ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกัน ไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกพยายามที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประชาสัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงานที่เกื้อหนุนสนับสนุนกัน

๓) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดอย่างฉลาดพร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “ถ้ารักษาสีสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม นึกว่าอยู่ได้อีกหลายร้อยปี ถึงเวลานั้นลูกหลานของเราก็คงจะหาวิธีแก้ปัญหาต่อไป เป็นเรื่องของเข ไม่ใช่เรื่องของเร แต่เราก็ได้รักษาสีสิ่งแวดล้อมไว้ให้พอสมควร”

๔) ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดีจึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ สังคมไทย และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “การเสริมสร้างสิ่งที่ชาวบ้านชาวชนบทขาดแคลนและต้องการ คือความรู้ในด้านเกษตรกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสิ่งที่เหมาะสม” “การใช้เทคโนโลยีอย่างใหญ่โต เต็มรูปหรือเต็มขนาดในงานอาชีพหลักของประเทศย่อมมีปัญหา”

๕) ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้และไม่มีการมุ่งที่ลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกินและสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองในระดับเบื้องต้น ดังกระแสรับสั่ง ความว่า “การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตนเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไป ก็คือ ให้มีเกียรติว่ายืนด้วยตนเอง” “หากพวกเราร่วมมือร่วมใจกันทำเศษหนึ่งส่วนสี่ ประเทศของเราก็สามารถรอดพ้นจากวิกฤตได้”

^{๗๖} สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๖๑), หน้า ๑๑๔ - ๑๑๕.

๒. ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน บนหลักของความ รู้รักสามัคคี รักษาเอกลักษณ์ ภาษา สร้างเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกันภายในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพองค์กรการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม รอบคอบ เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง พื้นฟูทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืนคงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน^{๗๗} การเสริมสร้างความพอเพียงระดับชุมชน หมายถึงการที่คนในชุมชนได้รวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นเครือข่ายกันในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมของชุมชน รู้จักการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ ความรัก ความสามัคคี โดยการสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันภายในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกันสร้างเครือข่ายป้องกัน และต่อต้านการทุจริต การรวมกลุ่มอาชีพ สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาดของชุมชน การเสริมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อนำมาสร้างผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่มีความพอเพียง พึ่งตนเองได้^{๗๘}

การเสริมสร้างการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน โดยการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนในดำเนินชีวิต แบบพอมีพอกินไม่เบียดเบียนสร้างความเดือนร้อนให้กับตัวเอง และคนอื่น ดังนั้นการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จึงเรียกได้ว่าเป็นการใช้หลักปรัชญาในขอบเขตที่กว้างขึ้นกว่าในระดับบุคคลและครอบครัว ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจ จากผู้คนเป็นจำนวนมากขึ้น เพื่อจะร่วมกันทำสิ่งต่างๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนกลุ่มผู้อื่นในชุมชนด้วย มิได้สร้างประโยชน์ให้แต่ตนเองหรือครอบครัวเพียงอย่างเดียวในการใช้ชีวิตในชุมชน^{๗๙} การเสริมสร้างการรวมเป็นเครือข่าย เป็นกลุ่มโดยเน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร ซึ่งเมื่อบุคคล หรือครอบครัวที่อยู่ในชุมชน มีความพอเพียงในระดับหนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือเครือข่าย เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการสังคม การศึกษาของคนในชุมชน^{๘๐} การที่ผู้คนใน

^{๗๗} อ่างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด**, หน้า ๑๑๔ - ๑๑๕.

^{๗๘} สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๗๙} สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

ชุมชนมารวมตัวกันเป็นเครือข่าย เป็นกลุ่มกันเพื่อดำเนินการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สภาพสังคมของแต่ละชุมชน โดยกลุ่มคน หรือเครือข่ายได้พยายามใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนโดยผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้คนหลายสถานภาพในสิ่งที่จะนำมาเสริมสร้างประโยชน์ความสุขของคนส่วนรวมในชุมชน และเสริมสร้างความก้าวหน้าของชุมชนอย่างมีเหตุมีผล สติปัญญา ความรอบรู้ ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และอีกทั้งการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้คนหลายฝ่ายยังต้องอยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต อดกลั้นต่อการกระทบกระทั่ง ต้องมีความขยันหมั่นเพียร มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน^{๔๑}

๓. ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงานด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งต้องมีความรู้และเข้าใจธุรกิจของตนเอง รู้จักลูกค้า ศึกษาคู่แข่ง และเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิดในสิ่งที่ถนัดและทำตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้และจิตสำนึกให้แก่นักงานอย่างเหมาะสม^{๔๒} การเสริมสร้างความพอเพียงในการประกอบธุรกิจภาคเอกชน มุ่งเน้นความมุ่งมั่นในการส่งเสริมดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น ด้วยความซื่อสุจริต ตรงไปตรงมา ไม่โกง ไม่ประกอบธุรกิจโดยการประพดิตทุจริต แต่มีความยุติธรรม แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการเกื้อกูลแบ่งปัน มุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และนายจ้างกับพนักงาน มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม^{๔๓}

๔. ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศโดยเริ่มจากการวางรากฐาน ให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่าง พอมีพอกิน และ พึ่งตนเองได้ มีความรู้ และ คุณธรรมในการดำเนินชีวิตมีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่ง เพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้ สืบทอด ภูมิปัญญา และ ร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง รู้รักสามัคคี เสริมสร้าง เครือข่ายเชื่อมโยง ระหว่าง

^{๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๕ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๔๒} อ่างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด**, หน้า ๑๑๕.

^{๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕.

ชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด^{๔๔} การเสริมสร้างการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในระดับประเทศ เป็นการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอีกระดับหนึ่ง จากเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัว และระดับชุมชน ซึ่งเป็นการต่อยอดจากเศรษฐกิจพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กรที่ก้าวขึ้นมาจากระดับบุคคลและครอบครัว ก่อนจะขยายตัวขึ้นมาในระดับประเทศในท้ายที่สุด ซึ่งแนวทางในการเชื่อมโยงการดำเนินกิจกรรม หรือการดำเนินการด้านต่างๆ ต้องเป็นเครือข่าย โดยผู้คนทุกคนในประเทศตลอดถึงหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชนต่างๆ^{๔๕} การเสริมสร้างเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางของหลักปรัชญาแห่งเศรษฐกิจพอเพียงนี้จะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบเป็นขั้นเป็นตอน โดยเริ่มจากการวางรากฐานประเทศชาติ และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีความพอเพียง สามารถอยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งพาตนเองได้ และมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ พร้อมทั้งมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อแบ่งปัน ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต^{๔๖}

๔.๓ การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้วยจิตพอเพียงป้องกันการทุจริต

การสร้างภูมิคุ้มกันสังคมไทยให้ปลอดภัยจากภัยคุกคามการทุจริตต้องมีการกำหนดเป็นนโยบาย มาตรการระดับประเทศ และกำหนดแนวปฏิบัติหรือตัดสินใจเพื่อให้การดำเนินการต่างๆ บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปกติแล้วนโยบายจะถูกประกาศใช้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีระบบและเป็นทางการ การสร้างภูมิคุ้มกันมีหลายรูปแบบ ดังนี้

๑. ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมายคำว่าภูมิคุ้มกันทางสังคม ในคอลัมน์คุยกับผู้อ่านในนิตยสารหมอชาวบ้าน เล่มที่ ๒๔๖ ปี ๒๕๔๒ ว่าภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ ครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง ถ้าครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็งก็จะทำให้โรคต่างๆ ทางสังคมทำอันตรายไม่ได้ ควรหันมาใช้วัคซีนทางสังคม คือส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่นและชุมชนเข้มแข็งขอให้เพื่อนคนไทยสนใจเรื่องนี้ และช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมทั้งที่ทำได้ด้วยตนเอง และทั้งโดยการผลักดันให้เป็นนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ เมื่อสังคมมีภูมิคุ้มกันเราก็ไม่ต้องเป็นโรคติดเชื้อหรือโรคมะเร็งทางสังคมทำให้ยืนยาวและมีคุณภาพแข็งแรง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมที่จำเป็น คือ ทุกคนในสังคมไทยได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง สามารถเข้าถึงบริการและทรัพยากรอย่างเป็นธรรม กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสและการพัฒนาศักยภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ประชาชนมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งเป็นพลังร่วมของสังคมไทย และทุกคนสามารถอยู่

^{๔๔} อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด**, หน้า ๑๑๖.

^{๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๔๖} สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

ในชุมชนและสังคมที่ยึดโยงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมในมิติทางวัฒนธรรม คือ การนำองค์ความรู้ในมิติทางศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยมาเป็นปัจจัยส่งเสริม (วัคซีน) ในการทำให้เกิดครอบครัวอบอุ่น สังคมเข้มแข็ง มีความร่วมมือ/รวมใจ/สามัคคี ปังเจกบุคคล เป็นทั้งคนเก่งและดีจนนำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข^{๘๗}

การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวที่ทำให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ได้แก่ ๑) ความรับผิดชอบและวินัยภายในครอบครัว จะต้องมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย สามารถจะปฏิบัติได้เป็นการวางแผนและกำหนดร่วมกันจากสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสมาชิกทุกคนต้องรักษาความรับผิดชอบและวินัยอย่างมั่นคงเสมอต้นเสมอปลาย และปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ๒) ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นรากฐานสำคัญในการใช้ชีวิตร่วมกันในครอบครัว ความไว้วางใจซึ่งกันและกันจะเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีลูกวัยรุ่นนั้น พ่อแม่ผู้ปกครองก็ต้องไว้วางใจ ในการตัดสินใจของตนเองที่จะให้อิสระและส่งเสริมให้ลูกได้เป็นตัวของตัวเองอย่างเหมาะสม ขณะที่วัยรุ่นจำเป็นต้องรักษาความเชื่อใจ ความไว้วางใจที่พ่อแม่มีให้โดยแสดงพฤติกรรมที่เป็นความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ๓) การจัดการและควบคุมอารมณ์ การเรียนรู้ที่จะเข้าใจอารมณ์ตนเอง สาเหตุ ตัวกระตุ้นต่อและการแสดงออก รวมทั้งได้เรียนรู้ในการฝึกฝนตนเองที่จะจัดการอารมณ์อย่างเหมาะสม ก็จะช่วยให้เกิดผลดีตนเองและคนรอบข้าง โดยเฉพาะส่งผลต่อสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว ๔) การไม่ด่วนสรุป ไม่ตัดสิน การพูดคุยสอบถามทำความเข้าใจถึงความรู้สึก หรือความต้องการที่แท้จริง หาข้อเท็จจริงก่อนโดยไม่รีบด่วนสรุปหรือตัดสิน จะช่วยให้ทราบเหตุผลที่แท้จริงในการกระทำต่างๆ เข้าใจสถานการณ์ความเป็นจริงได้ดี เกิดความเข้าใจกัน และนำมาซึ่งสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันในครอบครัว ๕) การใส่ใจความรู้สึกของกันและกัน หากสมาชิกในครอบครัวต่างใส่ใจความรู้สึกซึ่งกันและกันเอาใจเขามาใส่ใจเรา นึกถึงความรู้สึกของคนอื่น ย่อมมีผลต่อรูปแบบในการแสดงออกทั้งคำพูดและการกระทำซึ่งจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และช่วยให้สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัวได้^{๘๘}

๒. ภูมิคุ้มกันให้กับธุรกิจ การสร้างภูมิคุ้มกันในระบบธุรกิจต้องมีการดำเนินการอย่างบูรณาการสามารถป้องกันบริษัทจากผลกระทบภายนอกทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จัดระบบมาตรฐานต่างๆ ดังนี้ ๑) ระบบการบริหารงานคุณภาพ เพื่อสามารถตรวจสอบ

^{๘๗} อ่างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด**, หน้า ๑๑๖.

^{๘๘} สำนักปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, **คู่มือการขับเคลื่อนงานการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗ การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๗), หน้า ๔๑.

ภายในในองค์กรได้ และป้องกันการรั่วไหลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และเพิ่มประสิทธิภาพให้กับองค์กร ๒) ระบบมาตรฐานการผลิต เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสินค้าและองค์กรให้สามารถแข่งขันในระดับสากล ๓) การกระจายความเสี่ยงทางธุรกิจ โดยมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และขยายตลาดขายส่งในตลาดใหม่ที่เป็นที่นิยมและการส่งออกไปขายต่างประเทศ เพื่อป้องกันและกระจายความเสี่ยงจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ๔) ให้ความสำคัญกับลูกค้าประจำ และการสร้างลูกค้าใหม่ด้วยผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง ตลอดจนการพัฒนาสินค้าและบริการที่ประทับใจ ๕) ให้ความสำคัญกับการสร้างสร้างชื่อเสียงสินค้า โดยส่งผลิตภัณฑ์รวมถึงผลงานบริหารองค์กรเข้าร่วมประกวดรางวัลระดับประเทศ เพื่อยกระดับสินค้าและความเชื่อมั่นในภาพลักษณ์ขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับและรู้จักพร้อมๆ ไปกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตราสินค้า ๖) สร้างพันธมิตรเครือข่ายธุรกิจ โดยเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการในท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน ด้วยการเปิดศูนย์ดูงานให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

๓. ภูมิคุ้มกันผู้ประกอบการภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับงานราชการ เช่น กรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีเรือนจำนำร่องตามหลักเกณฑ์กลุ่มแรก คือเรือนจำสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา กรมราชทัณฑ์มีการปรับกลยุทธ์ใหม่โดยเปลี่ยนจากการเริ่มต้นจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจมาเป็นการลงมือปฏิบัติจริงๆ โดยนำมาประยุกต์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งแต่ละกลุ่มบุคคลมีวิธีการปรับใช้หลักของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานที่อยู่อาศัย และวิถีชีวิตโดยรอบสำหรับกรมราชทัณฑ์แบ่งกลุ่มข้าราชการออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มข้าราชการที่ทำงานเรือนจำจังหวัด มีบ้านพักเป็นหลังเดี่ยว ๒) กลุ่มข้าราชการที่อยู่อาศัยเพต ๓) กลุ่มข้าราชการที่ทำงานอยู่ในกรมราชทัณฑ์ จากนั้นกำหนดยุทธศาสตร์ ๘ อย่าง และยกตัวอย่างโครงการให้เข้าใจ นำไปปฏิบัติได้ดังนี้ ๑) การใช้ชีวิตพอประมาณและพึ่งตนเอง เช่น โครงการแก้มลิง โครงการเกษตรชีวิตวิถี และการประกวดชีวิตผู้คุมแบบพอเพียง ๒) การมีคุณธรรมซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น โครงการเรือนจำใสสะอาด มาตรฐานเรือนจำโปร่งใส ๕ ด้าน โครงการปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม ความประพฤติและระเบียบวินัย ๓) การเสริมสร้างความสุขในครอบครัว และการพัฒนาทางจริยธรรม เช่น โครงการรักเดียวใจเดียว โครงการลูกหลานราชทัณฑ์อบอุ่น และโครงการครอบครัวสัมพันธ์ ๔) การปลอดอบายมุข เช่นโครงการงดเหล้าเข้าเฝ้า ๕) ความสามัคคีและการรวมพลัง เช่นโครงการชุมชนพิทักษ์ความสะอาด โครงการหนึ่งราชทัณฑ์ และโครงการเพื่อนเตือนเพื่อน ๖) การส่งเสริมสุขภาพอนามัย เช่น โครงการคลินิกคลายทุกข์ และโครงการวิ่งรอบคุก ๗) การพัฒนาตนเองสร้างเครือข่ายความรู้ เช่น โครงการความรู้คู่การทำงาน และโครงการห้องสมุดกำแพง ๘) การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น โครงการกระดาษรีไซเคิล โครงการปั่นจักรยาน และโครงการประหยัดไฟ^{๘๙}

^{๘๙} อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด**, หน้า ๑๑๗.

๔.๔ การเสริมสร้าง STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านทุจริต

รูปแบบความเข้มแข็ง หรือ STRONG Model (จิตพอเพียงต้านทุจริต) นั้น เป็นรูปแบบที่มาจากยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้มีการวิเคราะห์ภาพอนาคตของประชาชนและสังคมในระยะ ๕ ปีข้างหน้าไว้ว่า หากยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนของสังคมไทยในการนำไปปฏิบัติจริง ประชาชนชาวไทยจะมีความตื่นตัวต่อการทุจริตมากขึ้น ให้ความสนใจต่อข่าวสารและตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริตที่มีต่อประเทศมากขึ้น การแสดงออก ของประชาชนที่ต่อต้านการทุจริตทั้งในชีวิตประจำวัน ผ่านสื่อสาธารณะและสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ มาจากการตื่นรู้ว่า นอกจากจะผิดกฎหมายและทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศแล้ว ยังเป็นพฤติกรรมที่ผิดจริยธรรม น่ารังเกียจ ประชาชนจะเริ่มเรียนรู้การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม พัฒนาวัฒนธรรมทางสังคมบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่กระทำการทุจริตเนื่องจากมีพื้นฐานจิตพอเพียง ละอายในการทำทุจริตประพฤติดีชอบ รวมทั้งไม่ยอมให้ผู้อื่นกระทำการทุจริตอันส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวมเพื่อให้ภาพอนาคตดังกล่าวสามารถบรรลุผลได้จริง หน่วยงานทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญอย่างแท้จริงกับการปรับประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ประกอบกับหลักการต่อต้านการทุจริตอื่นๆ เพื่อสร้างฐานคิดจิตพอเพียงต่อต้านการทุจริตให้เกิดขึ้น โดยประยุกต์โมเดล "STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต" ซึ่งพัฒนาโดย รองศาสตราจารย์ ดร. มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกอบด้วย^{๙๐}

๑) S (sufficient) : ความพอเพียง ผู้นำ ผู้บริหาร บุคคลทุกระดับ องค์กรและชุมชน น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์เป็นหลักความพอเพียงในการทำงาน การดำรงชีวิต การพัฒนาตนเองและส่วนรวม รวมถึงการป้องกันการทุจริตอย่างยั่งยืน ความพอเพียงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ของมนุษย์แม้ว่าจะแตกต่างกันตามพื้นฐาน แต่การตัดสินใจว่าความพอเพียงของตนเองต้องตั้งอยู่บนความมีเหตุมีผลรวมทั้งต้องไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และส่วนรวม ความพอเพียงดังกล่าวจึงเป็นภูมิคุ้มกันให้บุคคลนั้นไม่กระทำการทุจริต ซึ่งต้องให้ความรู้ความเข้าใจ (knowledge) และปลูกให้ตื่นรู้ (realize)

๒) T (transparent) : ความโปร่งใส ผู้นำ ผู้บริหาร บุคคลทุกระดับ องค์กรและชุมชนต้องปฏิบัติงานบนฐานของความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ดังนั้น จึงต้องมีและปฏิบัติตามหลัก

^{๙๐} อ้างแล้ว, มหาเถรสมาคม, หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา (Anti Corruption Education), หน้า ๑๐.

ปฏิบัติ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎหมาย ด้านความโปร่งใส ซึ่งต้องให้ความรู้ความเข้าใจ (knowledge) และปลูกให้ตื่นรู้ (realize)

๓) R (realize) : ความตื่นรู้ ผู้นำ ผู้บริหาร บุคคลทุกระดับ องค์กรและชุมชน มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักรู้ถึงรากเหง้าของปัญหาและภัยร้ายแรงของการทุจริตประทุติมิชอบ ภายในชุมชนและประเทศ ความตื่นรู้จะบังเกิดเมื่อได้พบเห็นสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการทุจริต ย่อมจะมีปฏิกิริยาเฝ้าระวังและไม่ยินยอมต่อการทุจริตในที่สุดซึ่งต้องให้ความรู้ความเข้าใจ (knowledge) เกี่ยวกับสถานการณ์การทุจริตที่เกิดขึ้น ความร้ายแรงและผลกระทบต่อระดับบุคคลและส่วนรวม

๔) O (onward) : มุ่งไปข้างหน้า ผู้นำ ผู้บริหาร บุคคลทุกระดับ องค์กรและชุมชน มุ่งพัฒนาและปรับเปลี่ยนตนเองและส่วนรวมให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน บนฐานความโปร่งใส ความพอเพียงและร่วมสร้างวัฒนธรรมสุจริตให้เกิดขึ้นอย่างไม่ย่อท้อ ซึ่งต้องมีความรู้ความเข้าใจ (knowledge) ในประเด็นดังกล่าว

๕) N (knowledge) : ความรู้ ผู้นำ ผู้บริหาร บุคคลทุกระดับ องค์กรและชุมชน ต้องมีความรู้ความเข้าใจสามารถนำความรู้ไปใช้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินได้อย่างถ่องแท้ ในเรื่อง สถานการณ์การทุจริต ผลกระทบที่มีต่อตนเองและส่วนรวม ความพอเพียงด้านทุจริต การแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมที่มีความสำคัญยิ่งต่อการลดการทุจริตในระยะยาว รวมทั้ง ความอายไม่กล้าทำทุจริตและความไม่ทนเมื่อพบเห็นว่ามีทุจริตเกิดขึ้น เพื่อสร้างสังคมไม่ทนต่อการทุจริต

๖) G (generosity) : ความเอื้ออาทร คนไทยมีความเอื้ออาทร มีเมตตา น้ำใจต่อกัน บนฐานของจิตพอเพียงด้านทุจริต ไม่เอื้อต่อการรับหรือการให้ผลประโยชน์หรือต่อพวกพ้อง^{๔๑}

การพัฒนาโมเดล STRONG สู่ STRONGER – STRONGEST ตามหลักภาษาอังกฤษที่คำว่า “STRONG” มีการเปรียบเทียบขั้นกว่า (comparative) และขั้นสูงสุด (superlative) จึงมีการพัฒนาโมเดล STRONG สู่ STRONGER-STRONGEST เพื่อให้การดำเนินภารกิจป้องกัน การทุจริตนำประเทศไทยไปสู่การเป็น “ประเทศไทยใสสะอาด ไทยทั้งชาติต้านทุจริต” อันเป็นวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

^{๔๑} อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, **หลักสูตรโค้ชเพื่อการรู้คิดด้านทุจริต**, หน้า ๑๐๔ - ๑๐๕.

โมเดล STRONGER

โมเดล STRONGER เป็นการพัฒนาไปสู่หลักการต่อต้านการทุจริตที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยได้เพิ่มนิยามเชิงปฏิบัติจากการนำตัวอักษรแรกของศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายเชิงบวกจำนวน ๒ คำ ได้แก่ ความเป็นเลิศ (Excellence: E) และการเปลี่ยนแปลง (Reformity : R)

(๑) เป็นเลิศ (Excellence: E) ปัจเจกบุคคล องค์กร และชุมชนมุ่งความเป็นเลิศในการนำหลักของโมเดล STRONG ได้แก่ พอเพียง (Sufficient: S) โปร่งใส (Transparent: T) ตื่นรู้ (Realise: R) มุ่งไปข้างหน้า (Onward: O) ความรู้ (Knowledge: N) และเอื้ออาทร (Generosity: G) รวมถึงหลักการสำคัญของโมเดล STRONG คือ การมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและการแจ้งเบาะแสการทุจริต (Watch and Voice) ไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันการทุจริตภายในองค์กรและการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

(๒) เปลี่ยนแปลง (Reformity: R) ปัจเจกบุคคล องค์กร และชุมชนมุ่งพัฒนาและปรับเปลี่ยนตนเองและองค์กรไปสู่การสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตด้วยหลักความพอเพียง การแยกแยะผลประโยชน์ส่วนรวมและผลประโยชน์ส่วนตน มีการบริหารจัดการองค์กรและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างโปร่งใสเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ รวมถึงมีความตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริต มีการพัฒนาและบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ ให้เท่าทันการทุจริต โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์

โมเดล STRONGEST

โมเดล STRONGEST เป็นการพัฒนาไปสู่การป้องกันและต่อต้านการทุจริตด้วยความเข้มแข็งสูงสุด อันจะนำไปสู่สังคมที่มีความโปร่งใสอย่างยั่งยืน โดยได้เพิ่มนิยามเชิงปฏิบัติจากการนำตัวอักษรแรกของศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายจำนวน ๓ คำ ได้แก่ จริยธรรม (Ethics: E) ยั่งยืน (Sustainability: S) และสัจธรรม (Truth: T)

(๑) จริยธรรม (Ethics: E) ปัจเจกบุคคล องค์กร และชุมชนเป็นผู้มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดำรงตนอย่างมีเหตุผล รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีการบังคับใช้ประมวลจริยธรรม จรรยาบรรณ มาตรฐานทางคุณธรรม เพื่อให้การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่รัฐและพนักงานเอกชนอยู่บนฐานของความมีจริยธรรม

(๒) ยั่งยืน (Sustainability: S) การพัฒนาสังคมไทยให้โปร่งใสไร้การทุจริตอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) จะสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยที่แข็งแกร่ง สู่ “ประเทศไทยใสสะอาด ไทยทั้งชาติต้านทุจริต” อันเป็นวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)

(๓) สัจธรรม (Truth: T) STRONG Model ที่มีการพัฒนาเป็น ๓ ระดับ จาก STRONG สู่ STRONGER และปลายทางของระดับ STRONGEST คือ มีสัจธรรมเป็นแก่น คือ คนไทยมีจิตใจ

สะอาด บริสุทธิ์ เสียสละ และประพฤติดีงาม ครองงาน ครองคน และครองตนอยู่บนพื้นฐานของ จริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต^{๙๒}

๔.๓.๒ กิจกรรมการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้าน การทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

การจัดกิจกรรมการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการ ทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย พระ สังฆาธิการ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองหนองปลิง และเทศบาลตำบลนครชุม คณะอาจารย์ครู ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เยาวชน นิสิตนักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไป จำนวน ๔๐๕ รูป/คน โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการส่งเสริมมีส่วน ร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริต อย่างยั่งยืน จำนวน ๔ โครงการ/กิจกรรม ดังนี้

๑. กิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้าน การทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้าน การทุจริต

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และ การสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมปลูกฝัง จิตสำนึก คุณธรรม ค่านิยมสุจริต และการต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริตกิจกรรมการส่งเสริมค่านิยมสุจริต และการต่อต้าน ทุจริตคอร์รัปชันนี้เป็นรูปแบบของกิจกรรมเชิงวิชาการพร้อมทั้งกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรม ภาควิชาการเป็นกระบวนการอบรมปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริตโดยการให้การศึกษา การอบรมปมสร้างนิสัย การให้ความรู้ในการสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต การปลูกฝังความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ และเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนสามารถปรับฐานความคิด ทุกช่วงวัยให้มีความคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมมีค่านิยมร่วม ด้านทุจริต มีจิตสำนึกสาธารณะ มีคุณธรรมความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมาไม่เอินเอียง ไม่มีอุบายลอก หลวง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีแต่ความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติใดๆทั้งสิ้น การรณรงค์

^{๙๒} สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๖๔), หน้า ๓๔ - ๓๕.

ปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบคนอื่น รณรงค์ส่งเสริมจิตสำนึกสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต การแสดงออกที่สร้างสรรค์ก่อเกิดประโยชน์ ไม่พูดหรือแสดงออกที่ไม่สร้างสรรค์ การละเว้นการพูดเท็จ การไม่โกหกหลอกลวง

จากการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต เป็นกิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต เป็นรูปแบบของกิจกรรมเชิงวิชาการพร้อมทั้ง กิจกรรมเชิงปฏิบัติการแสดงออกถึงความรับผิดชอบ และการส่งเสริมค่านิยมสุจริต กิจกรรมภาควิชาการ เป็นกระบวนการอบรมกลุ่มเยาวชนทางสังคมวัฒนธรรมสุจริต และปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต การปลูกฝังความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ และเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนสามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม

๑.๑ กิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต

ชื่อกิจกรรม	: การอบรมเชิงปฏิบัติการ การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต
ลักษณะของกิจกรรม	: กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ และระดมความคิดเห็นของนักเรียนในเรื่องปลูกฝังจิตสำนึก คุณธรรม ค่านิยมสุจริต และการต่อต้านการทุจริต ส่งเสริมจิตสำนึกสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตทางวาจา พูดจาสร้างสรรค์ ก่อประโยชน์ ละเว้นการพูดเท็จ ไม่โกหกหลอกลวง
ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	: ตัวแทนนักเรียน จำนวน ๖๐ คน
วัน/ เวลา	: วันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕
สถานที่	: ห้องประชุมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดไตรภูมิ จังหวัดกำแพงเพชร

๑.๒ การประเมินการปฏิบัติการ การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต

การประเมินการปฏิบัติการ การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (action research) ได้ใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติการที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ (rating scale)

การประเมินการปฏิบัติการ การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรม ครอบคลุมการประเมินด้านบริบท

(context evaluation) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (input evaluation) การประเมินด้านกระบวนการ (process evaluation) และการประเมินด้านผลผลิต (product evaluation) มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต โดยภาพรวม

การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านบริบท	๔.๒๗๕	.๓๕๘	มาก
๒. ด้านปัจจัยนำเข้า	๔.๑๔๕	.๒๓๐	มาก
๓. ด้านกระบวนการ	๔.๒๐๒	.๒๔๓	มาก
๔. ด้านผลผลิต	๔.๒๗๔	.๒๕๕	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	๔.๒๐๒	.๑๖๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๐๒$, S.D.= .๑๖๐) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านบริบท ($\bar{X} = ๔.๒๗๕$, S.D.= .๓๕๘) ด้านผลผลิต ($\bar{X} = ๔.๒๗๔$, S.D.= .๒๕๕) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = ๔.๒๐๒$, S.D.= .๒๔๓) และด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = ๔.๑๔๕$, S.D.= .๒๓๐)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ด้านบริบท

ด้านบริบท		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	๔.๑๖๗	.๕๕๗	มาก
๒	วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัจจุบัน	๔.๓๘๑	.๕๔๖	มาก
๓	เป้าประสงค์ ของกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหา อันนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินกิจกรรม	๔.๒๗๖	.๕๑๕	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๒๗๕	.๓๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต **ด้านบริบท** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๗๕$, S.D.= .๓๕๘) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต **ด้านบริบท** อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ วัตถุประสงค์ของกิจกรรม สอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัจจุบัน ($\bar{X} = ๔.๓๘๑$, S.D.= .๕๔๖), เป้าประสงค์ ของกิจกรรม สอดคล้องกับปัญหาอันนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินกิจกรรม ($\bar{X} = ๔.๒๗๖$, S.D.= .๕๑๕), และ วัตถุประสงค์ของกิจกรรม สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = ๔.๑๖๗$, S.D.= .๕๕๗)

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต **ด้านปัจจัยนำเข้า**

ด้านปัจจัยนำเข้า		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	จำนวนผู้เข้าอบรมมีความเหมาะสม	๔.๒๐๐	.๕๓๗	มาก
๒	จำนวนวิทยากรมีความเหมาะสม	๔.๑๕๑	.๔๗๐	มาก
๓	วิทยากรมีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ บรรยาย/การใช้สื่อ/ภาษา เข้าใจง่ายเหมาะสม	๔.๒๕๐	.๕๔๑	มาก
๔	การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	๔.๑๐๐	.๔๗๗	มาก
๕	วิทยากรมีการตอบข้อซักถามชัดเจน	๔.๐๔๐	.๕๔๕	มาก
๖	ระยะเวลาของกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๒๖๗	.๕๐๖	มาก
๗	เอกสารประกอบมีความเหมาะสม	๔.๑๒๑	.๕๑๔	มาก
๘	สถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม และทำกิจกรรมภาคปฏิบัติการณ์มีความเหมาะสม	๔.๑๐๘	.๔๖๗	มาก
๙	ระยะเวลาการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติมีความเหมาะสม	๔.๐๘๖	.๔๕๖	มาก
๑๐	ขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคปฏิบัติการณ์มีความเหมาะสม	๔.๑๒๖	.๓๖๓	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๑๔๕	.๒๓๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต **ด้านปัจจัยนำเข้า** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๔๕$, S.D.= .๒๓๐) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ระยะเวลาของกิจกรรมมี

ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.267$, S.D. = .506), วิทยากรมีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ บรรยาย/การใช้สื่อ/ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสม ($\bar{X} = 4.250$, S.D. = .541), จำนวนผู้เข้าอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.200$, S.D. = .537), จำนวนวิทยากรมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.151$, S.D. = .470), ขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคปฏิบัติการมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.126$, S.D. = .363), เอกสารประกอบมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.121$, S.D. = .514), สถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม และทำกิจกรรมภาคปฏิบัติการมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.108$, S.D. = .467), การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.100$, S.D. = .477), ระยะเวลาการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.086$, S.D. = .456) และ วิทยากรมีการตอบข้อซักถามชัดเจน ($\bar{X} = 4.040$, S.D. = .545)

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างต้นกล้า คุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ด้านกระบวนการ

ด้านกระบวนการ		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การจัดกิจกรรมตามกำหนดเวลาที่วางไว้	4.086	.345	มาก
๒	เนื้อหาภาคทฤษฎีสอดคล้องกับเป้าประสงค์	4.155	.359	มาก
๓	กระบวนการจัดลำดับขั้นกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.167	.457	มาก
๔	การจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติการสอดคล้องกับเป้าประสงค์	4.332	.526	มาก
๕	ผู้จัดดำเนินงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี	4.273	.550	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		4.202	.243	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.202$, S.D. = .243) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติการสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ($\bar{X} = 4.332$, S.D. = .526), ผู้จัดดำเนินงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี ($\bar{X} = 4.273$, S.D. = .550), กระบวนการจัดลำดับขั้นกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.167$, S.D. = .457), เนื้อหาภาคทฤษฎีสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ($\bar{X} = 4.155$, S.D. = .359) และการจัดกิจกรรมตามกำหนดเวลาที่วางไว้ ($\bar{X} = 4.086$, S.D. = .345),

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ด้านผลผลิต

ด้านผลผลิต		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การพัฒนาความรู้การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตที่ได้รับจากภาควิชาการ	๔.๓๐๐	.๕๘๒	มาก
๒	การพัฒนาความรู้การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตได้รับจากภาคปฏิบัติการ	๔.๒๐๕	.๕๐๓	มาก
๓	การพัฒนาทักษะการวางแผนงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงาน	๔.๓๕๐	.๓๘๓	มาก
๔	การพัฒนาทักษะความสัมพันธ์และกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม	๔.๒๒๖	.๕๗๘	มาก
๕	การพัฒนาประสบการณ์การทำงานเป็นเครือข่าย	๔.๒๙๐	.๔๙๕	มาก
	รวมค่าเฉลี่ย	๔.๒๗๔	.๒๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ด้านผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๗๔$, S.D.=.๒๕๕) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การพัฒนาทักษะการวางแผนงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงาน ($\bar{X} = ๔.๓๕๐$, S.D.=.๓๘๓), การพัฒนาความรู้การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตที่ได้รับจากภาควิชาการ ($\bar{X} = ๔.๓๐๐$, S.D.=.๕๘๒), การพัฒนาประสบการณ์การทำงานเป็นเครือข่าย ($\bar{X} = ๔.๒๙๐$, S.D.=.๔๙๕), การพัฒนาทักษะความสัมพันธ์และกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ($\bar{X} = ๔.๒๒๖$, S.D.=.๕๗๘) และ การพัฒนาความรู้การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตได้รับจากภาคปฏิบัติการ ($\bar{X} = ๔.๒๐๕$, S.D.=.๕๐๓)

๒. กิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต

กิจกรรมการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต เป็นกิจกรรมสัมมนาอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ โดยกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมความร่วมมือจากเครือข่ายประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ร่วมกับเครือข่ายประกอบด้วยคณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดกำแพงเพชร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร ดำเนินการจัดสัมมนาอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการประยุกต์ใช้เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วน ทุกสถาบันในสังคมตระหนักรู้ถึงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม จิตสำนึกต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันตามแนววิถีพุทธ โดยส่งเสริมให้ประชาชนข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งการปรับเปลี่ยนทัศนคติ วัฒนธรรม และค่านิยมที่สุจริตถูกต้อง ด้วยจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติประพฤติตนเป็นคนดี เยาวชนดี พลเมืองดี พนักงานข้าราชการที่ดี

จากการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ เป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต เป็นรูปแบบของกิจกรรมเชิงวิชาการพร้อมทั้งกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแสดงออกถึงความรับผิดชอบ และการส่งเสริมค่านิยมสุจริต กิจกรรมภาควิชาการเป็นกระบวนการอบรมกลุ่มเกลาทางสังคมวัฒนธรรมสุจริต และปลูกและปลุกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต การปลูกฝังความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ และเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อให้เยาวชนสามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนร่วม

๒.๑ กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต

ชื่อกิจกรรม	การอบรมเชิงปฏิบัติการ เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ
ลักษณะของกิจกรรม	กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ และระดมความคิดเห็นเรื่องการเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	พระสังฆาธิการ ตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดกำแพงเพชร องค์การบริหารส่วนจังหวัด กำแพงเพชร และสถาบันการศึกษา จำนวน ๒๕๐ รูปคน
วัน/ เวลา	วันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕
สถานที่	ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนปากคลองใต้ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

๒.๒ การประเมินการปฏิบัติการ การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคี เครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ

การประเมินการปฏิบัติการ เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย
ขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (action
research) ได้ใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติการที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ
(rating scale)

การประเมินการปฏิบัติการ เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย
ขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรม ครอบคลุมการ
ประเมินด้านบริบท (context evaluation) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (input evaluation) การ
ประเมินด้านกระบวนการ (process evaluation) และการประเมินด้านผลผลิต (product evaluation)
มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วม
ของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ
โดยภาพรวม

เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านบริบท	๔.๓๔๔	.๓๗๒	มาก
๒. ด้านปัจจัยนำเข้า	๔.๒๙๖	.๓๒๗	มาก
๓. ด้านกระบวนการ	๔.๔๐๗	.๒๔๙	มาก
๔. ด้านผลผลิต	๔.๔๕๑	.๓๔๔	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	๔.๓๖๐	.๒๓๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อน
พลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖๐$,

S.D.= .๒๓๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.451$, S.D.= .๓๔๔), ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.407$, S.D.= .๒๔๙), ด้านบริบท ($\bar{X} = 4.344$, S.D.= .๓๗๒) และด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.296$, S.D.= .๓๒๗)

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อด้านทุจริตตามแนววิถีพุทธ **ด้านบริบท**

ด้านบริบท		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	4.244	.523	มาก
๒	วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัจจุบัน	4.456	.545	มาก
๓	เป้าประสงค์ ของกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหา อันนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินกิจกรรม	4.332	.528	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		4.344	.๓๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อด้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ **ด้านบริบท** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.344$, S.D.= .๓๗๒) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อด้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ด้านบริบท อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัจจุบัน ($\bar{X} = 4.456$, S.D.= .545), เป้าประสงค์ ของกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหา อันนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินกิจกรรม ($\bar{X} = 4.332$, S.D.= .528), และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 4.244$, S.D.= .523)

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อด้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ด้านปัจจัยนำเข้า

ด้านปัจจัยนำเข้า		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	จำนวนผู้เข้าอบรมมีความเหมาะสม	๔.๒๘๔	.๕๗๐	มาก
๒	จำนวนวิทยากรมีความเหมาะสม	๔.๒๖๐	.๕๙๕	มาก
๓	วิทยากรมีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ บรรยาย/การใช้สื่อ/ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสม	๔.๒๗๔	.๕๕๓	มาก
๔	การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	๔.๓๑๔	.๕๘๑	มาก
๕	วิทยากรมีการตอบข้อซักถามชัดเจน	๔.๑๕๒	.๖๐๒	มาก
๖	ระยะเวลาของกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๔๖๘	.๕๓๙	มาก
๗	เอกสารประกอบมีความเหมาะสม	๔.๒๘๘	.๕๒๐	มาก
๘	สถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม และทำกิจกรรมภาคปฏิบัติการมีความเหมาะสม	๔.๓๔๔	.๕๓๒	มาก
๙	ระยะเวลาการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติมีความเหมาะสม	๔.๒๔๓	.๕๒๑	มาก
๑๐	ขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคปฏิบัติการมีความเหมาะสม	๔.๓๓๐	.๓๙๗	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๒๙๖	.๓๒๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อด้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๙๖$, S.D. = .๓๒๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อด้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ ระยะเวลาของกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๔๖๘$, S.D. = .๕๓๙), สถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม และทำกิจกรรมภาคปฏิบัติการมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๓๔๔$, S.D. = .๕๓๒), ขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคปฏิบัติการมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๓๓๐$, S.D. = .๓๙๗), การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ($\bar{X} = ๔.๓๑๔$, S.D. = .๕๘๑), เอกสารประกอบมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๒๘๘$, S.D. = .๕๒๐), จำนวนผู้เข้าอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๒๘๔$, S.D. = .๕๗๐), วิทยากรมีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ บรรยาย/การใช้สื่อ/ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๒๗๔$, S.D. = .๕๕๓), จำนวนวิทยากรมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๒๖๐$,

S.D.= .๕๙๕),ระยะเวลาการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = ๔.๒๔๓, S.D.= .๕๒๑) และ วิทยากรมีการตอบข้อซักถามชัดเจน ($\bar{X}$ = ๔.๑๕๒, S.D.= .๖๐๒)

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ด้านกระบวนการ

ด้านกระบวนการ		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การจัดกิจกรรมตามกำหนดเวลาที่วางไว้	๔.๒๖๕	.๔๒๐	มาก
๒	เนื้อหาภาคทฤษฎีสอดคล้องกับเป้าประสงค์	๔.๒๙๗	.๔๑๐	มาก
๓	กระบวนการจัดลำดับขั้นกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๓๒๑	.๔๐๓	มาก
๔	การจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติการสอดคล้องกับเป้าประสงค์	๔.๖๕๑	.๔๙๒	มาก
๕	ผู้จัดดำเนินงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี	๔.๕๐๒	.๕๓๙	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๔๐๗	.๒๔๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๔๐๗, S.D.= .๒๔๙) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติการสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ($\bar{X}$ = ๔.๖๕๑, S.D.= .๔๙๒), ผู้จัดดำเนินงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี ($\bar{X}$ = ๔.๕๐๒, S.D.= .๕๓๙), กระบวนการจัดลำดับขั้นกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = ๔.๓๒๑, S.D.= .๔๐๓), เนื้อหาภาคทฤษฎีสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ($\bar{X}$ = ๔.๒๙๗, S.D.= .๔๑๐) และ การจัดกิจกรรมตามกำหนดเวลาที่วางไว้ ($\bar{X}$ = ๔.๒๖๕, S.D.= .๔๒๐)

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ด้านผลผลิต

ด้านผลผลิต		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การพัฒนาความรู้เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธที่ได้รับจากภาควิชาการ	๔.๔๖๔	.๕๕๖	มาก
๒	การพัฒนาความรู้เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธที่ได้รับจากภาคปฏิบัติการ	๔.๔๐๒	.๕๘๕	มาก
๓	การพัฒนาทักษะการวางแผนงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงาน	๔.๔๘๓	.๓๗๒	มาก
๔	การพัฒนาทักษะความสัมพันธ์และกระบวนการทำงานกลุ่ม	๔.๔๐๒	.๔๔๕	มาก
๕	การพัฒนาประสบการณ์การทำงานเป็นเครือข่าย	๔.๕๐๒	.๓๘๙	มาก
	รวมค่าเฉลี่ย	๔.๔๕๑	.๓๔๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ด้านผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๕๑$, S.D.= .๓๔๔) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ด้านผลผลิต อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือการพัฒนาประสบการณ์การทำงานเป็นเครือข่าย ($\bar{X} = ๔.๕๐๒$, S.D.= .๓๘๙), การพัฒนาทักษะการวางแผนงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงาน ($\bar{X} = ๔.๔๘๓$, S.D.= .๓๗๒), การพัฒนาความรู้เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธที่ได้รับจากภาควิชาการ ($\bar{X} = ๔.๔๖๔$, S.D.= .๕๕๖), การพัฒนาความรู้เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธที่ได้รับจากภาคปฏิบัติการ ($\bar{X} = ๔.๔๐๒$, S.D.= .๕๘๕) และ การพัฒนาทักษะความสัมพันธ์และกระบวนการทำงานกลุ่ม ($\bar{X} = ๔.๔๐๒$, S.D.= .๔๔๕)

๓. กิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการเสริมสร้างกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต

กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต เป็นกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ เกี่ยวกับกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตให้มีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเท่าทันต่อพลวัตของการทุจริตการตรากฎหมายและปรับปรุงกฎหมายให้กระบวนการปราบปรามการทุจริตมีประสิทธิภาพ การบูรณาการหลักธรรม หลักปธาน ๔ เป็นเครื่องมือในการประยุกต์ใช้ต่อต้านการทุจริต เช่น ๑) สังวรปธาน มีความเพียรระวังยับยั้งการทุจริตที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น โดยมีวิธีป้องกัน ๒) ปธานปธาน มีความเพียรพยายามละการทุจริตที่เกิดขึ้นแล้ว ไม่ให้มีหนทางเกิดขึ้นได้อีก ซึ่งเป็นกระบวนการลดละทุจริต ๓ คือ ทุจริตทางกาย ทุจริตทางวาจา และทุจริตทางใจที่เกิดขึ้นแล้ว และควบคุมระวังมิให้เกิดขึ้นอีกด้วย ๓) ภาวนาปธาน มีความเพียรพยายามทำสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิดมิ ให้มีการเกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการสร้างความดีให้มั่นคงถาวรยิ่งขึ้นต่อไป จนก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมแห่งความสุจริต และ ๔) อนรักขนาปธาน การเพียรพยายามทำสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไป เป็นกระบวนการรักษาความดีที่ทำมาทั้งหมดให้มั่นคงยืนยาวต่อไปเรื่อยๆ

จากการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต เป็นกิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต โดยพระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวพุทธ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต เพื่อเป็นกลไก กระบวนการ เครื่องมือในการป้องกันการทุจริต ทั้งนี้เพื่อให้พระสงฆ์ได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทุจริต และการป้องกันการทุจริต และเพื่อให้พระสงฆ์ได้เผยแผ่ เทศนาปลุกและปลุกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต การปลูกฝังความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ และเสียสละเพื่อส่วนรวมแก่ประชาชนสืบต่อไป

๓.๑ กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต

ชื่อกิจกรรม	การอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต
ลักษณะของกิจกรรม	กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ และระดมความคิดเห็นเรื่องการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต
ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	พระสงฆ์ ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๔๕ รูป

วัน/ เวลา วันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕
 สถานที่ ณ ห้องประชุมวิเชียรโมลี หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัด
 กำแพงเพชร

๓.๒ การประเมินการปฏิบัติการ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการ ทุจริต

การประเมินการปฏิบัติการ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ใน
 ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (action research) ได้ใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติการที่มีลักษณะ
 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ (rating scale)

การประเมินการปฏิบัติการ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต
 โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรม ครอบคลุมการประเมินด้านบริบท (context evaluation) การประเมินด้าน
 ปัจจัยนำเข้า (input evaluation) การประเมินด้านกระบวนการ (process evaluation) และการ
 ประเมินด้านผลผลิต (product evaluation) มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ใน
 การป้องกันการทุจริต โดยภาพรวม

การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านบริบท	๔.๓๑๔	.๓๔๗	มาก
๒. ด้านปัจจัยนำเข้า	๔.๑๔๕	.๒๒๐	มาก
๓. ด้านกระบวนการ	๔.๑๗๐	.๒๓๘	มาก
๔. ด้านผลผลิต	๔.๓๑๐	.๒๕๘	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	๔.๒๐๘	.๑๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต โดย
 ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๐๘$, S.D.= .๑๕๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า
 อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านบริบท ($\bar{X} = ๔.๓๑๔$, S.D.= .๓๔๗), ด้านผลผลิต ($\bar{X} = ๔.๓๑๐$,
 S.D.= .๒๕๘) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = ๔.๑๗๐$, S.D.= .๒๓๘), และด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = ๔.๑๔๕$,
 S.D.= .๒๒๐)

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านบริบท

ด้านบริบท		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	๔.๒๐๐	.๕๐๕	มาก
๒	วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัจจุบัน	๔.๔๑๙	.๕๗๒	มาก
๓	เป้าประสงค์ ของกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหา อันนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินกิจกรรม	๔.๓๒๔	.๕๑๑	มาก
	รวมค่าเฉลี่ย	๔.๓๑๔	.๓๔๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านบริบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๑๔$, S.D.= .๓๔๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัจจุบัน ($\bar{X} = ๔.๔๑๙$, S.D.= .๕๗๒), เป้าประสงค์ ของกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหา อันนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินกิจกรรม ($\bar{X} = ๔.๓๒๔$, S.D.= .๕๑๑) และ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = ๔.๒๐๐$, S.D.= .๕๐๕)

ตารางที่ ๔.๑๙ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านปัจจัยนำเข้า

ด้านปัจจัยนำเข้า		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	จำนวนผู้เข้าอบรมมีความเหมาะสม	๔.๑๗๘	.๔๒๕	มาก
๒	จำนวนวิทยากรมีความเหมาะสม	๔.๑๓๕	.๔๙๑	มาก
๓	วิทยากรมีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ บรรยาย/การใช้สื่อ/ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสม	๔.๒๖๗	.๖๑๘	มาก
๔	การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	๔.๐๘๙	.๕๑๔	มาก
๕	วิทยากรมีการตอบข้อซักถามชัดเจน	๔.๐๓๒	.๔๔๑	มาก
๖	ระยะเวลาของกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๒๖๗	.๕๒๖	มาก
๗	เอกสารประกอบมีความเหมาะสม	๔.๐๙๕	.๕๔๕	มาก
๘	สถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม และทำกิจกรรมภาคปฏิบัติการณ์มีความเหมาะสม	๔.๑๔๔	.๔๔๔	มาก
๙	ระยะเวลาการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติมีความเหมาะสม	๔.๐๙๒	.๔๖๐	มาก
๑๐	ขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคปฏิบัติการณ์มีความเหมาะสม	๔.๑๕๒	.๓๘๓	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๑๔๕	.๒๒๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๔๕$, S.D. = .๒๒๐) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ วิทยากรมีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ บรรยาย/การใช้สื่อ/ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๒๖๗$, S.D. = .๖๑๘), ระยะเวลาของกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๒๖๗$, S.D. = .๕๒๖), มีจำนวนผู้เข้าอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๑๗๘$, S.D. = .๔๒๕), ขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคปฏิบัติการณ์มีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๑๕๒$, S.D. = .๓๘๓), สถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม และทำกิจกรรมภาคปฏิบัติการณ์มีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๑๔๔$, S.D. = .๔๔๔), จำนวนวิทยากรมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๑๓๕$, S.D. = .๔๙๑), เอกสารประกอบมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๐๙๕$, S.D. = .๕๔๕), ระยะเวลาการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๐๙๒$, S.D. = .๔๖๐), การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ($\bar{X} = ๔.๐๘๙$, S.D. = .๕๑๔) และวิทยากรมีการตอบข้อซักถามชัดเจน ($\bar{X} = ๔.๐๓๒$, S.D. = .๔๔๑)

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านกระบวนการ

ด้านกระบวนการ		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การจัดกิจกรรมตามกำหนดเวลาที่วางไว้	๔.๐๙๕	.๒๘๑	มาก
๒	เนื้อหาภาคทฤษฎีสอดคล้องกับเป้าประสงค์	๔.๑๓๗	.๓๖๓	มาก
๓	กระบวนการจัดลำดับขั้นกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๑๒๓	.๕๑๑	มาก
๔	การจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติการสอดคล้องกับเป้าประสงค์	๔.๒๖๔	.๕๑๗	มาก
๕	ผู้จัดดำเนินงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี	๔.๒๓๐	.๕๒๑	มาก
	รวมค่าเฉลี่ย	๔.๑๗๐	.๒๓๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๗๐$, S.D.= .๒๓๘) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติการสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ($\bar{X} = ๔.๒๖๔$, S.D.= .๕๑๗), ผู้จัดดำเนินงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี ($\bar{X} = ๔.๒๓๐$, S.D.= .๕๒๑), เนื้อหาภาคทฤษฎีสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ($\bar{X} = ๔.๑๓๗$, S.D.= .๓๖๓), กระบวนการจัดลำดับขั้นกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๑๒๓$, S.D.= .๕๑๑) และการจัดกิจกรรมตามกำหนดเวลาที่วางไว้ ($\bar{X} = ๔.๐๙๕$, S.D.= .๒๘๑)

ตารางที่ ๔.๒๑ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านผลผลิต

ด้านผลผลิต		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การพัฒนาความรู้การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ที่ได้รับจากภาควิชาการ	๔.๓๓๓	.๖๒๙	มาก
๒	การพัฒนาความรู้การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ที่ได้รับจากภาคปฏิบัติการ	๔.๒๗๓	.๔๗๙	มาก
๓	การพัฒนาทักษะการวางแผนงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงาน	๔.๒๙๒	.๓๙๔	มาก
๔	การพัฒนาทักษะความสัมพันธ์และกระบวนการทำงานกลุ่ม	๔.๓๑๑	.๕๐๔	มาก
๕	การพัฒนาประสบการณ์การทำงานเป็นเครือข่าย	๔.๓๔๓	.๔๒๙	มาก
	รวมค่าเฉลี่ย	๔.๓๑๐	.๒๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต ด้านผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๑๐$, S.D.= .๒๕๘) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การพัฒนาประสบการณ์การทำงานเป็นเครือข่าย ($\bar{X} = ๔.๓๔๓$, S.D.= .๔๒๙), การพัฒนาความรู้การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริตที่ได้รับจากภาควิชาการ ($\bar{X} = ๔.๓๓๓$, S.D.= .๖๒๙), การพัฒนาทักษะความสัมพันธ์และกระบวนการทำงานกลุ่ม ($\bar{X} = ๔.๓๑๑$, S.D.= .๕๐๔), การพัฒนาทักษะการวางแผนงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงาน ($\bar{X} = ๔.๒๙๒$, S.D.= .๓๙๔) และ การพัฒนาความรู้การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริตที่ได้รับจากภาคปฏิบัติการ ($\bar{X} = ๔.๒๗๓$, S.D.= .๔๗๙)

๔. กิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต

กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต เป็นกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ เพื่อพัฒนาบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางที่เหมาะสมกับกำลังและศักยภาพ มีเหตุมีผล ไม่มีความโลภ ซึ่งหลักการดังกล่าวสามารถ

ประยุกต์สู่การใช้เป็นเครื่องมือในการต่อต้านการทุจริตได้ในทุกระดับ กลยุทธ์นี้จึงมุ่งประยุกต์องค์ความรู้ และสร้างความเข้าใจตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อต้านทุจริต ตลอดจนพัฒนาการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการกล่อมเกลாதองสังคมและการปฏิบัติงานต่อต้านการทุจริต มุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกภายในบุคคลให้มีความซื่อสัตย์สุจริตตามหลักการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความ เป็นพลเมืองที่ดี ในการรักษาประโยชน์สาธารณะและดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การ สร้างกลไกการกล่อมเกลาทองสังคม โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นเครื่องมือต่อต้าน การทุจริตอย่างยั่งยืน

จากการจัดโครงการอบรมให้ความรู้เรื่อง การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณาจารย์ พระสงฆ์นิสิต นิสิตนักศึกษาของหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ทั้งนี้เพื่อให้พระนิสิต นิสิตนักศึกษา ได้มีองค์ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อปลูกและปลูกจิตสำนึก การปลูกฝังความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีจิต สาธารณะ และเสียสละเพื่อส่วนรวมแก่นิสิตนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๑ กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็ง ต่อต้านการทุจริต

ชื่อกิจกรรม	การอบรมการส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ลักษณะของกิจกรรม	กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ เรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	นิสิตนักศึกษา จำนวน ๕๐ รูป/คน
วัน/ เวลา	วันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕
สถานที่	ณ ห้องประชุมวิเชียรโมลี หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

๔.๒ การประเมินการปฏิบัติการ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกัน การทุจริต

การประเมินการปฏิบัติการ การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (action research) ได้ใช้แบบประเมินผลการ ปฏิบัติการที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ (rating scale)

การประเมินการปฏิบัติการ การส่งเสริมวัฒนธรรม วิธีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรม ครอบคลุมการประเมินด้านบริบท (context evaluation) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (input evaluation) การประเมินด้านกระบวนการ (process evaluation) และการประเมินด้านผลผลิต (product evaluation) มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๒ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมวัฒนธรรม วิธีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม

การส่งเสริมวัฒนธรรม วิธีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านบริบท	๔.๑๘๓	.๒๖๘	มาก
๒. ด้านปัจจัยนำเข้า	๔.๐๕๙	.๑๖๓	มาก
๓. ด้านกระบวนการ	๔.๑๔๓	.๒๒๘	มาก
๔. ด้านผลผลิต	๔.๑๙๔	.๒๐๐	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	๔.๑๒๓	.๑๒๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรม วิธีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๒๓$, S.D.= .๑๒๙) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านผลผลิต ($\bar{X} = ๔.๑๙๔$, S.D.= .๒๐๐) ด้านบริบท ($\bar{X} = ๔.๑๘๓$, S.D.= .๒๖๘) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = ๔.๑๔๓$, S.D.= .๒๒๘) และด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = ๔.๐๕๙$, S.D.= .๑๖๓)

ตารางที่ ๔.๒๓ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านบริบท

ด้านบริบท		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	๔.๑๔๐	.๔๕๒	มาก
๒	วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัจจุบัน	๔.๒๑๗	.๕๓๓	มาก
๓	เป้าหมายของกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหา อันนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินกิจกรรม	๔.๑๙๑	.๔๓๗	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๑๘๓	.๒๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านบริบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๘๓$, S.D.= .๒๖๘) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัจจุบัน ($\bar{X} = ๔.๒๑๗$, S.D.= .๕๓๓), เป้าประสงค์ ของกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหา อันนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินกิจกรรม ($\bar{X} = ๔.๑๙๑$, S.D.= .๔๓๗) และ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = ๔.๑๔๐$, S.D.= .๔๕๒)

ตารางที่ ๔.๒๔ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมวัฒนธรรมวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านปัจจัยนำเข้า

ด้านปัจจัยนำเข้า		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	จำนวนผู้เข้าอบรมมีความเหมาะสม	๔.๐๘๐	.๓๘๐	มาก
๒	จำนวนวิทยากรมีความเหมาะสม	๓.๙๘๑	.๔๑๔	มาก
๓	วิทยากรมีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ บรรยาย/การใช้สื่อ/ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสม	๔.๑๐๐	.๕๐๕	มาก
๔	การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	๔.๐๔๐	.๔๕๐	มาก
๕	วิทยากรมีการตอบข้อซักถามชัดเจน	๓.๙๙๗	.๔๓๕	มาก
๖	ระยะเวลาของกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๒๒๐	.๔๙๔	มาก
๗	เอกสารประกอบมีความเหมาะสม	๔.๐๒๖	.๕๐๔	มาก
๘	สถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม และทำกิจกรรมภาคปฏิบัติการมีความเหมาะสม	๔.๐๔๙	.๔๓๙	มาก
๙	ระยะเวลาการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติมีความเหมาะสม	๔.๐๒๓	.๔๒๑	มาก
๑๐	ขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคปฏิบัติการมีความเหมาะสม	๔.๐๗๔	.๔๐๐	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๐๕๙	.๑๖๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๕๙$, S.D.= .๑๖๓) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ ระยะเวลาของกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๒๒๐$, S.D.= .๔๙๔), วิทยากรมีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ บรรยาย/การใช้สื่อ/ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๑๐๐$, S.D.= .๕๐๕), จำนวนผู้เข้าอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๐๘๐$, S.D.= .๓๘๐), ขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคปฏิบัติการมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๐๗๔$, S.D.= .๔๐๐), สถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม และทำกิจกรรมภาคปฏิบัติการมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๐๔๙$, S.D.= .๔๓๙), การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ($\bar{X} = ๔.๐๔๐$, S.D.= .๔๕๐), เอกสารประกอบมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๐๒๖$, S.D.= .๕๐๔), ระยะเวลาการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๐๒๓$, S.D.= .๔๒๑), วิทยากรมีการตอบข้อซักถามชัดเจน ($\bar{X} = ๓.๙๙๗$, S.D.= .๔๓๕) และ จำนวนวิทยากรมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๓.๙๘๑$, S.D.= .๔๑๔)

ตารางที่ ๔.๒๕ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกระบวนการ

ด้านกระบวนการ		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การจัดกิจกรรมตามกำหนดเวลาที่วางไว้	๔.๐๗๗	.๒๘๒	มาก
๒	เนื้อหาภาคทฤษฎีสอดคล้องกับเป้าประสงค์	๔.๑๒๖	.๓๓๕	มาก
๓	กระบวนการจัดลำดับขั้นกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๐๖๗	.๔๓๘	มาก
๔	การจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติการสอดคล้องกับเป้าประสงค์	๔.๒๗๘	.๕๑๖	มาก
๕	ผู้จัดดำเนินงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี	๔.๑๖๗	.๔๗๒	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		๔.๑๔๓	.๒๒๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๔๓$, S.D. = .๒๒๘) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติการสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ($\bar{X} = ๔.๒๗๘$, S.D. = .๕๑๖), ผู้จัดดำเนินงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี ($\bar{X} = ๔.๑๖๗$, S.D. = .๔๗๒), เนื้อหาภาคทฤษฎีสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ($\bar{X} = ๔.๑๒๖$, S.D. = .๓๓๕) การจัดกิจกรรมตามกำหนดเวลาที่วางไว้ ($\bar{X} = ๔.๐๗๗$, S.D. = .๒๘๒) และ กระบวนการจัดลำดับขั้นกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๐๖๗$, S.D. = .๔๓๘)

ตารางที่ ๔.๒๖ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านผลผลิต

ด้านผลผลิต		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การพัฒนาความรู้การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับจากภาควิชาการ	๔.๑๖๐	.๕๗๓	มาก
๒	การพัฒนาความรู้การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับจากภาคปฏิบัติการ	๔.๒๐๖	.๔๓๗	มาก
๓	การพัฒนาทักษะการวางแผนงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงาน	๔.๒๐๙	.๔๐๕	มาก
๔	การพัฒนาทักษะความสัมพันธ์และกระบวนการทำงานกลุ่ม	๔.๑๒๐	.๔๒๕	มาก
๕	การพัฒนาประสบการณ์การทำงานเป็นเครือข่าย	๔.๒๗๗	.๔๑๐	มาก
	รวมค่าเฉลี่ย	๔.๑๙๔	.๒๐๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๙๔$, S.D.= .๒๐๐) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การพัฒนาประสบการณ์การทำงานเป็นเครือข่าย ($\bar{X} = ๔.๒๗๗$, S.D.= .๔๑๐), มีการพัฒนาทักษะการวางแผนงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงาน ($\bar{X} = ๔.๒๐๙$, S.D.= .๔๐๕), การพัฒนาความรู้การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับจากภาคปฏิบัติการ ($\bar{X} = ๔.๒๐๖$, S.D.= .๔๓๗), การพัฒนาความรู้การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับจากภาควิชาการ ($\bar{X} = ๔.๑๖๐$, S.D.= .๕๗๓) และการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์และกระบวนการทำงานกลุ่ม ($\bar{X} = ๔.๑๒๐$, S.D.= .๔๒๕)

๔.๔ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยศักยภาพเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในการงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน พบว่าศักยภาพเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในการงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ภายใต้กระบวนการวิเคราะห์ SWOT Analysis มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ศักยภาพเครือข่าย ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของเครือข่ายที่จะนำไปพัฒนาเครือข่ายร่วมเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในการงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน จากการวิเคราะห์ของคณะผู้วิจัยที่ใช้กระบวนการ SWOT Analysis พบว่า ศักยภาพของเครือข่ายมีความเข้มแข็ง แต่อย่างไรก็ตามยังพบว่าจุดอ่อนที่สำคัญ แต่ก็มีโอกาสในการที่จะประสานความร่วมมือกับเครือข่ายอื่นๆเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งยังพบอุปสรรคบางประการโดยเฉพาะความพร้อมของเครือข่ายใหม่ที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในการงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ดังนี้

๔.๔.๑ ความร่วมมือของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในการงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในการงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน คือการศึกษาความร่วมมือของเครือข่ายต่างๆในการร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของการต่อต้านการทุจริตตามบทบาทหน้าที่ และศักยภาพของตนเอง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในการงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ที่จะต้องอาศัยกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนกลายมาเป็นเครือข่ายในการต่อต้านการทุจริต ซึ่งพบว่ามีเครือข่ายต่างๆดังต่อไปนี้ คือ

๑. หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ที่สร้างคนดีและเก่งอย่างมีสมรรถภาพ จัดการศึกษาและวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ บริการวิชาการได้อย่างมีคุณภาพ บริหารตัวอย่างมีประสิทธิภาพ จัดการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยบูรณาการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ผ่านกระบวนการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อก้าวไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนา มนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล และสันติสุข และมีบทบาทสำคัญในการผลิตคนดีและเก่งอย่างมีสมรรถภาพ การผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำจิตใจและปัญญา มีโลกทัศน์กว้างไกล มีความสามารถในการ

การแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม มุ่งมั่นในการให้บริการวิชาการ ด้านพระพุทธศาสนาแก่คณะสงฆ์และสังคม รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ และความร่วมมืออันดีระหว่าง พุทธศาสนิกชนในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และ วัฒนธรรม อันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา มุ่งพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักนิติธรรม จริยธรรม ความสำนึกรับผิดชอบการมีส่วนร่วม ความโปร่งใสตรวจสอบได้ และความคุ้มค่า รวมทั้งสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีพันธกิจคือ ๑) ผลิตบัณฑิต ผลิตและพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ๔ ประการ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์ กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองพร้อมด้วย คุณธรรมและจริยธรรม ๒) วิจัยและพัฒนา การวิจัยและค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ควบคู่ไปกับ กระบวนการการสอน เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ในพระไตรปิฎก โดยวิธีสหวิทยาการแล้วนำองค์ ความรู้ที่ค้นพบมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา ศิลธรรม และจริยธรรมของสังคม รวมทั้งพัฒนา คุณภาพงาน วิชาการด้านพระพุทธศาสนา๓) ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม ส่งเสริม พระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม ตามปณิธานการจัดตั้งมหาวิทยาลัย ด้วยการปรับปรุง กิจกรรมต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องเอื้อต่อการส่งเสริม สนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ สร้างความรู้ ความ เข้าใจหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน จัดประชุม สัมมนา และฝึกอบรม เพื่อพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนา ให้มีศักยภาพในการธำรงรักษาเผยแผ่หลักคำสอน และเป็นแกนหลักในการพัฒนาจิตใจในวงกว้าง ๔). ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เสริมสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการศึกษา เพื่อสร้าง จิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นรากฐาน ของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

๒. องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เป็นเครือข่ายที่สำคัญเป็นองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้ใช้อำนาจอรัฐในการปกครองและบริหารจัดการในเขตพื้นที่ รับผิดชอบ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะด้านต่างๆ ซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหา ต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้แก่คนในท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และมีความเข้าใจใน สภาพและรับรู้ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นดีกว่า หน่วยงานราชการส่วนกลาง ในการ ปฏิบัติงานและดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนและ ประเทศชาติ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ หรือได้ใช้

อำนาจในตำแหน่งหน้าที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันอันเป็นปัญหาของสังคมไทยที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน ทั้งในเชิงขนาด และความสลับซับซ้อนของปัญหาทุจริต

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติงานและการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ หรือได้ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย จึงดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้ความรู้เรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนแก่ ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้าง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริต ในมิติของการสร้างสังคมไม่ทนต่อการทุจริต โดยมีภารกิจตามมิติ คือ การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่บุคลากรทั้งข้าราชการการเมืองฝ่ายสภาท้องถิ่น และผ่านประจำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีโครงการกิจกรรม คือ ๑) โครงการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ๒) มาตรการ “ส่งเสริมการปฏิบัติงานตามประมวลจริยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร” ๓) กิจกรรมให้ความรู้เรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนให้กับข้าราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร มีพันธกิจ คือ ๑) ส่งเสริม สนับสนุนด้านการศึกษา สาธารณสุข เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ๒) พัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น และเหมาะสมภายใต้ภารกิจรับผิดชอบ ๓) ส่งเสริม สนับสนุนการอนุรักษ์ รักษา ปันฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานของวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน ๔) ส่งเสริม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ๕) ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้แบบยั่งยืน บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง และ ๖) บริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนา ด้านการเมืองและการบริหาร คือเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนและพัฒนาบุคลากรของท้องถิ่นเพื่อปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการดังนี้ ๑) ดำเนินงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานที่เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ กระจายอำนาจในการตัดสินใจและทำงานเป็นทีมเพื่อนำมาซึ่งความสำเร็จขององค์กร ๒) ส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมตัดสินใจในการบริหารงบประมาณและบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน ๓) ประสานการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับทุกองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาคมและหน่วยงานราชการ ขยายฐานของการมีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ๔) พัฒนาการติดตามประเมินผล แผนพัฒนาและการใช้จ่ายงบประมาณร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาท้องถิ่น เพื่อบูรณาการการทำงาน ร่วมกันลดความซ้ำซ้อนของงานเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ๕) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและทักษะเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากรอย่างทั่วถึง ๖) เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้กับข้าราชการเพื่อให้มีความตระหนักในการเป็นข้าราชการที่ดี ๗) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง ๘) ปรับปรุงและพัฒนาการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. เทศบาลเมืองกำแพงเพชร

เทศบาลเมืองกำแพงเพชรนั้น ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๗๖ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๙ และเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๙ โดยมีคณะเทศมนตรีชุดแรกเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๙ โดยมีหลวงมนตรีราชเป็นนายกเทศมนตรี และมี นายยรรยง อินทรเกษม เป็นปลัดเทศบาลคนแรก เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕ เมื่อเริ่มจัดตั้งเป็นเทศบาลนั้น มีพื้นที่ดำเนินการ ๔.๕ ตารางกิโลเมตร ต่อมาได้ขยายเขตพื้นที่ออกไปเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๙ รวมเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีจำนวนเนื้อที่ ๑๔.๙ ตารางกิโลเมตร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร ได้ใช้เรือนรับรองของจังหวัดกำแพงเพชรเป็นอาคารสำนักงาน หลังแรก ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๔ จังหวัดกำแพงเพชรได้สร้างศาลากลางหลังใหม่ เทศบาลเมืองกำแพงเพชร จึงขอใช้อาคารศาลากลางจังหวัดกำแพงเพชรหลังเดิมเป็นสำนักงานเทศบาล จนถึงในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ เทศบาลเมืองกำแพงเพชร จึงได้ก่อสร้างอาคารสำนักงานขึ้นใหม่บนที่ดินที่มีผู้อุทิศให้ตั้งอยู่เลขที่ ๑๗ ถนนวิจิตร ๑ ตำบลในเมือง และเปิดใช้ทำการ เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เนื่องจากการขยายตัวของเมือง การได้รับมอบภารกิจถ่ายโอนจากส่วนกลางและการเพิ่มขึ้นของประชากรท้องถิ่นจึงทำให้มีผู้มาติดต่อขอรับบริการจำนวนมาก อาคารหลังเก่าไม่อาจรองรับได้จึงมีการจัดสร้างสำนักอาคารเทศบาลเมืองกำแพงเพชรขึ้นใหม่อีกครั้ง ตั้งอยู่เลขที่ ๑๑๑ ถนนเลียงเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีเนื้อที่ ๑๒ ไร่ ๓ งาน ๓๐ ตารางวา โดยใช้งบประมาณก่อสร้าง ๑๒๐ ล้านบาท เปิดให้บริการประชาชนเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

เทศบาลเมืองกำแพงเพชร ยึดหลัก ๔ แนวทางในการบริหารคือ ๑) ยึดแนวทางหลักการมีส่วนร่วมในพัฒนา โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมดำเนินการ เพื่อให้

เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ๒) ยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในการบริหารงานอย่างจริงจัง ๓) ยึดแนวทางการบริหารงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของท้องถิ่น ยึดถือโครงสร้างตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดภาระหน้าที่ของเทศบาล ดำเนินการตามแนวนโยบายของกระทรวงมหาดไทยและของรัฐบาลเป็นสำคัญ และ ๔) กำหนดให้เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เป็นแกนกลางในการพัฒนา นำการขับเคลื่อนกลไกทุกภาคส่วน ร่วมประสานการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น โดยมีพันธกิจ คือ ๑) ปรับปรุงและพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้มีมาตรฐานและตอบสนองความต้องการของประชาชน ๒) ส่งเสริมและพัฒนางานบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ๓) สร้างสังคมเข้มแข็งและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ภายใต้ความสมดุลของ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และวิถีประชาธิปไตย ๔) พัฒนาด้านการบริหารจัดการองค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสังคมเมืองเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ๕) ส่งเสริมและสนับสนุนสังคมให้มีคุณธรรม จิตระเบียบชุมชน รักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อมุ่งสู่เมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ๖) ส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสังคมเมืองเข้าสู่ประชาคม อาเซียน ๗) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ คงความสมดุลทางธรรมชาติ เพื่อสร้าง คุณค่าที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างสอดคล้องกลมกลืน ๘) พัฒนาการยกระดับคุณภาพมาตรฐานของการให้บริการด้านสาธารณสุขและส่งเสริมสุขภาพในเขตพื้นที่ และ ๙) ส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว

เทศบาลเมืองกำแพงเพชร ได้ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต ผ่านทางสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองกำแพงเพชรทั้ง ๕ สถานศึกษา คือ โรงเรียนเทศบาล ๑ (เกริกกฤติยาอุปถัมภ์) โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดทุ่งสวน) โรงเรียนเทศบาล ๓ (อินทร์มหารักษ์ บุญประคองพิทยาคม) โรงเรียนชากังราววิทยา (อินทร์-ชุ่ม ดีสารอุปถัมภ์) วิทยาลัยอาชีวศึกษาเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และโรงเรียนผู้สูงอายุ นครชากังราว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนทุกวัยได้รับการศึกษาและสวัสดิการ มีการพิทักษ์สิทธิที่เหมาะสมและเท่าเทียม ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเอื้ออาทร มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมและสร้างจิตสำนึกของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างยั่งยืน

กลุ่มผู้สูงในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร อายุเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมขับเคลื่อนชุมชนและสังคม ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรเป็นอย่างดี เช่น การร่วมเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ซึ่งทุกท่านได้ใช้เวลาว่างของตนเองให้เกิดประโยชน์ เข้ารับการอบรม ศึกษาหาความรู้ที่ทางเทศบาลเมืองกำแพงเพชรได้จัดให้ เข้าร่วมกิจกรรมณรงค์ ป้องกันและส่งเสริมสุขภาพต่างๆ นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน เป็นการขยายเครือข่ายด้านสุขภาพและการสาธารณสุขชุมชนได้เป็นอย่างดี การร่วมกันดูแลสุขภาพและรวมกลุ่มกันออกกำลังกาย เช่น การจัดตั้งชมรมวูตบอล ของ

ผู้สูงอายุ การรวมกันออกกำลังกายเช้าของชมรมผู้สูงอายุ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีความใส่ใจในการดูแลสุขภาพมากขึ้น มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสุขภาพ และส่งผลเป็นรูปธรรมในการทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพร่วมกัน เทศบาลเมืองกำแพงเพชร มุ่งมั่นที่จะสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนทุกช่วงวัย ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพ สร้างโอกาส และสร้างคุณค่าให้กับตนเอง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขในทุกช่วงวัยของชีวิต

เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เป็นเครือข่ายที่สำคัญมีบทบาทในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามทุจริต ซึ่งทางเทศบาลเมืองกำแพงเพชรได้ดำเนินจัดทำแผนขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามทุจริต มิติที่ ๑ การสร้างสังคมที่ไม่ยอมต่อการทุจริต การกิจตามมิติคือ ๑.๑ การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่บุคลากรทั้งข้าราชการการเมือง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภาท้องถิ่นและฝ่ายประจำ โดยมีโครงการส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ดำเนินการจัดฝึกอบรมส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบให้กับผู้บริหาร พนักงานเทศบาล พนักงานจ้างและประชาชนทั่วไป การกิจตามมิติ ๑.๒ การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่ประชาชนทุกภาคส่วนในท้องถิ่น โดยมีโครงการ ปลุกต้นไม้ท้องถิ่นไทยรวมใจ รักดีรักษาพื้นที่สีเขียว ดำเนินการจัดโครงการปลุกต้นไม้เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้เป็นปอดของเมือง และรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อน และในมิติ ที่ ๒ การบริหารราชการเพื่อป้องกันการทุจริต มีมาตรการสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการ โดยมีกิจกรรมสร้างความโปร่งใสในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน โดยการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนให้กับพนักงานเทศบาลโดยคณะกรรมการกลั่นกรองพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน และคณะกรรมการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนพนักงานเทศบาล ซึ่งพิจารณาจากผลงานตามแบบการประเมินการปฏิบัติราชการ

๔. เทศบาลเมืองหนองปลิง

เทศบาลเมืองหนองปลิง เป็นเครือข่ายที่สำคัญในการประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ซึ่งเทศบาลเมืองหนองปลิง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือจากอำเภอเมืองกำแพงเพชร ไปตามถนนกำแพงเพชร - สุโขทัย ระยะทาง ๕ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด ๘๔.๕๘ ตารางกิโลเมตร (๕๓,๐๓๑ ไร่) มีประวัติเป็นมา ในอดีตบริเวณชุมชนหนองปลิงนี้มีหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง มีเนื้อที่ประมาณ ๒๐๐ ไร่ มีประวัติเล่าว่าหนองน้ำแห่งนี้มีปลิงอยู่ชุกชุมมากขนาดที่วัว ควาย ลงไปกินหญ้าในหนองน้ำและติดหล่มขึ้นไม่ได้เนื่องจากมีปลิงเกาะและดูดกินเลือดจนตาย ชาวบ้านจึงเรียกหนองน้ำแห่งนี้ว่า หนองปลิง ในเวลาหน้าน้ำ มีปลิงขึ้นมาได้เต็มถนน ในหนองปลิงมีดอกบัว พืชจำนวนมาก และที่สำคัญในหนองปลิงมีปลา กัด ลูกหม้อและลูกทุ่ง ที่กัดได้ดี มีสายพันธ์ที่ดีมาก มีดินดี เหมาะสำหรับทำอิฐและเครื่องปั้นดินเผาอย่างยิ่ง ต่อมาคำว่าหนองปลิง จึงกลายเป็นชื่อของชุมชนได้รับการตั้งเป็นตำบลจากทางราชการเป็นตำบลหนองปลิง ปัจจุบันบริเวณ

ของหนองน้ำเป็นที่ตั้งของสถานีประมงน้ำจืด จังหวัดกำแพงเพชร วิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร และสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด เหลือหนองปลิงให้เห็นเพียงเล็กน้อย ในบริเวณหน้าวัดราชพฤกษ์ศรัทธารามเท่านั้น

เทศบาลเมืองหนองปลิงมีนโยบายคุณธรรมจริยธรรมของเทศบาลเมืองหนองปลิงโดยประกาศเทศบาลเมืองหนองปลิง ตามที่เทศบาลเมืองหนองปลิงได้ประกาศใช้ประมวลจริยธรรมของข้าราชการ เพื่อเป็น เครื่องกำกับความประพฤติข้าราชการในสังกัด สร้างความโปร่งใส มีมาตรฐาน การปฏิบัติงานที่ชัดเจน และ เป็นสากลเป็นไปตามหลักคุณธรรม จริยธรรม มีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรเป็นที่ยอมรับมี ความน่าเชื่อถือ เกิดความมั่นใจแก่ผู้รับบริการและประชาชน ทั่วไป ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อให้เกิด พันธะผูกพันระหว่างองค์กรและข้าราชการในทุกระดับ และเป็นการเสริมสร้างป้องกันการแสวงหาประโยชน์ ชอบ ความขัดแย้งทางผลประโยชน์เพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ประกอบ มาตรา ๒๓ ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ และประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น เรื่อง มาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมของข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลง วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๖ และประกาศคณะกรรมการพนักงานเทศบาล จังหวัดกำแพงเพชร เรื่อง มาตรฐาน ทั่วไปเกี่ยวกับวินัยและการรักษาวินัย และการดำเนินการทางวินัย พ.ศ. ๒๕๕๘ หมวด ๒ วินัยและการรักษา วินัย ข้อ ๗ พนักงานเทศบาลต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม ประกอบกับ ประมวลจริยธรรมข้าราชการเทศบาลเมืองหนองปลิง หมวด ๒ มาตรฐานจริยธรรม ส่วนที่ ๑ มาตรฐาน จริยธรรมอันเป็นค่านิยมหลักสำหรับข้าราชการ ข้อ ๓ บัญญัติให้ข้าราชการต้องยึดมั่นในค่านิยมหลัก ๑๐ ประการ โดยใน ข้อ (๒) ต้องยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม (๓) การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบ (๕) การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรมและถูกกฎหมาย สำหรับส่วนที่ ๒ จรรยาวิชาชีพขององค์กร ข้อ ๑๓ ได้บัญญัติให้ข้าราชการต้องไม่ใช้สถานะหรือตำแหน่งไปแสวงหาผลประโยชน์ที่มีควรได้ สำหรับตนเองหรือ ผู้อื่น ดังนั้น เทศบาลเมืองหนองปลิง จึงประกาศนโยบายคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

๑) กำหนดให้ปลัดเทศบาลและรองปลัดเทศบาล มีหน้าที่กำกับดูแล รับผิดชอบ การกิจ หลักด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นหลักในการผลักดันองค์การให้เปลี่ยนแปลงไปสู่องค์กรที่มี คุณธรรมจริยธรรม

๒) ให้หัวหน้าส่วนราชการกำกับดูแล กำหนดแนวทางปฏิบัติของบุคลากรในสังกัด

๓) เทศบาลมีหน้าที่สร้างความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้น โดยถือเป็น นโยบายหลัก เพื่อให้องค์กรบรรลุจุดมุ่งหมายของการเป็นองค์กรแห่งคุณธรรมจริยธรรม

๔) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการมีคุณธรรม จริยธรรม โดยผ่านกิจกรรม/โครงการ โดยมีกระบวนการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาที่ สอดคล้องกับ สถานการณ์ของแต่ละส่วนราชการ

๕) ผลักดันให้มีการรณรงค์เรื่องคุณธรรม จริยธรรม ด้วยสื่อต่างๆ

๖) สอดส่องดูแลด้านคุณธรรมจริยธรรมและการประพฤติมิชอบในการปฏิบัติหน้าที่ ของข้าราชการและพนักงานจ้างในสังกัด

๗) รณรงค์เพื่อปลูกฝังให้ข้าราชการและพนักงานจ้างมีจิตสำนึก และตระหนักรู้ เกี่ยวกับการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำเนินชีวิตส่วนตัวและการประพฤติ มิชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการในสังกัด

๘) รณรงค์เพื่อปลูกฝังให้ข้าราชการและพนักงานจ้างยึดถือแนวทางการบริหารตาม หลัก ทศพิธราชธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างอันเป็นเลิศในการบริหารงานและการปฏิบัติราชการ รวมทั้ง ส่งเสริมการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากบุคคลผู้เป็นแบบอย่างที่ดี หรือการยกย่องชมเชย ส่งเสริมคนดี

๙) รณรงค์เพื่อปลูกฝังให้ข้าราชการและพนักงานจ้างมีจิตสำนึกและความตระหนักรู้ เกี่ยวกับการดำรงชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานตามรอยพระยุคลบาท ปลูกฝังตนให้ปฏิบัติตามหลัก ๔ พ. (พึ่งตนเอง พอดี พอเพียง และพอใจ)

๑๐) สนับสนุนให้ส่วนราชการเปลี่ยนนโยบายข้างต้นไปสู่แผนดำเนินการตาม แผนการ เสริมสร้างวินัยและคุณธรรมและป้องกันการทุจริต

เจตจำนงสุจริตด้านคุณธรรม ความโปร่งใส การป้องกันการทุจริตของเทศบาลเมือง หนองปลิง ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ พระราชบัญญัติข้อมูล ข่าวดารของ ราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๕๖ ยุทธศาสตร์ชาติว่า ด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) และนโยบายของรัฐบาล การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มี ธรรมาภิบาลและการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐกำหนดให้ปลูกฝัง ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมและจิตสำนึกในการรักษาคำสัตย์ศรีความเป็นข้าราชการและความซื่อสัตย์ สุจริต ควบคู่กับการบริหารจัดการ ภาครัฐที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตและ ประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกระดับและตอบสนองความ ต้องการ พร้อมอำนวยความสะดวก แก่ประชาชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในระบบราชการ รวมถึงยกระดับให้การประเมิน คุณธรรมและ ความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (integrity and Transparency Assessment : ITA) ของ เทศบาลเมืองหนองปลิง นั้น

นายกเทศมนตรีเมืองหนองปลิง ในฐานะผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงาน จึงขอประกาศ เจตจำนงสุจริตด้าน คุณธรรม ความโปร่งใส การป้องกันการทุจริตของเทศบาลเมืองหนองปลิง เพื่อ เป็นมาตรฐานแนวทางปฏิบัติ และค่านิยมสำหรับ ข้าราชการและบุคลากรขององค์กรให้ยึดถือ ปฏิบัติ ควบคู่กับกฎ ระเบียบ และข้อบังคับอื่นๆ โดยมุ่งมั่นที่จะนำหน่วยงานให้ ดำเนินงานตามภารกิจด้วยความ โปร่งใส บริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม ปราศจากการทุจริต ดังนั้น เพื่อบรรลุ เจตนารมณ์ดังกล่าว จึงกำหนดแนวทางให้ส่วนราชการในสังกัดเทศบาลเมืองหนองปลิงถือปฏิบัติและ ดำเนินการ ดังนี้

๑) บริหารงานและปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล โดยมุ่งตอบสนองความต้องการของ ประชาชนด้วยการบริการที่ รวดเร็ว ถูกต้อง เสมอภาค โปร่งใสและเป็นธรรม

๒) ปลุกฝังค่านิยมและทัศนคติให้บุคลากรในสังกัด มีความรู้ความเข้าใจ ยึดหลัก คุณธรรมจริยธรรม ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต

๓) ดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้าง ให้เกิดความโปร่งใสในทุกขั้นตอน และเปิดโอกาสให้ ภาคเอกชน ภาคประชา สังคม และภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงาน โดยเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในการดำเนินกิจกรรมทุก

๔) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนแจ้งข้อมูลข่าวสาร เบาะแสการทุจริต ร้องเรียนร้อง ทุกข์ ผ่านช่องทางต่างๆ

๕) กรณีพบการทุจริตจะดำเนินการสอบสวนและลงโทษขั้นสูงสุดกับผู้ที่ทุจริตอย่าง จริงจัง

๕. เทศบาลตำบลนครชุม

เทศบาลตำบลนครชุม มีบทบาทสำคัญในการให้การสนับสนุนการทำงานการ ประสานงานกับชุมชนต่างๆในเทศบาลตำบลนครชุม และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง และเทศบาลตำบลนคร ชุม ได้ประกาศแสดงเจตจำนงที่จะบริหารด้วยความซื่อสัตย์สุจริตคุณธรรม มีความโปร่งใส ปราศจาก การทุจริต และพร้อมที่จะได้รับการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามเจตจำนงทั้งต่อเจ้าหน้าที่ ภายในหน่วยงานและสาธารณชนภายนอกหน่วยงาน ดังนี้

ข้อ ๑ เจตจำนงในการบริหารงานและหน่วยงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อ เจ้าหน้าที่ภายใน หน่วยงานและสาธารณชนภายนอกหน่วยงาน เพื่อเป็นการแสดงความตั้งใจหรือ คำมั่นที่จะนำหน่วยงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มี คุณธรรม มีความโปร่งใส ปราศจากการทุจริต และ พร้อมที่จะได้รับการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตาม เจตจำนงที่ได้แสดงไว้

ข้อ ๒ นโยบายในการพัฒนาองค์กรให้มีคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน ของเทศบาลตำบลนครชุมกำหนดนโยบายในการพัฒนาองค์กรให้มีคุณธรรมและความโปร่งใสในการ ดำเนินงานของเทศบาลตำบลนครชุม เพื่อให้ผู้บริหารและพนักงานของเทศบาลตำบลนครชุม มุ่งมั่น

พัฒนาหน่วยงานให้มีคุณธรรมและความโปร่งใสตามแนวทางการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลนครชุม ๖ ด้านดังนี้

๒.๑ ด้านความโปร่งใส เป็นการเปิดเผยข้อมูล รวมถึงการดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ด้วยความสุจริต โปร่งใส และเที่ยงธรรม ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑) มุ่งเน้นการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยยึดหลักความ ซื่อสัตย์สุจริต ถูกต้อง เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ มติ อย่างเคร่งครัด

๒) ให้ความสำคัญในการเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานด้วยความโปร่งใสโดยยึด หลักความสุจริต เที่ยงธรรม ถูกต้อง ตรวจสอบได้ตามบทบัญญัติของกฎหมาย

๓) ให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน โดยยึดหลักความถูกต้อง สุจริต โปร่งใสและเที่ยงธรรม

๔) มุ่งเน้นการบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้วยความ โปร่งใส เที่ยงธรรม โดยยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ มติ

๒.๒ ด้านความพร้อมรับผิด ผู้บริหารและพนักงานมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบต่อการผลการปฏิบัติงาน พร้อมรับผิดในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑) มุ่งเน้นในการขับเคลื่อนหน่วยงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีคุณธรรม โดยยึดหลักสุจริต โปร่งใสและเที่ยงธรรม และพร้อมรับผิด

๒) มุ่งมั่นในการบริหารงาน ปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเต็มใจ กระตือรือร้น มี ความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพันธกิจ โดยยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ มติ อย่างเคร่งครัด

๒.๓ ด้านความปลอดจากการทุจริตในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ผู้บริหารและพนักงาน ปฏิบัติตนตามแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑) ยึดมั่นในการบริหารจัดการองค์กรเกี่ยวกับความปลอดจากการทุจริตเชิงนโยบาย

๒) ยึดมั่นในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับความปลอดภัยจากการทุจริตในการ ปฏิบัติงาน ไม่รับสินบนและการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในการเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานโดยมิชอบ

๒.๔ ด้านวัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร ส่งเสริมให้ผู้บริหารและพนักงานปฏิบัติตนตามแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑) สร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อให้ผู้บริหารและพนักงานไม่ทนต่อการทุจริต อาย และเกรงกลัวต่อการทุจริต จนก่อให้เกิดวัฒนธรรมในการต่อต้านการทุจริตได้ตามหลักนิติธรรม ภาระรับผิดชอบ โดยยึดหลักความถูกต้อง สุจริต โปร่งใสและเที่ยงธรรม

๒) ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามแผนป้องกันและปราบปรามการทุจริตในองค์กร

๓) มีแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนในหน่วยงาน โดยให้ผู้บริหารและพนักงานถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

๒.๕ ด้านคุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน มีระบบการปฏิบัติงานที่ได้มาตรฐาน ยึดหลักความถูกต้อง เป็นธรรม เท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ และมีคุณธรรมในการปฏิบัติงานรวมถึงการบริหารงานภายในหน่วยงานเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

๑) มุ่งเน้นการปฏิบัติงาน โดยยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ มติ ด้วยความสุจริต โปร่งใสและเที่ยงธรรม

๒) มุ่งเน้นการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยยึดหลักคุณธรรม

๓) มุ่งเน้นการบริหารงบประมาณ โดยยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ มติ โปร่งใสตรวจสอบได้ คำนึงและเกิดประโยชน์สูงสุด

๔) ให้ความสำคัญกับการมอบหมายงานในการปฏิบัติงานตามภารกิจหน้าที่ และความรับผิดชอบด้วยความเป็นธรรม เท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ

๕) ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงาน

๒.๖ ด้านการสื่อสารภายในหน่วยงาน เพื่อถ่ายทอดนโยบายทั้ง ๔ ด้านดังกล่าวข้างต้น ให้พนักงานทราบและถือปฏิบัติ ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑) สื่อสารประชาสัมพันธ์ในการถ่ายทอดนโยบายทั้ง ๔ ด้าน ให้พนักงานเกิด ความตระหนักและให้ความสำคัญถึงการปฏิบัติงานตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของ หน่วยงานภาครัฐ โดยวิธีการ ช่องทางการสื่อสาร เช่น หนังสือสั่งการ การปิดประกาศ เป็นต้น

๒) ให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารช่องทาง โดยการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามนโยบาย ๕ ด้านดังกล่าวข้างต้น เช่น หนังสือแสดงความเห็น การแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม เป็นต้น

๖. โรงเรียนสาธิตวัดพระบรมธาตุ

โรงเรียนวัดพระบรมธาตุ มุ่งความเป็นเลิศทางภาษา และคุณธรรม ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีพันธกิจ คือ ๑) เร่งรัดผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความเป็นเลิศทางด้านภาษา และมีความประพฤติตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒) เร่งรัดผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นไทย มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๓) เร่งรัดครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ขององค์กร ๔) ส่งเสริม สนับสนุน บริการ ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครอง, ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา อย่างทั่วถึงและเสมอภาค ๕) พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา ๖) ปรับปรุงอาคารสถานที่ และแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน โรงเรียนวัดพระบรมธาตุ เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ มุ่งเน้น

ฝึกฝนนักเรียนที่เป็นเยาวชน อันจะเป็นอนาคตของชาติ โดยใช้หลักธรรมสำคัญคือ หลักไตรศึกษาเน้น พฤติกรรมการแสดงออกมาสานให้กลมกลืนเป็นกระบวนการเดียวกันกับระบบการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อให้มีคุณลักษณะที่ต้องการ คุณธรรมพัฒนาเพื่อให้เกิดความดีงามต่อเยาวชนของชาติที่เป็นเสาหลักสำคัญในอนาคตของประเทศชาติ คือความเป็นวิถีพุทธที่งดงาม เยาวชนทั้งหลายต่างเป็นพุทธมามกะนับถือพุทธศาสนาแต่กำเนิด หากได้รับการปลูกฝังหน้าที่ความเป็นชาวพุทธอย่างถูกต้อง จะได้เกิดความตระหนัก เกิดศรัทธาปสาทะ อย่างถูกต้อง นำหลักธรรมไปปฏิบัติและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

๗. โรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม

โรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม เป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้ รักการอ่าน สื่อสารสองภาษา บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริการและจัดการศึกษา เพื่อให้เป็นโรงเรียนที่มีระบบการพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีความสามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมนำความรู้ รักความเป็นไทย และมีความสามารถก้าวไกลในระดับสากล โรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม มีพันธกิจ คือ

- ๑) ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานสากล
- ๒) ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๓) ส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม รักความสะอาด
- ๔) ส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยรักการอ่าน มีทักษะการคิด และการสื่อสาร สองภาษา
- ๕) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ
- ๖) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และหลักสูตรท้องถิ่นตามความต้องการของผู้เรียน
- ๗) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษา
- ๘) ส่งเสริมการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ

๔.๔.๒ ศักยภาพของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

ความร่วมมือของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน มีจุดแข็งที่สำคัญที่แสดงถึงศักยภาพของเครือข่าย บทบาทของแต่ละเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันในลักษณะของการบูรณาการประสานความร่วมมือกัน และนำเอาศักยภาพของตนเองในแต่ละองค์กรแต่ละสถาบันมาเป็นเครื่องมือในการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพทั้งด้านเทคนิควิธีการ ทั้งกระบวนการกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน การบูรณาการ การประสานความร่วมมือ และการนำศักยภาพของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปผลในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

๑. การบูรณาการเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เป็นการบูรณาการในการทำงานเชิงพื้นที่ของแต่ละเครือข่ายร่วมกัน โดยเครือข่ายแต่ละเครือข่ายจะมีความผูกพันความสัมพันธ์กับเครือข่ายอื่นๆ ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการร่วมด้วย เช่น ที่เป็นทางการมีการติดต่อประสานงานตามระบบราชการ และที่ไม่เป็นทางการ คือการติดต่อประสานงานในลักษณะแบบส่วนตัว เป็นต้น

๒. การประสานความร่วมมือของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เป็นการประสานความร่วมมือของเครือข่ายต่างๆ ในการนำเอาจุดแข็งของแต่ละเครือข่ายเข้าไปผสมผสานกับจุดแข็งของเครือข่ายอื่นๆ ในการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริตร่วมกัน การประสานความร่วมมือของเครือข่ายในเรื่องของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของแต่ละเครือข่าย มีความสำคัญมากเป็นอย่างมากในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการต่อต้านการทุจริต จึงต้องอาศัยศักยภาพของเครือข่ายในการขอความร่วมมือไปยังส่วนงานหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการต่อต้านการทุจริต เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตจังหวัด ชมรม STRONG เป็นต้น

๓. การนำเสนอศักยภาพของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เป็นการนำเอาศักยภาพของแต่ละเครือข่ายมาเป็นเครื่องมือสนับสนุนส่งเสริมประสานความร่วมมือต่างๆ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่งเครือข่ายแต่ละองค์กรแต่ละสถาบันต่างก็มีศักยภาพมีความสามารถ ดังนั้นการนำเอาศักยภาพของแต่ละเครือข่ายมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานนั้นก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าแต่ละเครือข่ายมีจุดแข็งสำคัญอย่างไรบ้าง ซึ่งสามารถจะเป็นปัจจัยสำคัญหนุนเสริมในด้านใดบ้างให้กับเครือข่ายอื่นๆ ในการทำงานต่อต้านการทุจริตร่วมกัน

๔.๔.๓ การพัฒนาศักยภาพ และกระบวนการเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๑. การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยศักยภาพของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เป็นการนำเอาศักยภาพของแต่ละเครือข่ายมาประสานความร่วมมือในการพัฒนาการต่อต้านการทุจริต ซึ่งเครือข่ายแต่ละองค์กรแต่ละสถาบันต่างก็มีศักยภาพมีความสามารถ มีจุดแข็ง และจุดอ่อนแตกต่างกันไป การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน มีกระบวนการสำคัญที่จะทำให้เกิดศักยภาพในการทำงานแบบเครือข่ายนั้นคือการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่าย จากการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของเครือข่ายแต่ละเครือข่ายจะมีศักยภาพแตกต่างกัน ผู้วิจัยจะนำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมในระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการมีส่วนร่วมในระดับที่ต่ำที่สุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการดำเนินการของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการในการให้ข้อมูลให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวข้องกับเครือข่ายเพื่อประกอบการตัดสินใจของเครือข่ายอื่น ๆ ที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในส่วนนี้ แต่กระบวนการมีส่วนร่วมในระดับการให้ข้อมูลข่าวสารนี้ ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้เครือข่ายแสดงความคิดเห็นสะท้อนกลับมา แนวทางในระดับนี้มีหลายวิธี เช่นการแถลงข่าว การแจกข่าว การจัดนิทรรศการของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เป็นต้น

๒) การมีส่วนร่วมในระดับเปิดรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ มีการเริ่มรับข้อมูลสะท้อนกลับจากเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน มีกระบวนการเปิดโอกาสให้เครือข่ายเข้ามาแสดงความคิดเห็น แนวทางในการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมการเปิดรับฟังความคิดเห็นนี้ ส่วนใหญ่ จะเป็นการสำรวจความคิดเห็น และการบรรยายให้ความรู้ โดยมีการซักถามได้ในประเด็นที่มีความสงสัย

๓) การมีส่วนร่วมในระดับของการให้คำปรึกษาหารือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น เป็นกระบวนการในการให้เครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของเครือข่าย และศักยภาพเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็น ระดมความคิดเห็นของเครือข่าย และการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อประเมินความก้าวหน้า และระบุประเด็นหรือข้อสงสัย ต่างๆ ของ

เครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน สำหรับแนวทางในการดำเนินการมีส่วนร่วมในระดับนี้ เช่น การจัดประชุม การจัดเวทีสาธารณะ การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น เพื่อประกอบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๔) การมีส่วนร่วมในระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นจากระดับของการให้คำปรึกษาหารือ เป็นกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการวางแผนร่วมกันของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่งการมีส่วนร่วมในระดับการวางแผนร่วมกันนี้ มีขอบเขตไปถึงการร่วมกันวางแผนการดำเนินการ และการรับผิดชอบผลการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่าย ซึ่งจะพบว่ามีประเด็นความซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาของเครือข่าย ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งร่วมกัน

๕) การมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาทร่วมปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายต่างๆ ในการปฏิบัติทำงานร่วมกัน ทั้งกระบวนการในการวางแผนดำเนินงานของเครือข่าย ทั้งในการนำเสนอข้อมูลผ่านเวทีสาธารณะต่างๆ การนำเสนอประเด็นสาธารณะ การประชุม การปฏิบัติร่วมกันการจัดตั้งคณะทำงาน เพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เป็นต้น ซึ่งการมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาทร่วมปฏิบัติ เป็นกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของเครือข่ายที่สามารถนำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินการพัฒนาขับเคลื่อนต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่งการเข้ามามีบทบาทของแต่ละเครือข่ายนั้นจะต้องให้เครือข่ายได้มีการแสดงศักยภาพเพื่อหนุนเสริมบทบาทของตนเองด้วย ในกระบวนการนี้ถือได้ว่ามีความสำคัญที่ทำให้เครือข่ายได้เพิ่มและพัฒนาศักยภาพของตนเอง และสามารถดำเนินงานต่างๆ ได้อย่างเต็มที่

๒. กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ประการสำคัญ กระบวนการในการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการดำเนินงานร่วมกัน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยการส่งเสริมกระบวนการทางความคิดร่วมกัน การส่งเสริมกระบวนการตระหนักร่วมกันสร้าง และ การส่งเสริมกระบวนการร่วมกันพัฒนา ดังนี้

๑) กระบวนการทางความคิดร่วมกัน เป็นกระบวนการในการระดมความคิดและการประสานงานของทุกภาคส่วนที่เป็นเครือข่ายในการดำเนินการทั้งในส่วน of เครือข่ายประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ซึ่งกระบวนการทางความคิดร่วมกันของเครือข่ายนั้น เป็นการกระตุ้นให้เครือข่ายต่างๆ ตระหนักเห็นความสำคัญในบทบาทการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน การร่วมคิดนั้นจะเป็นการระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่จะเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของแต่ละเครือข่ายในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาร่วมกัน

๒) กระบวนการตระหนักร่วมกันสร้าง เป็นกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เป็นการวางแผนทางร่วมกันในการสร้าง และขยายบทบาทแต่ละเครือข่ายว่ามีบทบาท หรือศักยภาพด้านใดบ้างที่จะเป็นเอื้อประโยชน์ในการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพให้กับกลุ่มเครือข่ายในการต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่งกระบวนการร่วมสร้าง เป็นการสร้างและเปิดพื้นที่รองรับบทบาทของเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ที่จะต้องตระหนักเห็นความสำคัญในกระบวนการระดมความคิด และการประสานงานของทุกภาคส่วนที่เป็นเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

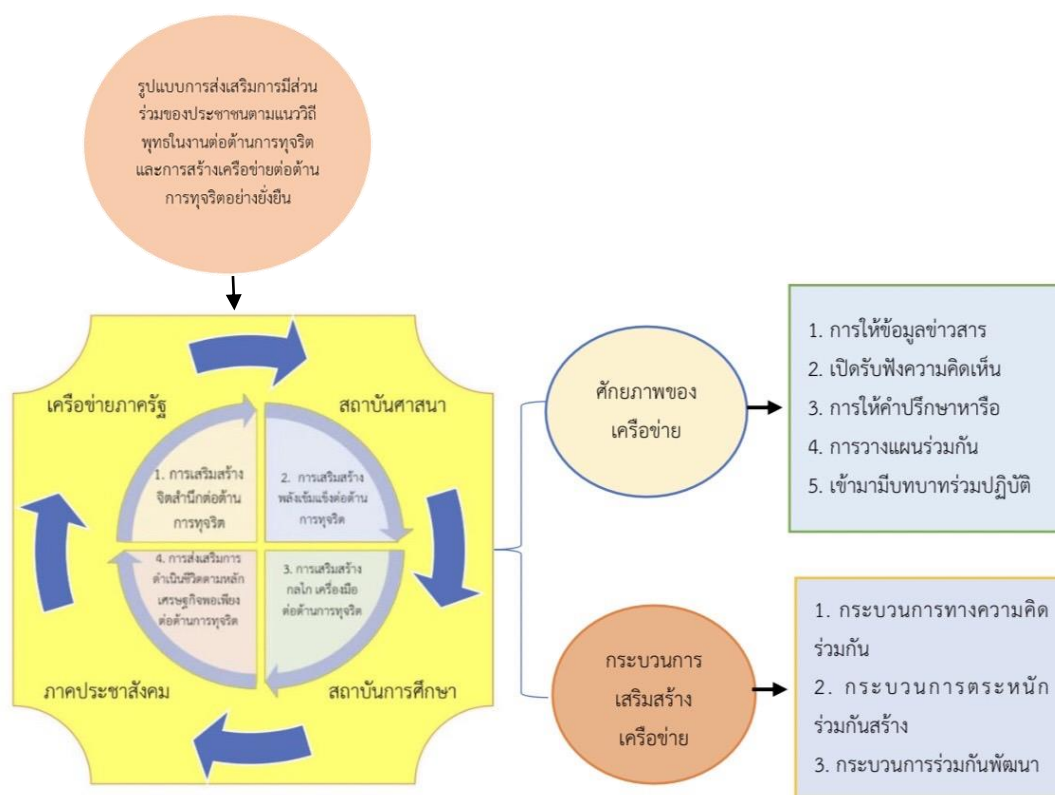
๓) กระบวนการร่วมกันพัฒนา เป็นกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และภาคประชาสังคมในการร่วมกันพัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน และที่สำคัญความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นบทบาทของเครือข่ายโดยตรงในประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา เป็นต้น

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

๑. รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต ประกอบด้วย รูปแบบการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต โดยการเสริมสร้างการปลูกและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกจิตสาธารณะ การประยุกต์ใช้หลักสุจริตธรรม การสร้างสังคมที่มีความละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริต การปรับฐานความคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม และการส่งเสริมกระบวนการกล่อมเกลாதาสังคมเพื่อปลูกและปลูกจิตสำนึกในการต่อต้านการทุจริต รูปแบบการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต มีการเสริมสร้างจิตสำนึกของคนต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนต่อต้านการทุจริต และการประยุกต์ใช้พละ ๔ ได้แก่ ๑) ปัญญาพละ กำลังความรู้ ๒) วิริยพละ กำลังความเพียร ๓) อนวัชชพละ กำลังความสุจริต และ ๔) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ รูปแบบการเสริมสร้างกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต มีการประยุกต์ใช้หลักปธาน ๔ คือ ๑) สังวรปธาน การเสริมสร้างความเพียรระงับยับยั้งการทุจริตที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น มีทุจริต ๓ อย่าง คือกายทุจริต วาจทุจริต มโนทุจริต ๒) ปหานปธาน การเสริมสร้างความเพียรละ หรือการกำจัดทุจริตที่เกิดขึ้นแล้ว ๓) ภวานาปธาน การเสริมสร้างความเพียรทำสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดมีขึ้นมา มี ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง ความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้อื่น ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ๔) อนรักขนาปธาน การเสริมสร้างความเพียรรักษาสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมและบำเพ็ญให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูลย์ รูปแบบการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริต ประกอบด้วย ๑) ประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยมีเงื่อนไขคือ เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม ๒) การส่งเสริมการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ระดับบุคคลและครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ๓) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการภูมิคุ้มกันทางสังคม ภูมิคุ้มกันให้กับธุรกิจ ภูมิคุ้มกันผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ

๒. การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน มีเครือข่ายภาครัฐ สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และ และภาคประชาสังคม โดยมีการพัฒนาศักยภาพ และกระบวนการเครือข่าย ได้แก่ ๑) การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย การให้ข้อมูลข่าวสาร ระดับเปิดรับฟังความคิดเห็น ระดับของการให้คำปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนร่วมกัน ในระดับให้เข้ามามีบทบาทร่วมปฏิบัติ ๒) กระบวนการเสริมสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย การส่งเสริมกระบวนการทางความคิดร่วมกัน การส่งเสริมกระบวนการตระหนักร่วมกันสร้าง และการส่งเสริมกระบวนการร่วมกันพัฒนา ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๑ องค์ความรู้รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ๓) เพื่อสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑.๑ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นดังนี้คือ

ด้านเพศ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุดมีจำนวน ๑๐๑ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๐.๕๐ และรองลงมาเป็นเพศชายมีจำนวน ๙๙ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๙.๕๐

ด้านอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวน ๙๘ คนมีอายุอยู่ในช่วง ๒๐ – ๒๙ ปีมากที่สุด หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๙.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๖๘ คนมีอายุอยู่ในช่วง ๓๐ – ๓๙ ปี หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๔.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๒๖ คนมีอายุอยู่ในช่วง ๔๐ ปีขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๐ และรองลงมามีจำนวน ๘ คนมีอายุอยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี หรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๐๐

ด้านระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวน ๘๘ คนมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มากที่สุด หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๕๐ คนมีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐๐ รองลงมามี

จำนวน ๔๐ คนมีการศึกษาอยู่ในระดับอื่นๆ หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ และรองลงมามีจำนวน ๒๒ คนมีการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๐๐

ด้านอาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวน ๗๕ คนมีอาชีพเป็นพระสงฆ์/ผู้นำชุมชน มากที่สุด หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ รองลงมามีจำนวน ๓๙ คนมีอาชีพเป็นนิสิตนักศึกษา/นักเรียน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๙.๕๐ รองลงมามีจำนวน ๓๔ คนมีอาชีพเป็นข้าราชการ/คณาจารย์ครู หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๒๘ คนมีอาชีพเกษตรกร/ธุรกิจค้าขาย หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๑๘ คนมีอาชีพเป็นผู้บริหาร/นักการเมืองท้องถิ่น หรือคิดเป็นร้อยละ ๙.๐๐ และรองลงมามีจำนวน ๖ คนมีอาชีพอื่นๆ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓.๐๐

ด้านรายได้ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คนพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวน ๘๐ คน มีรายได้ ๑๕,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ รองลงมามีจำนวน ๕๕ คน มีรายได้ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕๐ รองลงมามีจำนวน ๓๖ คน มีรายได้ ๑๐,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐๐ และรองลงมามีจำนวน ๒๙ คน มีรายได้มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕๐

๒) ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตตามหลักสุจริต ๓ ($\bar{X} = ๔.๓๘๖$) ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริตตามหลักประธาน ๔ ($\bar{X} = ๔.๓๖๘$) ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริต ($\bar{X} = ๔.๓๖๕$) และด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริตตามหลักพล ๔ ($\bar{X} = ๔.๓๔๔$)

๒.๑ ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๘๖$, S.D.= .๓๖๕) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือมีส่วนร่วมรณรงค์ส่งเสริมจิตสำนึกสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตทางวาจา พูดจาสร้างสรรค์ก่อประโยชน์ ละเว้นการพูดเท็จ ไม่โกหกหลอกลวง (วาจาสุจริต) ($\bar{X} = ๔.๔๙๐$, S.D.= .๕๔๙), การมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีจิตสำนึกในการประพฤติกายสุจริต และการระงับยับยั้งการประพฤติทุจริต (กายสุจริต)

($\bar{X} = 4.470$, S.D.= .548), มีส่วนร่วมในการรณรงค์การปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอา
 ไรต์เอาเปรียบคนอื่น (กายสุจริต) ($\bar{X} = 4.400$, S.D.= .542), มีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึก
 ค่านิยม วัฒนธรรม วิถีคิดและกระบวนทัศน์ที่ถูกต้องเพื่อสร้างความตระหนักรู้ที่มีปัญญารู้เท่าทัน มี
 ความคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม (มโนสุจริต)
 ($\bar{X} = 4.405$, S.D.= .559), มีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึก ทศนครติ และค่านิยมวัฒนธรรม วิถี
 คิดและกระบวนทัศน์ที่ดีให้กับประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อต่อต้านการทุจริต (มโนสุจริต)
 ($\bar{X} = 4.400$, S.D.= .558), มีส่วนร่วมส่งเสริมจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนมีความสุจริตทางวาจา ไม่จง
 ใจพูดให้ผิดจากความจริงเพราะเห็นแก่ประโยชน์ใด ๆ (วาจาสุจริต) ($\bar{X} = 4.365$, S.D.= .572)
 และ มีส่วนร่วมส่งเสริมจิตสำนึกวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตตั้งมในการต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบ
 (กายสุจริต) ($\bar{X} = 4.210$, S.D.= .527)

๒.๒ ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต พบว่า การมีส่วนร่วมของ
 ประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่าง
 ยั่งยืน ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
 ($\bar{X} = 4.344$, S.D.= .403) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ
 คือมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนในการประกอบอาชีพที่สุจริตบริสุทธิ์
 ไร้โทษภัย (อนวัชพละ) ($\bar{X} = 4.470$, S.D.= .625), มีส่วนร่วมส่งเสริมพลังปัญญาความรู้ความ
 เข้าใจถูกต้องให้กับประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ (ปัญญาพละ) ($\bar{X}$
 $= 4.360$, S.D.= .576), มีส่วนร่วมในการรณรงค์ส่งเสริมพลังปัญญาความรู้ความเข้าใจให้กับ
 ประชาชนถึงภัยร้ายแรงของการทุจริตประพฤติมิชอบ (ปัญญาพละ) ($\bar{X} = 4.345$, S.D.= .572),
 มีความความตั้งใจมีความเพียรพยายามในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งของทุกภาคส่วนเพื่อ
 ต่อต้านการทุจริตในทุกรูปแบบ (วิริยพละ) ($\bar{X} = 4.330$, S.D.= .611), มีส่วนร่วมในการส่งเสริม
 พลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนปฏิบัติหน้าที่การงานที่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีข้อตำหนิติเตียนได้
 (อนวัชพละ) ($\bar{X} = 4.330$, S.D.= .619), มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุก
 ภาคส่วนรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการปฏิบัติหน้าที่การงานที่สุจริตชอบธรรม (อนวัชพละ) ($\bar{X}$
 $= 4.365$, S.D.= .551), และ มีความตั้งใจเพียรพยายามส่งเสริมพลังภูมิปัญญาของทุกภาคส่วนไม่
 ยอมรับการทุจริต และช่วยกันต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ (วิริยพละ) ($\bar{X} = 4.260$, S.D.= .612)

๒.๓ ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต พบว่า การมีส่วนร่วมของ
 ประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่าง
 ยั่งยืน ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
 ($\bar{X} = 4.368$, S.D.= .393) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

คือ มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรระวังยับยั้งป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น ($\bar{X} = 4.535$, S.D. = .529), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจเพียรระวังช่วยกันป้องกันไม่ให้ความโลภ ความโกรธ ความหลงการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้น ($\bar{X} = 4.425$, S.D. = .525), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามในการเสริมสร้างสังคมให้มีความเจริญความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = 4.380$, S.D. = .536), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามละหรือเพียรพยายามกำจัดการทุจริตคอร์รัปชันบาปอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตใจ ($\bar{X} = 4.360$, S.D. = .521), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามรักษาสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป ($\bar{X} = 4.320$, S.D. = .559), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีความเพียรพยายามทำสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิดยังไม่มี ให้เกิดให้มีให้เจริญขึ้นในจิตใจ ($\bar{X} = 4.290$, S.D. = .536) และมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีหิริโอตตปปะ มีจิตสำนึกความละอายมีความกลัวในการกระทำทุจริตคอร์รัปชัน ($\bar{X} = 4.265$, S.D. = .535)

๒.๔ ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.365$, S.D. = .399) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมปรับทัศนะพินิยม เงินนิยมเป็นธรรมนิยมในการดำเนินชีวิตที่มีความสมดุลมีระบบภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 4.455$, S.D. = .574), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมในการตัดสินใจกระทำการใด ๆ หรือดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ต้องอยู่บนพื้นฐานความมีเหตุมีผล ($\bar{X} = 4.435$, S.D. = .536), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมสร้างพลังในการต่อสู้ชีวิต การประกอบอาชีพอยู่บนพื้นฐานความมีเหตุมีผลและความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 4.410$, S.D. = .611), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณไม่เบียดเบียนตน และผู้อื่น ($\bar{X} = 4.385$, S.D. = .555), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตมีความสมดุลมีระบบภูมิคุ้มกัน ไม่เบียดเบียนทั้งผู้อื่น ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.305$, S.D. = .569), มีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอดีพอประมาณไม่โลภ ไม่เอาเปรียบคนอื่น ($\bar{X} = 4.290$, S.D. = .606) และมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณรู้จักการให้ การเสียสละ และมีความเรียบง่ายมีความพอดีทุกด้าน ($\bar{X} = 4.265$, S.D. = .614)

๕.๑.๒ การพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๑. รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๑.๑ รูปแบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต คือ ๑) มีการปลูกและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และเสริมสร้างจิตสาธารณะ และจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต โดยส่งเสริมให้มีการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว โดยส่งเสริมให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม มัชยสัทธ อดออม ซื่อสัตย์การยึดมั่นในสถาบันหลัก ความรักชาติ และความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ การใช้การศึกษา และศาสนาเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมค่านิยมสุจริต และปรับเปลี่ยนฐานความคิด ให้สังคมไทยมีจิตสำนึกและค่านิยมที่ต่อต้านการทุจริต การสร้างการเรียนรู้ในการปลูกฝังส่งเสริมค่านิยม วัฒนธรรม และคุณธรรมที่พึงประสงค์ผ่านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ๒) การประยุกต์ใช้หลักสุจริตธรรม ๓ ในการต่อต้านการทุจริต ประกอบ (๑) กายสุจริต ความประพฤติชอบด้วยกาย (๒) วาจาสุจริต ความประพฤติชอบด้วยวาจา (๓) มโนสุจริต ความประพฤติชอบด้วยใจ ๓) การปลูกและปลูกจิตสำนึกสร้างสังคมที่มีความสะอาดและไม่ทนต่อการทุจริต โดยการเสริมสร้างความสะอาดใจต่อการทำความชั่ว และความไม่ทนต่อการทุจริต ๔) การปรับฐานความคิดทุกช่วงวัยให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม และ ๕) การส่งเสริมกระบวนการกล่อมเกลாதงสังคมเพื่อปลูกและปลูกจิตสำนึกในการต่อต้านการทุจริต คือ (๑) การสร้างคนในชาติ ผ่านการขัดเกลาในทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัยอย่างเป็นระบบ (๒) การกล่อมเกลาทงสังคมในทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อสร้างพลเมืองที่ดี (๓) พัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ การส่งเสริมให้เกิดกระแสการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะการใช้เครื่องมือการสื่อสารทางสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (๔) การเสริมสร้างบทบาทการกล่อมเกลาทงสังคมของสื่อมวลชนและองค์กรวิชาชีพ

๑.๒ รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต คือ ๑) การเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งด้านจิตสำนึกของคนต่อต้านการทุจริต โดยมีการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งของคนในการต่อต้านการทุจริต เริ่มต้นจากการสร้างพลังให้มีจิตสำนึกคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น สร้างจิตสำนึกที่ตัวบุคคลให้มีจิตสำนึกที่ถูกต้อง รับผิดชอบชั่วดี อะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ การสร้างเครือข่ายและกลไกเชิงสถาบันเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของคนมีจิตสำนึก สร้างพลังคุณธรรมเพื่อปฏิบัติสังคมในภาพใหญ่ ด้วยการส่งเสริมและสร้างกลไกบางอย่างที่ทำให้เครือข่ายของผู้ที่มีจิตสำนึกรักความถูกต้องนี้มีพลัง

ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ๒) การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต เช่น (๑) การเสริมสร้างชุมชนเฝ้าระวังต่อต้านการทุจริต โดยมีวิธีการพัฒนาขยายผล และต่อยอดเครือข่าย รูปแบบความสัมพันธ์ในการรวมกันต่อต้านการทุจริต (๒) การสร้างความตื่นตัวในการแสดงออกต่อเหตุการณ์ทางสังคมที่ผิดต่อจริยธรรมทางสังคมหรือกฎหมาย และผลักดันให้เกิดการลงโทษทางสังคม (๓) การบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต ๓) การส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต ซึ่งการส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะรักษาผลประโยชน์ของชาติโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้พื้นฐานความเข้าใจว่าคนไทยทุกคนในฐานะพลเมืองต้องมีส่วนรับผิดชอบดูแลอนาคตและความอยู่รอดของชาติ ๔) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม หลักพระ ๔ เพื่อเสริมสร้างพลังต่อต้านการทุจริต คือ (๑) ปัญญาพระ กำลังความรู้ มีไหวพริบ สติปัญญาเฉียบแหลม ความฉลาด ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่สามารถแยกแยะอะไรดีอะไรชั่ว อะไรมีคุณมีโทษ รู้สิ่งผิดชอบชั่วดี และมีประโยชน์มิใช่ประโยชน์ (๒) วิริยพระ กำลังความเพียร ความเพียรความขยันต่อสู้อย่างเข้มแข็งในการป้องกันและต่อต้านการทุจริต (๓) อนวัชชพระ กำลังความสุจริต กำลังความสุจริต ความซื่อสัตย์สุจริต (๔) สังคหพระ กำลังแห่งการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์

๑.๓ รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต โดยการเสริมสร้างการประยุกต์ใช้หลักพระ ๔ เป็นเครื่องมือป้องกันและต่อต้านการทุจริต ๑) สังวรพระฐาน การเสริมสร้างความเพียรระวังยับยั้งการทุจริตที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องมือป้องกันทุจริต ความชั่ว การประพฤติชั่ว ประพฤติไม่ดี เป็นสิ่งที่ใคร่ก็ไม่ชอบ ความประพฤติชั่ว ประพฤติทุจริต มี ๓ ประการ คือ (๑) กายทุจริต ความประพฤติชั่วทางกาย กระทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่งามด้วยกาย คือการฆ่าสัตว์ การสังหาร การบีบบังคับเบียดเบียน การลักทรัพย์ และการประพฤติผิดในกาม (๒) วาจทุจริต ความประพฤติชั่วทางวาจา การพูดเท็จ การพูดคำหยาบ พูดเพื่อแฉ้อและพูดส่อเสียด โกหกหลอกลวง (๓) มโนทุจริต ความประพฤติชั่วทางใจ คิดแต่สิ่งที่ไม่ดีไม่งาม ๒) ปหานพระฐาน การเสริมสร้างความเพียรละการทุจริตที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งปหานพระฐาน คือ การช่วยแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเพื่อให้สังคมอยู่ได้ โดยช่วยกันเป็นหูเป็นตาคอยสอดส่องปัญหาทุจริตต่างๆ เป็นกระบวนการป้องกันปรามคนไม่ดี ด้วยการควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจไปข่มเหงคนอื่น และเป็นกระบวนการส่งเสริมคนดี ให้มีกำลังใจทำความดีเรื่อยไป อีกอย่างเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการส่งเสริมให้มี หิริโอตตปปะ ความละอาย และความกลัว ต่อการประพฤติชั่วเพื่อป้องกันและต่อต้านการทุจริต ๓) ภาวนาพระฐาน การเสริมสร้างความเพียรทำสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้นมาเพื่อป้องกัน และต่อต้านการทุจริต การเสริมสร้างความเพียรในการส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมุ่งสร้างจิตสำนึกในการรักษาประโยชน์สาธารณะ ทศนคติเชิงบวก รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม และหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับทุกกลุ่มในสังคม ผ่านกลไกครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สื่อมวลชน และเครือข่ายทางสังคม ควบคู่กับการปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริต ค่านิยมที่ถูกต้อง ภาวนาปธานนั้น เป็น การเพียรเจริญทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น หรือ เพียรเจริญเพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่มียังไม่เกิด ให้มีขึ้น การเพียรเจริญทำกุศลธรรมได้แก่ สุจริตธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ได้แก่ (๑) กายสุจริต ความประพฤติชอบด้วยกาย เป็นการประพฤติดี แล่งดงามทางกาย (๒) วาจาสุจริต ความประพฤติชอบด้วยวาจา การงดเว้นจากการพูดเท็จ และบิดเบือน การพูดคำหยาบคาย พูดจาเพ้อเจ้อ (๓) มโนสุจริต ความประพฤติชอบด้วยใจ เป็นการประพฤติดีแล่งดงามทางจิตใจ (๔) อนุรักษนาปธาน การเสริมสร้างความเพียรรักษาสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมและบำเพ็ญให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูรณ์ เพื่อป้องกัน และต่อต้านการทุจริต คือ การรักษาความดีที่ทำมาทั้งหมด ให้มีความตั้งมั่นยาวนานมากที่สุด ตามหลักธรรมที่ว่า “ธมมํ จเร สุจริตํ ” “พึงประพฤติธรรมให้สุจริต” ควรปฏิบัติหน้าที่ให้สุจริต ๓ ประการ คือ (๑) มโนสุจริต คิดดี (๒) วาจาสุจริต พูดดี (๓) กายสุจริต ทำดี

๑.๔ รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต คือ ๑) ประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือด้านทุจริต โดยคุณลักษณะที่สำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข คือแนวทางการดำเนินชีวิตให้อยู่บนทางสายกลาง คือ (๑) ความพอประมาณ ความพอดีต่อความจำเป็นไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปและต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (๒) ความมีเหตุผล การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม และ (๓) มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น และเงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมี ๒ เงื่อนไข คือ (๑) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ (๒) เงื่อนไขคุณธรรม มีความตระหนักในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ๒) การส่งเสริมการดำเนินชีวิตบนหลักการของความพอเพียงเพื่อต่อต้านการทุจริต ประกอบด้วย (๑) ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ ไม่ทำอะไรเกินตัว (๒) ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน บนหลักของความ รู้รักสามัคคี (๓) ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน การแสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปันมุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม (๔) ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศโดยเริ่มจากการวางรากฐาน ให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่าง พอมีพอกิน และพึ่งตนเองได้ มีความรู้ และ คุณธรรมในการดำเนินชีวิต ๓) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้วยจิตพอเพียงป้องกันการทุจริต คือ (๑) ภูมิคุ้มกันทางสังคม (๒) ภูมิคุ้มกันให้กับธุรกิจ (๓) ภูมิคุ้มกันผู้ปฏิบัติงาน

ภาครัฐ ๔) การเสริมสร้าง STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านทุจริต ประกอบด้วย (๑) S (sufficient) : ความพอเพียง (๒) T (transparent) : ความโปร่งใส (๓) R (realize) : ความตื่นรู้ (๔) O (onward) : มุ่งไปข้างหน้า (๕) N (knowledge) : ความรู้ (๖) G (generosity) : ความเอื้ออาทร

๒. กิจกรรมการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๒.๑ กิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ได้แก่กิจ กิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต โดยมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรมจริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต พบว่า พบว่า การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรมจริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.202$, S.D. = .160) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านบริบท ($\bar{X} = 4.275$, S.D. = .358) ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.274$, S.D. = .255) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.202$, S.D. = .243) และด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.145$, S.D. = .230)

๒.๒ กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต เป็นกิจกรรมสัมมนาอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ การจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ พบว่า การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.360$, S.D. = .237) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.451$, S.D. = .344), ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.407$, S.D. = .248), ด้านบริบท ($\bar{X} = 4.344$, S.D. = .372) และด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.296$, S.D. = .327)

๒.๓ กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต เป็นกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ เกี่ยวกับกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตให้มีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ การจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต พบว่า การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.208$, S.D. = .157) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านบริบท ($\bar{X} = 4.314$, S.D. = .347), ด้าน

ผลผลิต ($\bar{X} = ๔.๓๑๐$, S.D.= .๒๕๘) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = ๔.๑๗๐$, S.D.= .๒๓๘), และด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = ๔.๑๔๕$, S.D.= .๒๒๐)

๒.๔ กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต เป็นกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ การจัดโครงการอบรมให้ความรู้เรื่อง การส่งเสริมวัฒนธรรม วิธีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อปลูกและปลูกจิตสำนึก การปลูกฝังความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ และเสียสละเพื่อส่วนรวมแก่นิสิตนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมวัฒนธรรม วิธีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรม วิธีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๒๓$, S.D.= .๑๒๙) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านผลผลิต ($\bar{X} = ๔.๑๙๔$, S.D.= .๒๐๐) ด้านบริบท ($\bar{X} = ๔.๑๘๓$, S.D.= .๒๖๘) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = ๔.๑๔๓$, S.D.= .๒๒๘) และด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = ๔.๐๕๙$, S.D.= .๑๖๓)

๕.๑.๓ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยศักยภาพเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในการงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน พบ ว่ามีเครือข่ายประกอบด้วย เครือข่ายภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา โดยมีการพัฒนาศักยภาพ และกระบวนการเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ได้แก่ ๑) การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับเปิดรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับของการให้คำปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับการวางแผนร่วมกัน การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับให้เข้ามามีบทบาทร่วมปฏิบัติ และ ๒) กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ได้แก่ การส่งเสริมกระบวนการทางความคิดร่วมกัน การส่งเสริมกระบวนการตระหนักร่วมกันสร้าง และ การส่งเสริมกระบวนการร่วมกันพัฒนา

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ผู้ศึกษาวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๒.๑ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตตามหลักสุจริต ๓ ($\bar{X} = ๔.๓๘๖$) ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริตตามหลักประธาน ๔ ($\bar{X} = ๔.๓๖๘$) ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริต ($\bar{X} = ๔.๓๖๕$) และด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริตตามหลักพล ๔ ($\bar{X} = ๔.๓๔๔$) ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลงานของ วรทัต ถัยนันท์ ได้กล่าวถึงวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่า ฐานะผู้ส่งเสริม คือ ๑. การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเลือกตั้ง กล่าวคือ มีความเอาใจใส่เข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สม่าเสมอ หรือหากมีความสามารถและมีคุณสมบัติเหมาะสมก็สามารถมีส่วนร่วมโดยวิธีการสมัครเป็นสมาชิก อบต. ๒) การมีส่วนร่วมในวิถีการทางกฎหมาย กล่าวคือปฏิบัติตามกฎหมายและเสียภาษีตามระเบียบข้อบังคับ ๓) การมีส่วนร่วมในวิถีการให้ด้านความร่วมมือ กล่าวคือสละแรงงานพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกิจกรรม อบต. ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆช่วยเผยแพร่ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นเพื่อสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนโครงการ^๑

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภมรรัตน์ ชุมภูประวิโร และคณะ^๒ ได้วิจัยเรื่อง “การปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้” ผลการวิจัยพบว่า ๑) จากผลการวิเคราะห์ระดับการปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๗$, S.D. = .๓๕๐) และรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ มีการปลูกฝังด้านความซื่อสัตย์สุจริต

^๑ อ้างใน สมรักษ์ กิ่งรุ่งเพชร, การมีส่วนร่วมของชาวสมุทรสงครามในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔.

^๒ ภมรรัตน์ ชุมภูประวิโร และคณะ, การปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้, รายงานการวิจัย, (วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า บทคัดย่อ.

ให้แก่เยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ ที่ศึกษาสายอาชีพ ได้แก่ วิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดปัตตานี อาชีวศึกษาในจังหวัดยะลา และสารพัดช่างในจังหวัดนราธิวาส ๒) จากผลการวิเคราะห์ศึกษาการปลูกฝังความสุจริตแก่เยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผลวิจัยชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ ทำให้เยาวชนบางส่วนขาดผู้ปกครองดูแล และอบรมเลี้ยงดู แต่เมื่อเยาวชนได้เข้ารับการศึกษานในโรงเรียน ครูผู้จัดการเรียนการสอน ก็ได้เป็นสื่อกลางในการอบรมปลูกฝังให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบเพื่อนที่มีการนับถือต่างจากศาสนาของตนเอง รู้จักบาปบุญคุณโทษ มีจิตสำนึกมองโลกในแง่ดี ถึงจะมีการสูญเสียบุคคลในครอบครัวก็ตาม ๓) จากผลการวิเคราะห์ปัญหาหรืออุปสรรคในการปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผลการวิจัยพบว่า จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ส่งผลกระทบ และมีอิทธิพลอย่างมากต่อเยาวชน สื่อแขนงต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อทางอินเทอร์เน็ต ทำให้เยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้เห็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดี ทำให้เยาวชนลอกเลียนแบบ โดยขาดการดูแลของผู้ปกครอง และครูอย่างใกล้ชิด

๕.๒.๒ การพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

การพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ๑. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน คือ ๑) การปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต ๒) การเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต ๓) การส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต และ ๔) การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต ๒. กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน คือ ๑) การปลูกและปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต มีการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ๒) การเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต มีกิจกรรมการเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ ๓) การเสริมสร้างกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริตมีกิจกรรมการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต และ ๔) การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต มีกิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรเทพ จันทนิภ^๓ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐมาจากกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติของหน่วยงาน ช่องว่าง ขาดผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี การใช้อำนาจของนักการเมืองระเบียบปฏิบัติของหน่วยงาน ราชการมีหลายขั้นตอน กระบวนการคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่ระบบเน้นด้านความรู้ไม่มุ่งเน้นด้าน คุณธรรมจริยธรรม มีระบบอุปถัมภ์ในหน่วยงานราชการ ข้าราชการขาดคุณธรรมจริยธรรม มีรายได้ น้อยไม่เพียงพอต่อการครองชีพ และประชาชนมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการคอร์รัปชันเพื่อลดขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ จากข้อค้นพบดังกล่าว รูปแบบการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย ควรมีหลักการ คือสถาบันครอบครัวและ สถาบันการศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝัง จิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมอบรมสั่งสอนเด็ก และเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ผู้บริหารประเทศและผู้บริหารองค์กรต้องประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีนอกจากนี้คนในสังคมต้อง เปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อโดยให้การเคารพยกย่องคนดีมีคุณธรรมรวมทั้งสื่อมวลชนต้องยกย่อง ชมเชยผู้ที่ประพฤติดี กำหนดเกณฑ์มาตรฐานระดับสูงในการคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่ระบบ และองค์กร ต้องสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้กับบุคลากร จัดอบรมสัมมนาฝึกอบรมการติดตามและ ประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิตยา โพธิ์นอก และคณะ^๔ ได้วิจัยเรื่อง “การ เสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสิทธิและการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน:กรณีศึกษาการพัฒนา นโยบาย จากภาคประชาชน จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจในเรื่อง โครงสร้างพื้นฐานและการประกอบอาชีพของตน แต่อนาคตข้างหน้ายังอยากเห็นการพัฒนาระบบ สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่เข้าถึงทุกพื้นที่ ส่วนความคิดเห็นด้านสิทธิและการมีส่วนร่วมอยู่ ในระดับมากที่สุด ขณะที่การแสดงด้านสิทธิและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากซึ่งภาครัฐควรส่งเสริม พื้นที่การแสดงออกเพื่อให้สอดคล้องต่อการรับรู้และความคิดเห็นของประชาชน ส่วนตัวแบบที่ พัฒนาขึ้นยังต้องมีการดำเนินการต่อเพื่อพิสูจน์ว่าได้ทำให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้น หรือไม่อย่างไร การวิจัยในอนาคต ควรมีการน าแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้นเพื่อ

^๓ พรเทพ จันทนิภ, การพัฒนารูปแบบการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐเพื่อการบริหาร จัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย.วารสารเกษมบัณฑิต, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๘): หน้า ๘๘.

^๔ นิตยา โพธิ์นอก และคณะ, “การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสิทธิและการมีส่วนร่วมแก่ ประชาชน:กรณีศึกษาการพัฒนา นโยบายจากภาคประชาชน จังหวัดจันทบุรี”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๖๔), หน้า บทคัดย่อ.

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม อันน ำไปสู่การส่งเสริมสิทธิและการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับกลุ่มและพื้นที่เฉพาะ

๕.๒.๓ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยศักยภาพเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในการงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน พบ ว่ามีเครือข่ายประกอบด้วย เครือข่ายภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา โดยมีการพัฒนาศักยภาพ และกระบวนการเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ได้แก่ ๑) การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับเปิดรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับของการให้คำปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับการวางแผนร่วมกัน การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระดับให้เข้ามามีบทบาทร่วมปฏิบัติ และ ๒) กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ได้แก่ การส่งเสริมกระบวนการทางความคิดร่วมกัน การส่งเสริมกระบวนการตระหนักร่วมกันสร้าง และ การส่งเสริมกระบวนการร่วมกันพัฒนา ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรียานุช วัฒนกุล, อีรภัทร์ ลอยวิรัตน์^๔ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการคอร์รัปชัน จังหวัดมหาสารคาม” ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบของกระบวนการสร้างค่านิยมสุจริตและการต่อต้านคอร์รัปชัน ได้แก่ รูปแบบของการกระตุ้นความสนใจในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษา อบรมบ่มสร้างนิสัย ให้ความรู้ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านปัญญา ประกอบกับมีองค์กรทางสังคมอื่นๆ ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างนิสัยความซื่อสัตย์สุจริต 2) ต้นแบบกิจกรรมการส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านคอร์รัปชันนี้เป็นรูปแบบของกิจกรรมเชิงวิชาการพร้อมทั้งกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน โดยเริ่มจากชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย และแสวงหาโอกาสในการขยายไปสู่ชุมชนรอบข้างที่กว้างขึ้นในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ตามที่มีปัจจัยเอื้ออำนวย

^๔ ปรียานุช วัฒนกุล, อีรภัทร์ ลอยวิรัตน์, การศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการคอร์รัปชัน จังหวัดมหาสารคาม, รายงานการวิจัย, (คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๓) หน้า บทคัดย่อ.

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉริยะ วัฒนา และ อวยชัย วัฒนา^๖ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่ายองค์กรประชาสังคมเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคือ การฝึกอบรมผู้นำเครือข่ายประชาสังคมโดยใช้หลักสูตรพัฒนาผู้นำเครือข่ายประชาสังคมเพื่อส่งเสริมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การสำรวจความจำเป็นในการสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้นำเครือข่ายประชาสังคม โดยการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต และ การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสำรวจความต้องการฝึกอบรม ๒) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร มี ๒ ขั้นตอนคือ การร่างหลักสูตรและการปรับปรุงร่างหลักสูตรฝึกอบรมก่อนนำไปใช้จริง และการประเมินโครงร่างหลักสูตร ๓) การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม และ ๔) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรประกอบด้วยสาระ ๕ หน่วยคือ ๑) เกี่ยวกับความรู้ด้านภาวะผู้นำ ๒) ความรู้และทักษะด้านการพัฒนาทีมงานและเครือข่าย ๓) ความรู้เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ๔) ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ๕) ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล เป็นการพัฒนาภาวะผู้นำด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของผู้นำเครือข่ายประชาสังคมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าหลังการฝึกอบรมผู้นำองค์กรประชาสังคม มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเจตคติต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและพฤติกรรมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยรวมหลังการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นจากก่อนฝึกอบรม

^๖ อัจฉริยะ วัฒนา และ อวยชัย วัฒนา, รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่ายองค์กรประชาสังคมเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์, รายงานการวิจัย, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๑), หน้า บทคัดย่อ.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) หน่วยงานภาครัฐ หรือในระดับนโยบาย ควรกำหนดให้มีนโยบายในการสร้างความเชื่อมั่นต่อกลไกและกระบวนการยุติธรรม และการพัฒนากฎหมายการตรากฎหมายและปรับปรุงกฎหมายให้กระบวนการปราบปรามการทุจริตมีประสิทธิภาพ

๒) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และในระดับท้องถิ่น ควรนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการปลูกฝังจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมสุจริต และการต่อต้านการทุจริต

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

๑) การสร้างความรู้ความเข้าใจ และปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรม วิถีคิดและกระบวนการทัศน์ให้คนมีความตระหนักและมีพฤติกรรมไม่ยอมรับการทุจริต

๒) การส่งเสริมกระบวนการกล่อมเกลாதาสังคมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเป็นระบบ

๓) การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรการป้องกันการทุจริตตามแนวคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษากระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของวัด ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๒) ควรมีการศึกษาการขับเคลื่อนเครือข่ายวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ

๓) ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐที่ดีตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กาญจนา แก้วเทพ. เครื่องมือการทำงานแนววิวัฒนาการชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สภาคทอริกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซัคเซสมีเดียจำกัด, ๒๕๔๓.

โกวิทย์ พวงงาม. ธรรมชาติของท้องถิ่น : ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส. กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อบบี้, ๒๕๕๓.

----- รายงานการวิจัยประเมินองค์ประกอบรองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อบบี้, ๒๕๕๐.

โกศล วงศ์สวรรค์ และ สติติ วงศ์สวรรค์. ปัญหาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, ๒๕๔๓.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ร่วมกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และสำนักงาน ป.ป.ท.. ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๐). กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔). กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๖๐.

จามะรี เชียงทอง. สังคมวิทยาการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.

จารุวรรณ สุขุมลพพงษ์. แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๖.

เจริญ ภัสระ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๐.

ชูศรี วงศ์รัตน์. **เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย : แนวทางสู่ความสำเร็จ**. นนทบุรี: บริษัทไทยเนรมิตอินเตอร์โปรเกรสซีฟ จำกัด, ๒๕๔๙.

ณัฐนรี ศรีทอง. **การเพิ่มศักยภาพภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮาส์, ๒๕๕๒.

ดวงพร รุจิเรข. **การป้องกันการทุจริตในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๕๐.

ถวัลย์รัฐ วรเทพพุดพิงษ์. **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาธรรม, ๒๕๔๐.

ถวิลวดี บุรีกุล. **ทศธรรม : ตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๐.

----- **การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒.

ธีรยุทธ พึ่งเทียร. **สถิติเบื้องต้นและการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สูตรไพศาล, ๒๕๔๕.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. **แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๓๘.

นฤมล นิราทร. **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อความพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

----- **การสร้างเครือข่ายการทำงาน:ข้อความพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๕๓.

ปรีดี โชติช่วงและคณะ. **การพัฒนาชุมชนและการบริหารงานพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๖.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส), ๒๕๕๒.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทอาร์ เอส พริ้นติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.

----- **พุทธธรรม (ฉบับเดิม)**. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ๒๕๔๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑. ชุมพร: พิมพ์ที่ บริษัท คิงส์ เซอร์วิส เซนเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๗.

----- **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๙.

----- **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **วิสัยธรรมเพื่อเบิกนำวิสัยทัศน์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๘.

พระมหาบุญมี มาลาวิชโร. **พุทธบริหารสู่สุดยอดนักบริหารผู้ทรงภูมิที่ลูกน้องรักและเทิดทูนอย่างจริงจัง**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อิงค์ บิยอนด์บุ๊กส์ จำกัด, ๒๕๕๓.

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอูน). **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๗.

พิสนุ พองศรี. **วิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เทียมฝ่ายการพิมพ์, ๒๕๔๙.

มหาเถรสมาคม. **หลักสูตรคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (Anti Corruption Education)**. กรุงเทพมหานคร: มหาเถรสมาคม, ๒๕๖๕.

ยุพิน ประเสริฐพรศรี และ คณะ. **วิถี... พอเพียงเคียงธรรม ๒๐ แหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียง**. นครปฐม: สาสะพิมพ์การ, ๒๕๕๙.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. **การประเมินโครงการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

----- **การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

วรทัต ลัยนันท์. **การมีส่วนร่วมการปกครองส่วนท้องถิ่น อบต..** กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๖
วศิน กาญจนวณิชกุล. **กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา, เอกสารการเรียนการสอน**. คณะครู ศาสตราจารย์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. **การพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.

วิชัย ภูโยธิน และคณะ. **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๑.

วิทยากร เชียงกุล. **แนวทางปราบคอร์รัปชันอย่างได้ผล**. กรุงเทพมหานคร: สายธาร, ๒๕๔๙.

สนธยา พลศรี. **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐.

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานประจำปี ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
คณะรัฐมนตรี และราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๑.

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำชาวบ้าน คู่มือและทิศทางการพัฒนาผู้นำ
ชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาในชนบท. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๗.

สังคิต พิริยะรังสรรค์. คอร์รัปชันแบบเบ็ดเสร็จ. กรุงเทพมหานคร: รวมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๙.

----- . ทฤษฎีคอร์รัปชัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รวมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๙.

สำนักงานกฎหมายสำนักงาน ป.ป.ช.. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๕๖.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. หลักสูตรโค้ชเพื่อการรู้คิดด้าน
ทุจริต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาติ, ๒๕๖๑.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๖๔.

----- . หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๖๑.

สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร. แผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕.
กำแพงเพชร: สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร, ๒๕๖๑.

สำนักงานเทศบาลตำบลนครชุม. แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕). จังหวัดกำแพงเพชร:
สำนักงานเทศบาลตำบลนครชุม, ๒๕๖๑.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๐.

----- . รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๖๐.

สำนักปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการขับเคลื่อนงานการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติ
วัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗ การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติ
วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๗.

สุธี อากาศฤกษ์. มูลเหตุแห่งคอร์รัปชัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๔๕.

สุรีย์ มีผลกิจ. คุณธรรม จริยธรรม สามัคคีธรรม. กรุงเทพมหานคร: คอมฟอร์มจำกัด, ๒๕๕๐.

สุวรรณ สุวรรณเวช. การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการตำรวจ. เอกสารวิจัยหลักสูตรการ
ป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๔๕.

เสน่ห์ จามริก. การเมืองไทยกับการพัฒนาการรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๐.

เสรี พงศ์พิศ. เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘.

----- ร้อยคำที่ควรรู้ ให้เท่าทันตามสถานการณ์เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: พลังทางปัญญา, ๒๕๔๗.

อนันต์ เสนาชันธุ์. ไอ้โคตรโกง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์খনวน, ๒๕๒๑.

อุทัย บุญประเสริฐ. หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

อรอร ภูเจริญ และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. แนวทางการประยุกต์มาตรการสากลเพื่อการต่อต้านการทุจริตของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

(๒) วิจัย/ดุชนิพนธ์/ภาคินิพนธ์/สารนิพนธ์ :

กำพล แสบุญเรือง. การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒.

กฤษณะชัย ลิ้มบุญแดง. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมอาชญากรรมด้านยาเสพติดและการพนันในจังหวัดสกลบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.

ชัตติยา ตัวงำราญ. รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. ปรัชญาดุชนิพนธ์. สาขาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒.

จิรกิตต์ภณ พิริยสุวัฒน์ และคณะ. “การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และเมืองหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. รายงานการวิจัย. จังหวัดเลย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย, ๒๕๖๐.

ตะติยา กาฬสุวรรณ. “ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา”. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

นฤมล คำอ่อน. “รูปแบบการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร”. ปรัชญาดุชนิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒.

นิตยา โพธิ์นอก และคณะ. “การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสิทธิและการมีส่วนร่วมแก่
ประชาชน:กรณีศึกษาการพัฒนานโยบายจากภาคประชาชน จังหวัดจันทบุรี”.

รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๖๔.

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. “ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล”. รายงานการวิจัย. สถาบันพระปกเกล้า:
คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

เบญจพร แก้วศรี. “การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหาร
วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์.
บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ปริญญ วัฒนกุล และ อธิภัทร ลอยวิรัตน์. “การศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อ
ส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการคอร์รัปชัน จังหวัดมหาสารคาม”. รายงาน
การวิจัย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๓.

ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. “การพัฒนาแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา”. ปริญญาปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑).

พระครูรัตนสุตาภรณ์ (ธีรเดช โพธิ์ทอง). “สี่แยกอินโดจีน : กระบวนการและกลไกการขับเคลื่อน
เครือข่ายทางสังคมกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในจังหวัดพิษณุโลก”. รายงานการวิจัย. จังหวัด
พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช, ๒๕๖๐.

พระดาวเหนือ บุตรสีทา. “การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของชุมชนบ้านพชรธรรมนำสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย”. ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต. คณะพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๗.

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ และสัญญา สดประเสริฐ. “การสร้างเครือข่ายจิตสานึกความเป็น
พลเมืองดีในการพัฒนาชุมชน และความเป็นเมืองเชิงพุทธ ในจังหวัดนครปฐม”.
รายงานการวิจัย. วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

พระราชวรเมธี (วีระ วรปญโญ). “รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร
มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย”. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระราชวรมนี (พล อากาศโร) และคณะ. “พระธรรมทายาท: เครือข่าย พระสงฆ์นักพัฒนาเพื่อการ
พัฒนาสังคม”. รายงานการวิจัย. คณะพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พิสิฐ เทพไกรวัล. “การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก”. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔.

พูนสุข หิงคานนท์. “การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข”. ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ภมรรัตน์ ชุมภูประวิโร และคณะ. “การปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้”. รายงานการวิจัย. วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

ภัทรวรรณ นิลแก้วบรรวิชัย. “รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙.

ภูติศ นอขุนทด และคณะ. “การพัฒนาศักยภาพและเครือข่ายของเกษตรกรผู้ปลูกพริกในอำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา”. รายงานการวิจัย. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๕๖๑.

มณฑาวดี พูลเกิด. “การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน”. ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๒.

รงค์ บุญสวยขวัญ และวิเชียร ต้นศิริคงคล. “องค์กรอิสระกับการสร้างประชาธิปไตยที่ตรวจสอบได้: กรณีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๖๒.

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

วรสิทธิ์ เจริญศิลป์. “การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๘.

วสันต์ กุ้เกียรติกุลและคณะ. “องค์กรเครือข่ายชุมชนตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา”. รายงานการวิจัย. ยะลา: สำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา, ๒๕๔๔.

วัชรী ลากเหลือ. “การมีส่วนร่วมของครูในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาบ้าในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี”. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕).

วีระ ภาคอุทัย และคณะ. “โครงการพัฒนาและสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกพริกปลอดภัยเพื่อรองรับการขยายตัวของระบบการปลูกพริกปลอดภัยในจังหวัดชัยภูมิ”. รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๓.

- ศิริโรตม์ พรหมวิหาร. “กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยในการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง”. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.
- สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์. “การจัดการเครือข่ายสุขภาพจิตชุมชน : ศึกษากรณีชุมชนวัดบางระโหงและชุมชนวัดรวกบางสีทอง จังหวัดนนทบุรี”. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสังคม. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.
- สมรักษ์ กิ่งรุ่งเพชร. “การมีส่วนร่วมของชาวสมุทรสงครามในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.
- สหทัยา วิเศษ. “ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายภาคประชาชนกับสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”. รายงานการวิจัย. องค์การเครือข่ายในจังหวัดพะเยา: สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๗.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ – ๑๒. “รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายพัฒนาสังคมและสวัสดิการ”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, ๒๕๕๗.
- เสนอ อัครวัฒน์. “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- อนุวัช แก้วสว่าง. “การพัฒนาแบบการจัดการงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๖.
- อภิษฎา ศรีศรีรอด และคณะ. “การพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรี”. รายงานการวิจัย. คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- อัจฉริยะ วัฒนา และ อวยชัย วัฒนา. “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่ายองค์กรประชาสังคมเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์”. รายงานการวิจัย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๑.
- เอกลักษณ์ ทองเสมียน. “การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาน้ำตกเก้าโจน ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี”. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.
- เอมอร แสนภูวา. “กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาความมั่นคงชุมชนตามแนวชายแดนจังหวัดศรีสะเกษเพื่อลดความเหลื่อมล้ำโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๖๔.

โองามา จำเภา และคณะ. “กระบวนการเป็นผู้นำแบบทางการและการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
พระปกเกล้า, ๒๕๖๑.

(๓) ข้อมูลสัมภาษณ์ :

พระวิเชียรมนี ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร. สัมภาษณ์, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.
พระครูวรปัญญากร รองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร สัมภาษณ์, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.
พระครูปริยัตติวิธาน เจ้าคณะอำเภอเมืองกำแพงเพชร สัมภาษณ์, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.
พระครูสาทรวิจิตร เลขาการ รองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร สัมภาษณ์, ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕.
พระครูอาทรวิโรดม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุ สัมภาษณ์, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.
พระครูสิทธิวิจิตรโสภิต, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร สัมภาษณ์, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.
นางดาหวัน อินทพงษ์ เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร สัมภาษณ์, ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕.
นายวีระศักดิ์ กระบวนสี สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร สัมภาษณ์, ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕.
นายวสันต์ มุนินทร์ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลนครชุม สัมภาษณ์, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.
นางสุจิตรา ฤทธิ์โพธิ์ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองปลิง สัมภาษณ์, ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕.
นางณัฏฐา สนิทมาก ประธานชุมชนทุ่งสวน อสม.อสค. สัมภาษณ์, ๗ เมษายน ๒๕๖๕.
นางสุกัญญา สุทธิชาติ รองประธานชุมชนประชาहरราช/อสม. สัมภาษณ์, ๗ เมษายน ๒๕๖๕.
น.ส.ภาณุมาศ เรืองชัยศิวเวท ประธานชุมชนเพชรกระรัต/ประธานพัฒนาสตรี สัมภาษณ์, ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕.
นางทัศนีย์ คำปับ นักธุรกิจ / อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๓ สัมภาษณ์, ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕.
นายสมรัก แชนสูงเนิน กำนันตำบลนครชุม สัมภาษณ์, ๗ เมษายน ๒๕๖๕.
นายสุวิทย์ ปานพลอย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ สัมภาษณ์, ๗ เมษายน ๒๕๖๕.
นางอรชร อังเกษ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔ สัมภาษณ์, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.
นางลัดดาวัลย์ บุษย์ศรีเจริญ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ สัมภาษณ์, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.
นางสาวศิริลักษณ์ จันทรดวง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ สัมภาษณ์, ๗ เมษายน ๒๕๖๕.
นางจันทร์ เนื่องทับ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ สัมภาษณ์, ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

(๔) ข้อมูลสนทนากลุ่ม :

พระราชวรชีรเมธี, ผศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร/ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร สนทนากลุ่ม, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

พระครูวรชีรคุณพิพัฒน์, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร/รองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร สนทนากลุ่ม, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

พระเมธีวรชีรภูษิต,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร/เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร สนทนากลุ่ม, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

พระครูโกศลวรชีรกิจ,ดร. ประธานหลักสูตร/รองเจ้าคณะอำเภอเมืองกำแพงเพชร สนทนากลุ่ม, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

ดร.จุลพันธ์ ทับทิม อดีตสมาชิกวุฒิสภา / อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร สนทนากลุ่ม, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

นายพิพัฒน์ บุญคุ้มอยู่ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร สนทนากลุ่ม, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

นายพิเชฐ พิมพา ผู้อำนวยการสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดกำแพงเพชร สนทนากลุ่ม, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

ดร. ณัฐกรณ์ สารปริง ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตวัดพระบรมธาตุ สนทนากลุ่ม, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

ดร. สุทธิพงษ์ ธรรมสอน ผู้อำนวยการโรงเรียนวรชีรปราการวิทยาคม สนทนากลุ่ม, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

ดร.พันธ์นิภา เมฆสินธุ์ ปลัดเทศบาลตำบลนครชุม สนทนากลุ่ม, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

ผศ.ดร.มะลิวัลย์ ต้นตีสันติสม ข้าราชการบำนาญ / อาจารย์พิเศษวิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร สนทนากลุ่ม, ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Bardo, J.W., & Hartman, J.J., *Urban society : A systematic introduction*. New York: F.E. Peacock, 1982.

Cohen. J and N.T. Uphoff, *Participation's Place in Rural Development : Seeking Clarify Through Specificity*. world Development 8,1980.

Franklyn Lisk. *Popular participation in planning for basic needs: concepts, methods and practices*. Hants, Gower. 1985.

Huntington. S.P. and Nelson, J.M. *No Easy Choice : Political Participation in Developing Country*. Cambridge Massachusetts, 1975.

Keeves. P. J., *Educational research methodology, and measurement: An international handbook*. Oxford, England: Pergamon Press, 1988.

Lee J.Cronbach, **Essential of Psychological Testing**. 3rd ed. New York: Harper & Row Publishers, 1974.

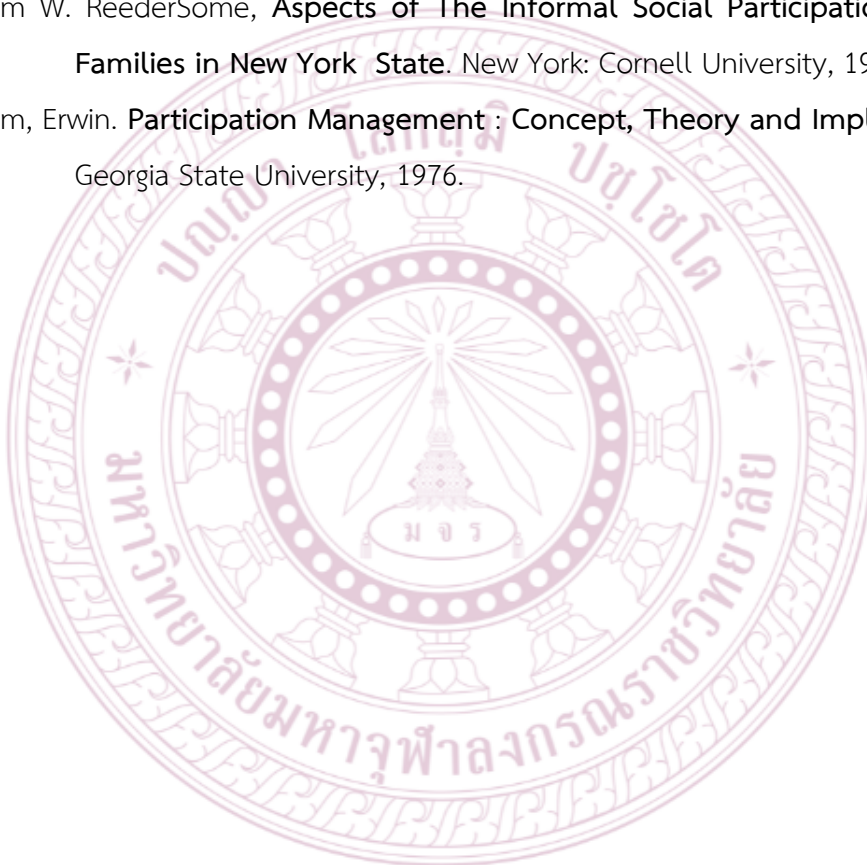
R.H. Smith and others, **Management: Making Organizations Perform**. New York: Macmillan, 1980.

Tosi, H.L., and Carroll, S.J. **Management**. New York: John Wiley and Sons, 1982.

Willer , D. **Scientific Sociology** : Theory and Method. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice -Hall, 1968.

William W. ReederSome, **Aspects of The Informal Social Participation of Farm Families in New York State**. New York: Cornell University, 1974.

William, Erwin. **Participation Management : Concept, Theory and Implementation**. Georgia State University, 1976.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้าน การทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง :

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นตามโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์จากทุกท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริงให้ครบถ้วนทุกข้อ ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลเสียต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

แบบสอบถามการวิจัยฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน โดยกำหนดให้คะแนน ๕ ระดับดังนี้

๕ หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
๔ หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
๓ หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
๒ หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
๑ หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open end)

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริง

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๒๐ ปี

☐ ๒ - ๒๙ ปี

☐ ๓๐ - ๓๙ ปี

☐ ๔๐ ปี ขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

☐ อื่นๆ

๔. อาชีพ

☐ ผู้บริหาร/นักการเมืองท้องถิ่น

☐ พระสงฆ์/ผู้นำชุมชน

☐ ข้าราชการ/คณาจารย์ครู

☐ นิสิตนักศึกษา/นักเรียน

☐ เกษตรกร/ธุรกิจค้าขาย

☐ อื่นๆ ระบุ.....

๕. รายได้

☐ ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท

☐ ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท

☐ ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท

☐ มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตาม
แนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน
คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

๑. ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต ตามหลักสุจริต ๓						
ลักษณะการมีส่วนร่วม		ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมจิตสำนึกวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตดีงามในการต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบ (กายสุจริต)					
๒	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีจิตสำนึกในการประพฤติกายสุจริต และการระงับยับยั้งการประพฤติทุจริต (กายสุจริต)					
๓	ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์การปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบคนอื่น (กายสุจริต)					
๔	ท่านมีส่วนร่วมรณรงค์ส่งเสริมจิตสำนึกสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตทางวาจา พุดจาสร้างสรรค์ก่อประโยชน์ ละเว้นการพูดเท็จ ไม่โกหกหลอกลวง (วาจาสุจริต)					
๕	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนมีความสุจริตทางวาจา ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริงเพราะเห็นแก่ประโยชน์ใด ๆ (วาจาสุจริต)					
๖	ท่านมีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึก ทศนคติ และค่านิยมวัฒนธรรม วิธีคิดและกระบวนทัศน์ที่ดีให้กับประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อต่อต้านการทุจริต (มโนสุจริต)					
๗	ท่านมีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยม วัฒนธรรม วิธีคิดและกระบวนทัศน์ ที่ถูกต้องเพื่อสร้างความตระหนักรู้ที่มีปัญญารู้เท่าทัน มีความคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม (มโนสุจริต)					
๒. ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต ตามหลักพละ ๔						
ลักษณะการมีส่วนร่วม		ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์ส่งเสริมพลังปัญญาความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนถึงภัยร้ายแรงของการทุจริตประพฤติมิชอบ (ปัญญาพละ)					
๒	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมพลังปัญญาความรู้ความเข้าใจถูกต้องให้กับประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ (ปัญญาพละ)					
๓	ท่านมีความความตั้งใจมีความเพียรพยายามในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งของทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริตในทุกรูปแบบ (วิริยพละ)					

๔	ท่านมีความตั้งใจเพียรพยายามส่งเสริมพลังภูมิปัญญาของทุกภาคส่วนไม่ยอมรับการทุจริต และช่วยกันต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ (วิริยพละ)					
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนในการประกอบอาชีพที่สุจริตบริสุทธิ์ไร้โทษภัย (อนวัชพละ)					
๖	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนปฏิบัติหน้าที่การงานที่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีข้อตำหนิติเตียนได้ (อนวัชพละ)					
๗	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการปฏิบัติหน้าที่การงานที่สุจริตชอบธรรม (สังคพละ)					

๓. ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต ตามหลักปธาน ๔

ลักษณะการมีส่วนร่วม		ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรระวังยับยั้งป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น					
๒	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ เพียรระวังช่วยกันป้องกันไม่ให้ความโลภ ความโกรธ ความหลงการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้น					
๓	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามละหรือเพียรพยายามกำจัดทุจริตคอร์รัปชันบาปอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตใจ					
๔	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีหิริโอตตปปะ มีจิตสำนึกความละอายมีความกลัวในการกระทำทุจริตคอร์รัปชัน					
๕	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีความเพียรพยายามทำสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิดยังไม่เกิด ให้เกิดให้มีให้เจริญขึ้นในจิตใจ					
๖	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามในการเสริมสร้างสังคมให้มีความเจริญความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต					
๗	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเพียรพยายามรักษาสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป					

๔. ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต

ลักษณะการมีส่วนร่วม		ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความ					

	พอดีพอประมาณไม่โลภ ไม่เอาเปรียบคนอื่น					
๒	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณไม่เบียดเบียนตน และผู้อื่น					
๓	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณรู้จักการให้ การเสียสละ และมีความเรียบง่ายมีความพอดีทุกด้าน					
๔	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมสร้างพลังในการต่อสู้ชีวิต การประกอบอาชีพอยู่บนพื้นฐานความมีเหตุมีผลและความซื่อสัตย์สุจริต					
๕	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมในการตัดสินใจกระทำการใด ๆ หรือดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ต้องอยู่บนพื้นฐานความมีเหตุมีผล					
๖	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินชีวิตมีความสมดุลมีระบบภูมิคุ้มกัน ไม่เบียดเบียนทั้งผู้อื่น ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม					
๗	ท่านมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมปรับทัศนะทุนนิยม เงินนิยมเป็นธรรมเนียมในการดำเนินชีวิตที่มีความสมดุลมีระบบภูมิคุ้มกัน					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open end)

ปัญหาอุปสรรค.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้าน การทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นตามโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

กรุณาให้สัมภาษณ์ตามความเป็นจริง เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในทางวิชาการ ข้อมูลที่ได้จากการให้สัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งการให้สัมภาษณ์นี้จะไม่มีการเปิดเผยชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

เริ่มสัมภาษณ์ในเวลา น.
วันที่/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....เวลา.....น.
ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
ตำแหน่ง.....
ผู้สัมภาษณ์ : ผู้วิจัย.....
บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย (จดบันทึก,บันทึกภาพ,บันทึกเสียง)
สถานที่สัมภาษณ์.....
สิ้นสุดการสัมภาษณ์เวลา.....น.

ตอนที่ ๒ ประเด็นการสัมภาษณ์

๒.๑ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๑) ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต

ท่านมีวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตอย่างไร

.....

๒) ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต

ท่านมีวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริตอย่างไร

.....

๓) ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต

ท่านมีวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างไรในการส่งเสริมให้มีกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต.....

.....

๔) ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริต

ท่านมีวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริตอย่างไร.....

.....

๒.๒ พัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๑) ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต

ท่านคิดว่ารูปแบบและกิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตควรมีรูปแบบ และกิจกรรมอย่างไร

.....

๒) ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต

ท่านคิดว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริตควรมีรูปแบบ และกิจกรรมอย่างไร

.....

๓) ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต

ท่านคิดว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมให้มีกลไก และ
เครื่องมือต่อต้านการทุจริตควรมีรูปแบบ และกิจกรรมอย่างไร.....

.....

๔) ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริต

ท่านคิดว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริตควรมีรูปแบบ และกิจกรรมอย่างไร.....

.....

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์จากท่าน
ด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

แบบสนทนากลุ่มเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้าน
การทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง

แบบสนทนากลุ่มเพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นตามโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

กรุณาให้สนทนากลุ่มตามความเป็นจริง เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในทางวิชาการ ข้อมูลที่ได้จากการให้สัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งการให้สัมภาษณ์นี้ จะไม่มีผลเสียต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

เริ่มสนทนากลุ่มในเวลา น
วันที่/เดือน/ปีที่สนทนากลุ่ม.....เวลา.....น.
ชื่อผู้ให้สนทนากลุ่ม.....
ตำแหน่ง.....
ผู้สสนทนากลุ่ม : ผู้วิจัย.....
บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย (จดบันทึก,บันทึกภาพ,บันทึกเสียง)
สถานที่สนทนากลุ่ม.....
สิ้นสุดการสนทนากลุ่มเวลา.....น.

ตอนที่ ๒ ประเด็นการสนทนา

รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

- ๑) ด้านการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต
- ๒) ด้านการส่งเสริมพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต

๓) ด้านการส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต

๔) ด้านการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้านทุจริต

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามกลุ่มจากท่าน
ด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ชุดกิจกรรมเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้าน
การทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง

ชุดกิจกรรมเพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นตามโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

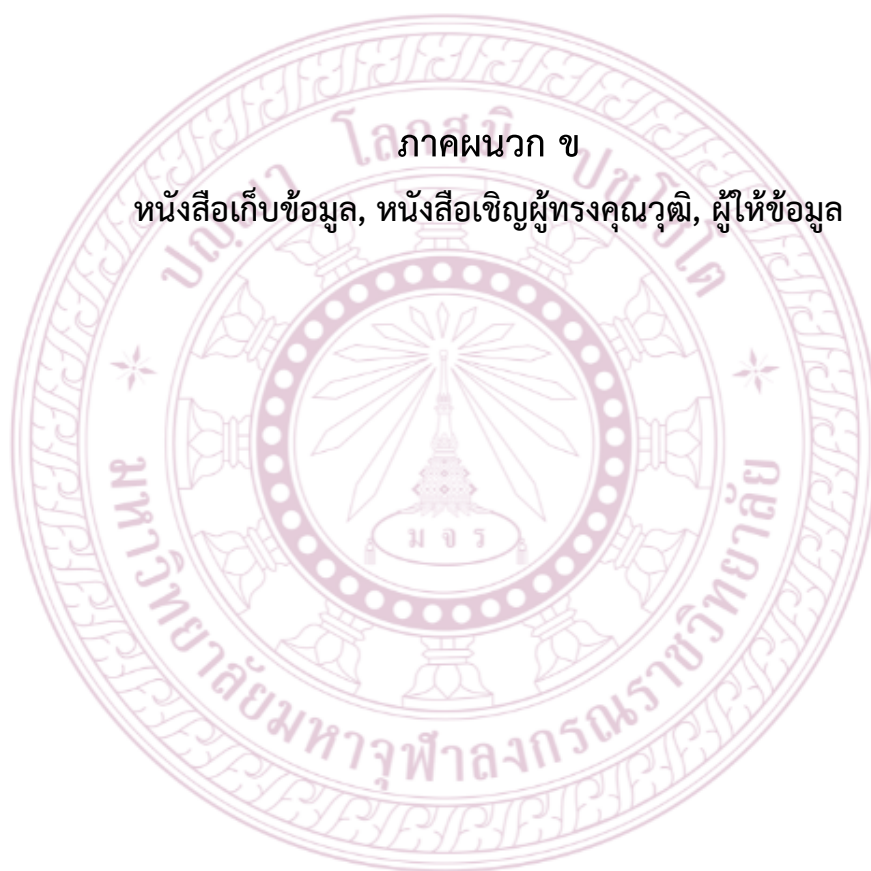
ชุดกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ มี ๔ ชุดกิจกรรมคือ

ชุดกิจกรรมที่ ๑ การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึก
ต่อต้านการทุจริต

ชุดกิจกรรมที่ ๒ การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง
“บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ

ชุดกิจกรรมที่ ๓ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต

ชุดกิจกรรมที่ ๔ การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาคผนวก ข

หนังสือเก็บข้อมูล, หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ, ผู้ให้ข้อมูล

หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้นักวิจัยเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๐๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ มีนาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายกองคํการบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

ตามที่ มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตนุยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการ ฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้าง
เครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033

บัดนี้ คณะผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อศึกษาวิจัยจากพื้นที่ของท่าน
จึงเรียนเจริญพรมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้คณะผู้วิจัยดำเนินการแจก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหน่วยวิทย
บริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการต่อไป

(พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ ฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๖๗๙-๙๔๕๕๕ ต่อ ๐

รับแล้ว

4/ มี.ค. 65

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๐๕

สำเนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ มีนาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายเทศมนตรีเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

ตามที่ มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตนาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้าง
เครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033

บัดนี้ คณะผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อศึกษาวิจัยจากพื้นที่ของท่าน
จึงเรียนเจริญพรมหาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้คณะผู้วิจัยดำเนินการแจก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหน่วยวิทย
บริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการต่อไป

ผู้รับ.....ม.ค.๑๗
วันที่.....๕ มี.ค.๖๕
เวลา.....๑๒.๕๙

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๙๐-๙๕๕๕ ต่อ ๐

สำเนา

ที่ ฮว ๘๐๖๔๑(๒)/๐๐๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ มีนาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายเทศมนตรีเทศบาลเมืองหนองปลิง

ตามที่ มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตนาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการ ฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้าง
เครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033

บัดนี้ คณะผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อศึกษาวิจัยจากพื้นที่ของท่าน
จึงเรียนเจริญพรมหาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้คณะผู้วิจัยดำเนินการแจก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหน่วยวิทย
บริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการต่อไป

พ: *พระราชมารดา*

(พระราชมารดา, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ ฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้รับ..... *สพส*
วันที่..... *5 มี.ค. 65*
เวลา..... *15.45*

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๗๙๐-๙๕๕๕ ต่อ ๐

สำเนา

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๐๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ มีนาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลนครชุม

ตามที่ มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิธานยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้าง
เครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033

บัดนี้ คณะผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อศึกษาวิจัยจากพื้นที่ของท่าน
จึงเรียนเจริญพรมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้คณะผู้วิจัยดำเนินการแจก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหน่วยวิทย
บริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการต่อไป

ดร. อาราม

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้รับ.....

วันที่.....

เวลา.....

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๗๙๑-๐๔๕๕๕ ต่อ ๐

หนังสือขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๒๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เรียน พระวิเชียรเมธี ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวัชรญาณุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน หน่วยวิทยบริการ ฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณี คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์ ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชวัชรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ ฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ยินดีให้สัมภาษณ์
เพื่อประโยชน์ของ
คุณครูวิจัย.

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๓๐-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๒๔

៣ មេសា ២០២៥

เรื่อง ขอความเมตตาอนเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เรียน พระครูวรปัญญากร รองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชาญุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน หน่วยงานบริหาร ฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓๓ ในงานนี้ คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์ ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

Dr: Ahmad

(พระราชพิธี, พ.ศ. ๒๕๐๐)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ ฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

၁။ အခြေခံ
 ၂။ အကျဉ်းချုပ်
 ၃။ အကျဉ်းချုပ်
 ၄။ အကျဉ်းချုပ်
 ၅။ အကျဉ်းချုပ်
 ၆။ အကျဉ်းချုပ်
 ၇။ အကျဉ်းချုပ်
 ၈။ အကျဉ်းချုပ်
 ၉။ အကျဉ်းချုပ်
 ၁၀။ အကျဉ်းချုပ်

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๙-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๒๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เรียน พระครูปริยัติวิชิราทร เจ้าคณะอำเภอเมืองกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชานุนุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณีนี้ คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบใน
การวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชวิชเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ

ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ณ ที่ในเขตมณฑล
เพื่อรับใช้ของ
พระครูปริยัติวิชิราทร

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๖๗๙-๑๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๒๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เรียน พระครูสาทรวิชกิจ เลขานุการ รองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวัชรานุยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานด้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณีนี้ คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบใน
การวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ

ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ยินดีให้สัมภาษณ์
พร้อมประโยชน์แก่การวิจัย
พระครูสาทรวิชกิจ.

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๓๙-๐๔๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ ฮว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๒๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เรียน พระครูอาทรวิโรดม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุ

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตนุยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณี คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบใน
การวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๓-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๓(๒)/๐๓๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เรียน พระครูสิทธิวิชโรสิต, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิทธิวิชราญยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณีนี้ คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบใน
การวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชวัชรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นางดาหวัน อินทพงษ์ เลขานุการสภามงคลการบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตานุกุล นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการ ฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณี คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชชिरเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ ฯ

ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อ.ไพรัช พรหมมณี เชิญชวนคุณเจริญพร

น. ดาหวัน อินทพงษ์

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๓๔-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นายวีระศักดิ์ กระบวนสี สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตนุยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในงานนี้ คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวรเชษฐ์, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ

ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๓๔-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๑๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นายสันต์ มุนินทร์ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลนครชุม

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวัชรญาณยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณีนี้ คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

ยินดีในนามของ
นักวิจัย

ดร. ช่างเหล็ก

ดร. ชฟ

(นายสันต์ มุนินทร์)
นายกเทศมนตรีตำบลนครชุม

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๗๙-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๓๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นางสุจิตรา ฤทธิ์โพธิ์ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองปลิง

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตนุยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในงานนี้ คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ

ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฉันได้ให้สัมภาษณ์แก่คุณป๋อไฉน งานวิจัย

นาง สุจิตรา ฤทธิ์โพธิ์

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๗-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นางณัฏฐา สนิทมาก ประธานชุมชนทุ่งสวน อสม.อสค.

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตานุกุล นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณี คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

สวัสดีในนามของพระครูสิริวิชิตานุกุล
๓๐ เม.ย. ๖๕
ณัฏฐา สนิทมาก

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๗๙-๙๔๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๓๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นางสาวกัญญา สุทธิชาติ รองประธานชุมชนประชาพรฯ/อสม.

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตนุยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการ ฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณี คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ ฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อ.นส.ไพสิฐเทพ
นักวิจัย

(ไพสิฐ เทพธิดา)

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๗๗-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๓(๒)/๐๑๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร น.ส.ภาณุมาศ เรื่องชัยศิวเวท ประธานชุมชนเพชรกะรัต/ประธานพัฒนาสตรี

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวัชรญาณุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณีนี้ คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ

ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฉันได้ให้สัมภาษณ์ ผอ. น.ส.ภาณุมาศ
มหาวิทยาลัย

(น.ส.ภาณุมาศ เวียงะกันต)

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ

โทร ๐-๕๕๓๓๙-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๑๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นางทัศนีย์ คำปับ

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตนุยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในงานนี้ คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๐๘๐๖
ยงดี ให้สัมภาษณ์
เพื่อประโยชน์การวิจัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๓๙-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๒๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นายสมรัก แชนสูงเนิน กำนันตำบลนครชุม

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิจิราภรณ์ นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณี คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ

ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- อ.ดร.ไพรัชมณ. เสน่ห์เมืองนครราชสีมา
- อ.ดร. ไพรัชมณ. เสน่ห์เมืองนครราชสีมา

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ

โทร ๐-๕๕๓๓๑-๔๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๑๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นายสุวิทย์ปานพลอย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตานุกุล นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณี คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

พระพรหมเมธี

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ

ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ

โทร ๐-๕๕๗๙-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๓(๒)/๐๒๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นางอรชร อังกฤช ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตานุกุล นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณีนี้ คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

— อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย —

นายกมล ธีระกุล

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๖๐-๐๔๕๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๓(๒)/๐๒๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นางลัดดาวัลย์ บุญศรีเจริญ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตานุกุล นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณี คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ

ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- ยินดีให้สัมภาษณ์ เพื่อการวิจัยของท่านวิจัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ

โทร ๐-๕๕๓๗๙-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๓๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นางสาว ศิริลักษณ์ จันทร์ดวง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตานุกุล นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณี คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

ฉันทิยา ใสสะอาด
รองประธานคณะกรรมการ
อำนวยการ

พระพรหมมณี

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๗๙-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๓(๒)/๐๓๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นางจันทร์ เนื่องทับ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตานุกุล นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU ๖๕๐๓๓ ในกรณีนี้ คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านให้คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบ
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

ขอสงวนสิทธิ์
เพื่อประโยชน์ของงานวิจัย

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๙๙-๙๔๕๕ ต่อ ๐

หนังสือขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่ม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร โทร. ๐๕๕-๗๙๙-๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๒๙

วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

กราบเรียน พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวัชรานุกูล นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033 โดย คณะผู้วิจัยจะจัดสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะผู้วิจัย พิจารณาแล้ว เห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้นจึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันเสาร์ที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุม วิเชียรไมตรี หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งแต่เวลา ๑๒.๓๐. น เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

อินดีเชาวัน

 ๖/๔.๖.๖๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร โทร. ๐๕๕-๗๙๙-๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๔๐๖๔.๑(๒)/๐๓๐

วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เรียน พระครูวิชิตคุณพิพัฒน์,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร/รองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตานุกุล นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033 โดย คณะผู้วิจัยจะจัดสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะผู้วิจัย พิจารณาแล้ว เห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นจึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันเสาร์ที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุม วิเชียรโมลี หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งแต่เวลา ๑๒.๓๐. น เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร โทร. ๐๕๕-๗๙๙-๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๓๑

วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เรียน พระเมธีวชิรภูษิต,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร / เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวัชรานุกต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033 โดย คณะผู้วิจัยจะจัดสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะผู้วิจัย พิจารณาแล้ว เห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นจึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันเสาร์ที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุม วิเชียรโมลี หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งแต่เวลา ๑๒.๓๐ น เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

มีพระสงฆ์วัดพระธาตุ
รพ.กำแพงเพชร
ม.๑๖๐๖๕๐๖๕

ดร.ธรรมมา

(พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

ดร.ธรรมมา
๒ เม.ย. ๖๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร โทร. ๐๕๕-๗๙๙-๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๓๒

วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เรียน พระครูโกศลวิจิตรกิจ,คร. ประธานหลักสูตร/รองเจ้าคณะอำเภอเมืองกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิธานยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033 โดย คณะผู้วิจัยจะจัดสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะผู้วิจัย พิจารณาแล้ว เห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นจึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันเสาร์ที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุม วิเชียรโมลี หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งแต่เวลา ๑๒.๓๐. น เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

พร. อรรถมาตย์

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

อ.ดร. รุ่งโรจน์ วัฒนวิทย์

ดร.สุวิมล วัฒนวิทย์
(ดร.สุวิมล วัฒนวิทย์)

ศ. ดร. ร. วัฒนวิทย์

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร ดร.จุลพันธ์ ทับทิม อธิการบดีมหาวิทยาลัย / อธิการบดีกองการบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตญาณุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033 โดย คณะผู้วิจัยจะจัดสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมา
ประกอบการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะผู้วิจัย พิจารณาแล้ว เห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นจึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรด
เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันเสาร์ที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุม วิเชียร
โมลี หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งแต่เวลา ๑๒.๓๐. น เป็นต้นไป หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฉันได้ให้สัมภาษณ์แล้ว
ดร.สุคนธ์ คุ้มกิจ

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๗๗๙-๙๔๕๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร นายพิพัฒน์ บุญคุ้มอยู่ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชานยุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033 โดย คณะผู้วิจัยจะจัดสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมา
ประกอบการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะผู้วิจัย พิจารณาแล้ว เห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นจึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรด
เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันเสาร์ที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุม วิเชียร
โมลี หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งแต่เวลา ๑๒.๓๐. น เป็นต้นไป หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทสม อินทร์ม ทอฉิมภกณ

 (นายทสม อินทร์ม)

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๓๓๙-๙๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร นายพิเชฐ พิมพ์า ผู้อำนวยการสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดกำแพงเพชร

สำนักงาน ป.ป.ช.
ประจำจังหวัดกำแพงเพชร
รับที่ ๑๕๔
วันที่ ๔ เม.ย. ๒๕๖๕
เวลา ๑๕.๕๖

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตานุกุล นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033 โดย คณะผู้วิจัยจะจัดสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมา
ประกอบการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะผู้วิจัย พิจารณาแล้ว เห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นจึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรด
เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันเสาร์ที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุม วิเชียร
โมลี หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งแต่เวลา ๑๒.๓๐. น เป็นต้นไป หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ อว ๘๐๖๔.๓(๒)/๐๐๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร ดร. สุทธิพงษ์ ธรรมสอน ผู้อำนวยการโรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชานนุต นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033 โดย คณะผู้วิจัยจะจัดสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมา
ประกอบการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะผู้วิจัย พิจารณาแล้ว เห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้นจึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรด
เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันเสาร์ที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุม วิเชียร
โมลี หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งแต่เวลา ๑๒.๓๐. น เป็นต้นไป หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๗๙๔-๔๔๕๕ ต่อ ๐

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๒)/๐๑๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการฯ ณ วัดพระบรมธาตุ
๑๕ หมู่ ๓ ตำบลนครชุม อำเภอเมืองฯ
จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๓ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร นางสาวพนัสนิภา เมฆสินธุ์ ปลัดเทศบาลตำบลนครชุม

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ พระครูสิริวิชิตานุกุล นาคคุณ และคณะผู้วิจัย ซึ่งสังกัดส่วนงาน
หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โครงการวิจัย เรื่อง
“รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่าย
ต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” ตามสัญญาเลขที่ MCU 65033 โดย คณะผู้วิจัยจะจัดสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมา
ประกอบการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะผู้วิจัย พิจารณาแล้ว เห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นจึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรด
เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันเสาร์ที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุม วิเชียร
โมลี หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งแต่เวลา ๑๒.๓๐. น เป็นต้นไป หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ
ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหน่วยวิทยบริการฯ
โทร ๐-๕๕๗๙-๙๔๕๕ ต่อ ๐

- จินตนา วัฒนวิมล สนทนากลุ่ม
ตามตำแหน่ง

๕ มี.เม ๖๕

ภาพกิจกรรมการสัมภาษณ์

ภาพกิจกรรมการสนทนากลุ่ม

ภาพกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรม จริยธรรม และ
การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต

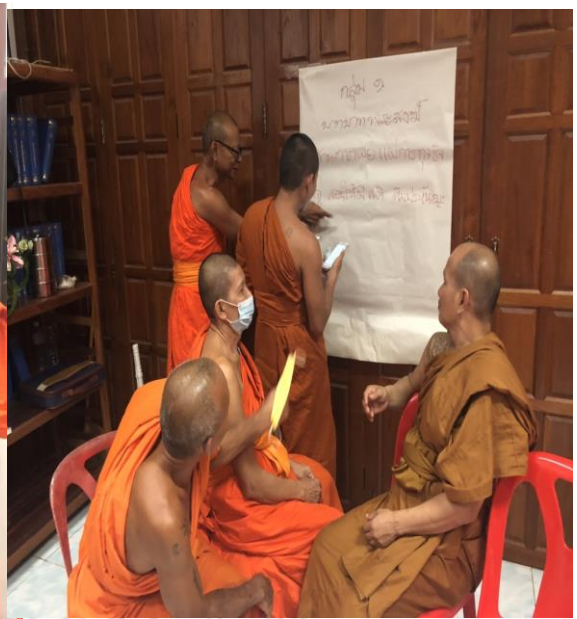
ภาพกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคี
เครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อด้านการทุจริตตามแนววิถีพุทธ

ภาพกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์
ในการป้องกันการทุจริต

ภาพกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาคผนวก ง
หนังสือการรับรองการนำไปใช้ประโยชน์

แบบ สท.๐๔.

**หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระครูสิทธิวิจิตรโสภิต, ดร. ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร ตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ..พระครูอาทวชิรกิจ, ดร. โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ เดือน ตุลาคม ๒๕๖๕ จนถึง ธันวาคม ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี คือ ใช้เป็นเอกสารประกอบการสอนในการสร้างการเรียนรู้ในการปลูกฝังส่งเสริมค่านิยม วัฒนธรรม และคุณธรรมที่พึงประสงค์ผ่านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ที่มีการเรียนการสอนในรายวิชา เทคนิค และเครื่องมือการบริหารทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยบูรณาการการเรียนการสอนตอบโจทย์ของหลักสูตรในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมโดยปลูกจิตสำนึกสร้างสังคมที่มีความสะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตให้กับนิสิตนักศึกษาให้มีความสะอาดใจต่อการทำความชั่ว และความไม่ทนต่อการทุจริต และ ใช้เป็นคู่มือในการส่งเสริมกระบวนการกล่อมเกลางานสังคมเพื่อปลูกและปลูกจิตสำนึกนิสิตนักศึกษาในการต่อต้านการทุจริต เพื่อสร้างพลเมืองที่ดี พัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(พระครูสิทธิวิจิตรโสภิต, ดร.)

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต

แบบ สท.๐๔.

**หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ดิฉัน ดร. พันธนิภา เมฆสินธุ์ ตำแหน่ง ปลัดเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระครูอาทรวชิรกิจ, ดร. โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ เดือน ตุลาคม จนถึง ปัจจุบัน ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี คือ ใช้เป็นคู่มือการบริหารงานและหน่วยงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อเจ้าหน้าที่ภายใน หน่วยงานและสาธารณชนภายนอกหน่วยงาน เพื่อเป็นการแสดงความตั้งใจหรือความมุ่งมั่นที่จะนำหน่วยงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มี คุณธรรม มีความโปร่งใส ปราศจากการทุจริต และพร้อมที่จะได้รับการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตาม และใช้ในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาองค์กรให้มีคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลนครชุม เพื่อให้ผู้บริหารและพนักงานของเทศบาลตำบลนครชุม มุ่งมั่นพัฒนาหน่วยงานให้มีคุณธรรมและความโปร่งใสตามแนวทางการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลนครชุม 6 ด้านคือ 1) ด้านความโปร่งใส ดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ ด้วยความสุจริต โปร่งใส และเที่ยงธรรม 2) ด้านความพร้อมรับผิด 3) ด้านความปลอดภัยจากการทุจริตในการปฏิบัติงาน 4) ด้านวัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร 5) ด้านคุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล 6) ด้านการสื่อสารภายในหน่วยงาน เพื่อถ่ายทอดนโยบายให้พนักงานเกิด ความตระหนักและให้ความสำคัญถึงการปฏิบัติงานตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(ดร. พันธนิภา เมฆสินธุ์)

ตำแหน่ง ปลัดเทศบาลตำบลนครชุม

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ดิฉัน นางสาวสุกัญญา สุทธิชาติ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการอาสาสมัครประจำหมู่บ้านเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ..พระครูอาทรวิชกิจ, ดร. โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ เดือน ตุลาคม จนถึง ปัจจุบัน ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี คือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีธรรมาภิบาล มีจิตสำนึกที่ดีในสถาบันหลัก ความรักชาติ และความภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย และการส่งเสริมประชาชนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทุจริต คือแนวทางการดำเนินชีวิตให้อยู่บนทางสายกลาง คือ ความพอประมาณ ความพอดีต่อความจำเป็นไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม และ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น และบนของความรอบรู้ และคุณธรรม ความตระหนักในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นางสุกัญญา สุทธิชาติ)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการอาสาสมัครประจำหมู่บ้านเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

ผลผลิต

๑. องค์ความรู้ ด้านรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๒. บทความวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๓. ได้สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย เครือข่ายภาครัฐ สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และภาคประชาสังคม

ผลลัพธ์

๑. การบูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอนของวิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ในรายวิชาเทคนิค และเครื่องมือการบริหารทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยบูรณาการการเรียนการสอนตอบโจทย์ของหลักสูตรในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมโดยปลูกจิตสำนึกสร้างสังคมที่มีความสะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตให้กับนิสิตนักศึกษาให้มีความสะอาดใจต่อการทำความชั่ว และความไม่ทนต่อการทุจริต และ ใช้เป็นคู่มือในการส่งเสริมกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคมเพื่อปลูกและปลูกจิตสำนึกนิสิตนักศึกษาในการต่อต้านการทุจริต เพื่อสร้างพลเมืองที่ดี พัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ

การบูรณาการการเรียนการสอนดังกล่าว นำมาจัดกิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เช่น กิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต กิจกรรมการเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อต้านการทุจริต

๒. ได้พัฒนานักวิจัยซึ่งเป็นบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร จำนวน ๕ รูปที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน

๓. นำไปเป็นนโยบาย แนวทางกระบวนการ หรือรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน เช่น ใช้เป็นคู่มือการบริหารงานและหน่วยงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานและสาธารณชนภายนอกหน่วยงาน เพื่อเป็นการแสดงความตั้งใจหรือคำมั่นที่จะนำหน่วยงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม มีความโปร่งใส ปราศจากการทุจริต และพร้อมที่จะได้รับการติดตามตรวจสอบ การปฏิบัติงาน การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณธรรมและความโปร่งใสคือ ความโปร่งใสใน

ดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ ด้วยความสุจริต โปร่งใส และเที่ยงธรรม ความพร้อมรับผิดชอบ ความปลอดภัยจากการทุจริตในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมวัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร เสริมสร้างคุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เสริมสร้างความตระหนักและให้ความสำคัญถึงการปฏิบัติงานตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

ผลกระทบ

๑. การเพิ่มศักยภาพเศรษฐกิจเนื่องจากการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่เป็นปัญหาคุกคามความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในการพัฒนาประเทศส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

๒. การผลักดันให้สังคมมีการตื่นตัวกระตือรือร้นที่จะรับรู้ ตรวจสอบกระบวนการตัดสินใจในภาครัฐมีการเสริมสร้างให้ประชาชนมีความเข้มแข็ง มีทัศนคติที่ดีต่อส่วนร่วมที่ถูกต้อง มีคุณธรรมมีจริยธรรม สังคมต้องสร้างปัจจัยพื้นฐานสร้างโอกาสทางการศึกษา และการดำรงชีวิตที่ดี การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทุกระดับ และจะไม่ยอมไม่ทนไม่เฉยต่อการทุจริต

ประวัติผู้วิจัย	
๑. ชื่อ	พระครูอาทรวชิรกิจ, ดร.
๒. หน่วยงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
๓. วุฒิการศึกษา	พธ.บ. พุทธศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา) พ.ศ. ๒๕๔๕ กศ.ม. การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว) พ.ศ. ๒๕๔๙ พธ.ด. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) พ.ศ. ๒๕๖๑
๔. ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
๕. ผลงานวิจัย	๒๕๖๑ การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร” แหล่งทุน หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
๖. บทความ	บทความวิจัย เรื่อง “การพัฒนาการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร” ,วารสาร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม – มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	๒๕๖๐ บทความวิชาการ เรื่อง “มองประเพณีลาวแล้วมองเข้ามาที่ประเพณีไทย” วารสารวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ เดือน มกราคม-เดือนมิถุนายน ๒๕๖๐
	๒๕๖๐ บทความวิชาการ เรื่อง “การจัดการกิจการพระพุทธศาสนา รัฐเคดา ประเทศมาเลเซีย” งานประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๖๐ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครพนม
	๒๕๖๓ บทความวิชาการ เรื่อง “มรดกคนปนมรดกพระ มรดกพระคละมรดกคน” วารสารสังคมปริทรรศน์(รัฐศาสตร์นครราชสีมา) ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ เดือน มกราคม-เดือนเมษายน ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
๑. ชื่อ	ดร. พระโกศล มณีรัตน
๒. หน่วยงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
๓. วุฒิการศึกษา	พธ.บ. พุทธศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) พ.ศ. ๒๕๕๔ พธ.ม. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) พ.ศ. ๒๕๕๕ พธ.ด. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา) พ.ศ. ๒๕๖๐

๔. ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
๕. ผลงานวิจัย	๒๕๕๙ การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมนิสิตที่พึงประสงค์ ของหน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร” แหล่งทุน หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร
๖. บทความ	บทความวิจัย เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมนิสิตที่พึงประสงค์ ของหน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร” ,วารสาร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) ประจำเดือนเมษายน – มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐),มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	๒๕๕๘ บทความวิชาการ เรื่อง “ไตรสิกขากับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน” งานประชุมวิชาการระดับนานาชาติภูมิศาสตร์เชิงวัฒนธรรมในพระพุทธศาสนา ครั้งที่ ๗ ประจำปี ๒๕๕๘ (IBRS 2016). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, น่าน.
	๒๕๖๑ บทความวิชาการ เรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพระพุทธศาสนา” งานประชุมวิชาการระดับนานาชาติครั้งที่ ๙ และระดับชาติ ครั้งที่ ๑ วัฒนธรรมเชิงพุทธกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปี ๒๕๖๑ (IBRS 2018). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
	๒๕๖๑ บทความวิชาการ เรื่อง “การบริหารจัดการบุคลากรเชิงกลยุทธ์ตามแนวพระพุทธศาสนา” งานประชุมวิชาการระดับ ครั้งที่ ๑ พุทธปัญญากับทศวรรษแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปี ๒๕๖๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
	๒๕๖๓ บทความวิชาการ เรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารงานวิชาการ” งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ พุทธเกษตร : นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน.
	๒๕๖๕ บทความวิชาการ “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์:องค์กรส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา หนึ่งในชุมชนที่พระสงฆ์จัดตั้งขึ้น”งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๘ และนานาชาติ ครั้งที่ ๑ พระพุทธศาสนา กับแนวโน้มตลกดุคใหม่ : วิถีครูบาศรีชัยสู่อารยธรรมร่วมสมัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

๑. ชื่อ	พระครูใบฎีกาสัทศน์ ธรรมปาโล
๒. หน่วยงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร
๓. วุฒิการศึกษา	พธ.บ. พุทธศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) พ.ศ. ๒๕๕๗ พธ.ม. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) พ.ศ. ๒๕๕๘
๔. ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตร วิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร
๕. บทความ	บทความวิชาการ เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาของผู้บริหารท้องถิ่น. งานประชุมวิชาการระดับนานาชาติครั้งที่ ๙ และระดับชาติ ครั้งที่ ๑ วัฒนธรรมเชิงพุทธกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปี ๒๕๖๑ (IBRS 2018). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

